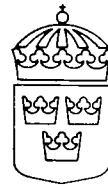

Riksdagens protokoll

1987/88:127

Protokoll
1987/88:127

26 maj 1988

Debatter m. m.

Torsdagen den 26 maj

Regionalpolitiken	6
Djurskyddslag, m. m.	130

Avgjorda ärenden

Torsdagen den 26 maj

Lagutskottets betänkande

1987/88:32 om höjning av vissa ansvarsbelopp vid atom- och trafikskador	3
---	---

Kulturutskottets betänkande

1987/88:16 om anslag till film och kulturtidskrifter, m. m.	3
--	---

Utbildningsutskottets betänkande

1987/88:33 om kompetensinriktad vuxenutbildning för psykiskt utvecklingsstörda, särvux	3
--	---

Trafikutskottets betänkande

1987/88:23 om miljö och energi	3
--------------------------------------	---

Försvarsutskottets betänkande

1987/88:12 om försäljning av fastighet för beredskapslagring av nafta	6
---	---

1890

1891

1892

1893

1894

1895

1896

1897

1898

1899

1900

1901

1902

1903

1904

1905

1906

1907

1908

Torsdagen den 26 maj.

Kl. 10.00

1 § Justerades protokollet för den 17 innevarande månad.

2 § Föredrogs men bordlades åter

Utrikesutskottets betänkande 1987/88:30

Socialförsäkringsutskottets betänkande 1987/88:26

Utbildningsutskottets betänkanden 1987/88:25 och 39

Bostadsutskottets betänkande 1987/88:20

3 § Företogs till avgörande lagutskottets betänkande 1987/88:32, kulturutskottets betänkande 1987/88:16, utbildningsutskottets betänkande 1987/88:33 och trafikutskottets betänkande 1987/88:23 (beträffande debatten i dessa ärenden, se prot. 126).

Lagutskottets betänkande 32

Mom. 2 (kärnkraftsindustrins ansvar för atomolyckor)

Utskottets hemställan bifölls med 253 röster mot 54 för reservationen av Martin Olsson och Marianne Karlsson.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Kulturutskottets betänkande 16

Punkt 1

Mom. 5 (avgift för obligatorisk förhandsgranskning av videogram)

Utskottets hemställan bifölls med 247 röster mot 53 för reservation 1 av Karl Boo m. fl. 5 ledamöter avstod från att rösta.

Punkt 2

Mom. 1 (filmkulturella insatser för barn och ungdom)

Utskottets hemställan bifölls med 180 röster mot 126 för reservation 2 av Ingrid Sundberg m. fl.

Mom. 5 (förmedling av kvalitetsvideo)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Karl Boo och Kerstin Göthberg – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (spärrtid för visning av biografilm på video)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering – som ställdes mot utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 4 av Ingrid Sundberg m. fl. anförda motiveringen – bifölls med acklamation.

Punkt 4

Mom. 2 (tillgängligheten till visst arkivmaterial)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Ingrid Sundberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 6

Mom. 1 (anslag till Stöd till kulturtidskrifter)

Först biträdades reservation 7 av Karl Boo och Kerstin Göthberg med 40 röster mot 17 för reservation 8 av Alexander Chrisopoulos. 250 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdades reservation 7 av Karl Boo och Kerstin Göthberg med 55 röster mot 48 för reservation 6 av Jan-Erik Wikström och Margareta Mörck. 204 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 208 röster mot 57 för reservation 7 av Karl Boo och Kerstin Göthberg. 39 ledamöter avstod från att rösta.

Punkt 7

Mom. 1 (beräkning av medel för utgivningsstöd)

Utskottets hemställan bifölls med 163 röster mot 141 för reservation 9 av Ing-Marie Hansson m. fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 (beräkning av medel för Stiftelsen Litteraturfrämjandet för utgivning av En bok för alla, m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 10 av Ingrid Sundberg m. fl., *dels* reservation 11 av Karl Boo och Kerstin Göthberg – bifölls med acklamation.

Mom. 8 (lagerhållning av kvalitetslitteratur)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 15 av Ingrid Sundberg m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 10

Mom. 2 (punktskriftens ställning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 16 av Alexander Chrisopoulos – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (anslag till Talboks- och punktskriftsbiblioteket: Produktionskostnader)

Utskottets hemställan bifölls med 289 röster mot 16 för reservation 17 av Alexander Chrisopoulos. 1 ledamot avstod från att rösta.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

Utbildningsutskottets betänkande 33

Mom. 1 och 2 (införande av en reguljär vuxenutbildning för psykiskt utvecklingsstörda /särvux/, m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 255 röster mot 52 för reservation 1 av Pär Granstedt m. fl.

Mom. 4 (resurstilldelning och statsbidrag till särvux)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Pär Granstedt och Kerstin Göthberg – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (betygsfrågor)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 3 av Birgitta Rydle m. fl., *dels* reservation 4 av Pär Granstedt och Kerstin Göthberg – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Trafikutskottets betänkande 23

Mom. 1 (strategi för en bättre miljö)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 1 av Per Stenmarck m. fl., *dels* reservation 2 av Anna Wohlin-Andersson och Rune Thorén, *dels* reservation 3 av Viola Claesson – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (tunga landsvägstransporter över 30 mil)

Utskottets hemställan bifölls med 290 röster mot 16 för reservation 4 av Viola Claesson.

Mom. 4 (stimulanser för inköp av nya bussar och lastbilar)

Först biträdades reservation 5 av Anna Wohlin-Andersson och Rune Thorén med 43 röster mot 15 för reservation 6 av Viola Claesson. 246 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Anna Wohlin-Andersson och Rune Thorén – genom uppresning.

Mom. 5 (begränsning av energiförbrukningen och av skadeverkningarna av trafikens avgasutsläpp)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 7 av Anna Wohlin-Andersson och Rune Thorén, *dels* reservation 8 av Viola Claesson – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (alternativa drivmedel)

Utskottets hemställan bifölls med 253 röster mot 52 för reservation 9 av Anna Wohlin-Andersson och Rune Thorén. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 12 (avgasutsläpp från dieseldrivna rälsfordon)

Utskottets hemställan bifölls med 240 röster mot 67 för reservation 10 av Per Stenmarck m. fl.

Prot. 1987/88:127

26 maj 1988

Mom. 15 (miljövänligare fordonstrafik i storstäderna)

Utskottets hemställan bifölls med 255 röster mot 51 för reservation 11 av Anna Wohlin-Andersson och Rune Thorén.

Mom. 16 (en halverad biltrafik i de tätare delarna av städerna)

Utskottets hemställan bifölls med 289 röster mot 15 för reservation 12 av Viola Claesson.

Mom. 21 (fastställande av hastigheten för enskilda vägsträckor)

Utskottets hemställan – som ställdes mot utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion T27 av Berit Löfstedt m. fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 22 (generellt sänkta hastigheter)

Utskottets hemställan bifölls med 254 röster mot 48 för reservation 13 av Anna Wohlin-Andersson m. fl.

Mom. 27 (tillståndsprövning enligt miljöskyddslagen för vägprojekt)

Utskottets hemställan bifölls med 209 röster mot 96 för reservation 14 av Olle Grahn m. fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

4 § Föredrogs

försvarsutskottets betänkande

1987/88:12 om försäljning av fastighet för beredskapslagring av nafta (prop. 1987/88:173).

Utskottets hemställan bifölls.

5 § Föredrogs

arbetsmarknadsutskottets betänkande

1987/88:13 om regionalpolitiken (prop. 1987/88:100 bil. 14).

Regionalpolitiken

Anf. 1 ANDERS G HÖGMARK (m):

Herr talman! Under de timmar som den regionalpolitiska debatten kommer att äga rum här i kammaren lär vi säkert få många exempel på hur man kan beskriva Sverige. Det är klart att dessa beskrivningar kommer att vara skiftande, både vad gäller helheten och delarna. En hel del av dem är givetvis präglade av varifrån i Sverige man kommer.

Jag skall ge en bild av hur jag och moderata samlingspartiet uppfattar helheten. Jag skall också försöka dra några slutsatser av det utredningsarbete som äger rum och redovisa våra förslag till lösningar när det gäller den

framtida regionalpolitikens utformning.

Man kan först och främst konstatera att det i Sverige finns ett antal mycket expansiva storstadsregioner, där Storstockholm självfallet intar en särställning.

Vidare finns det i norr ett inland som dras med utomordentligt stora problem. Där ingår Bergslagsregionen som ett speciellt område på grund av de industrinläggningar som har skett.

En annan typ av områden i Sverige är ett antal mycket utvecklingskraftiga medelstora tätorter och kommuner, som under de gångna åren har utvecklats mycket kraftigt och uppenbarligen har en aptit och ambition att utvecklas ytterligare, vilket de säkert också har förmåga till. Det är orter som Luleå, Umeå, Sundsvall, Linköping, Östersund, Växjö, för att nämna några.

Därutöver finns det, framför allt i södra Sverige, ett stort antal mindre orter med omkringliggande, ganska välmående landsbygd, som i och för sig kan ha vissa problem men som har en god kontakt med de expansiva mellanstora städerna runt omkring.

Ett litet speciellt område i Sverige, som kanske då och då brukar uppmärksammas och som utskottet brukar uppmärksamma, är sydöstra Sverige, där det finns ett 10–15-tal kommuner som drås med vissa långsiktiga strukturella problem. Där är kanske situationen i Blekinge ett speciellt problem.

Frågan är då om denna bild av Sverige inger oro i dag och inför framtiden. Finns det någon möjlighet att förändra denna bild? I vilken utsträckning vill man förändra den? Finns det i så fall någon möjlighet att på olika sätt förändra denna bild och den verklighet som råder? Om dessa frågor handlar ju den regionalpolitiska debatten, både i vidare och kanske även i något snävare bemärkelse.

Det finns ett par allvarliga problem som på något sätt måste få en lösning. Det ena är situationen i det norrländska inlandet. Problemen där är mycket speciella. Man har ett vikande näringsliv, en minskande och allt äldre befolkning och man får allt svårare att behålla ungdomarna i regionen. De stora avstånden medför också mycket speciella problem.

Det krävs en kombination av generell politik och speciella insatser för att framöver klara dessa områden. Ingrid Hemmingsson kommer senare här i debatten att närmare utveckla moderata samlingspartiets ståndpunkt och förslag till politik när det gäller denna typ av problem.

Ett annat problem – som enligt min mening ändå är något mera lustfyllt än norra inlandets problem – är de tendenser till överhettning som finns i vissa storstadsregioner. Vi märker dem framför allt i Storstockholmsregionen, med en överhettad bostads- och arbetsmarknad samt vissa och ibland t. o. m. ganska betydande trafikproblem.

Ibland får man ett intryck av att många debattörer menar att om man bara kan lägga locket på Storstockholmsregionen och kanske några andra storstadsregioner med hjälp av skatter och avgifter eller andra pålagor, så skulle man kunna lösa landsbygdens och glesbygdens problem. Jag tror att det är en utomordentligt förenklad syn. Det är en felsyn. Locket på eller någon form av straffavgifter på Stockholm löser inte på något sätt norra inlandets problem eller glesbygdens problem. Jag tror att det behövs en

Prot. 1987/88:127

26 maj 1988.

Regionalpolitiken

betydligt mer förfinad analys och mer genomtänkta lösningar än den typen av förenklad politik.

Vi i moderata samlingspartiet får ibland kritik för att vi framstår som speciellt storstadsvänliga. Vi sägs bara bejaka storstadens tillväxt och vara ointresserade av de andra delarna av Sverige. Det är en helt felaktig bild. Den kan emellertid på ett sätt vara riktig så till vida att vi inte tror på locket-på-politiken, att skatter och avgifter skall läggas på storstäderna för att utvecklingen då på något sätt automatiskt skall bli bättre i andra delar av landet.

Vi i moderata samlingspartiet vill dra nytta av den tillväxtkraft som finns i storstäderna och självfallet i Storstockholmsregionen. Det vore ju ett veritabelt slöseri för ett litet land som är beroende av internationella kontakter och internationell utveckling att avhända sig de möjligheter som en storstadsregion har att vara en kontaktpunkt länder emellan. I det sammanhanget brukar jag peka på att man på flera olika nivåer bör kunna resonera om detta med regional utveckling och regionalpolitik. Man kan ju just när det gäller storstadsregionerna se en internationell nivå, där länderna har ett samspel mellan storstadsregionerna där det finns en del internationella kontaktpunkter. Jag tror att det är farligt att ställa den nivån i motsatsförhållande till vad som finns inom ett land eller inom regioner i ett land. Jag menar att den livskraftiga storstads- och huvudstadsregionen med internationella kontakter är nödvändig för vårt land, om det skall ha en chans att utvecklas.

Inte minst i perspektivet av den EG-debatt, den anpassning och den utveckling i harmoni med EG:s inre harmoniseringsarbete som pågår är det nödvändigt för vårt land att för att inte halka efter kunna hålla en dynamisk, livskraftig storstadsregion som Stockholm levande och i dialog med andra internationella centra. Men för att storstaden, Storstockholm, skall ha möjlighet att fungera både som ett nationellt centrum och som en internationell kontaktpunkt måste det finnas utrymme och kraft för den typen av funktioner. I detta perspektiv ser jag överhettningstendenserna i Stockholmsregionen som ganska oroande.

Jag menar att den socialdemokratiska politiken med sin överdrivna förkärlek till centralstyrning och centraliserade lösningar har skapat ett onödigt tryck på Storstockholmsregionen, ett tryck som man med en annan typ av politik kunde ha avlastat Stockholm och samtidigt kanske ha gett bättre utrymme för annan utbyggnad som är betingad av ett internationellt kontaktutbyte. I det avseendet finns det, tycker jag, anledning att fundera över vad man kan göra. Jag menar att den orimligt centraliserade statsförvaltningen i vårt land försvårar en positiv utveckling.

Det finns under de gångna åren i och för sig många exempel på hur man flyttat ut ämbetsverk och på olika sätt försökt lätta på statsförvaltningen i Stockholm. Man kan emellertid konstatera att de utflyttningarna med några få undantag har varit ganska dåligt genomtänkta. Vi ser egentligen varje år exempel på utflyttningar som mer eller mindre tycks vara hugskött.

Min fråga till regeringspartiet och industriministern måste bli denna: Är industriministern och regeringspartiet beredda – gärna inom ramen för det utredningsarbete som skall äga rum i den regionalpolitiska utredningen – att

radikalt se till att genomföra någon form av funktionsdecentralisering i de statliga verken, att föra ned beslutskompetensen från den statliga nationella nivån till länsnivån och kanske vidare ut till kommunerna? Den frågan kan också riktas till utskottets ordförande Lars Ulander, som sitter med i utredningen.

Är man beredd att tillföra länen och regionerna beslutskompetens? Detta tycker jag är en utomordentligt central fråga. Är man beredd att se till att inte flytta ut ett verk från Stockholm till ett län, en tätort, utan att samtidigt föra ut ett antal beslutsfunktioner runt om i detta land? Är man från regeringspartiets sida beredd att ge sådana politiska signaler här i dag att det står klart att det, för att lätta på trycket i Storstockholmsregionen, är önskvärt med en kraftfull beslutdecentralisering, gärna kopplad till diskussionen om reformeringen av den statliga länsförvaltningen, något som man ibland gör mycket väsen av men som det kanske kommit ut mindre av än vad det har trumpetats och pratats om?

Ett annat förhållande som säkert leder till ett tryck på Stockholmsregionen och som skapar en onödigt inflyttning till Stockholm är helt enkelt – jag har uppfattat det så vid föredragningar – att Stockholmsregionen erbjuder för dåligt anpassad utbildning till de behov som föreligger. Man tvingas, för att uttrycka det enkelt, importera utbildad arbetskraft, eftersom utbildningsmöjligheter saknas. Utbildningen är dåligt dimensionerad och dåligt anpassad till regionens näringsliv och dess behov. Det finns all anledning för Stockholmspolitiker att litet grand fundera över om det inte är dags att göra vissa omDispositioneringar.

Herr talman! Det finns två problem som lätt uppkommer och som nästan ständigt dyker upp i den regionalpolitiska debatten: inlandets, glesbygdens problem och överhettningstendenserna i storstäderna. Jag tror att man borde försöka pröva en mycket mer kreativ väg när det gäller att avlänka tillväxten i Stockholm än locket-på-metoden med avgifter och administrativa regleringar. Jag är övertygad om – och moderata samlingspartiet skulle gärna se en sådan politik förverkligad – att man bör försöka dra nytta av de mellanstora städernas, tätorternas och regionernas tillväxt, aptit och ambition att växa och fungera som regionala centra runt omkring i landet. Då kommer man att kunna se dem som alternativ till storstäderna och finna det meningsfullt att utveckla och utvecklas i de regionerna. Jag menar att det finns skäl för industriministern att redovisa sin syn på hur man i positiva banor skulle kunna ge signaler om att man tillsammans med en generell politik också markerar viljan att bygga upp en långsiktigt strategisk infrastruktur för de mellanstora svenska städerna och tätorterna. En lång rad studier och alla erfarenheter pekar ju på att det finns ett antal strategiska faktorer just för regioner som visar en positiv utveckling. Finns dessa faktorer, finns det också en stark dynamik och tillväxtkapacitet. Saknas dessa, då gäller motsatsen.

Om man vill föra en diskussion om utveckling för hela Sverige och inte bara diskutera glesbygdsfrågorna, kan det finnas skäl att se vad det är för kvaliteter som bör byggas in i det strategiska utvecklingsarbetet.

Först och främst är det närhet och tillgänglighet som är viktigt. Utan tillgänglighet ligger man definitionsmässigt vid sidan om. Har man tillgänglighet för persontransporter, gods- och varutransporter, data- och telein-

formation, är det helt klart att man finns med i systemet. Det gäller både inom ett land och mellan länder.

Det gäller att göra strategiska, offensiva investeringar. Min bedömning är att när det gäller flyget, järnvägen, vägarna kommer det att vara nödvändigt att göra utomordentligt stora infrastrukturella investeringar de kommande 15–20 åren. Vi i moderata samlingspartiet är också övertygade om att de nationella budgetsystemen icke kommer att kunna klara av att få fram så mycket pengar utan att det behövs en kombination av statliga pengar i budgetsystemet och enskilt kapital. Om vi av ideologiska eller andra skäl, som socialdemokraterna kanske har en tendens att göra ibland, definitionsmässigt utestänger det enskilda kapitalet från de infrastrukturella investeringarna, kommer de att göras i alldeles för långsamt tempo. Vi kommer att få flaskhalsar i storstadsregionerna, och vi kommer inte att kunna utveckla de mellanstora städerna på det sätt som vore möjligt om det kapitalet finge nå fram.

Vi behöver investera stora summor inom exempelvis flyget och i fyrstadsregionen. Vi behöver pengar till Karlstadsregionen. Många stora kommunala flygplatser känner sig orättvist behandlade.

Det skulle vara mycket intressant om industriministern med sin stora kännedom om de interna problemen – måhända också glädjeämnena – i Storstockholmsregionen kunde utveckla sin syn på frågan om Tullinge flygplats. Kommer den att vara till gagn för den nationella utvecklingen? På vilket sätt kommer förverkligandet av en flygplats i Tullinge, oaktat vem som kommer att vara huvudman, enligt industriministern att påverka utbyggnaden av Arlanda? Hela Sverige utanför Stockholm efterfrågar och ställer en utbyggnad av Arlanda som ett absolut krav för att över huvud taget diskutera ytterligare flygplatsinvesteringar i Storstockholmsregionen.

Industriministern och hans statsekreterargrupp måste ju rimligtvis ha en utomordentlig insikt i dessa frågor, och det kunde därför vara intressant att få de frågorna belysta i en regionalpolitisk debatt.

På samma sätt är det nödvändigt att vi får en god kompetensnivå och att kompetensutveckling sker i de här regionerna. Har man kunskap och kompetens då kan man fatta beslut, då kan man ge någonting, då får man kunskap och kompetens tillbaka. Det finns ju i dag i närheten av universitet och högskolor ute i landet en stor och växande kompetens och en vilja att skaffa sig ytterligare kompetens via både nationella och internationella kontaktnät. Även om vi formellt har ett visst antal universitet i dag, kommer utvecklingen under 1990-talet gradvis att leda till en uppluckring och till att gränsdragningen mellan de större högskolorna, de som i dag kallas för regionala, och universiteten blir alltmer flytande. Det skulle inte heller förvåna mig, herr talman, om vi före sekelskiftet har ytterligare ett antal fullvärdiga universitet, som just har möjlighet att bygga upp och utveckla sitt kompetensnät och sin kompetens för att utveckla regioner i sin helhet.

Det är också viktigt att ha beslutskompetens i regionen – jag har varit inne på detta tidigare –, att inte tvingas avvakta beslut från Stockholm, som det schablonmässigt heter, utan att kunna fatta sina egna beslut. Det är också viktigt att de kreativa miljöerna utvecklas runt omkring i landet. Detta gäller både inom arbetslivet, näringslivet, fritidssektorn och kulturlivet. Det är

viktigt att ha en bred och allsidig arbetsmarknad – och det har man i de här mellanstora städerna och regionerna. De har en bred och differentierad arbetsmarknad, som kan ge båda makarna arbete om det är ett hushåll som flyttar. Detta är annars ett stort problem på de små orterna. Det finns ofta tillgång på arbetskraft, vilket bör vara ett ganska oslagbart konkurrensmedel under 1990-talet, då just utbildad arbetskraft kommer att bli en bristvara.

I de mellanstora städerna bör också rimligtvis bostadssituationen kunna lösas på ett bättre sätt än i storstadsregionerna. En annan tillgång för de här regionerna bör också vara att de samfällt kan vara med och länka av en del tillväxt från storstäderna.

Det är också viktigt att man har en god konkurrenskraft, ett gott kostnadsläge. Det är därför vi moderater föreslår sänkta social- och egenavgifter i stödområdena A och B för att kompensera vissa handikapp i de regionerna. Rimlig skatteutjämning är också viktig liksom ett regelsystem som ger större frihet att fatta beslut. De höga marginalsatserna försvårar uppenbarligen situationen i regioner med något tunnare arbetsmarknad, där man ibland tvingas ha en försörjarsystem inom familjen. Det nuvarande skattesystemet kanske tvingar familjerna att avstå från att flytta.

Herr talman! De mellanstora städerna besitter många av de här kvaliteter, och vi skulle kunna ge dem klara politiska signaler. Både den offentliga beslutsapparaten och näringslivet skulle kunna ges väldigt goda möjligheter att utvecklas och därmed att på ett positivt sätt lätta på trycket i storstadsregionerna, samtidigt som framför allt Storstockholmsregionen skulle kunna få utveckla sina specifika uppgifter som huvudstadsregion, som internationell kontaktpunkt och som centrum i relationerna med omvärlden.

Herr talman! Jag har uppehållit mig ganska länge vid någonting som traditionellt kanske inte upplevs som regionalpolitik. Jag har tidigare sagt att regionalpolitik i mer snäv bemärkelse, där man diskuterar det industripolitiska stödet och de regionalpolitiska stödformerna, blir allt mindre intressant i framtiden.

Det kommer att finnas ett behov av ett sådant stöd i framtiden, och hur det stödet skall se ut kommer den regionalpolitiska utredningen att närmare studera. Det nuvarande stödet är oöverskådligt och fullt av motsägelser. Det finns all anledning att förenkla det. I avvaktan på att utredningen kommer med förslag som vi kan fatta beslut om i riksdagen, har moderata samlingspartiet framlagt förslag om att ersätta lokaliseringsbidraget, lokaliseringslånen, sysselsättningsstödet och offertstödet med s. k. riskgarantilån. Genom sådana skulle vi på ett mycket smidigt sätt fånga upp de problem som företag och särskilt nyföretagarna har i dessa områden.

Vi återkommer med förslag om sänkta egenavgifter, socialförsäkringsavgifter, med 10 % i stödområde A och med 3 % i stödområde B – allt i syfte att få ett mera robust näringsliv som kan konsolideras ekonomiskt och därmed på sikt skapa förutsättningar för nya anställningar och nyinvesteringar.

Avslutningsvis har vi efter ett antal år höjt det s. k. länsanslaget till en rimlig nivå, 690 milj. kr., men jag tycker att jag ser oroande tecken, herr talman. Det skulle därför vara intressant om både Lars Ulander och industriministern, i det inlägg som jag utgår från att industriministern kommer att göra, tar upp denna frågeställning: Tror socialdemokraterna på

modellen länsanslag, ett sammanhållet länsanslag för länsstyrelsen att fördela? Är de signaler som vi ser i Norrbottenspropositionen, där vissa pengar anslås direkt till den och den kommunen, ett sätt att luckra upp länsstyrelsens beslutskapacitet? Är detta egentligen inte en misstroendeförklaring mot exempelvis länsstyrelsen i Norrbotten som nu reformeras på det ena och andra sättet? Är det inte ett misstroendevotum mot denna länsstyrelse att inte tilltro den möjligheten att dela ut pengar till exempelvis Arjeplog, till Kalix, Gällivare och till Kiruna?

Man måste ju ställa frågan: Om man har beslutskapacitet, beslutsunderlag och förmåga att prioritera, varför tillerkänner inte då den socialdemokratiska regeringen den socialdemokratiska majoriteten i länsstyrelsen i Norrbotten den förmågan? Propositionen om Norrbotten är ett underkännande, industriministern, av den förmågan, och det skulle vara utomordentligt intressant att höra industriministerns reaktion på dessa påståenden, herr talman. Propositionerna ger ett klart misstroende mot styrelsens förmåga att prioritera.

Herr talman! Jag har försökt att teckna en bild av Sverige som vi moderater upplever den, med problemen i inlandet, med vissa överhettningstendenser i storstaden och med en möjlighet att på ett positivt sätt avlänka tillväxt till de mellanstora svenska städerna för att ge utrymme för annat i Stockholm. De mellanstora städerna får då möjlighet att på ett bättre sätt samspela med småorter och landsbygden runt omkring.

Detta innebär att vi måste föra en politik som avreglerar effektivare, vi måste föra en mycket kraftfull decentralisering av den statliga förvaltningen på det sätt som vi föreslår, nämligen en funktionsdecentralisering. På sikt, frammot sekelskiftet, måste vi bygga upp en mycket mer robust struktur på ett antal orter i Sverige, via strategiska investeringar i kommunikationer, kompetensutveckling m. m. Då har vi chans att få ett Sverige som är i bättre balans och som kan leva bättre. Det är vad vi förordar.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till de reservationer som moderater har undertecknat.

Anf. 2 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! De regionala balansproblemen har förvärrats. Befolkningen i storstadsregionerna, främst Stockholmsregionen, ökar kraftigt medan situationen är den motsatta i bl. a. skogslänen, Bergslagen och sydöstra Sverige. Särskilt bekymmersam är situationen i de delar av regionerna som under lång tid haft svårigheter att hålla befolkningssiffrorna uppe, dvs. främst de inre delarna av Norrland.

Vi kan se tendenser till överhettning i våra storstadsområden samtidigt som utflyttningen ökar från andra delar av vårt land. Man framhåller också i den förra regionalpolitiska utredningen, som lade fram sitt betänkande år 1984, bl. a. att den ökning som kan väntas i Stockholmsregionen måste ske till priset av en tillbakagång av sysselsättningen i andra delar av landet. Det är uppenbart, sade utredarna, att en sådan utveckling innebär risk för betydande nationella spänningar i olika delar av landet.

Det finns också forskarrapporter som uttrycker samma farhågor som den regionalpolitiska utredningen. Man ser framför sig en framtida expansion

som i hög grad är koncentrerad till ett fåtal regioner och orter, i huvudsak i anslutning till högskoleområdena.

En av orsakerna till den befärade utvecklingen är själva karaktären hos de delar av näringslivet som för närvarande är i snabb utveckling. Vi står inför en ny situation där strukturrationaliseringen inom traditionella näringar kombineras med introduktionen av ny teknik inom informationsbehandling, biokemi och andra "kunskapsintensiva" eller "högteknologiska" områden. Även tjänstesektorn är betydelsefull i detta sammanhang. Den privata tjänstesektorn utvecklas mycket snabbt, främst i storstadsområdena.

Det finns all anledning att anta att såväl den ekonomiska som den tekniska utvecklingen framöver kommer att ske i allt snabbare takt. Sannolikt ser vi i dag endast början på de möjligheter som den nya tekniken kommer att föra med sig. Samtidigt ser vi hur världsmarknaden internationaliseras, bl. a. genom att kapitalströmmarna rör sig allt snabbare.

I detta läge är det en styrka, även för ett litet land som Sverige, att upprätthålla mångfald och flexibilitet i vad gäller miljöer för nytänkande. Alltför kraftig koncentration riskerar att leda till sårbarhet. Med ökade möjligheter att mobilisera lokala resurser och ta till vara lokal initiativkraft nås en "riskspridning", som kan vara till gagn för riket som helhet.

Regionalpolitiken handlar följaktligen inte endast om "Norrlandsproblem". Den handlar också om hur riket som helhet skall kunna undgå en alltför kraftig koncentration av människor, verksamheter och resurser till ett mycket litet antal befolkningstäta regioner.

Orsakerna till detta skall bl. a. sökas i det faktum att tillväxten i dag i hög grad sker inom tjänste- och informationsområdet samtidigt som industrin genomgår en strukturrationalisering. Därigenom tenderar arbetstillfällena att fördelas ojämnt. Samtidigt förekommer rekryteringsproblem – icke minst beträffande utbildad personal – i många delar av landet. Vi har poängterat att dessa förhållanden ändå inte får leda till att ambitionsnivån i regionalpolitiken minskas.

Den förändrade situation som regionalpolitiken i dag har att möta ställer nya krav. De områden som ibland räknas som liggande vid sidan om den egentliga regionalpolitiken kommer att få än större betydelse. Det gäller t. ex. infrastruktur och utbildning.

Från folkpartiets sida föreslår vi en regionalpolitik som lägger större vikt vid mobilisering av resurser än traditionell lokaliseringspolitik. Mot denna bakgrund blir områden som utbildning, kommunikationer och kulturutbud centrala inslag i regionalpolitiken.

I vad gäller stödssystemet hävdar vi att centralt givna stöd i ökad utsträckning bör bygga på generella principer. Bl. a. föreslår vi att sänkta sociala avgifter skall gälla all icke-offentlig verksamhet i stödområde A. Sysselsättningsstödet i stödområde C föreslår vi från folkpartiet återinfört. Beslut i regionalpolitiska frågor bör dessutom decentraliseras. Därför föreslår vi möjligheter till friare användning av länsanslaget. Vidare framförs kravet att öppna stödssystemet för fler verksamheter än i dag.

Regionalpolitiken måste framöver i ökad utsträckning inriktas på att stödja nyskapande och kreativitet på lokal och regional nivå. Målet måste vara att ytterligare understödja miljöer för nyföretagande och egna initiativ även utanför storstäderna.

Herr talman! Folkpartiet, centern och moderaterna har i en gemensam reservation till arbetsmarknadsutskottets betänkande angivit vissa riktlinjer för regionalpolitiken. Vi menar att den socialdemokratiska politiken har bidragit till att koncentrationstendenserna i landet har förstärkts. Den allmänna politiken har präglats av en centralistisk inriktning, vilket medfört att Sverige i dag kan sägas vara mer centraliserat än någonsin. Enskilda människor kan i mindre utsträckning påverka beslut som rör dem själva. Detta har i sin tur lett till en för stor passivitet, där man väntar på att politiker, myndigheter och offentliga serviceorgan försöker lösa problemen. Vi anser att vi mera måste förlita oss på enskilda människors initiativ och ge dem chansen att förverkliga sina idéer. Här handlar det bl. a. om möjligheter att pröva verksamheter i alternativa former.

Av avgörande betydelse för en förbättrad regional balans är sålunda att den övergripande politiken ges en inriktning som stimulerar till enskilda initiativ och en dynamisk utveckling av näringslivet. Därmed ökar förutsättningarna att skapa arbetstillfällen även i de mindre glesbygdskommunerna.

I det här sammanhanget kan jag inte gå förbi löntagarfonderna. Det är uppenbart att fonderna haft en hämmande effekt på företagsamhetens utveckling. Det har också visat sig att fondernas hittillsvarande placeringar ofta gått stick i stäv mot de regionalpolitiska strävandena. Deras placeringar riktas i stor utsträckning mot de redan starka regionerna och de största företagen.

Vår uppfattning är också att regeringen alltför ofta i samband med företagsstöd m. m. prioriterar de befolkningstäta regionerna och storföretagen. Som exempel härpå kan nämnas de osedvanligt stora belopp som satsats från regeringens sida för att få till stånd bilproduktion i Malmö och Uddevalla. De summor det handlar om för varje nytt arbetstillfälle vågar inte ens regeringen tala högt om – eller man kanske inte riktigt vet hur stora de är. Samma intresse har regeringen tyvärr inte visat de mindre orterna ute i landet, där nedläggningen av t. ex. sågverk och verkstäder ofta slår hårdare på ortens arbetsmarknad än vad fallet varit i varvsregionerna. Det är viktigt att man inte låter rubrikerna styra ens handlande i så väsentliga rättvisefrågor.

Regeringen kan också bidra till en förbättrad regional balans genom att mer målmedvetet decentralisera den statliga verksamheten. Alltför många statliga myndigheter och affärsverk har en stor del av verksamheten förlagd till Stockholm, trots att den nya tekniken bör kunna underlätta en decentralisering av verksamheten.

Inom länen bör bl. a. länsstyrelserna och de statliga myndigheterna beakta behovet av en inomregional balans. Detta gäller såväl befintliga som nytillkommande verksamheter. Vidare krävs en förbättrad sektorssamordning för att undvika att enskilda myndigheter fattar beslut som står i strid med den regionalpolitiska målsättningen. Det bör t. ex. inte få ske att televerket av strikt affärsmässiga skäl vill dra in den enda telefonkiosken i en glesbygdsort samtidigt som länsmyndigheten och kommunen anstränger sig till det yttersta för att hålla verksamheten uppe. Den s. k. statssekreterargruppen borde enligt vår mening ha kunnat åstadkomma betydligt mer på detta område än vad som hittills varit fallet.

De regionalpolitiska stödinsatserna anser vi bör vara mer generella och ges en mer decentralistisk inriktning. Besluten bör i största möjliga utsträckning fattas ute i länen och mindre här i Stockholm.

De regionala utvecklingsinsatserna ger de regionala myndigheterna möjligheter att starta projekt som innebär att de lokala krafterna kan utnyttjas och stimuleras till egna initiativ. Det var därför mycket positivt att den samlade oppositionen förra våren trots socialdemokraternas och industriministerns envetna motstånd kunde genomdriva att detta anslag höjdes med 200 milj. kr. Nu har även regeringen insett att man bör ligga åtminstone på den nivån. Man kan därför säga att beslutet förra våren fått långsiktiga effekter. Regeringen hade nog aldrig lagt sig på den här nivån i anslaget i år, om inte riksdagen fattat sitt beslut om en radikal höjning förra året. Herr talman! De mångomtalade 300 miljonerna för strukturinsatser under en treårsperiod förbleknar vid denna jämförelse.

Vidare anser vi i folkpartiet att det var fel av regeringen att av besparingsskäl rycka undan ett så pass bra regionalpolitiskt verktyg som sysselsättningsstödet till utsatta kommuner – bl. a. i Bergslagen och norra Dalsland.

Exempel på nyskapande och kreativa miljöer finns också utanför de större städerna. Kreativitet i dessa fall kan man bygga bl. a. på de normer som gäller även på mindre orter. Det finns goda exempel på att man kan stimulera egna initiativ och eget företagande. Dessutom finns det en framåtanda som inte kan kommenderas fram från central nivå, eftersom den i hög grad måste växa fram underifrån.

Vad staten och myndigheter kan göra är att underlätta en sådan framväxt genom att skapa gynnsamma förutsättningar för den. I det sammanhanget blir, som jag har sagt tidigare, utbildningsväsendet och annan infrastruktur centrala inslag. Ett viktigt grundelement i en kreativ miljö är nämligen tillgången till kunskaper och goda kommunikationer. En följd av detta omtänkande är att regionalpolitiken i högre grad än tidigare måste inriktas på de mindre företagen. Det är ju just i de mindre företagen, oavsett om dessa är nyetablerade eller "avknoppade" från större enheter, som en stor del av de för regionalpolitiken viktiga initiativen kommer att tas. Därför är det viktigt att t. ex. persontransportstödet också gäller småföretag och hantverkare med egna företag.

Vi tror alltså att det är viktigt att understödja sådana miljöer för nyföretagande och egna initiativ även utanför storstadsregionerna. Vi bör därför satsa ännu mer på infrastrukturen, dvs. på kommunikationer och högre utbildning. Det är två viktiga axlar i en framtida regionalpolitik.

Det är också väsentligt att landsbygden hålls levande. Vi tycker således att det är positivt att utskottet ställer sig bakom den motion där man kräver en förstärkning av insatserna för de pågående landsbygdskampanjerna. Det är bra att de extra miljoner som nu beviljas kan säkra ett framgångsrikt och angeläget kampanjarbete.

Vi i folkpartiet har vid flera tillfällen framhållit hur viktigt det är att det finns ett rikt kulturliv även utanför storstadsregionerna. Därför bör sådana här frågor ägnas särskild uppmärksamhet.

Herr talman! I betänkandet behandlas storstadsregionernas utveckling. I

en gemensam borgerlig reservation pekar vi reservanter på konsekvenserna av den snabba tillväxten. Jag tänker då på överhettningen på bl. a. bostads- och arbetsmarknaden. Miljömässigt negativa effekter har varit ofrånkomliga. Vi föreslår därför att den regionalpolitiska utredningen studerar dessa frågor.

Jag vill samtidigt framhålla att det är viktigt att vi inte skapar ett motsatsförhållande när det gäller de utvecklingscentra som våra större städer ändå utgör. Utan tvivel finns det verksamheter som är beroende av de stora utbildningsinstitutionerna och de speciella kontaktytor som hör samman med de större städerna.

Den regionalpolitiska utredningen – som riksdagen, efter förslag från folkpartiet, förra våren fattade beslut om – har nu kommit i gång med sitt arbete. Arbetet är omfattande och brett upplagt. Men den tid som står till utredningens förfogande är knappt tilltagen. Med anledning av att folkpartiet har uttryckt oro för arbetets genomförande utgår utskottet – det framgår av betänkandet – från att utredningen ges erforderliga resurser, så att den kan klara av sitt arbete.

Jag vill med anledning av detta utskottets uttalande fråga industriministern: Är industriministern beredd att här i kammaren lämna en garanti för att utredningsarbetet ges de resurser som behövs för att arbetet skall kunna klaras av på ett bra sätt?

Herr talman! Jag har i mitt anförande pekat på den regionala obalansen och på hur problemen borde kunna lösas. Här har självfallet den regionalpolitiska utredningen en mycket stor betydelse. Men den gemensamma reservationen bör också, enligt min mening, utgöra en god grund när man skall gripa sig an de regionalpolitiska problemen. Mot den bakgrunden yrkar jag bifall till reservation 1 samt till övriga reservationer som folkpartiet har medverkat till. Sigge Godin och Isa Halvarsson kommer senare i denna debatt att anföra de goda skäl som finns för kammaren att stödja dessa reservationer.

Om 60-talets regionalpolitik handlar om lokalisering, måste 80- och 90-talets regionalpolitik handla om mobilisering. Men det handlar också om att tillåta ökad flexibilitet, om att bygga politiken på öppenhet för variationer och skilda lösningar i olika delar av landet.

Herr talman! Regionalpolitik är någonting svårt. Det finns inget facit vare sig i Sverige eller i andra länder. Vad som krävs är ett tålmodigt, långsiktigt arbete som bygger på goda analyser med realistiska förutsättningar och där de generella medlen dominerar när det gäller metoderna, där regionalpolitiken blir ett komplement till en sund samhällsekonomi och där ett positivt näringsklimat bereds utrymme. Först när detta förverkligats kan vi uppnå de högtidliga målen, att alla medborgare i hela landet skall erbjudas möjligheter till arbete, bostad och god miljö.

Anf. 3 BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Dagens debatt gäller frågan: Skall hela Sverige leva, eller skall den stenhårda socialdemokratiska centraliserings- och koncentrationspolitiken fortsätta? Den frågan är av stor betydelse i kommande val.

Vårt land har ju under snart sex år fått känna på socialdemokratisk

regionalpolitik, eller brist på regionalpolitiskt ansvar. Många kommuner – ja, mer än tre fjärdedelar av vårt land – har farit mycket illa av den förda socialdemokratiska politiken. Stora områden, ofta samma områden som drabbades hårt av socialdemokraternas 60-talspolitik, har förlorat mer än en tjugondel av sin folkmängd sedan 1982. De har förlorat sina ungdomar, och ofta rör det sig om välutbildade ungdomar.

Kvar blir de gamla. Eftersom livet inte är evigt, kommer det under de kommande 10–15 åren att ske ett formligt befolkningsras i stora delar av vårt land, om den socialdemokratiska koncentrationspolitiken får fortsätta.

Det är nu dags att, som sagt, efter sex år av socialdemokratiskt styre sätta betyg på regeringens regionalpolitik. All tillgänglig statistik, alla analyser av regeringens politik och verkligheten sådan människor upplever den gör att betyget inte kan bli annat än klart underkänt.

Grundfelet med den samlade regeringspolitiken – det gäller alltså samtliga departement samt under regeringen lydande centrala verk av olika slag – är att var och en för sig inte tar regionalpolitisk hänsyn och ansvar i sina förslag.

För två år sedan skulle industriministern lösa problemet med det regionalpolitiska rådet. Oppositionen förstod att det var skenfäktning. Och mycket riktigt: Industriministern kallar inte ens rådet till sammanträden numera. Den regionalpolitiskt ansvarige ministern vilseledde riksdagen när han gjorde ett stort nummer av det regionalpolitiska rådet. Inga grundläggande problem har nämligen blivit lösta i det rådet.

Sedan skulle den samordnade statssekreterargruppen klara samordningen mellan departementen, så att också vissa smulor av den samlade budgeten skulle komma utsatta regioner till del.

Statssekreterargruppen fick ingen smakstart. Industriministern och andra i regeringen gick ut och talade fullt riktigt om vikten av att ny teknik och kvalificerade tekniker kom hela landet till del. Samtidigt satte statssekreterargruppen in all kraft på, som det hette, "den största värvningskampanjen någonsin" för att värva högutbildade tekniker från utsatta områden till rikets mest teknikertäta område, Stockholm.

Ord och handling har alltså inte följts åt under dessa båda valperioder – och på den vägen är det! Statssekreterarna förmodas lyda sina överhuvuden statsråden. Regeringen och den regionalpolitiskt ansvarige ministern är alltså skyldiga till att strömmen av koncentrationsförslag fortsätter att komma från regeringens sida.

Herr talman! Centerpartiet har lagt fram ett budgetalternativ för nästa år som kommer att bryta koncentrationsutvecklingen ifall förslaget får riksdagens stöd.

I motsats till regeringen anser vi att huvuddelen av resurserna till en fullgod regional utveckling måste komma inom ordinarie budget från vart och ett av departementen. Men eftersom regeringspolitiken under sex år så starkt har utarmat tre fjärdedelar av riket begär vi i det kortsiktiga perspektivet också att särskilda riktade insatser måste tillföras Norrlands inland och mellanbygder, delar av Bergslagen samt delar av sydöstra Sverige.

Regeringen har i och för sig lagt fram paket som berör några Bergslagskommuner och mycket marginellt Västerbottens inland. Centern har dock noterat att cirka femtiotalet av de av regeringspolitiken mest drabbade

kommunerna har kommit helt utanför. Det är för dessa kommuner som centern begär ett nytt paket. Kersti Johansson kommer senare att beröra sydöstra Sverige.

En hög utbildningsnivå är en viktig grund för en positiv utveckling. Centern föreslår därför nya små högskolor. Vi föreslår breddning och utbyggnad av de små högskolor som redan finns. Vi föreslår att fasta forskartjänster inrättas vid de mindre högskolorna. Centern satsar på att de små högskolorna skall utvecklas till regionala utvecklingscentraler. Vi föreslår också att vidareutbildning på s. k. mellannivå baserad på gymnasier och regionala högskolor skall utvecklas i snabb takt.

I bilden av att hela landet skall utvecklas spelar nyföretagande och småföretagande stor roll. Regeringens politik har lett till att de allra största och rikaste företagen har fått de stora stödpengarna. Politiken har också lett till att storföretagen betalar mycket mindre i skatt än de små företagen. Det är bl. a. med små och medelstora företag som vi i centern skall bygga upp ett decentraliserat samhälle.

Av dessa skäl och av rättviseskäl har centern bl. a. föreslagit att inga arbetsgivaravgifter skall tas ut på första basbeloppet. Det innebär att småföretag och nystartade företag får mer än 10 000 kr. i avgiftsminskning. Småföretagen betalar också i dag en stor del av storföretagens högre sjukfrånvaro. Centern föreslår en halverad socialförsäkringsavgift på en lönesumma på 500 000 kr. Det innebär 25 000 kr. i lägre avgifter för småföretag. Detta är en rättvisefråga för alla småföretag och en väsentlig bit i en bättre småföretagsutveckling.

Centerpartiet föreslår också att den regionalpolitiska utredningen får i uppdrag att undersöka och föreslå differentierade arbetsgivaravgifter. Bl. a. bör man noga studera Norge. Nordnorge har mindre än en tredjedel av Oslos arbetsgivaravgiftsnivå. Inom samma ekonomiska ram bör alltså den regionalpolitiska utredningen föreslå ett differentierat avgiftssystem. Ett sådant system skulle verksamt bidra till en bättre regional balans. Genom vår syn på småföretagen skyddas småföretagen också i de regioner som får den högsta avgiftsklassen.

Ett annat viktigt område är kommunikationerna. Även här har centern ett eget förslag. Vi föreslår att länsvägnätet – det långa vägnätet – under en tioårsperiod skall rustas upp. Vi anser att återstående grusvägnät skall förstärkas och beläggas. Alla i denna kammare förstår vilken stor regionalpolitisk effekt ett sådant förslag får: dels förbilligas transporterna, dels håller bilarna längre, dels blir det lättare att pendla, dels ges lokala entreprenörer massor av arbetstillfällen och dels ser människorna i berörda bygder att vägnätet här rustas upp för en framtid i bygden. Detta, ärade riksdagsledamöter, är ett förslag för framtidsro och ett förslag med god nationalekonomi.

I förbifarten vill jag påminna om centerns satsning på enskilda vägar – det lilla lilla vägnätet. Jag vill också påminna om vårt förslag om snabbtågbanenät. Det är ett förslag om en satsning på det bästa av ny teknik, nämligen snabbhet, energisnålhet, bekvämlighet och miljövänlighet – en spjutspets för åren efter 2000. Ett nordiskt snabbtågbanenät skulle ge styrka till de ca 23 miljoner människor som arbetar och bor inom Norden.

Herr talman! Ett annat rättviseförslag är att en liten del av vattenkraftsvinsterna skall stanna i "värdkommunerna". Vattenkraften ger i dag stora vinster. Närpå ingenting stannar i de regioner som har satt till mycket stora naturvärden. Vinsterna går till andra områden. De områden som producerar huvuddelen av vattenkraften/vattenkraftsvinsterna kallas i dag stödområden. Detta är en felaktig benämning. Dessa områden tillför varje år folkhushållet mång-mångmiljardbelopp och får några fattiga miljoner i regionalpolitiskt stöd. Det är i verkligheten dessa s. k. stödområden som stöder övriga Sverige – oss alla – med mångmiljardbelopp.

Centern anser därför att 1 öre/kWh fr. o. m. den 1 juli skall gå tillbaka till vattenkraftskommunerna samt att Vattenfall skall regionaliseras i fem regionala bolag med lokala styrelser. Detta är ett rimligt och viktigt förslag. De områden som har satt till stora naturvärden skall ha en återbäring.

Ett annat område med stor regionalpolitisk betydelse är skattesystemet. Centern har under många år krävt ett rättvisare kommunalskattesystem. Staten betalar årligen ut ca 40 miljarder i s. k. specialdestinerade bidrag till kommunerna. Det finns också ett statligt kommunalskatteutjämnings-system.

Centern anser att endast storleken på det kommunala serviceutbudet och den kommunala effektiviteten skall påverka kommunalskattens nivå. Vi vill finansiera en bättre kommunalskatteutjämning genom att föra över specialdestinerade bidrag till utjämningsystemet. Det synsättet ger rättvisa och på köpet stora regionalpolitiska effekter.

I dag har ofta kommuner med relativt lågt serviceutbud höga kommunalskatter. Centerpartiets syn skulle innebära en väsentligt jämnare kommunal utdebiteringsnivå. Vår syn innebär också att ett antal miljarder kommer utsatta delar av vårt land till del. Socialdemokratiska kongresser brukar ha denna syn, men den socialdemokratiska regeringen handlar tvärtom.

Centern föreslår också höjda grundavdrag i det statliga skattesystemet. Höjt grundavdrag är mycket bra för lägre inkomsttagare. Även det förslaget från centern ger kraftfulla regionalpolitiska effekter.

Centern vill också kraftigt minska antalet centrala verk. Genom att avskaffa centralstyrning och specialdestinerade bidrag är detta fullt möjligt. I dag finns i princip samma kompetens ute i kommuner och län som det finns centralt. Besluten skulle genom en decentralisering av befogenheter kunna ske snabbare, byråkratin skulle minska och ur regionalpolitisk synpunkt skulle tiotusentals arbetstillfällen tillfalla kommuner och län. Stora administrativa besparingar skulle också bli en följd av detta. Centern noterar att moderater och folkpartister delar denna vår grundinställning.

Ett annat regionalpolitiskt viktigt förslag är centerns, folkpartiets och moderaternas förslag om vårdnadsbidrag. Det är ett stort rättviseförslag, och det skulle också medföra positiva regionalpolitiska effekter i storleksordningen minst 3 miljarder kronor. Ytterkantkommuner har ofta en hög andel barn utanför kommunal barnomsorg. Nästan alla av dessa kommuner har också i stort sett de lägst kommunala barntillsynstäckningarna i sina ytterområden. Vi i centern noterar med tillfredsställelse att moderater och folkpartister också i denna fråga delar vår inställning.

Herr talman! Herr industriminister! Landsbygd 90-kampanjen pågår.

"Hela Sverige skall leva!" är ett bekant uttryck. Jag har tidigare i en interpellation till den regionalpolitiskt ansvarige ministern påpekat att i ord hörs det bra, men i verkligheten fattar regeringen beslut på beslut som går stick i stäv mot kampanjen, trots att Thage G Peterson själv är en nationell förebild. Exempel på felaktiga beslut är:

- Regeringen har drivit igenom slopat sysselsättningsstöd i stödområde C.
- Regeringen har försämrat skatteutjämningen för utsatta kommuner.
- Regeringen har slopat stödet till investeringar i alternativa energikällor.
- Regeringen har avsevärt minskat pengarna till länsvägnätet.
- Regeringen har väsentligt minskat stödet till enskilda vägar.
- Höjd kilometerskatt och höjd bensinskatt drabbar mest landsbygden och mindre orter.
- Regeringen har tagit bort stödet till den kollektiva landsbygdstrafiken.
- Regeringen tar bort ca 2 000 kvinnliga arbetstillfällen från församlingarna genom att folkbokföringen omorganiseras. Omorganisationen kostar ca 250 milj. kr., pengar som kunde ha gått till landsbygdsutveckling i stället för till landsbygdsavveckling.
- Regeringens politik leder till att cirka femtioalet mindre försäkringskass kontor läggs ned.

Sammantaget har regeringen på kort tid fattat cirka femtioalet beslut som går landsbygd och småorter emot. Det är mycket svårt att hitta ett enda beslut som är till landsbygdens och de små orternas fördel. Centern föreslår att 100 milj. kr. nu avdelas till konkreta projekt för landsbygdsutveckling. Kersti Johansson kommer senare här i dag att beröra denna fråga.

Regeringens politik har lett till en betydande överhettning av främst Stockholmsområdet. Hela den ekonomiska politiken, inflationsbekämpningen m. m. kommer att misslyckas just på grund av regeringens koncentrations- och centraliseringspolitik. I dag står över hundratusen personer – främst ungdomar – utan bostad i Stockholm. Helt oskäliga insatsbelopp begärs av unga bostadssökande. Planerare och koncentrationspolitiker vill bebygga grönområden. Bilköerna växer. Miljön försämras snabbt. Enligt centerns mening måste den snabba Stockholmsexpansionen bromsas, och man bör i stället satsa på bostäder för bostadslösa stockholmare samt på en bättre miljö för redan boende.

Centern föreslår därför en investeringsavgift på 25 % på kontors- och industribyggande i delar av Stockholmsområdet. De pengar som dessa avgifter ger skall sedan gå tillbaka till regionens bostadsbyggande och till nödvändiga miljöåtgärder.

Herr talman! Centerpartiets politik är bra för 99,9 % av alla stockholmare. De enda som behöver oroas av vårt förslag är de många nya mångmiljonärer, ja, miljardärer, som blivit förmögna just på socialdemokraternas koncentrationspolitik. Med vår politik som leder till balans kommer bostadslösa ungdomar att kunna komma över lägenheter till rimliga priser. Alla stockholmare – även socialdemokraternas nya miljardärer – kommer att få bättre miljö. Stockholmarna får behålla en grön stad. De slipper hundratals kommande Klara Strands-diskussioner som med nödvändighet tvingas fram om Thage G Peterson tillsammans med regeringen får fortsätta att föra sin

politik. Kort sagt, spekulanterna far illa förmögenhetsmässigt, men de får det bra miljömässigt. Alla andra far bara väl av centerpartiets förslag.

Vårt förslag har vi hämtat från Finland. Finland styrs i dag av en koalitionsregering bildad av högerpartiet, socialdemokraterna och folkpartiet. Finland har sedan början av 60-talet skött sin ekonomi väl. Vid den tiden var den finska standarden mycket låg i förhållande till den svenska. I dag har den standarden hunnit i kapp eller är på väg förbi vår svenska. Varför? Jo, man månar om en balanserad ekonomisk utveckling med måttlig inflation. Detta är huvudorsaken till den finländska regeringens beslut om investeringsavgifter med 25–40 % i "heta" regioner. Den finska centern sitter inte i den finländska regeringen, men det gör i dag företrädare för det finska folkpartiet, högerpartiet och socialdemokraterna. Jag vill då fråga: Tror inte svenska folkpartiet, moderaterna och socialdemokraterna att de finländska partibröderna är rätt så kloka? Facit säger att de har varit mycket klokare än socialdemokraterna, folkpartiet och moderaterna i Sverige, och de har för all del också varit klokare än den svenska centern, eftersom den ekonomiska utvecklingen har varit långt bättre för folkflertalet i Finland än den ekonomiska utvecklingen i Sverige har varit. Detta faktum gäller för alla utom för ett fåtal spekulanter. Bara i fråga om denna lilla grupp har den socialdemokratiska regeringen lyckats bättre än sina finländska kolleger.

Herr talman! Jag är då framme vid den egentligen ganska lilla summa som heter länsanslag. Det är en fråga som diskuterats mycket i denna kammare. Centern föreslår en höjning till 800 milj. kr. Det är vad som minst behövs för att klara efterfrågan på medel ute i länen. Regeringens förslag om en oförändrad nivå innebär en urholkning. Kersti Johansson utvecklar senare denna fråga ytterligare.

Dagens socialdemokratiska regionalpolitik är inte bara otidsenlig, utan den är ett rent spegelfäktori och vittnar om hur förvirrad, splittrad och i avsaknad av ambitioner som regeringen är.

Jag har här inför kammaren redovisat några viktiga centerförslag som skulle vara bra för utsatta regioner och för överhettade regioner. Våra förslag skall framför allt vara till stor nytta för vår gemensamma ekonomi och för vars och ens ekonomi.

Under socialdemokraternas tid 1982–1988 har avståndet ökat mellan de kommuner som har det bäst resp. sämst förspänt. De regionala obalanserna har ökat kraftigt. Samma förhållande gäller mellan enskilda individer.

Det kan också uttryckas på ett annat sätt: Under socialdemokraternas tid har vi fått en allt större klyfta mellan centrum och periferi. Denna utveckling kommer inte att brytas med en socialdemokratisk regering – tvärtom.

Andelen yngre människor krymper stadigt i majoriteten av våra kommuner. Regeringen skryter över att arbetslösheten har minskat. Annat vore mer än konstigt efter sex år av högkonjunktur, sjunkande oljepriser och sjunkande dollarkurser. Men i mer än tre fjärdedelar av landet beror den minskade arbetslösheten i stor utsträckning på att regeringens politik har inriktats på att ungdomarna skall flytta från sin hembygd. Detta är, enligt centerns mening, ingenting att yvas över. Det innebär nämligen att framtidsförutsättningarna – i tre fjärdedelar av riket – försämras i lika snabb takt som regeringen driver sin koncentrationspolitik. I många kommuner har man nu

kommit ned till direkt kritiska nivåer. Sett från samhällets synpunkt har vi att göra med ett växande resursslöseri.

Herr takman! Av humanitära, sociala och samhällsekonomiska skäl måste den utvecklingen brytas. Det måste ske nu – ju längre tiden går desto svårare blir det. Jag instämmer därför i moderaternas budskap på affischtavlorna: Byt regering nu.

Antalet flyttande är emellertid inte huvudproblemet. Huvudproblemet är att unga människor flyttar ut från kommuner och regioner som redan har en gammal befolkning. Än allvarigare är att det är de välutbildade som flyttar. Det är emellertid ingen opåverkbar naturkraft som styr denna utveckling.

Låt mig kort berätta om två framtidsstudier som beställdes av den s. k. kärnavvecklingskommittén och som skulle spegla utvecklingen år 2010. Den ena gjordes av ekonomiprofessor Bentzel, den andra av det statliga planverket.

Professor Bentzel byggde sin framtidsstudie på att man år 2010 arbetar ca 30 timmar i veckan, att den nya tekniken har kommit mycket långt fram, att människorna blir mindre arbetsplatsberoende och att den utvecklingen leder till att man väljer sin fasta bostättning där man vill ha sin fritidssysselsättning. Professor Bentzel kom fram till att den utvecklingen skulle leda till att landsbygd och småorter skulle utvecklas och att den t. o. m. skulle ge upphov till tomma hyreshus i storstäder.

Det statliga planverket sade tvärtom. Det skulle gå dåligt mest överallt, utom i Storstockholm och kanske på ännu ett par orter. Man frågar sig vem av dessa båda siare, framtidsbedömare, som har rätt. Jag tror att båda har rätt. Om Thage G Peterson och hans regering tillsammans med de centrala verken får fortsätta, då får nog planverket rätt. Om centern får ett inflytande på politiken, om vi kan byta regering, talar mycket för att steg kan tas i riktning mot den utveckling som professor Bentzel beskrivit.

Utvecklingen har under senare år lyft fram kunskapssamhället. Tiden säger att det blir allt viktigare med en god infrastruktur, att en god infrastruktur är avgörande för en positiv framtida utveckling. Tiden säger också att miljöfrågorna, framtidsmiljön, kommer att betyda allt mer. Dessa tre konstateranden säger oss att det nu krävs en ny och förstärkt regionalpolitik. Det rör sig då inte om marginella resurstillskott från industridepartementets budget. Det rör sig i stället om en kraftsamling för att förstärka och bygga ut infrastrukturen i länen. Det är en uppgift för den kommande regeringen i sin helhet i samarbete med berörda län och kommuner.

Det rör sig om kommunikationer mellan olika orter i ett län, kommunikationer som samtidigt måste ha internationell räckvidd. Det innebär att kommunikationssystemets nästan 100-procentiga fokusering till Stockholm måste brytas.

Det går inte heller att överbetona vikten av kvalificerad och hög utbildningsnivå för hela rikets och för regionernas utveckling. Staten måste inledningsvis garantera ett visst överutbud av goda utbildningsmöjligheter i utsatta regioner. Staten måste samtidigt med kraft och medvetenhet föra ut statliga arbetsplatser från framför allt Stockholmsregionen.

Regering och riksdag måste också ha ambitionen att det för den enskilde skall vara minst lika attraktivt att arbeta och producera i Norrlands inland, i

utsatta kommuner i sydöstra Sverige och i Bergslagen som det är i Stockholmsområdet.

Slutsatsen är att regionalpolitiken måste ändras i grunden. Regionalpolitik måste bli resursskapande. Regionalpolitik får inte bli ett nollsummespel med landets resurser.

Herr talman! Regionalpolitiken måste, herr industriminister, lyftas fram, från att vara en undanskymd fråga i industridepartementet till att bli en övergripande fråga i statsrådsberedningen.

Kommande regering bör sätta sina bästa krafter på att ta upp direkta överläggningar med kommuner, landsting och länsorgan i de regionalpolitiskt prioriterade delarna av landet om hur en kraftfull satsning på utbyggd infrastruktur bör se ut, genomföras och finansieras. Det måste till en lokal och regional mobilisering av alla goda krafter ute i regionerna.

Det är nödvändigt att se partier, organisationer och enskilda som lokala tillgångar, inte som ett hot mot statsförvaltningens revir. Om vi inte kommer loss från sektorspolitiken/bevakningen, kommer regionalpolitiken att spela en undanskymd roll. Då får vi fortsätta att diskutera procentsatser i lokaliseringsbidrag eller huruvida SIND skall avsätta 2 milj. kr. till något nytt teknikspidningsprojekt.

Herr talman! Då kommer vi inte att på något sätt påverka de regionala obalanserna. Då blir regionalpolitiken, som under åren 1982–1988, ett spel för gallerierna, medan regeringen oförtrutet koncentrerar och centraliserar. Riksdagen och riksdagens partier har kanske skäl att fundera över hur länge majoriteten av Sveriges befolkning – som ju både i dag och i morgon lever utanför storstäderna – tycker det är intressant att iakttä spelet. Partierna bör också fundera på hur länge storstädernas folk tycker det är intressant att få en allt sämre miljö, och allt fler spekulationsmångmiljonärer, ja t. o. m. spekulationsmiljardärer.

Herr talman! Jag yrkar bifall till samtliga reservationer där centern finns med, antingen på egen hand eller tillsammans med andra partier.

Anf. 4 KARL-ERIK PERSSON (vpk):

Herr talman! Näringslivets utveckling och den ekonomiska utvecklingen har försatt även regionalpolitiken i en ny situation. Internationaliseringen av kapitalet kan väntas skärpa också den geografiska koncentrationen kraftigt. Norra Sverige, liksom Bergslagen och sydöstra Sverige, riskerar ett kraftigt försämrat utgångsläge. Den ekonomiska och mänskliga utvecklingspotential som finns i dessa områden kan då gå förlorad.

Regionalpolitiken måste därför föras upp på en kvalitativt ny nivå. De styrande inslagen måste förstärkas. Större samhällsinvesteringar måste göras. Fondsystem och statliga företag måste spela en offensiv och ledande roll. Mer av helhetssyn och systemtänkande måste prägla regionalpolitiken. Det handlar här inte enbart – eller ens huvudsakligen – om att locka till sig företag eller att stimulera näringslivet. Det handlar om att göra regionerna till sinsemellan likvärdiga och allsidigt fungerande enheter. Det handlar om levnadsmiljön för människor.

Regionala kriser och regional eftersatthet har blivit allt vanligare. Regional eftersatthet innebär därför alltid en samhällelig förlust i form av outnyttjad ekonomisk och mänsklig kapacitet.

Prot. 1987/88:127
26 maj 1988

Regionalpolitiken

Eftersom tendensen till regionala klyftor och hämmande av vissa regioners möjliga utveckling är ett genomgående och förhärskande drag i det ekonomiska systemet, kan den neutraliseras bara med ett motsvarande mått av riktade och styrande åtgärder. De kvantitativa och kvalitativa skillnaderna mellan olika regioner i Sverige har under den senaste 20-årsperioden förblivit ungefär oförändrade. Däremot har fler regioner än tidigare drabbats av problem. Likaså är den bestående arbetslösheten och undersysselsättningen allmänt sett större än vid periodens början. Att klyftorna åtminstone inte i relativ bemärkelse fördjupats kan skrivas på de samhälleliga initiativens konto.

Den tyngst vägande faktorn har varit utbyggnaden av de offentliga verksamheterna. Dessa har svarat inte bara för det utan jämförelse största tillskottet av arbeten, utan har också bidragit till en utveckling och utjämning av infrastrukturen – dvs. till den nationella integrationen. Detta är en nog så viktig lärdom för den framtida regionalpolitiken.

Att förändra regionala problemsituationer kräver därför lång tid. Det är inte bara fråga om kvantitativa resurser utan om en kvalitativ breddning och höjning på hela det samhälleliga fältet. Detta nödvändiggör nationella långsiktiga program för att styra och omfördela resurser. Man måste sätta ett framtidsmål för uppnående av regional likställdhet och likvärdighet.

Regionalpolitiken har under många år definierats som tillförsel av särskilt destinerade resurser så att säga vid sidan av de allmänna tendenserna och resursfördelningen i stort. Med en sådan utgångspunkt blir regionalpolitiken ett slags kompensation för utvecklingens negativa följder gentemot vissa delar av landet. Här måste en förändring ske. Det regionalpolitiska målet – likställdhet och likvärdighet – måste vara riktgivande inom alla samhällssektorer. Det innebär en brytning med den kortsiktiga marknads- och anpassningsprincipen inom de statliga verken och inom andra offentliga verksamheter. Investeringar och drift inom järnvägs-, väg- och telesektorerna kan inte längre passivt följa ett mönster där förutsättningen är en fortlöpande koncentration till södra Sverige och till andra redan så att säga heta områden. Den långsiktiga inriktningen måste i stället vara att bygga ut infrastrukturen i de eftersatta regionerna med utgångspunkt i deras framtida likvärdighet, om man jämför med andra delar av landet. Det innebär en förskjutning i förhållande till nuvarande investeringsmönster. Det betyder också ett övergivande av det sektorstänkande och den fragmentisering som i dag präglar den offentliga sektorn. Om varje särskild del av infrastrukturen och de offentliga investeringarna skall motivera sin existens med en intern s. k. affärsmässig lönsamhet blir hela investeringsstrukturen sned. Nyttan och lönsamhet vid denna typ av investeringar avgörs främst av investeringarnas externa effekter, dvs. deras förmåga att ge bidrag till helhetsutvecklingen. Detta bör vara en grundläggande utgångspunkt när det gäller resurser och återspeglas i en samordnad strävan att skapa en infrastruktur på jämställd nivå i alla regioner.

De statliga företagen måste få en mer framskjuten plats i regionalpolitiken. En översikt av de största privatföretagens lokaliseringar i landet visar med skärpa hur centrerade de är till landets södra och redan överhettade delar. Detta är ingen ny företeelse, men den accentueras numera alltmer

genom förväntningarna om förbindelser med Västeuropa och genom internationaliseringen av investeringarna.

Prot. 1987/88:127
26 maj 1988

Regionalpolitiken

Därför behövs en växande statlig företagssektor inom de nya verksamhetsområdena, där det gäller att hävda den nationella självständigheten och inflytandet över teknik och produktion. Inom ramen för detta övergripande mål faller det sig naturligt att ge den statliga industrin ett annat lokaliseringsschema än det som eljest dominerar. Särskilt lätt industri inom nyare produktionsområden kan med fördel lokaliseras till skogslän och glesbygd. Detta gäller i särskilt hög grad då det handlar om produktion för den offentliga sektorns behov. Inom mera traditionella industrigrenar sker inte minst förädlingen av trävaror för export.

En mera aktiv och flexibel statlig företagspolitik kräver att man uppger den stela och ensidiga vinstmaximeringsprincipen. Målet för lönsamheten bör göras mera långsiktigt för att möjliggöra mera framtidsbetonade och självständiga satsningar.

En allt större transnationalisering medför större regional obalans. Den ekonomiska tillväxt som skett och som haft sin tyngdpunkt förlagd till redan heta områden i vårt land har naturligtvis också märkts i mer utsatta regioner. Denna tillväxt kan dock på sikt inte lösa problemet med den regionala obalansen, lika litet som näringslivets ökande intresse för utlandsinvesteringar innebär någon som helst lösning när det gäller den bristande investeringsviljan inom landet.

Den s. k. paketpolitiken, där olika paket med investeringar och stöd presenteras av regeringen, är otillräcklig för uppnående av en verklig balans, eftersom kapitalismens inneboende strävan till koncentration av makt och produktion fortsätter att komma till uttryck.

På samma sätt som utlandsinvesteringarna måste prövas från samhällsekonomiska utgångspunkter måste en investeringsstyrning komma till stånd också inom regionalpolitiken.

I detta sammanhang skall de statliga och samhällsägda företagen samt nyskapade och dugliga samhällsfonder ingå som verktyg för en ny regionalpolitik. Det krävs både nya metoder och nya medel inom regionalpolitiken. Omedelbara insatser som kan göras redan nu – och som skulle få stor regionalpolitisk betydelse – är åtgärder som också har en energi- och resursbevarande inriktning. Exempel på sådana satsningar är program för utveckling av förnybara energislag. En ökad förädling av landets råvaror, t. ex. inom sågverksindustrin, som är geografiskt spridd över hela landet, är också av största betydelse.

Jag vill, herr talman, ställa två frågor till utskottets ordförande.

I reservation nr 20 till detta betänkande tar vi upp stödformen nedsättning av socialavgifter. I den studie som utförts inom nationalekonomiska institutionen vid Stockholms universitet framhålls bl. a.: De resultat som redovisats är dock så pass entydiga att vi är beredda att hävda att det är ytterst osannolikt att den sänkta arbetsgivaravgiften haft någon betydande positiv effekt på sysselsättningen i Norrbottens industri under åren 1984–1986.

Min första fråga är: Delar Lars Ulander denna uppfattning? Och om han gör det: Vilka åtgärder kommer man att vidta för att ändra på detta?

Samma fråga kan ställas till Börje Hörnlund. Sänkningarna av arbetsgivar-

avgifterna har inte gett väntat resultat. Vi har i vpk:s motion A441 anfört att dessa pengar kan användas på ett bättre sätt, om regeringen och länsstyrelserna får fördela dessa i de tre nordligaste länen. Jag är förvånad över att inte centern och Börje Hörnlund har kunnat ställa sig bakom detta. Också Börje Hörnlund tycker ju att länsstyrelserna är bäst på att se problemen i de egna länen.

Så till den andra frågan. I utskottets betänkande framhålls bl. a. att den offentliga sektorn ökar väsentligt långsammare än tidigare, men att sektorns storlek och förhållandevis jämna fördelning alltjämt innebär en utjämnande faktor. Nu talar man om indragningar och nedskärningar i den offentliga sektorn. Vilka konsekvenser kommer dessa att få på regionalpolitiken?

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till samtliga vpk-reservationer i detta betänkande, inkl. reservation 52, som enligt ett rättelseblad vilket kommer att delas till kammarens ledamöter innehåller yrkanden om bifall till motionerna A422, A440, A468 och A473.

Anf. 5 LARS ULANDER (s):

Herr talman! Vi närmar oss nu slutet på denna valperiod. Landet har styrts av en socialdemokratisk regering under snart sex år, efter det borgerliga regeringsinnehavet dessförinnan under två valperioder. När arbetsmarknadsutskottet avlämnade sitt regionalpolitiska betänkande våren 1982 var det naturligt att göra en återblick på utvecklingen före och under de borgerliga regeringarna. Vi konstaterade då att användningen av lokaliseringsstödet mer än fördubblades under första hälften av 1970-talet jämfört med perioden 1965–1970. Detta innebar att industrisysselsättningen i det s. k. allmänna stödområdet förändrades på ett avsevärt mera positivt sätt än i landet som helhet. Framför allt skedde de åren en mycket kraftig ökning av industrisysselsättningen i det som vi då kallade det inre stödområdet. Nyetableringarna låg på en mycket hög nivå.

Under perioden 1970–1976 uppvisade skogslänen en positiv sysselsättnings- och befolkningsutveckling. Skogslänen hade nettotillflyttning. Vi kunde konstatera att framgångarna inom regionalpolitiken var resultatet av en fast ekonomisk politik, som skapade förutsättningar för ett expansivt näringsliv.

Under senare hälften av 1970-talet förändrades emellertid situationen radikalt. Den ekonomiska tillväxten avtog och industriproduktionen stagnerade. Industriinvesteringarna avtog, och industrisysselsättningen minskade kraftigt.

Själva basen för en framgångsrik regionalpolitik rycktes successivt undan under de borgerliga regeringsåren. Användningen av lokaliseringsstöd – mätt i fasta priser – minskade under andra hälften av 1970-talet. Sysselsättningen inom tillverkningsindustrin i stödområdena gick ned, och antalet flyttningsetableringar minskade.

Situationen våren 1982 var således dystert. Flera skogslän befann sig i krisläge, och problemen hopade sig även i andra delar av landet.

Vi socialdemokrater slog i det här läget fast i en reservation till utskottets betänkande våren 1982 att genomförandet av en framgångsrik regionalpolitik krävde genomgripande åtgärder i hela den svenska ekonomin. Vi

konstaterade att ekonomin under de senaste åren förts in i ett läge med allvarliga balansrubbningsar i form av låg produktionstillväxt, hög inflation, låga industriinvesteringar, strukturkriser och hög arbetslöshet, inte minst bland ungdomen. Vi framhöll att dessa obalanser måste hävas genom ett program för ekonomisk expansion och ökad produktionskraft baserad på ett fullt utnyttjande av våra arbetskraftstillgångar. Grunden för denna utveckling menade vi skulle läggas genom en näringspolitik som syftade till en planmässig och målinriktad utveckling av den svenska industrisektorn.

Slutligen pekade vi på betydelsen av att industrins investeringar ökade påtagligt. Genom investeringar och teknisk förnyelse kunde dels befintliga produktionsenheter hållas effektiva, dels nya enheter byggas upp.

Detta var den grund som vi socialdemokrater ansåg borde läggas för regionalpolitiken för sex år sedan. Vi kan konstatera att den grund som vi angav för sex år sedan för att föra landet ut ur det krisartade läget visade sig hålla väldigt bra.

Ser vi i dag tillbaka på de gångna sex åren med en socialdemokratisk regering, kan vi notera att återuppbyggnadsarbetet började med kraftfulla insatser för att få den svenska ekonomin på fötter. Som vi sade våren 1982 var detta en förutsättning för genomförandet av en framgångsrik regionalpolitik. Vi vet hur det har gått med den svenska ekonomin – den har sanerats på ett sätt som väckt uppmärksamhet även utanför vårt lands gränser. Grunden har lagts för en framgångsrik regionalpolitik.

Inriktningen på den socialdemokratiska politiken har syftat till att uppnå den ekonomiska politikens viktigaste mål – full sysselsättning.

Mellan åren 1982 och 1988 beräknas antalet sysselsatta ha ökat med över 200 000 personer. Näringslivet svarar för ca 60 % av ökningen. Den öppna arbetslösheten har pressats ned till en nivå som motsvarar mindre än en femtedel av genomsnittet i Västeuropa. Antalet personer i beredskapsarbeten, i ungdomslag eller med rekryteringsstöd har mer än halverats sedan år 1984.

Vi kan alltså konstatera att utvecklingen för riket i stort varit gynnsam. När vi sett på hur tillväxten fördelats över landet har vi däremot kunnat finna anledning till oro. Storstadslänen och några storstadsnära län har under några år ökat sin befolkning snabbare än övriga län. Befolkningstillväxten i storstadsregionerna hänger emellertid till stor del samman med ett ökat födelseöverskott och en ökad invandring.

Glädjande nog har obalanserna mellan olika landsdelar i fråga om befolkningsutvecklingen tenderat att minska under de två senaste åren. Nettoinflyttningen till storstadsregionerna har mer än halverats sedan år 1985. Det är t. o. m. så att inflyttningen till Stockholm minskar samtidigt som utflyttningen ökar. Halva befolkningsökningen i storstäderna beror nu på det ökade födelseöverskottet.

I de utsatta regionerna, dvs. skogslänen och sydöstra Sverige, har en klar förbättring skett under senare tid. I samtliga s. k. skogslän har befolkningsutvecklingen varit positiv under det senaste året – det bekräftas också av första kvartalets statistik. Vi har emellertid fortfarande inomregionala obalanser som måste ägnas stor uppmärksamhet.

Herr talman! De regionalpolitiska insatserna har alltmer kommit att

inriktas på att allmänt förbättra näringslivsmiljön i de regionalpolitiskt prioriterade regionerna när det gäller utbildning, kommunikationer, teknisk kompetens m. m. Denna inriktning har i hög grad präglat regeringens omfattande, nyligen framlagda åtgärdsprogram för Bergslagen, norra inlandet och Norrbotten.

De regionalpolitiska hänsynen i sektorspolitiken har vägts in på ett helt annat sätt än tidigare. I den trafikpolitiska propositionen – som regeringen tidigare i vår överlämnat till riksdagen – har t. ex. de regionalpolitiska aspekterna haft stor betydelse.

Genom ett målmedvetet arbete i regeringens kansli är ett stort antal departement numera engagerade när regeringen utarbetar förslag till åtgärder i de utsatta regionerna.

En annan tendens är att de regionala organen har fått ett större inflytande över insatserna. I t. ex. Bergslagen leds arbetet av en särskild Bergslagsdelegation. Länsstyrelserna har genom medlen för regionala utvecklingsinsatser stora möjligheter att driva egna projekt.

Det råder inget tvivel om att det i dag finns en annan initiativkraft och framtidstro ute i länen än för några år sedan. Ett stort antal intressanta projekt, där länsstyrelser, myndigheter, kommuner, företag, personalorganisationer, utvecklingsfonder m. fl. samverkar, är på gång.

Vi socialdemokrater anser att det finns alla skäl att gå vidare på den inslagna vägen. De regionalpolitiska insatserna bör liksom hittills fördelas geografiskt med hänsyn till problemens omfattning och karaktär i skilda delar av landet. I avvaktan på resultat från den regionalpolitiska utredningen bör den gällande permanenta stödområdesindelningen för det regionalpolitiska stödet ligga fast.

Jag har i mitt anförande velat peka på den socialdemokratiska politikens betydelse för den regionala utvecklingen. Genom en målmedveten och kraftfull politik har pessimismen under de borgerliga regeringsåren kunnat vändas till optimism och framtidstro. Visst kvarstår problem, inte minst när det gäller att fördela tillväxten på ett balanserat sätt i landet. Så här i slutskedet av mandatperioden är det emellertid tillfredsställande att kunna klart ange inriktningen på politiken inför framtiden.

Vad finns det då för alternativ till den politik vi socialdemokrater företräder?

De borgerliga partierna har i år – valåret 1988 – lyckats med konststycket att skriva ihop sig om inriktningen på regionalpolitiken. Här kan vi läsa oss till att de borgerliga partierna anser att den förda politiken lett till passivitet, där människorna i vårt land väntar på att vi politiker och myndigheterna skall lösa problemen. Hur går detta ihop med centerns begäran om ytterligare 100 milj. kr. till utvecklingsinsatser därför att initiativen är så många ute i länen? Hur rimmar påståendet med utskottets enhälliga förslag att ge ytterligare medel till landsbygdskampanjerna därför att så många människor på olika sätt engagerats att pengarna inte räcker till?

Det vore en god idé att lämna riksdagshuset och titta hur det ser ut ute i länen – då kommer ni att upptäcka att det sjuder av liv! Detta är en uppmaning inte minst till Elver Jonsson.

Vidare säger man att även näringslivet drabbats av en ökad centralisering.

Låt mig då fråga – när hördes senast moderata protester mot uppköpen av företag inom industrin?

Vi kritiseras också för att vi tagit vårt ansvar när storvarven i Malmö och Uddevalla lagts ned. Visst ställde vi socialdemokrater upp när tusentals jobb skulle försvinna, även om jobben råkade vara i Syd- och Västsverige. Effekterna av våra satsningar har – så långt vi i dag kan bedöma – givit mycket goda resultat. Utslagningen har kunnat begränsas avsevärt.

De borgerliga partierna vill också ha en mer målmedveten decentralisering av statlig verksamhet. Samtidigt kan i en annan reservation läsas att moderaterna tycker att det är bäst att myndigheterna ligger i Stockholm. Det går inte ihop.

Sektorssamordningen bör förbättras, säger man vidare. Ja visst, den kan säkert förbättras ytterligare. Resultaten hittills är emellertid inte dåliga. I arbetet med Norrbottenspropositionen deltog t. ex. ett tiotal departement.

Man säger inte så mycket om de regionalpolitiska stödinsatserna, och det kan jag förstå. Jag har i detta betänkande räknat till ett 25-tal olika borgerliga en- eller tvåpartireservationer i stödfrågorna.

Herr talman! Det verkliga balansnumret utförs när man skall uttala sig gemensamt om storstadsregionernas tillväxt. Nu säger man försiktigt att konsekvenserna av tillväxten i storstadsregionerna bör utredas. Den som i det här läget undrar över varför centern släppt en så viktig profilfråga kan känna sig lugn. Bläddrar vi vidare i betänkandet så hittar vi profileringen. Centern har nämligen en egen reservation om Stockholmsregionen, och där slår man till med en 25-procentig investeringsavgift i den regionen. Samtidigt säger moderaterna i en egen reservation att man inte vill ha någon restriktion för utvecklingen i Stockholmsregionen.

Låt mig ställa frågan till Börje Hörnlund och Anders G Högmark: Är detta trovärdigt? Vad säger för övrigt Elver Jonsson om detta fantastiska spel?

Det viktiga när det är valår är att få reda på vad den borgerliga regionalpolitiken innebär. Vilken vägledning ger de politiska partierna väljarna i höstens val när det gäller regionalpolitiken? Jag har varit med ganska länge i politiken, och jag är därför säker på att man inte lurar väljarna så lätt. De genomskådar naturligtvis det spel de borgerliga partierna ägnat sig åt i vårt betänkande.

Också vpk redovisar sin allmänna inriktning i reservation 2 till betänkandet. I reservationen krävs att mer av helhetssyn och systemtänkande måste prägla regionalpolitiken. Vpk skriver vidare i reservationen att det inte handlar om att locka företag eller stimulera näringsliv, utan det handlar om den samlade levnadsmiljön för människor. En uppenbar svaghet i vpk-reservationen är sedan uppföljningen.

I övriga reservationer blev det inte så mycket kvar av den stolta hållningen. Vad som slår en speciellt är den mörka ton som används när man försöker beskriva verkligheten. Beskrivningen blir bitvis rent Hörnlundsk. Jag tror inte att saken gynnas av det sätt på vilket beskrivningen har gjorts.

Reservation 43, som handlar om utvecklingen i Stockholmsregionen, tar priset. Jag bor själv i Stockholm och känner inte i denna reservation igen mig i min hemort, varken när det gäller miljön eller något annat. Karl-Erik Persson, ta med metspöet nästa vecka och meta upp en ädelfisk mitt i

Stockholm! Även på det sättet kan man beskriva en verklighet, och det kan man göra utan att bortse från de problem som finns.

Herr talman! Börje Hörnlund berättade i slutet av sin ganska långa föredragning här om varifrån han fått alla de förslag han rådade upp. Han sade att förslagen var hämtade från Finland, och han var mycket imponerad av den politik som finnarna för. Jag förstår icke hur Börje Hörnlund kan avslöja sig på detta sätt. Vi som kan Finland tycker naturligtvis mycket om landet. Finland är ett trivsamt och mycket fint land att vara i. Men alldeles klart är att när det gäller både inkomstsklyftor, förmögenhetssklyftor och boendekostnader så är problemen där mycket större än vad de är i Sverige. Vi kan titta på överhettningen i Helsingforsområdet. Den är inte ett dugg mindre än vad den är i Stockholm. Och vi kan konstatera att bostadsbristen är stor, inte bara i Helsingfors utan i hela Finland.

Börje Hörnlund säger också i sitt inlägg att han inte är imponerad av vår låga arbetslöshet, som är 1,6 % för närvarande. Däremot är han mycket imponerad av Finland. Ja, de senaste arbetslöshetssiffrorna jag hört från Finland ligger någonstans på 5,3 %, fastän jag inte vågar ta ansvaret för den sista tiondelen. Börje Hörnlund är alltså inte ett dugg imponerad av vår arbetslöshet på 1,6 % men oerhört imponerad av Finlands 5,3 %. Det är något märkligt.

Herr talman! Jag är övertygad om att den politik som vi har drivit sedan 1982 ger de bästa förutsättningarna för en balanserad utveckling i vårt land. Jag yrkar bifall till arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkande 13.

Sven Lundberg och Ture Ångqvist kommer senare i debatten att ta upp övriga frågor i detta betänkande.

Anf. 6 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! Lars Ulander tog upp två saker som kan vara värda att kommentera och som kan göra det värt att gå i svaromål. Det var först och främst frågan om den offentliga förvaltningens decentralisering.

Det är riktigt att vi inte tror på den typ av omflyttningar av ämbetsverk som har ägt rum under de gångna åren. Det innebär att man flyttar ut ett helt verk, typ flyttningen av plan- och bostadsverket till Karlskrona.

Däremot skulle vi med stort intresse se fram mot att man gjorde en genomgång av vilka beslut inom ett verk som kan fattas på länsnivå och vad som behöver vara kvar på den nationella nivån. Vi tror nämligen att man på en mängd områden kunde klara av att fatta beslut på länsnivå och att man på det sättet kunde göra verken betydligt mindre.

Det är alltså vissa typer av beslut som skall fattas centralt. Det är vissa befattningshavare, som har ett stort kontaktnät i Storstockholmsregionen, som skall vara kvar här.

Här finns alltså två olika synsätt. Det går mycket bra att förena kravet på en decentralisering av den offentliga förvaltningen med kravet att låta en liten kärna av ämbetsverken stanna kvar i Stockholm.

Det är riktigt att vi i den gemensamma reservationen framfört att vi vill analysera orsakerna till storstadsregionernas tillväxt. Jag pekade i mitt anförande på några problem: överhettningen på arbetsmarknaden, överhettningen på bostadsmarknaden och situationen på trafikområdet. Det innebär

inte att vi förordar administrativa pålagor eller skattepålagor.

Vi menar att det – bl. a. genom en decentralisering av statsförvaltningen – finns möjlighet att lätta på det inhemska trycket på Stockholm. Då finns det möjligheter att utveckla andra funktioner i Stockholm. På det sättet går den här politiken ihop.

Jag kan klart deklarera för Lars Ulander att vi från moderata samlingspartiets sida inte – för den händelse han nu trodde det – kommer att acceptera olika former av administrativa regleringar, byggregleringar eller skattepålagor. Vi tror att det finns mycket smidigare vägar att komma till rätta med de överhettningstendenser som har gjort sig märkbara. Dem har jag redogjort för i mitt inlägg.

Anf. 7 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Utskottets sympatiske ordförande försökte sig på en historisk exposé, och det kan så vara, men jag tyckte att han förenklade så grovt att det finns anledning att kommentera den. Hans tes var att det före 1976 var ganska hyggligt. Så inföll det en mörkerperiod under sex år, men sedan har rullgardinen dragits upp, och nu ler människorna och landet lever i lycka.

Men på det regionalpolitiska området kanske det inte var så enkelt. 1979 års regionalpolitiska proposition, som folkpartisten Rolf Wirtén skrev och som socialdemokraterna i allt väsentligt ställde upp på, kan ju ändå inte ha inneburit något så nattsvart som ordföranden nyss försökte göra gällande. Jag tänker också på 1982 års mittenregerings regionalpolitiska förslag, där visserligen socialdemokraterna i yran inför valet kom loss i ett sextiotial reservationer – en av huvudpunkterna var bekymren över att Stockholmsregionen inte växte tillräckligt snabbt! – men de visade sig inte innehålla särskilt mycket bärkraftigt som skulle ha förändrat den positiva bild som ändå fanns under de borgerliga regeringsåren.

Sedan kan man om de socialdemokratiska förslag som kommit under senare år säga att det finns mycket av kitt som håller samman riksdagen kring bärande idéer när det gäller regionalpolitiken. Vi har främst haft invändningar mot den mer centralistiska inriktning som socialdemokraternas och regeringens förslag har. Man vill i detalj styra från kanslihuset och t. ex. ge löntagarfonderna utrymme för en allt starkare koncentrationspolitik. På den punkten har vi invändningar från liberalt håll. Vi säger: Satsa på decentralisering – vårt genomdrivande av en höjning av länsanslagen är uttryck för det – eller ge mer generella stöd, typ sysselsättningsstöd, som man nu frånräcker Bergslagen i ett läge då situationen där är så bekymmersam.

Jag vill alltså, herr talman, påstå att vi från folkpartiets sida har varit pådrivande på en rad punkter. Bl. a. fick vi riksdagen med på att nu göra en bred parlamentarisk utredning över hela det regionalpolitiska fältet. Man skall där pröva styrmedel, satsa på utbildning, kommunikation och sektoröverskridande frågor och försöka komma bort från paketpolitiken – det är också ett hett önskemål från folkpartiet.

I budgetpropositionen lägger folkpartiet på 75 miljoner på regeringens förslag. Det kan knappast anses gynna regionalpolitiska insatser.

Herr talman! Till skillnad från ordföranden känner jag mig orolig över den

situation som råder i många delar av vårt land, och det som oroar mig är att utskottets ordförande ser ut att vara så nöjd.

Anf. 8 BÖRJE HÖRNLUND (c) replik:

Herr talman! Centerns, folkpartiets och moderaternas gemensamma inledande reservation innehåller faktiskt en hel del. Men framför allt ger den ett mycket viktig besked, och det är att socialdemokraterna nu ligger på jumboplats när det gäller viljan att utveckla hela vårt land.

Sedan till diskussionen om Finland. Med den intelligens ordföranden i utskottet har är det inte nödvändigt att försöka missuppfatta allting. Det är obestriddt att den ekonomiska utvecklingen i Finland från 1960 och fram till i dag har varit rent fantastisk, också jämfört med utvecklingen i Sverige. Jag har inte sifferuppgifterna med mig, men jag råder ordföranden att fråga utredningstjänsten – då kommer Lars Ulander att förstå att jag har rätt.

Anf. 9 KARL-ERIK PERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja fråga Lars Ulander: Måste en framgångsrik socialdemokratisk politik i ett kapitalistiskt samhälle innebära maktkoncentration och andra koncentrationstendenser, ökade förmögenhetsklyftor, ökade löntagarklyftor, ökad utslagning, ökad förtidspensionering, m. m.?

Jag kan inte rå för om Lars Ulander inte förstår vpk:s reservationer. Det måste vara ett internt socialdemokratiskt problem, om utskottets ordförande inte förstår – det kan jag inte lastas för.

Den bild som Lars Ulander skisserar stämmer inte. Man kan i den bilaga som följer med betänkandet om regionalpolitiken lätt konstatera den regionala obalansen. Jag tittade snabbt igenom den under Lars Ulanders anförande. Jag började bakifrån och tittade på statistiken över befolkningsutvecklingen – det är den statistik vi har att ta hänsyn till.

I Norrbottens län har 9 av 14 kommuner fått minskad befolkning. I Västerbottens län har 11 av 15 kommuner drabbats av en befolkningsminskning. I Jämtlands län gäller det 5 av 8 kommuner, i Västernorrlands län 5 av 7 kommuner och i Gävleborgs län 9 av 10.

Jag kan fortsätta med mitt eget hemlän, Örebro län. Därifrån föreligger en mycket bra socialdemokratisk motion, som jag yrkar bifall till och som speglar situationen i norra delen av länet. I Örebro län har 8 av 11 kommuner fått vidkännas en minskning i befolkningsutvecklingen. I Blekinge har befolkningen minskat i 4 av 5 kommuner.

Går man till uppgifterna över Storstockholm – Lars Ulander talade så varmt om att det var en utflyttning på gång där – ser man att 1 av 25 kommuner har fått en minskning av befolkningen mellan 1986 och 1987. I Uppsala län är det däremot 2 av 6 kommuner. Vilka kommuner är då det? Jo, det är de kommuner som ligger inom Bergslagsområdet, nämligen Älvkarleby och Tierp.

Den bild som Lars Ulander försöker måla upp stämmer alltså inte med den praktiska verkligheten. Det kanske beror på att Lars Ulander bott för länge i Stockholm. Han kanske skulle bo som en annan, ute i Bergslagen, och pendla hit – då ser man konsekvenserna på ett helt annat sätt.

Anf. 10 LARS ULANDER (s) replik:

Herr talman! Anders Högmark försökte förklara det synsätt som förenar de tre borgerliga partierna när det gäller regionalpolitiken. Jag konstaterar mycket klart att det finns ingenting som förenar.

I decentraliseringsfrågorna t. ex. finns ingen som helst samstämmighet mellan centerpartiet och moderaterna, inte heller mellan centerpartiet och folkpartiet. Eller ta storstadsfrågorna, där jag tycker att Anders Högmark på ett mycket bra sätt redovisade moderaternas syn – deras linje går tvärtemot den som centern driver.

Elver Jonsson sade att jag gjorde en historisk exposé, och det kan vara ganska bra att göra det ibland. Det var nattsvalt under den borgerliga regeringstiden, sade han, men sedan drogs rullgardinen upp och det blev ljust.

Skillnaden före och efter 1982 var att den socialdemokratiska regeringen och riksdagsgruppen satte i gång och tog itu med de ekonomiska problemen. Hade vi inte fått fart på ekonomin och fått en ekonomi i balans, en ekonomi som kunde ge oss resurser, hade vi naturligtvis inte haft någon möjlighet att klara regionalpolitiken och inte heller politiken på andra områden.

Länsanslaget kan vi hålla på och tala om så länge vi finns kvar i riksdagen. Det var faktiskt på det sättet, och det bör in också i protokollet från den här debatten, att ni tunnade ur den regionalpolitiska propositionen föregående år med 100 milj. kr. De pengarna hade kanske varit bra att ha, men vi har nu fått en del andra saker som varit bra.

Till Börje Hörnlund vill jag säga: Försök inte lura i människorna att det finns en borgerlig regionalpolitik! Centern, folkpartiet och moderaterna har en hel del gemensamt, säger Börje Hörnlund, och det är ganska fantastiskt. Låt oss då få besked om hur en borgerlig regionalpolitik kommer att se ut, om olyckan skulle vara framme! Jag tycker att det är ett renlighetskrav att det klaras ut.

Jag förstår i och för sig vad som står skrivet, Karl-Erik Persson, men jag tycker inte att de stolta deklARATIONERNA i fråga om inriktningen stämmer med vad som kommer därefter.

När det gäller Storstockholm är vi överens om hur det ser ut. Sedan ber jag att få återkomma i nästa replik och berätta litet grand om befolkningsutvecklingen, för där tror jag att Karl-Erik Persson har gamla siffror.

Anf. 11 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! I sin fortsatta exposé säger utskottsordföranden att 1982 fick man sätta i gång att rätta till. Det låter säga sig. Låt mig då lägga till att det var till ett mycket högt pris.

Den rekordstora devalveringen om 16 % hade naturligtvis positiva effekter på en rad områden, men det var småfolket och löntagarna som fick stå för den kostnaden. Det skall vi väl inte blunda för, vilket Lars Ulander tycks vilja göra.

Utskottsordföranden säger att den öppna arbetslösheten var hög under den borgerliga regeringstiden och att den nu är exceptionellt låg. Visst har arbetslösheten minskat i denna osedvanligt starka konjunktur, men glöm inte bort att socialdemokraterna tillät den öppna arbetslösheten stiga till en

rekordnivå ett helt år efter sitt regeringstillträde.

När Lars Ulander i det förra inlägget gav exempel på initiativkraft och i samma andetag nämnde Bergslagsdelegationen, var det symptomatiskt – när en socialdemokrat skall tala om initiativkraft, blir det ofta byråkratin som kommer på tal. Jag tror att där har vi en skiljelinje mellan ett socialistiskt och ett liberalt synsätt.

Sedan återstår bara att konstatera det jag sade i min förra replik: Vi motionärer och reservanter har starkt markerat oron för de utsatta landsdelarna, och vi är bekymrade för att utskottsmajoriteten inte har tagit tillräckligt allvarligt på de signalerna.

Anf. 12 TALMANNEN:

Jag får meddela att anslag nu har satts upp om att detta sammanträde skall fortsätta efter kl. 19.00.

Anf. 13 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! Man kan ju som Lars Ulander göra gällande att ingenting förenar de tre borgerliga partiernas reservationer, och det finns säkert en del nyanser i det hela. Jag har försökt redovisa synen på storstaden och sagt att det finns minst två metoder – det kanske finns fler – som kan vara verkningsfulla för att åtgärda vissa problem.

Den ena är en aktiv decentralisering av den offentliga förvaltningen, genom att man låter merparten av ämbetsverken vara kvar men ser till att delar av deras beslutsfunktion förs neråt. Det kan man tycka illa om eller tycka bra om, och min fråga till Lars Ulander är: Vad har socialdemokraterna för recept i fråga om de svällande ämbetsverken? De tar i anspråk resurser i Stockholmsregionen. Har ni någon politik för decentralisering mer än att man vid något tillfälle, då något statsråd råkar vara utomlands, fattar beslut om att förlägga ett verk till någon del av landet?

Var står socialdemokraterna när det gäller decentralisering av statsförvaltningen? Jag ställer frågan till industriministern, och jag ställer den till Lars Ulander: Vilken är er politik för att till äventyrs minska trycket på Storstockholmsregionen?

Jag tror inte på skatter och avgifter. Jag tror på att man skall avlänka tillväxten genom att det finns intressanta alternativ runt omkring i landet som gör att både enskild och offentlig verksamhet finner det mer tilltalande, mer kostnads- och prestationseffektivt, att lokalisera sig där. Vad är socialdemokraternas uppfattning om detta? Ni talar ibland om avlänkning, men vad gör ni? Vilka förslag har ni?

Jag har redovisat vår uppfattning. Jag hoppas att Lars Ulander kan för kammaren redovisa någon uppfattning i fråga om ämbetsverken. Vill ni flytta ut någonting från dem? Vill ni fortsätta den planlösa utflyttningen? Eller vill ni till äventyrs inte göra någonting alls utan låta det centraliserade beslutsfattandet fortsätta i Stockholm?

Anf. 14 BÖRJE HÖRNLUND (c) replik:

Herr talman! Hur ser den socialistiska majoritetens regionalpolitik ut? Det finns skillnader mellan centern, folkpartiet och moderaterna, men vi har

åstadkommit en inledande reservation som klart säger att Lars Ulander och hans parti nu är jumbo i strävandena att utveckla hela vårt land.

Hur är det med socialdemokraternas vilja att med avgifter bromsa överhettningen i Stockholmsregionen? I sitt stora tal för två år sedan inför den socialdemokratiska riksdagsgruppen sade Thage G Peterson att vi måste pröva nya stimulanser i stödområdena – de har inte kommit – och införa skattemässiga eller andra hinder i delar av Stockholmsregionen. Var står socialdemokraterna i dag, Lars Ulander?

Längre fram i talet betonade industriministern att han är partiordförande i Stockholmsregionen, och det har jag tidigare sagt är en olycka för regionalpolitiken. Han säger egentligen att det inte kommer att hända så mycket. Han påpekar att det stora valnederlaget i denna region kom 1973 efter beslutet att utlokalisera statlig verksamhet. Vi vet, säger Thage G Peterson, att valet 1988 måste vinnas i detta område. Det är det som är olyckan för regionalpolitiken och för större delen av riket, Lars Ulander.

Anf. 15 KARL-ERIK PERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Som Lars Ulander vet, behandlas bara en liten del av regionalpolitiken i det här betänkandet. I reservation 2, där vi för fram vår syn på regionalpolitiken, säger vi att det är den ekonomiska politiken som är avgörande för regional balans. Jag tycker Lars Ulander skulle låta bli att haka upp sig på en enda motion, den om Stockholm.

Det var intressant att höra att jag skulle ha relaterat felaktiga siffror. Längst upp på s. 94 i betänkandet står dock:

”Stockholm den 28 april 1988

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Lars Ulander.”

De siffror jag nämnde är bifogade till detta betänkande. Jag kan inte relatera siffror som jag inte har – jag relaterar till de siffror som Lars Ulanders namn står under. Är de felaktiga har jag givetvis relaterat felaktiga siffror, och det är i så fall inte mitt fel, tycker jag.

Sedan ställde jag i mitt anförande två frågor till Lars Ulander. Det hade varit mera intressant att få svar på dem än att höra detta om felaktiga siffror.

Jag frågade om effekterna av nedsättningen av arbetsgivaravgifterna. Om man inte är nöjd med dessa effekter, vad skall man då göra i stället?

Den andra frågan handlade om indragningen av resurser på den offentliga sektorn. Man skriver trots allt i betänkandet att dessa har varit av avgörande betydelse för regionalpolitisk balans. Från regeringshåll är man nu beredd att försöka dra in dessa resurser från den offentliga verksamheten. Vilka konsekvenser kommer det att få på regionalpolitiken?

Det skulle vara roligt att få en analys av detta. Eller har man ingen uppfattning om det? Gör det detsamma om man tar bort den offentliga sektorn? Får detta i så fall ingen betydelse på regionalpolitiken? Om så är skulle man skrivit det i betänkandet.

Anf. 16 LARS ULANDER (s) replik:

Herr talman! Elver Jonsson säger att det var ett mycket högt pris man fick betala för att klara ekonomin 1982 och framåt. Ja, alldeles klart, det var ett

mycket högt pris. Men man hade att beta av ett budgetunderskott på närmare 90 miljarder. Då får man inte göra som de borgerliga regeringarna, nämligen "passa" och "dutta".

I och för sig devalverade de borgerliga under sin tid vid regeringsmakten också 16 %, men de fick inte ut någonting av det. Vi har lyckats få ekonomin på fötter och därefter fått möjlighet att klara en regionalpolitik som är värd namnet.

Jag tycker Anders G Högmark är mycket rejäl i sina svar och deklamationer. Han säger att han inte över huvud taget vill veta av vare sig skatter eller avgifter eller några andra restriktioner när det gäller storstaden. Det är rejält berättat hur moderaterna vill ha det. Men hur det går ihop med centerpartiets resonemang om samarbete är ju en gåta, inte bara för mig utan för alla hörande människor. Centern vill ha en 25-procentig pålaga på företagen i Stockholm. Det är litet skillnad i uppfattning mellan moderater och centerpartister. Sedan kommer ju också folkpartiet in.

Jag kan alltså konstatera att jag inte fått svar på min enda fråga till herrarna Högmark, Hörnlund och Jonsson, nämligen hur kommer en borgerlig regionalpolitik att se ut, om de borgerliga skulle få möjlighet att genomföra den?

Karl-Erik Persson är värd ett svar. Vi har joxat så mycket med siffror att ingen kommer att förstå denna debatt om jag inte tar siffrorna.

Vad jag tog upp var befolkningsutvecklingen i skogslänen första kvartalet 1988. Kopparbergs län noterade en ökning med 244, och i Västerbottens län, hemma hos Börje Hörnlund, blev ökningen 524 personer under första kvartalet. Alla skogslän har haft en positiv utveckling. Det tycker jag finns anledning att berätta i en regionalpolitisk debatt.

Anf. 17 Industriminister THAGE G PETERSON:

Herr talman! Befolkningsutvecklingen framhålls ofta som en mätare på den regionala utvecklingen, och den tänkte jag säga några ord om.

Först ett konstaterande: Utvecklingen i stort i Sverige har vänt efter regeringsskiftet 1982. Ekonomin har förbättrats i hela landet, såväl i skogslänen som i södra Sverige. Sysselsättningen har ökat. Arbetslösheten har minskat. Investeringarna har ökat. Nyföretagandet slår rekord, i skogslänen på samma sätt som i landet i övrigt.

Detta är sanningen, och det är väl ändå resultaten som skall räknas. De goda resultaten av regeringens regionalpolitik talar för sig själva. Ni kan själva hämta bevis på allt detta i offentlig statistik.

Det kan i dag inte råda något tvivel om att hela Sverige har gynnats av att den socialdemokratiska regeringen fått fart på näringslivet.

De senaste befolkningssiffrorna visar också på förbättringar. Utvecklingen har blivit successivt allt bättre under de senaste åren.

År 1986 minskade befolkningen i skogslänen med hela 5 700 personer. Året efter, 1987, blev minskningen bara 800 personer, och tre av skogslänen noterar befolkningsökning: Värmland, Kopparberg och Västerbotten. Förbättringen berodde både på bättre flyttningstal och på bättre födelsenettotal.

Nu skall jag lämna kammaren följande fakta. Förbättringen har fortsatt. Under första kvartalet i år var det 1 700 fler som flyttade till skogslänen än

från skogslänen. Jämsides med detta tappade Stockholms län fler än man fick ta emot.

Detta betyder alltså att i dag samtliga skogslän ökar sin befolkning, medan storstadsområdena inte får ta emot den inflyttning som man har haft tidigare utan har en utflyttning som är större än inflyttningen. Tillsammans har skogslänen under de tre månaderna ökat med 1 800 personer.

Denna förbättring har knappast uppmärksammats vare sig i massmedia eller här i riksdagen och av någon outgrundlig anledning inte heller av den politiska oppositionen.

För ett par år sedan skrev t. ex. centern nästan kvartalsvis s. k. utredningsrapporter om flyttningstalen. Nu har man slutat med dessa rapporter, och det skulle vara roligt att veta skälet. Det verkar som om man nu förlorat skrivförmågan.

Vi skall naturligtvis inte dra för stora växlar på de nya siffrorna. Det är ändå glädjande att se att den kraftiga förbättringen av befolkningsutvecklingen och flyttningstalen som vi upplevde under 1987 har förstärkts under första kvartalet i år och att vi fått en jämnare utveckling i hela landet. Denna utveckling gynnar hela landet, och jag hoppas att denna goda utveckling skall fortsätta.

Den utvecklingen är en effekt av de kraftiga satsningar som regeringen gjort för att förbättra näringslivsmiljön i alla regioner och för att förstärka utvecklingskraften. Det har varit långsiktigt inriktade insatser som inte gett några lättköpta poänger. Nu börjar resultaten komma. Jag hävdar i dag i Sveriges riksdag på den regionalpolitiska debattens dag att den förda regionalpolitiken har varit och är framgångsrik. Jag vill gärna hoppas att övriga partiers representanter vill vara med och dela denna glädje.

Vi har också ett gott företagsklimat i Sverige. Det går bra för det svenska näringslivet. Det gäller för alla företag, stora som små.

Den positiva utveckling vi har haft när det gäller lönsamhet, industriinvesteringar, soliditet och satsningar på forskning och utveckling gäller också för småföretagen. Det är faktiskt t. o. m. så att lönsamheten i de små företagen ligger högre än i storföretagen. Småföretagens investeringar har ökat med nästan 80 % 1982, vilket t. o. m. är mer än storföretagens mycket kraftiga investeringsökningar. Småföretagens export har också ökat, och nyföretagandet har nått mycket högt. Inte mindre än 70 000 nya små företag har kommit till under en fyraårsperiod. Vi kan också se att antalet framgångsrika forskningsbaserade småföretag som växer fram vid högskolorna har ökat mycket kraftigt.

Företagskonkurserna har minskat, och nedgången av antalet konkurser har fortsatt första kvartalet i år.

Antalet sysselsatta ökar snabbt i småföretagssektorn. Om man t. ex. ser på de nya företag som bildades 1986, finner man att de i dag sysselsätter en bra bit över 30 000 personer.

Småföretagsbarometern konstaterar att siffran på småföretagare visar en uppgång som är den starkaste sedan barometern infördes och att en fortsatt stark sysselsättningsutveckling kan konstateras i de små företagen.

Företagsklimatet är med andra ord mycket gynnsamt i Sverige. Jag vill än en gång slå fast att det ändå måste vara resultaten som räknas, de resultat som

man kan peka på av näringspolitiska och regionalpolitiska insatser.

I likhet med utskottets ordförande har jag sett att utskottsbetänkandet innehåller endast en gemensam skrivning från oppositionen, en enda gemensam reservation bland 54 reservationer. Så är läget.

Det är dock inte svårt att förstå varför ni har kunnat enas om en reservation: den är mycket allmänt hållen. Men splittringen är lika tydlig som tidigare, precis som utskottets ordförande pekade på. När det gäller konkreta ställningstaganden har ni inte lyckats samla er i utskottet för att kunna presentera en borgerlig regionalpolitik i dag, när vi diskuterar regionalpolitiken och när det återstår ett par tre månader till valet. Vi kan konstatera att det inte finns någon borgerlig regionalpolitik.

Ni är inte överens om lokaliseringsbidragen. Där finns tre borgerliga ståndpunkter. Ni är inte överens om länsanslagen. Där finns tre borgerliga ståndpunkter. Ni är inte överens om sysselsättningsstödet. Där finns två borgerliga ståndpunkter. Ni är inte överens om en sänkning av socialavgifterna. Där finns tre borgerliga ståndpunkter.

Jag skulle kunna gå vidare på punkt efter punkt, och frågan kvarstår: Vad är en borgerlig regionalpolitik? Det är det ingen som vet.

När vi avslutar denna mandatperiod, efter tre arbetsår här i riksdagen, får svenska folket alltså söka efter vad de borgerliga anser om utvecklingen ute i landet. Det finns inga ståndpunkter som de borgerliga skulle kunna bilda en regering på, om det skulle sluta i en borgerlig valseger i höst. Med undantag av allmänna deklarationer om regionalpolitiken, som i stort sett de flesta skulle kunna instämma i, finns i regionalpolitiken ingen gemensam ståndpunkt för de borgerliga.

Jag tyckte att Anders G Högmark i stort sett gjorde ett balanserat inlägg med många intressanta synpunkter. Men på en punkt vill jag kommentera och bemöta honom. Han talade om att moderaternas storstadspolitik var speciellt storstadsvänlig. Nej, det är den inte! Jag kan inte instämma i Anders Högmarks beskrivning, snarare tvärtom. Moderaternas storstadspolitik är ovänlig mot storstadsområdena. Moderaterna står för en ohämmad tillväxt av Stockholms län, utan begränsningar. Man menar att marknaden fritt skall få styra och bestämma. Detta paras med att man inte vill ha någon regionalpolitik för landet i dess helhet.

Jag menar att följden av moderaternas storstadspolitik skulle bli längre köer till sjukvård och utbildning, besvärligare trafiksituation, hårdare press uppåt på bostadspriserna och hårdare tryck på miljön.

De som skulle tjäna på den moderata storstadspolitik skulle vara mark- och bostadsspekulanterna och folk i affärssektorn. Men folk i allmänhet skulle förlora och få försämrade villkor i storstadsområdena.

När vi säger att vi vill ha en balanserad utveckling betyder det inte att vi inte vill utveckla Stockholms län och de människor som bor i detta område.

Anf. 18 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! Moderata samlingspartiet för en politik som inte är en specifik regionalpolitik utan en total politik inom alla områden. Den gagnar såväl storstaden som andra delar av landet. Industriministern riktar beskyllningen mot oss för att föra en storstadsovärlig politik som skulle missgynna

de många människorna i Stockholm, Göteborg och Malmö. Jag tycker att den beskylldningen är djupt felaktig.

Jag försökte tvärtom i mitt inlägg redovisa att om man skall komma till rätta med vissa problem, som överhettningen av bostadsmarknad och arbetsmarknad och svårigheter på trafikområdet, då är det nödvändigt att med konstruktiva metoder länka av viss tillväxt som finns inbyggd på något sätt i storstäderna runt omkring i västvärlden. Det gäller även Storstockholmsregionen. Vi förordar inte tvång och locket-på-politik, för det tror vi inte gagnar.

Min fråga är: Tror industriministern att den typen av åtgärder – skatter, avgifter och administrativa regleringar – är något som kan få människorna i Stockholm att känna lyckan av en socialdemokratisk industriminister eller ordförande i arbetarkommunen i Stockholm?

Om det inte är den politiken som skall föras, måste det vara någon annan. Vi vill förorda att man gör det så attraktivt och intressant att leva i andra delar av Sverige att även andra funktioner kan förläggas dit och utvecklas där i stället för att trängas i storstaden. Då kan vi få utrymme i Stockholm åt vissa internationella kontakter och internationell verksamhet som bör ligga i en storstad av Stockholms typ. Då kan vi givetvis också utveckla Stockholms egenart som huvudstad.

Vi har föreslagit konkreta åtgärder för att länka av en del av den statliga administrationen ute i länen.

Lars Ulander hade ingen förståelse och ingen insikt i problemet och gav inga kommentarer. Men industriministern vill stockholmarnas lycka och välfärd. Vad har han för uppfattning om metoden att flytta hela ämbetsverk som nu senast till Karlskrona? Är det modellen för den socialdemokratiska decentraliseringspolitiken? Eller vill industriministern ge besked om att det finns en ambition att föra ned besluten till länsstyrelserna? Då skulle vi slippa otaliga uppvaktningsresor om frågor som man i princip har löst på länsnivå och kommunnivå, men måste få bekräftat i Stockholm att lösningarna blir bra – och så vänta i ett år på att få genomföra dem.

Jag vill alltså göra gällande, fru talman, att industriministerns beskrivning av moderaternas politik är djupt felaktig. Jag har en känsla av att det inte bara är av misstag, utan av grovt uppsåt att vilseleda. Kanske industriministern upplever detta som den viktigaste uppgiften i kammaren här i dag. Det beklagar jag.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 19 ELVER JONSSON (fp) replik:

Fru talman! Industriministern faller utskottsordföranden i talet genom att patetiskt fråga: Hur ser den borgerliga regionalpolitiken ut? Detta sker i en ton som närmast efterlyser litet hjälp på vägen.

Vi har från folkpartiets sida försökt hjälpa till genom att vi i fjol fick med oss riksdagen i förslaget om en allsidig utredning om den framtida regionalpolitiken.

Annars tycker jag det är litet förmätet av industriministern att säga att han

vill ha besked om detaljer, när vi nyss har fått en kompletteringsproposition där ingen kan överträffa den försiktighet regeringen visar när det gäller att tassa omkring i filttofflor. Nu är man i full färd med att ansluta sig till ett och annat folktoparförslag för att få ordning på rikets tillstånd.

Att vi inte lika hjärtligt instämmer i glädjen över den exceptionella högkonjunktur som rått och de goda regionalpolitiska effekter den haft är inte konstigt. Oppositionens primära uppgift är att tala om bristerna. Plusposterna talar ju regeringen väldigt gärna om, inte sällan med ett rejält förstöringsglas.

Sedan sade industriministern: Låt statistiken tala! Arbetslösheten har minskat. Då jämförde han den med arbetslösheten under de borgerliga sex åren. Låt statistiken tala, men glöm inte bort, Thage G Peterson, att det var sedan ni tillträtt som den öppna arbetslösheten slog rekord i Sverige. Det måste också räknas in innan man slår sig för bröstet för att man har klarat arbetsmarknadspolitiken.

Vad vill då socialdemokraterna göra? När det gäller länsanslagen var ni emot, och när det gäller avgiftsnedsättningen för de svårast utsatta områdena är ni så tveksamma att ni hittills har sagt nej. Sysselsättningsstödet i Bergslagen ryckte ni bort i ett läge då Bergslagen blödde. Detta tycker jag inte är några bra uttryck för en lyckad regeringspolitik på regionalpolitikens område. Sedan kan ju, fru talman, inget parti gå ut och i förväg lova i detalj att så här kommer man att göra efter den 18 september. Allt talar för att inget parti får en egen majoritet i denna kammare. Det kommer att bli även i fortsättningen kompromisser och uppgörelser. Det skulle vara intressant att få veta om socialdemokraterna kommer att luta sig åt kommunistiskt håll eller mot mitten. Det kunde vara en värdefull upplysning.

En kort fråga: I fjol räknade vi upp länsanslagen med 200 miljoner. Var det bra för regionalpolitiken, herr industriminister?

Anf. 20 BÖRJE HÖRNLUND (c) replik:

Fru talman! Det skulle kläda industriministern om han i en sådan här debatt var vänlig nog att skilja på lågkonjunktur och högkonjunktur. Bara en liten detalj: Skulle regeringen ha fått leva med samma oljepris som under de borgerliga åren, som Thage G Peterson älskar att tala om, skulle bytesbalansunderskottet i dag vara ca 25 miljarder kronor.

Det här med skogslänen är ingen nyhet. Min fråga till industriminister Peterson blir: Är Thage G Peterson intresserad av att ta itu med de svåra inomregionala obalanserna i skogslänen och i många andra län? Läget där är sådant att det behövs mycket omfattande inflyttning för att en hel serie kommuner på sikt skall kunna leva vidare. Inom det område där Thage G Peterson är distriktsordförande är 7 % av befolkningen äldre än 64 år. I dessa skogslänskommuner är 25–28 % av befolkningen äldre än 65 år. Det är naturligtvis ett stort problem. Jag tror att det vore väldigt farligt att bara se på statistiken, för skall problemet på sikt klaras behövs mycket kraftfulla infrastrukturella satsningar i dessa regioner. Men det kommer att kosta pengar. Vi i centern är övertygade om att det är bra för den samlade ekonomin, för hela riket.

Thage G Peterson tog upp den s. k. borgerliga uppräknings. Vi är eniga

om att förbättra skatteutjämningen och finansiera den genom de specialdestinerade statsbidragen. Det är en mycket stor regionalpolitisk sak. Vi är eniga om vårdnadsersättningen, som har en regionalpolitisk effekt inbyggd i sig – förutom att det är en rättvisefråga – på ca 3 miljarder. Det är vi i centern som tillsammans med vpk gång på gång har höjt länsanslagen. Den här gången har centern en egen nivå, men det finns goda förhoppningar om att vi kan enas om en rätt hög nivå. Vi är eniga om att sänka arbetsgivaravgifterna i stödområde A. Det är små skillnader det är fråga om mellan partierna. Vi är eniga om att decentralisera verksamheten inom de statliga verken. Så det Thage G Peterson räknade upp är vi egentligen eniga om.

Anf. 21 KARL-ERIK PERSSON (vpk) replik:

Fru talman! Det är bra om man nu kan redovisa bättre siffror, för det är positivt för vissa län. Men det finns inomregionala problem i länen. Detta försökte jag belysa i min diskussion med utskottets ordförande Lars Ulander. Men det finns, som jag ser det, ett stort orosmoln. och där kanske jag kan få besked från industriministern. I sitt förstamajtal hade statsministern döpt om sina ministrar. Industriministern hade fått äran att bli mekaniker på en buss. Jag skall passa på tillfället att gratulera honom. Det skulle vara intressant att veta var den här bussen går. Är syftet med statsministerns resa ute i Europa att sondera terrängen för den stora "Europabuss", som industriministern skulle smörja så att den kunde gå både fort och lätt, som statsministern sade? Hur kommer det då att gå med regionalpolitiken? Fakta är ju, och jag har bevis från min egen kommun, att de ungdomar som i dag blir arbetslösa eller går ut gymnasieskolan inte får något arbete när de går till arbetsförmedlingen. De blir hänvisade till Örebro eller något annat storstadsområde. Där får de säkert arbete, men i den egna kommunen kan de inte räkna med arbete. Så är det i den kommun som jag kommer ifrån, och det finns liknande exempel från Norrlands inland. Det är alltså inlandskommunerna som har de största problemen i dag.

Kommer dessa arbetssökande ungdomar, vid närmande till EG, att få beskedet att det är till Bryssel eller någon annan storstad i Europa de skall åka till? Jag tycker att det är dags att socialdemokraterna säger ifrån att man måste stoppa denna Europabuss. En sådan politik kommer inte att föra något positivt med sig för den svenska arbetarklassen, för dess kamp på alla avtalsområden: förbättrad miljö och förbättrat arbetarskydd som vi åstadkommit. En sådan politik kommer att bli en katastrof för den svenska arbetarrörelsen.

Jag kan inte i min vildaste fantasi tro att regeringen är ointresserad av att försöka komma till rätta med dessa regionala problem. Det finns en viss oro ute i landet, och jag tycker att industriministern skulle passa på tillfället här att lugna människorna. Glesbygdskommunerna har förlorat många ungdomar och människor i produktiv ålder. Dessa kommuner har förlorat dubbelt, det kan vi tyvärr inte komma ifrån.

Anf. 22 Industriminister THAGE G PETERSON:

Fru talman! Ni går till storms mot mig när jag beskriver vad som har hänt sedan 1982 och påpekar att sysselsättningen har ökat i hela landet. att

arbetslösheten gått ner, att investeringarna har ökat och att nyföretagandet slår rekord i hela landet. När jag gör det tycker ni inte om mig. Men därmed går ni också till storms mot verkligheten. Ni tycker inte om verkligheten, som så att säga går emot er egen argumentation. Ni går t. o. m. mot statistiken. Ni tycker inte om att statistiken visar en bra utveckling för Sverige.

Då får jag väl ringa upp statistiska centralbyrån, Föreningsbankerna, Småföretagsbarometern och alla som skildrar utvecklingen i Sverige och säga: I riksdagen tycker man inte om de siffror som ni redovisar – de är alldeles för bra. I en tidigare debatt har jag sagt att om ni inte vill vara överväldigande nöjda med utvecklingen, kan ni väl åtminstone visa litet glädje över att vi i Sverige har lyckats vända en nedåtgående utveckling till en positiv utveckling på näringslivsområdet och för regionalpolitiken.

Till Anders G Högmark: Jag vill först rätta en uppgift. Jag är inte ordförande i Stockholms arbetarekommun – däremot i Stockholms läns socialdemokratiska partidistrikt.

Sedan vill jag säga: Den ohämmade tillväxt som ni moderater vill ha i Stockholms län främjar inte länets utveckling och de människor som bor i länet och skall växa upp här. Människorna här blir inte lyckligare av att köerna till sjukvården ökar, att köerna till utbildningen ökar och att bostadspriserna springer i höjden. 60 000 ungdomar står redan i kö för att få en bostad i Stockholms län. De skulle få en förvärrad situation om utvecklingen skulle bli så ohämmad som moderaterna är ute efter.

Har inte Anders G Högmark sett hur det står till ute i Europas och världens huvudstäder, som man har tillåtit att växa hur fritt som helst? De har enorma trafikproblem, slumområden och miljöproblem. Jag upprepar igen: Vi är ute efter en balanserad utveckling i Stockholms län, en utveckling som främjar länet och de människor som bor här. Det är här vi har den skillnad som jag tycker är så viktig att framhålla mellan den socialdemokratiska storstadspolitiken och den politik som moderaterna står för.

Till Elver Jonsson: Jag bara konstaterade – jag tror inte att jag gjorde någon stor sak av det – att ni borgerliga har en enda gemensam reservation av 54 reservationer i utskottsbetänkandet. Har jag räknat fel får Elver Jonsson korrigera mig. Den enda reservation som ni har gemensam gäller en allmän skrivning – ingenting mer. I regionalpolitikens sakfrågor är ni inte överens om någonting, och då förstår jag möjligen att ni tycker litet illa om att bli påmind om detta. Men i en debatt om regionalpolitiken – framför allt i en debatt som avslutar en mandatperiod och är en inledning till en valrörelse i ett demokratiskt land – är det viktigt att peka på var vi står i de olika politiska alternativen, och då måste jag än en gång få framhålla att det inte finns någon samlad borgerlig regionalpolitik.

Jag hörde aldrig Elver Jonsson eller någon annan folkpartist varna för stöd till Uddevallaregionen när varvet skulle läggas ned och 3 000 jobb försvinna. Tvärtom deltog många folkpartister då i delegation efter delegation som uppvaktade regeringen och industriministern och krävde insatser för Uddevallaregionen. Och när insatserna gjordes ville alla nästan ta åt sig äran för regeringens insatser. Men nu, ett par år efteråt, när insatserna börjar ge resultat och framgångarna har visat sig i Uddevalla, då tar Elver Jonsson mod till sig och kritiserar regeringen för insatserna i Uddevalla och Bohuslän. Jag

är nyfiken på varför den kritiken kommer i riksdagen i dag, på tröskeln till en valrörelse.

Elver Jonsson har fel beträffande de regionalpolitiska anslagen. Han ger inte en korrekt bild. Sanningen är: De regionalpolitiska anslagen har nära nog tredubblats under den socialdemokratiska regeringsperioden. Därutöver har vi gjort samlade program i miljardklassen för ett antal regioner: Bergslagen, Uddevalla, Norrlands inland och Norrbotten. Faktum är att det aldrig har satsats så mycket pengar på regionalpolitik som nu.

De borgerligas bedrift i våras var att minska de regionalpolitiska anslagen med 100 milj. kr. Ni tog bort ett nytt anslag på 300 milj. kr. och satsade i stället 200 milj. kr. på länsanslagen, vilket jag aldrig har förnekat. Jag har också tyckt att det var bra att få upp de anslagen, men det var ingen bra åtgärd att minska anslagen till regionalpolitiken med 100 milj. kr. och säga nej till de infrastrukturella satsningar det handlade om. Därmed fördröjde ni insatserna i flera regioner, och det är väl ingen större bedrift att tala om här i riksdagen.

Jag instämmer i Karl-Erik Perssons analys av regionalpolitiken – att den är långsiktig och måste ta tid. Det handlar mycket om satsningar på infrastruktur och utbildning, och det tar lång tid innan sådant ger effekt på näringsliv och sysselsättning. Jag håller med Karl-Erik Persson om att en renodlad kapitalistisk utveckling där marknadskrafterna släpps fria skulle leda till en oerhört kraftig koncentration. Det är därför vi har regionalpolitiken – för att kunna påverka utvecklingen och motverka den koncentration som är en naturlig effekt av marknadskrafterna.

När vi beskriver framgångarna i regionalpolitiken brukar vi ofta tala om två saker. Det ena är den kraftiga ökning som har skett av de ordinarie regionalpolitiska anslagen. Det andra är en förnyelse av regionalpolitiken. Vi har delvis lämnat 60- och 70-talens politik, där regionalpolitiken inriktades på att flytta företag och jobb från södra till norra Sverige.

Utgångspunkten i regionalpolitiken i dag är att varje region skall utvecklas utifrån sina egna förutsättningar. De centrala regionalpolitiska åtgärderna syftar nu till att förbättra och förstärka förutsättningarna för regionerna. Jag har mer än en gång under dessa år talat om att höja regionernas attraktionskraft och därmed öka konkurrenskraften. Därför tror jag att den framtida regionalpolitiken i ännu högre grad kommer att syssla med utbildning, kommunikation, teknikutveckling och teknikspridning men också med kulturell utveckling. Det betyder att olika typer av åtgärder för att skapa en kreativ miljö som gör att förutsättningarna ökar för att starta och utveckla företag och verksamheter kommer att vara regionalpolitikens huvudfråga.

Nyckelfaktorerna i regionalpolitiken kommer i än högre grad att bli utbildning, kommunikation och tillgång till ny teknik. Det är just därför vi förstärker de regionala högskolorna och ger stöd till teknikcentra där små och medelstora företag kan lära sig vad den nya tekniken innebär och hur den kan utvecklas och användas. En av regionalpolitikens stora utmaningar är att skapa konkurrenskraftiga alternativ till storstäderna och universitetsorterna. Därför är det mycket viktigt att vi hela tiden arbetar utifrån det långsiktiga perspektivet för regionalpolitiken. Jag tror inte att man i fråga om regionalpolitik kan vinna några lättköpta segrar. Här gäller det stabila, långsiktiga insatser.

Anf. 23 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Fru talman! Jag har inget behov av att beröva industriministern eller någon annan i den här kammaren möjligheten att glädjas åt goda siffror. Jag har aldrig funnit det meningsfullt att hålla på med sådan exercis.

Däremot kan man diskutera om det föreligger ett så uttalat samband mellan de glädjande siffrorna och den förträfflighet för den socialdemokratiska politiken som industriministern givetvis tolkar att siffrorna är ett uttryck för – om det kan vi diskutera mycket. Men bra siffror är glädjande för Sverige i dess helhet, det tycker jag att man kan konstatera.

Jag tycker att industriministern i slutet på sitt senaste inlägg hade en lugn, sansad och balanserad ton. De synpunkter han framförde överensstämde ganska mycket med dem som jag redovisade i mitt inledningsanförande. För att just klara av att undvika en ohämmad tillväxt i Stockholmsregionen, vilket vi moderater anser vara viktigt, handlar det ju om att stimulera utvecklingen i andra regioner.

Det är enligt min uppfattning på något sätt litet tragiskt och vemodigt att man som industriminister skall behöva gå upp i debatten och pådyvla moderata samlingspartiet och mig uppfattningar som vi inte har. Vi önskar inte någon ohämmad tillväxt i Storstockholmsregionen. Jag tror att inte heller socialdemokraterna önskar någon ohämmad tillväxt. Jag har pekat på några alternativ för att undvika detta.

Man kan ha olika metoder. Vi vill stimulera andra delar av landet för att få dem relativt sett mer attraktiva. Men industriministern har egentligen inte nämnt någonting om huruvida det blir fråga om mer av administrativa regleringar från socialdemokraterna för att bromsa en hotande utveckling mot en ohämmad tillväxt. Vi i moderata samlingspartiet har inget intresse av en ohämmad tillväxt. Om industriministern tror på det jag säger, har vi ju klarat ut det hela. Vill man detta oaktat pådyvla mig och moderata samlingspartiet en annan uppfattning, tycker jag att vi har lämnat stadiet för en saklig debatt. Jag trodde att vi i denna kammare kunde föra en ärlig debatt och redovisa våra uppfattningar i sakfrågorna. Jag tycker att industriministerns påstående på denna punkt rimmar dåligt med ett i övrigt ganska lugnt och trevligt tonläge i debatten.

Det vore bättre om vi kunde föra en diskussion om på vilket sätt som vi kan undvika denna ohämmade tillväxt. Där är jag ärlig och deklarerar öppet att vi moderater alltså inte tror på administrativa regleringar.

Vi tror på en decentralisering av beslutsapparaten och på att få till stånd en avreglering av politiken, t. ex. i fråga om bostads- och familjepolitiken och specialdestinerade medel till kommunerna. Genom avregleringar på en lång rad punkter inom olika politikområden och genom samverkan med ett dynamiskt näringsliv ute i landet kan man få en effektiv spärr mot just den ohämmade tillväxt som vi moderater inte vill se i Stockholm.

Anf. 24 ELVER JONSSON (fp) replik:

Fru talman! Industriministern säger att det bara är en av 54 reservationer som är gemensam för de tre borgerliga partierna. Jag vill i detta sammanhang erinra om att det inte på någon av de 65 punkterna i hemställan förhåller sig så, att socialdemokraterna inte har fått hjälp av något annat parti – ofta har

de fått hjälp av folkpartiet, ibland av vpk och inte så sällan av moderaterna. Inget parti kan ensamt dirigera denna kammare.

Vidare är industriministern ledsen för att vi inte är gladare över utvecklingen. Kan vi inte mötas någonstans mittemellan? Min avsikt var här inte att gå till storms, utan att möjligen åstadkomma en liten stilla västanfläkt, när jag sade att det naturligtvis är riktigt att läget är bättre i Sverige än i andra länder men att detta inte är någon nyhet. Detta har gällt under 60-, 70- och 80-talet. Låt oss tro att detta också kan gälla för framtiden.

Jag är dock litet bekymrad över att både industriministern och utskottsmajoriteten känner sig så litet oroade över vad som kan vänta runt hörnet i en ansträngd konjunktur.

Med facit i hand är det ju helt klart att arbetstillfällena vid bilfabrikerna i Uddevalla och Malmö blev mycket dyra jobb. Jag tror att inte ens Thage Peterson – om han nu sitter kvar som industriminister efter valet, min önskan därvidlag skall jag inte avslöja – skulle återkomma med ett liknande förslag. Man hamnade nämligen snett. I andra områden, som kanske skulle behöva något kraftigare insatser, Sorsele, Bräcke eller Utansjö, blev det fråga om väldigt dåligt stöd. När det gäller Utansjö var ju inte ens löntagarfonderna beredda att lyfta ett finger.

Om ni, herr industriminister, ändå ringer till tidningarna och berättar om denna debatt, kan ni väl också säga att folkpartiet vill att småföretagarna skall få bättre villkor. Det är vår hälsning till denna del av näringslivet. Om industriministern ringer till Bergslagen, så säg att folkpartiet vill ha kvar sysselsättningsstödet, trots att regeringen med hjälp från moderaterna nu rycker bort detta. Och hälsa de fem Norrlandslänen att vi tycker att det är bra att länsanslagen höjdes så kraftigt. Nu berömmar sig ju t. o. m. industriministern av att dessa har tredubblats under socialdemokratiska regeringens tid. Men, fru talman, detta har skett mot den socialdemokratiska regeringens vilja. Industriministern avslutar med att säga, vilket jag tycker är ett riktigt erkännande, att det är bra att vi har höjt länsanslagen. Men detta har inte skett tack vare socialdemokraterna och regeringen, utan trots Thage Peterson. Industriministern är nu så glad över höjningen att han utåt berömmar sig av den. Fortsätt gärna med det, för höjningen av länsanslagen var bra och ideologiskt riktig.

Anf. 25 BÖRJE HÖRNLUND (c) replik:

Fru talman! Industriministern använder uttrycket gå till storms mot. En neutral talskrivare skulle väl ha uttryckt det så, att det är på grund av att den socialdemokratiska regeringen har fått regera i en enda lång högkonjunktur, med kraftigt sjunkande oljepriser och en sjunkande dollarkurs, som vi har haft en hygglig ekonomisk utveckling i riket, dock icke alls så bra som utvecklingen i de flesta OECD-länder. Så skulle en neutral talskrivare ha uttryckt sig och inte formulerat sig som Thage G Peterson gjorde i talarstolen.

Jag vill även litet grand påminna om att också socialdemokraterna har regerat under lågkonjunktur. Det var i början av 1970-talet, då det förelåg vissa problem. Jag tror att jag hörde i radion, eller möjligen läste jag i tidningen, att Thage G Peterson mot bakgrund av högkonjunkturen åren

1974–1975 och de lönerörelser som då fördes var mycket rädd för att man inför årets lönerörelse skulle råka i samma katastrofala situation som den som uppstod under dessa år. Det var denna situation som de borgerliga regeringarna sedan fick ta itu med.

Det finns emellertid också interna dokument som visar att Thage G Peterson vet vad det är fråga om. Förra året citerade jag här i kammaren ur ett tal som han tidigare hade hållit inför den socialdemokratiska riksdagsgruppen. Där sade han bl. a. följande: "Men vi ska också vara självkritiska, vi borde tidigare ha intresserat oss mera för regionalpolitiken och ansträngt oss för att utveckla den."

Sedan dess har Thage G Peterson hållit ytterligare ett sådant tal. Där inledde han med att varna för att talet inte fick delges mig. På första sidan av detta manuskript står följande: "De regionala obalanserna är oförändrat stora." Litet längre ned på sidan står det: "Samtidigt ska man dock vara ärlig och konstatera att de grundläggande obalanserna ännu kvarstår. Koncentrationen är stark till storstadsområdena och ytterligare några orter." Detta är en korrekt beskrivning.

Jag vill mot bakgrund av denna ha svar på några frågor, som jag ställde i mitt förra inlägg. Jag vill be industriministern att ge besked om han är beredd att ta itu med dessa svåra inomregionala obalanser.

I dag är det ju i stort sett en enda kommun i varje län som håller siffrorna uppe. De regioner som är riktigt illa utsatta har stora bekymmer.

Låt mig avslutningsvis också konstatera att vårt samlade budgetalternativ på ett enda år tillför de regionalpolitiskt utsatta områdena 10–20 miljarder kronor mer än regeringens förslag. Trots detta har vi sammantaget ett budgetalternativ som medför 1 miljard kronor mindre i budgetunderskott.

Anf. 26 KARL-ERIK PERSSON (vpk) replik:

Fru talman! Jag blev mycket glad över det besked som jag fick av industriministern. Förslagen i arbetsmarknadsutskottets betänkande innebär trots allt en satsning med drygt 1,7 miljarder kronor. Därför kan den kapitalistiska utvecklingen ju inte anses vara socialt acceptabel, för då hade vi inte behövt göra dessa satsningar.

Det är egentligen andra åtgärder och styrmedel som behövs. Löntagarfonderna skulle kunna spela en aktivare roll i regionalpolitiken än vad de gör i dag. Dessa fonder tar ju trots allt en del från de utsatta kommunerna för att spekulera med på börsen. AP-fonderna borde också vara med och tillföra de utsatta regionerna resurser på ett bättre sätt.

Ingen har i dag talat om det som vi har varit överens om i utskottet och som avspeglas i det föreliggande betänkandet. Jag tänker faktiskt nämna att vi ju i ett helt enligt utskottet har varit överens om att anvisa 2 milj. kr. till den pågående landsbygdskampanjen. Vi har också varit överens om skärgårdsfrågorna och att vad vi därvid kommit fram till skall ges regeringen till känna. Det finns alltså, även om det hittills inte har framkommit här, vissa saker som vi har varit totalt eniga om och där det inte finns någon avvikande mening. Detta bör också komma fram. Ibland förefaller det som om vi slåss bara för syns skull. Vi kommer ju trots allt överens.

Detta är inte ett så drastiskt regionalpolitiskt betänkande som det vi

diskuterade förra året, då vi diskuterade miljoner hit och dit. Egentligen har väl ingen än i dag blivit riktigt klok på hur många miljoner det är och vem som har förlorat och vem som har vunnit. Nu finns emellertid miljonerna där, och jag tycker att man skall få arbeta i fred och eventuellt få pytsat ut fler miljoner till länsstyrelserna. Detta är litet som att strida om påvens skägg, eftersom det gäller ett beslut som redan är fattat. Jag tycker att vi skall fortsätta att arbeta efter det beslut som är fattat.

Anf. 27 Industriminister THAGE G PETERSON:

Fru talman! Jag vill göra ett viktigt påpekande för Elver Jonsson. Inte en enda krona togs från de ordinarie regionalpolitiska anslagen till Uddevalla- och Malmö-insatserna. Det rörde sig om nya pengar – det vet jag att också Elver Jonsson känner till.

Till Börje Hörnlund vill jag säga att jag förstod att han var litet ledsen över att jag inte har talat om Börje Hörnlund. Jag skall göra det nu.

Först vill jag ta upp neutraliteten i kommentarerna och bedömningarna av Sveriges ekonomiska och industriella utveckling. Det är väl ändå så att alla de internationella institutioner, institut och affärstidningar som har berömt Sverige och framhållit vår fina utveckling på många områden inte är i händerna på den socialdemokratiska propagandaapparaten. De har säkerligen gjort sina bedömningar utifrån en strikt neutralitet när de har sett på utvecklingen.

Sedan skall jag med glädje direkt skicka över till Börje Hörnlund alla de tal som jag har hållit under den här mandatperioden. Det var också vad jag sade inför den socialdemokratiska riksdagsgruppen: Om Börje Hörnlund begär det här talet, så skall han få det direkt av mig. Då behöver inte någon eventuellt tjänstvillig socialdemokratisk riksdagsman i blindo eller i hemlighet dela ut det till Börje Hörnlund. Han kan få det direkt av mig. Jag erbjuder Börje Hörnlund att få alla mina tal. Jag skall med glädje skicka över dem, för det är utmärkta tal.

Börje Hörnlund höll ett anförande på 35 minuter. Jag lyssnade och funderade över varför han sade det som han sade. På något sätt lever Börje Hörnlund ett eget liv i den regionalpolitiska debatten, och därför hade jag inte tänkt bemöta honom. Han har på något sätt förpuppat sig. Med sitt återupprepande av argument som bygger på gamla uppgifter och på en utveckling som i dag inte äger rum har han så att säga vävt in sig i något som liknar en kokong utan kontakt med verkligheten. Han kör med sina gamla argument som om ingenting hade hänt. Alla vet att det har hänt mycket positivt, att vi har fått upp sysselsättningen, att vi har fått ner arbetslösheten, att nyföretagandet har ökat i skogslänen i hela Sverige, att befolkningsutvecklingen nu är positiv.

Det är faktiskt så, fru talman, att innan jag går till riksdagen för att delta i en regionalpolitisk debatt vet jag på förhand vad Börje Hörnlund kommer att säga. Det är en svartmålning av utvecklingen, inget positivt har hänt, allt är elände. Det är surhet över regeringens regionalpolitiska satsningar. Och det är kritik, det är för litet och för sent.

På samma sätt som utskottets ordförande Lars Ulander var förvånad över att Börje Hörnlund tyckte att Finlands högre arbetslöshet var bättre än vår

låga arbetslöshet, så förstår jag ibland inte riktigt vart Börje Hörnlund vill komma med sin regionalpolitiska kritik. Jag förstår inte heller vart Börje Hörnlund ville komma när han i debatten lämnade uppgifter om det regionalpolitiska rådet. Det är faktiskt så att jag den 19 november 1987 meddelade riksdagen att det regionalpolitiska rådet inte skulle komma att sammanträda under den tid som den regionalpolitiska utredningen arbetade. Detta har jag alltså meddelat riksdagen. I stort sett samma ledamöter ingår nämligen i utredningen som i rådet, och därför anser jag det vara rimligt att utredningen får arbetsro och möjlighet att gå igenom de regionalpolitiska frågorna utan påtryckningar från departementet eller industriministern. Den kritik som riktats mot mig faller på sin egen orimlighet, eftersom jag tidigare har meddelat riksdagen att rådet inte skall sammanträda.

Jag vill säga en sak till, fru talman, eftersom Börje Hörnlund i sina inlägg har kommit tillbaka till detta med centerns storstadsfientlighet. Nu när regeringens insatser börjar ge resultat och den inrikesflyttningen till Stockholm kraftigt har minskat och när de regionala obalanserna förbättrats, när det finns tecken till trendbrott, då lägger centern och Börje Hörnlund fram ett förslag om straffavgifter på utvecklingen i Stockholms län. Man skall alltså enligt centerns mening straffa Stockholms län för en bättre utveckling både här och i övriga landet. Det är det som jag noterar som ett uttryck för centerns storstadsfientlighet.

Jag har sett i medierna att Olof Johansson gör allt för att dämpa sitt partis storstadsfientlighet och jakt på Stockholms län. Jag har sett att han t. o. m. smått lyriskt målar upp Stockholms län. Men han klarar tydligen inte av att i riksdagen dämpa Börje Hörnlunds sätt att tala illa om Stockholms län och utvecklingen där. Det är därför som jag har sagt här från talarstolen att det inte är att undra på att centerns folk ute i landet börjar bli allt mer förundrat och oroat över centerpartiets regionalpolitik. Centerns storstadsfientliga inställning upplevs av människorna i storstäderna och i Stockholms län som direkt kränkande.

Förste vice talmannen anmälde att Börje Hörnlund anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 28 INGRID HEMMINGSSON (m):

Fru talman! Större delen av stödområdet består av landsbygd, som till en betydande del är glesbygd. Om vi ser till vårt land som helhet, finner vi att det i mycket stor utsträckning utgörs av landsbygd. Vi kommer aldrig att kunna återgå till tidigare förhållanden, då en betydligt större andel människor bodde på landsbygden. Däremot är alla överens om att vi måste bibehålla en befolkad landsbygd och göra det möjligt för fler människor att bo på landet. Det är många krafter som arbetar för detta. Vi kan ute i landet och inte minst i Norrlandslänen se olika grupper, byalag, studiecirklar m. m. som går in för detta.

För att ge goda förutsättningar och få ett bra resultat av det arbete som läggs ner av dessa människor måste vi politiker undanröja hinder för utvecklingen. Sådana hinder utgörs av onödiga regler, orättvis beskattning och orättvisa avgifter. Det offentliga servicemonopolets omfattning ger inte

utrymme för lokalt anpassade lösningar. Det går inte att tillämpa samma mönster och regelverk över hela landet. Utan förenklingar och större möjligheter till variationer kan inte de idéer förverkligas som gör det möjligt för fler människor att bo och arbeta på landsbygden. Jag kan bara konstatera att fler politiska beslut och regler *inte* leder till en sådan utveckling.

Under lång tid har det funnits en övertro på statlig styrning och mer statliga pengar, men allt fler människor börjar komma underfund med att detta ofta medför *andra* problem som måste lösas med *andra* statliga insatser. Kommun- och landstingsmonopolet på all service har varit till nackdel för landsbygden. Det har hindrat människor att söka de lösningar som passar just deras bygd. Detta gäller såväl barnomsorg och vård av äldre som annan service.

Statsbidragets konstruktion har missgynnat glesbygdskommunerna och kommuner med stor landsbygd. I många fall har statsbidraget till landsbygdskommunerna, exempelvis avseende barnomsorgen, varit knappt hälften mot vad en storstadskommun får räknat per barn.

Glesbygdstödet, som vi moderater har sagt ja till, är den stödform som haft den största betydelsen för Norrlands inlands möjligheter att upprätthålla service i bygder med vikande underlag och underlätta tillkomsten av kombinationsföretag på orter som saknar förutsättningar för bärkraftiga jordbruksföretag. Glesbygdstödet får emellertid inte stelna i sina former utan måste vara så flexibelt att det kan anpassas till de behov som finns och till de förhållanden som råder i olika län.

Skog och jord är de dominerande näringarna på landsbygden. De har stor betydelse från sysselsättningssynpunkt. Det går inte heller att tala regionalpolitik med tonvikt på Norrland utan att mera ingående behandla jord- och skogsnäringarna.

Jordbruksnäringen är en förutsättning för en befolkad landsbygd. Ett fungerande jordbruk har betydelse även för andra näringar, t. ex. för turismen, som i vissa glesbygdsområden är den dominerande näringen. Den förändring som skett i jordförvärvslagen har bidragit till att kombinationssysselsättningar mellan jordbruk och annan näring underlättats. Även en större omsättning av fastigheter har kommit till stånd. Vi moderater anser inte att denna förändring är tillräcklig. Jordförvärvslagen bör helt avskaffas för fysiska personer. Den bör däremot skärpas för juridiska personer, alltså för bolag. Vi slår vakt om det spridda ägandet.

Om jordförvärvslagen slopas kommer flera fastigheter att bjudas ut till försäljning. Flera människor kommer att kunna bosätta sig på landsbygden. Många fastigheter ägs av dödsbon och personer som är bosatta på annan ort. En ökad omsättning av sådana flerägda fastigheter skulle också bli följden. Jordförvärvslagen är endast *ett* exempel på onödiga regleringar som hämmar landsbygdens utveckling. Strandskyddslagens nuvarande utformning förhindrar bebyggelse vid *alla* vattendrag. I vissa glesbygder innebär detta att stränderna förbuskas, och resultatet blir minskad tillgänglighet för allmänheten, tvärtemot lagens syfte. Varje kommun borde i stället få avgöra vilka vattendrag som skall skyddas.

Det produktstöd som i dag ges Norrlandsjordbruket är nödvändigt för att produktionen skall bibehållas och därmed landskapet hållas öppet. Det är

viktigt att detta inte urholkas utan i stället följer kostnadsutvecklingen. Detta skall mera ses som ett regionalpolitiskt stöd än ett stöd direkt till jordbruket. Det är även viktigt att stödet bibehåller sin karaktär av produktstöd och inte övergår till att utgöra arealstöd. Det är också nödvändigt att politiska beslut gäller på *lång* sikt, så att förutsättningarna inte plötsligt förändras. Stimulans och rådgivning skall öka aktiviteten inom skogsbruket – inte tvång och nya regleringar. En del sådana har ju aviserats för någon vecka sedan. En förenkling av skogsvårdslagen behövs. Detta skulle öka engagemanget från skogsbrukarnas sida och leda till en större mångfald inom skogsbruket. Skogsvårdsavgifterna är en extra skatt som bör försvinna precis som också de flesta bidrag till skogsägarna bör bortfalla. Däremot bör möjligheterna till insättningar på skogskonto förbättras. Sådana inverkar nämligen stimulerande på avverkningsnivån och är bättre än de tvingande regler som regeringen hotar med.

En hel del avgifter och skatter drabbar landsbygdens folk hårdare än människor i tätort. Landsbygdens befolkning får ofta betala, men får inte alltid motsvarande förmån. Barnomsorgsavgiften ingår i arbetsgivaravgiften – den egenavgift som småföretagare och lantbrukare betalar själva. Tätortens människor, som kan utnyttja den kommunala barnomsorgen, får också subventionerna. Därför är det borgerliga förslaget om vårdnadsbidrag bra. Det utjämnar skillnader och minskar orättvisan mellan dem som utnyttjar kommunal barnomsorg och dem som inte har möjlighet att göra det.

Egenavgiften bör rensas från avgifter som inte ger någon förmån. Dit hör t. ex. löntagarfondsavgiften. Den är helt enkelt en extra beskattning – en orättvis sådan. Löntagarfonderna är till skada för hela landet – inte minst för glesbygden som får betala utan att få någonting i stället. ATP-avgiften ingår i arbetsgivaravgiften. Trots att många småföretagare och lantbrukare betalat in denna får personer med låga inkomster inte någon ATP. Särskilt ofördelaktigt blir det om både mannen och kvinnan arbetar tillsammans i företaget och delar på inkomsten. Detta sker ofta inom jordbruksföretag. I Norrlandslänen, där inkomsterna av jordbruksföretag är låga, upplevs detta som en mycket stor orättvisa.

Andra skatter, t. ex. fastighetsskatten, kan få orimliga konsekvenser om fastigheten ligger i ett område som är turistiskt attraktivt. Även i detta fall har vi moderater lösningar. De presenterades i kammaren i går i samband med debatten om skatteutskottets betänkande.

Det har talats väldigt mycket om betydelsen av goda kommunikationer, både här i kammaren i dag och vid många andra tillfällen. Det kan inte nog ofta upprepas att fungerade kommunikationer är en absolut förutsättning för en befolkad glesbygd. Där utgör bilen för många den enda möjligheten att bo kvar. Särskilt barnfamiljer i glesbygder är beroende av bil. Därför är de ökade kostnader som under senare år har lagts på bilismen en kännbar påfrestning på landsbygdens befolkning. Det finns krafter som arbetar för att ytterligare försämra och fördyra när det gäller bilismen. De som främst drabbas av detta är glesbygdens människor. Andelen barnfamiljer i glesbygd utan bil är mycket liten, endast 5 %. Med anledning av Kjell-Olof Feldts olika uttalanden om momsen den senaste tiden ryktas det nu om en höjning av momsen på bilar som skulle innebära en höjning av inköpspriset på en bil

med upp till 10 000 kr. Det gäller alltså bilar i normala prislägen. Hur skall Norrland kompenseras för något sådant?

Just i dagarna drabbar en annan beskattning Norrlandslänen särskilt hårt. Det är den ökade oljebeskattning som folkpartiet har föreslagit och som regeringen verkar gå med på. Det åtgår betydligt mer energi för att värma en villa i norra Sverige än en i södra Sverige. Det innebär att människorna i norr måste betala en betydligt högre sammanlagd oljeskatt än människor i södra Sverige. Hur skall Norrland kompenseras för detta?

Småföretagare och hantverkare har den allra största betydelse för glesbygden och Norrlands inland, eftersom detta är den industristruktur som finns där. Det är självfallet nödvändigt att deras villkor blir sådana att de stimulerar till utveckling.

I januari presenterade vi en småföretagarmotion, som jag rekommenderar till läsning. Vi föreslår för övrigt generella lättnader för att minska skillnaderna mellan regionerna. Vidare skall ju den regionalpolitiska utredningen titta på skatter och avgifter för att se om de kan vara lämpliga regionalpolitiska instrument. Över huvud taget tror vi moderater att generella lättnader för att jämställa regioner är det som är bäst för att utveckla just de norra regionerna i vårt land.

Vi moderater anser att frigörelse av människor och idéer är en förutsättning för utveckling av landsbygden. Vad vi behöver är färre politiska beslut, och de beslut som fattas måste vara bättre anpassade till landsbygdens villkor.

Fru talman! Härmed yrkar jag bifall till de moderata reservationerna.

Anf. 29 SIGGE GODIN (fp):

Fru talman! Efter förmiddagens genomgång av de stora frågorna i regionalpolitiken, skall jag ägna mig åt folkpartiets syn på stödformerna. Innan jag går in på reservationerna i den delen vill jag ta upp några principiella synpunkter på stödformernas utformning.

Folkpartiet anser att följande tre principer bör gälla som grund för stödssystemet i regionalpolitiken: De centralt givna stödformerna bör i högre grad vara generella. De skall vara lätta att administrera, och det skall vara lätt för den enskilde att få veta vilka förutsättningar som gäller. Stödformer som innebär långtgående förhandlingar mellan företag och staten eller som innehåller betydande grad av godtycke måste undvikas.

Det var mot den bakgrunden som folkpartiet i den icke-socialistiska regeringen våren 1982 föreslog sänkta arbetsgivaravgifter inom stödområde A. Avsikten var att generellt förbättra förutsättningarna för verksamhet i de mest utsatta delarna av Norrlands inland. Tyvärr ändrade socialdemokraterna detta när de återkom i regeringsställning. Som kammaren vet, gäller numera nedsättningen i hela Norrbotten och endast industriell verksamhet.

Enligt folkpartiets mening har detta fått minst tre negativa effekter. För det första blev resultatet en försämring av konkurrensläget för de kommuner som redan hade nedsatta avgifter. För det andra blev stödet mindre effektivt när bara industriell verksamhet fick del av nedsättningen. För det tredje blev stödet mer krångligt och godtyckligt.

Folkpartiet vidhåller samma uppfattning som 1982, att all icke offentlig

verksamhet skall få del av nedsättningen av arbetsgivaravgiften och att den skall gälla inom det inre stödområdet.

Folkpartiet anser vidare att selektiva stöd som administreras centralt skall avskaffas. Offertstödet, som är den mest utpräglad selektiva stödformen, bestäms från fall till fall och utgår efter förhandlingar mellan enskilda företag och staten. Staten är då ofta hänvisad till en förhandling med ett enda företag, och några andra "anbud" står inte till buds. Vi anser att selektiva stöd bör decentraliseras, eftersom det krävs nära kontakter med företagen för att bedöma enskilda projekt. För att uppnå detta krävs god kännedom om lokala och regionala förhållanden. Det är också viktigt med smidigt beslutsfattande och närhet till problemen.

Under våren har industriministern rest land och rike kring och talat om en mobilisering av människorna ute i regionerna – han talade ju om det även i dag. Industriministern talar sig också varm för ökade länsanslag, och han blir nästan lyrisk när han beskriver vilken effekt dessa decentraliserade anslag har.

Jag skulle vilja uttrycka mig så: Stjal industriministern folkpartiets kläder? Folkpartiet har ju i många år talat varmt för en mobilisering av de kreativa människorna ute i regionerna, samtidigt som vi förordat och också medverkat till en höjning av länsanslagen och därmed tvingat regeringen att hålla fast vid den linjen även i år.

När man synar utskottsmajoritetens förslag till stödformer, finner man att det måste vara något glapp mellan industriministern och socialdemokraterna i utskottet. Jag skulle vilja fråga Sven Lundberg: Är kontaktvägarna till Rosenbad brutna, eller har det tillfälligt blivit kontaktsvårigheter? Regeringens och utskottets förslag snarare missgynnar företagen än mobiliserar lokala krafter.

Utskottsmajoriteten vidhåller även i år att sysselsättningsstödet i stödområde C inte skall återinföras. Jag vill fråga utskottets talesman: Tror ni socialdemokrater i utskottet att man främjar mobilisering av kreativa krafter ute i glesbygderna genom att ena året införa sysselsättningsstödet och bara två år senare avveckla detta?

Skall man få något förtroende för regionalpolitiska insatser ute i bygderna så måste insatserna vara långsiktiga, lättöverskådliga och administrativt enkla. Sysselsättningsstödet avskaffande drabbar de kommuner som har en mycket svår befolkningsutveckling, och avskaffandet vittnar om dålig politisk moral. Därför vidhåller folkpartiet att stödet skall återinföras.

Som jag sagt i min inledning, motsätter sig folkpartiet stödformer som saknar fasta regler och som i stor utsträckning bygger på godtycke och förhandling, där inte sällan staten drar det kortaste strået. Folkpartiet ser en risk för missbruk av stödformer som offertstödet. De kan därigenom lätt komma fel företag till godo. Det är också motbjudande när staten ställer ut löften om högre stöd, om bara antalet nyanställda ökar. I många fall är Sverige mer betjänt av företag som utvecklas i en lugn takt och som inte drar på sig fler anställda än de för tillfället behöver. Företag som utvecklas i lugn takt, konsoliderar sig och planerar för framtiden är den sortens företag som såväl stat som kommun har mest glädje av på sikt. Folkpartiet vill därför avskaffa offertstödet fr. o. m. den 1 juli 1988.

Fru talman! Näringslivets möjligheter till finansiering har förbättrats under de senaste åren. Budgetpropositionen anger också att några subventioner i samband med långivning inte längre förekommer. Folkpartiet anser därför att lokaliseringsslånen skall ersättas med ett garantisystem där staten ger företag med otillräckliga säkerheter godtagbar garanti. Det är dessutom så att företagen som regel kan ordna väl så fördelaktiga lån på den privata marknaden som genom statens försorg.

Fru talman! Jag kan inte underlåta att än en gång ta upp den skillnad som råder mellan vad utskottets företrädare föreslår och den liberala syn som industriministern förfäktar vid sina resor i landet. Han vill numera gärna lägga störra vikt vid länsstyrelsernas kompetens att hantera större anslag. Trots detta synsätt har varken regeringen eller utskottsmajoriteten insett behovet av att projektmedlen får en friare användning. Länsstyrelserna ges inte den frihet som de önskar att prioritera de regionalpolitiska medlen mellan projektsatsningar, glesbygdssöd och stöd till företag – återigen ett bevis på att den mobilisering av lokala och regionala krafter som industriministern talar sig så varm för i slutänden endast blir fagert tal utan reell innebörd.

1984 års regionalpolitiska utredning föreslog att det inte skulle sättas någon gräns för hur stor del av de samlade länsanslagen som kunde användas för projektsatsningar. Vi i folkpartiet delar den uppfattningen. På det sättet ökar nämligen friheten på den regionala nivån att göra egna bedömningar och att finna egna linjer för den regionala utvecklingen.

Vidare anser vi i folkpartiet att användningsmöjligheterna när det gäller regionalpolitiskt stöd bör vidgas. Dagens stödformer är i alltför stor utsträckning riktade mot s. k. hårda investeringar i tillverkningsindustrin. För att undvika att de regionalpolitiska stödformerna medverkar till att konservera näringsstrukturerna i stödområdena måste man se till att stödformerna kan användas även inom nya verksamhetsområden som är stadda i snabb utveckling. När är socialdemokraterna beredda att gå folkpartiet till mötes på den punkten?

Fru talman! Av dagens talarlista framgår att det endast är jag och Sven Lundberg som representerar Västernorrlands län i denna debatt. Därför finns det skäl för mig att se på situationen i Västernorrland.

Industriministern gjorde för en stund sedan ett stort nummer av att befolkningen ökat i alla län under det första kvartalet i år. Men, Sven Lundberg, enbart i vårt län – alltså Västernorrlands län – har befolkningen under 1980-talet minskat med över 7 000 personer. 1980 visade statistiken visserligen på plus 485 personer i vårt län. Men sedan har befolkningen minskat varje år. Jag skulle vilja att Sven Lundberg kommenterade detta. Hur ser alltså Sven Lundberg på utvecklingen i Västernorrlands län? Hur skall man där kunna komma ut ur den kris som länet befunnit sig i under hela 80-talet?

När det gäller de satsningar som regeringen gjort i Västernorrland saknas det, enligt min mening, såväl långsiktig inriktning som planering. Länet – i den mån det tillförts några insatser – har fått ta emot oplanerade insatser som inte varit i linje med tidigare satsningar på statlig etablering. Utbildningen är därför, och har även varit, eftersatt i länet, samtidigt som kommunikationer-

na där är dåliga. Varför, Sven Lundberg, är Västernorrlands län ett län i strykclass och varför talar industriministern om att befolkningen ökar i alla län? Vi vet ju att problemen är stora i t. ex. vårt eget län. I Gävleborgs län finns det likartade problem och i Västerbottens län är det i princip bara Umeå, som har ett universitet, som befolkningen ökar nämnvärt. Det finns dock fortfarande problem. Därför finns det skäl att kammaren får ta del av Sven Lundbergs synpunkter på hur det egentligen står till ute i våra glesbygder.

Fru talman! Jag yrkar bifall till de reservationer av folkpartiet som fogats till detta betänkande.

Anf. 30 PER-OLA ERIKSSON (c):

Fru talman! Inledningsvis vill jag göra en kommentar med anledning av industriministerns tidigare anförande. Industriministern har nu visserligen lämnat kammaren. Men jag vill ändå säga att han återigen har visat prov på en debatteknik som han är tämligen ensam om i Sveriges riksdag. När den som industriministern har debatterat med inte har rätt till ytterligare replik, brukar industriministern Thage G Peterson utnyttja situationen och göra frontalangrepp. Ganska ofta kommer han dessutom med oriktiga påståenden.

I sitt senaste inlägg i dag sade industriministern till Börje Hörnlund att det tal som han hade hållit i den socialdemokratiska riksdagsgruppen inte var hemligt utan att han hade för avsikt att lämna över en kopia till Börje Hörnlund. Jag skall här citera från nämnda tal, i vilket industriministern hänvisar till ett tidigare tal som han hållit: "Det anförande jag då höll har Börje Hörnlund citerat flera gånger i de bataljer vi haft i kammaren. Det vi säger här i dag tycker jag att vi försöker behålla för oss själva."

Fru talman! Det var alltså inte meningen att någon kopia av detta tal som Thage G Peterson höll i den socialdemokratiska riksdagsgruppen skulle överlämnas till Börje Hörnlund, vilket industriministern dock påstod skulle ske. Industriministern gjorde sig alltså skyldig till en osanning. Till vardags och i olika sammanhang brukar man säga till folk som har kommit med osanningar: Fy skäms! Med tanke på det som Thage G Peterson sade i den här debatten finns det också skäl att säga: Fy skäms, herr industriminister!

För centern är det självklart att människorna i vårt land, oavsett bostadsort, skall ha lika rätt till arbete, trygghet, bostad och god miljö.

Regionalpolitiken skall vara ett aktivt instrument för decentralisering och välfärdsutveckling i hela landet. Det kravet uppfyller inte den socialdemokratiska regionalpolitiken. Den är för kraftlös och har mer karaktären av "städverksamhet", därför att man försöker reparera de skador som uppstår på grund av en felaktigt förd näringspolitik och ekonomisk politik. Av den anledningen har regeringen misslyckats och den regionala obalansen ökat.

Inför 1985 års valrörelse lät den socialdemokratiske partisekreteraren meddela att socialdemokraterna skulle inleda en kampanj som innebar en kraftig satsning på storstäderna. Det var ju där väljarna fanns.

Med facit i hand kan vi nu konstatera att den socialdemokratiska politiken har haft den inriktningen. Den har lett till ökad storstadstillväxt, maktkoncentration i näringslivet och enkelriktade kapitalströmmar. Kapitalström-

marna har gått från glesbygd till expansiva regioner, från småföretag till storföretag, bl. a. via löntagarfonderna.

Jag noterade faktiskt att Karl-Erik Persson, vpk, också tog upp den frågan i sitt anförande tidigare i denna debatt.

Men fru talman, det är viktigt att säga att den socialdemokratiska koncentrationspolitiken aldrig korar några segrare. Den föder bara nya förlorare!

I dag står vi inför hotet att Sverige skall kantra, som man säger. Ledstjärnan för förändringar måste då vara att få Sverige på rätt köl igen. Liksom en segelbåt är beroende av sin besättning i både fören och aktern, behöver landet Sverige besättning i både norr och söder. Först då kan vi styra rätt. Med andra ord: Vi måste ha en positiv utveckling i alla delar av landet. Dessutom måste de olika regionerna få behålla de människor som finns där.

Det är mot denna bakgrund viktigt att politiken på samtliga samhällsområden utformas med målet att skapa regional balans. Regionalpolitiken kan inte bara handla om ett litet konto på industridepartementet.

Flera faktorer har bidragit till att vi i dag har svåra regionala balansproblem. Den främsta orsaken är den näringspolitik och ekonomiska politik som regeringen har fört. Detta har stimulerat och prioriterat koncentration, storföretag och de mest expansiva regionerna.

Lokaliseringsbidrag har, som tidigare sagts i debatten, beviljats Volvo och Saab för nya bilindustrier i Uddevalla och Malmö. Dessa två företag har också på ett uppeendeväckande sätt fått skattelättnader genom att de fått överta rätten till förlustavdrag från Svenska Varv. Förlustavdraget kan jämställas med ett bidrag till vardera företaget om minst 500 milj. kr.

Två av Sveriges mest solida industriföretag har alltså för satsningar i expansiva regioner erhållit statligt stöd som är mångdubbelt större än det stöd som har getts till företag i utsatta regioner.

Regeringen har vidare gett Volvoledningen löftet att genomföra kostnadskrävande väginvesteringar i den västsvenska regionen – jag tänker då på en del av det s.k. ScanLink-projektet. Kostnaderna per meter för detta vägprojekt uppgår till ca 35 000 kr. Det här visar hur regeringen styr statliga pengar till redan expansiva regioner medan exempelvis vägnätet får vara eftersatt i andra delar av landet.

Det är anmärkningsvärt hur socialdemokraterna har gynnat storföretagen på småföretagens bekostnad. Regeringen har visat stor generositet mot solida och vinstgivande företag som Volvo och SAAB, samtidigt som njuggheten mot småföretagen har varit markant.

Industriministern vände ryggen till arbetarna på Stensele Mekaniska då deras arbeten var hotade, likaså när stålverksarbetarna på ASSI:s sågverk i Karlsborgsverken ville ha hjälp. Det finns ytterligare exempel. Däremot gör regeringen välvilligt affärer med Erik Penser för att hjälpa in honom som delägare i PKbanken.

Jag vill fråga: Har socialdemokraterna och regeringen haft röstlängden som underlag för sina olika ställningstaganden? Jag tror det, därför att väljarunderlaget i en region tycks ha varit vägledande för omfattningen av regeringens regionalpolitiska åtgärder i olika företag och regioner.

Fru talman! Det svenska näringslivet präglas i dag av en utveckling mot

mycket stark koncentration, internationalisering och fortsatt strukturomvandling. De senaste åren har ett stort antal företag, ofta familjeföretag och mindre företag, köpts upp av större företag eller olika former av investmentbolag. Det är den ekonomiska politik som regeringen har fört som har främjat koncentrationen i näringslivet, och det skapar allvarliga regionala balansproblem. Värre kan det bli, om denna utveckling fortsätter och socialdemokraterna får stanna kvar i regeringsmakten.

Sedan det s. k. börsraset i oktober i fjol har ett trettiotal större och uppmärksammade företagsuppköp ägt rum i vårt land. Svenska börsnoterade företag har förvärvat andra företag för totalt ca 40 miljarder kronor.

Det korsvisa ägandet har också ökat. Det har medfört att ägarförhållandena i många företag i dag är mycket svåra att överblicka.

Klyftan mellan småföretag och de stora företagen måste minska. Storföretagen gynnas nu på småföretagens bekostnad. Det borde vara tvärtom. Småföretagen måste gynnas i förhållande till de stora företagen – det skulle positivt främja den regionala utvecklingen.

Sedan 1982 har kapitalförvaltarna och de s. k. affärslejonen runt Stockholms fondbörs haft goda dagar. Penningplacering har blivit föremånligare än offensiva investeringar i småföretag i utsatta regioner. Och industri- och finansministrarna möter hyllningsrop från storföretagen.

Jag vill fråga Sven Lundberg: Hur känns det som socialdemokrat och boende i en glesbygd att uppleva denna situation?

Ekonomisk tillväxt i några få branscher, exportinriktade företag eller regioner får aldrig tillåtas gå före en positiv småföretagsutveckling och en positiv regional utveckling.

Småföretagen har en strategisk betydelse i en offensiv och framtidsinriktad regionalpolitik. Därför måste tyngdpunkten i den ekonomiska politiken förskjutas från att gynna de stora företagen till att utveckla ett nät av småföretag över hela landet.

De stora industriföretagen alstrar som regel inte några nya arbetstillfällen, utan medverkar i stället till att minska behovet av arbetskraft genom rationaliseringar och fusioner. En satsning på småföretagen bidrar däremot till att skapa nya arbetstillfällen i glesbefolkade områden och bygger med ett ensidigt näringsliv.

En av de viktigaste regionalpolitiska åtgärderna måste därför vara att bryta koncentrationen i näringslivet och förändra kapitalströmmarnas riktning. Ett led i detta arbete är att avskaffa löntagarfonderna. De har blivit ett enda stort "dräneringsrör" från småföretag och glesbygdsområden till storföretag och expansiva regioner. Det finns också skäl att se på hur institutioner, försäkringsbolag och AP-fonder medverkar i en felaktig kapitalström, där glesbygdsbefolkningens pengar används till investeringar i redan expansiva områden.

Den ekonomiska politikens främsta uppgift inför 1990-talet måste bli att främja teknisk förnyelse, nyföretagande och företagsutveckling. Klippekonomin och koncentrationspolitiken måste stå tillbaka.

Den strukturomvandling som pågår från industriproduktion till tjänstproduktion kräver stimulans för innovationer, nytänkande och enskilda initiativ. Småföretagens roll i detta sammanhang måste uppmärksammas betydligt bättre.

Skattepolitikens utformning är också av stor betydelse för småföretagens utveckling. I det lilla företaget, där ägaren själv är verksam, är skatte- och avgiftsbelastningen hårdare än i de stora och börsnoterade företagen. Därför är det, även ur regionalpolitisk synpunkt, viktigt att motivera att skatte- och avgiftspolitikerna får en mer småföretagsvänlig och regionalpolitisk utformning.

Vårt förslag att differentiera arbetsgivaravgifterna skulle positivt främja småföretagen. En halvering av sjukförsäkringsavgiften för småföretag är en rättvisefråga, likaså vårt förslag att slopa arbetsgivaravgifterna upp till ett basbelopps storlek för egenföretagare. Det skulle innebära en lättnad med ca 10 000 kr. och vara viktigare än att ge Volvo och SAAB skattelättnader genom att låta dem förvärva förlustbolag från staten.

Den ökande internationaliseringen av svenskt näringsliv kommer stegvis att påverka utvecklingen i olika delar av landet. Beroendet av internationella intressen, nya maktgrupper i näringslivet och den internationella ekonomiska utvecklingen kan hota redan utsatta regioner ytterligare.

En ökad internationalisering av den svenska industrin kan visserligen ge tillgång till nya marknader, men kanske till priset av ökad sårbarhet för vissa regioner. Det tycks socialdemokraterna bortse från.

Eftersom den ökade maktkoncentrationen, internationaliseringen och fusionsgaloppen inom näringslivet i sin förlängning påverkar situationen för enskilda regioner och människor borde socialdemokraterna visa större intresse för dessa problem. Så är inte fallet.

Sverige kommer på olika sätt att påverkas av integrationen inom EG. Det kan förväntas att svenska företag som redan är etablerade inom EG-området får förstärkta incitament att förlägga sin verksamhet inom området. Det kan också förväntas att andra företag får större benägenhet att etablera verksamhet inom EG-området. För de företag som inte har den möjligheten, dvs. främst småföretag, kan det skapa problem. Det är också företag som främst finns i glesbefolkade områden.

För Sveriges del är det därför viktigt att förstärka de regionalpolitiska insatserna. Vi får inte göra avkall på rätten att genomföra insatser som främjar regional balans genom t. ex. infrastrukturella satsningar, stöd till företagsetablering och utveckling, reducering av ogynnsamma avståndskostnader, osv.

Internationaliseringen inom näringslivet och integrationsprocessen i Väst-europa måste här hemma mötas med aktiva regional- och näringspolitiska insatser. Det behövs ett nätverk av småföretag för att balansera beroendet och internationaliseringen i näringslivet. Centern visar vägen.

Jag vill fråga Sven Lundberg: Är socialdemokraterna beredda att sluta upp bakom en sådan politik?

Med det, fru talman, ber jag att få yrka bifall till de reservationer som centern står bakom.

Anf. 31 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Fru talman! Det som behandlas i detta betänkande från arbetsmarknadsutskottet är en liten del av de regionalpolitiska problemen och bakgrunden till dem. Nu fattas beslut bara om det som i politiken kallas regionalpolitik,

och där medelsanvisningen är ungefär 1,7 miljarder kronor. Annars är regionalpolitiken underställd den ekonomiska politiken och näringslivspolitiken i detta land.

Vad som har hänt under en rad år är att det har pågått en avfolkning, där flyttströmmarna har riktats åt ett håll. Det har varit en orimlig utveckling mot storstadsområdena, som har översvämmats av kapital, människor och därmed kunskap, medan andra landsändar har avfolkats och servicen där har minimerats.

Den faktiska utvecklingen under en rad år är egentligen att det som här kallas regionalpolitik, för resten också den ekonomiska politiken i detta hänseende, har gjort fiasko i fråga om att förverkliga det uttalade målet att alla människor, oavsett var de bor, skall ha tillgång till arbete, service och en god miljö. Jag kan också se att regeringen till viss del är handlingsförlamad när det gäller att uppfylla detta mål, främst av sin egen politik, den tredje vägen, som bidrar till att styra och hjälpa industrin till en mycket extrem exportinriktning, med snabb strukturomvandling och rörlighet på arbetsmarknaden.

Regeringen skryter nu med att den tredje vägens politik har lyckats. Industriminister Thage Peterson räknade också upp en rad områden där han hade lyckats. Han sade att industriinvesteringarna, sysselsättningen och småföretagandet hade ökat.

Han glömde att tala om den andra sidan, nämligen att börsvärdena har tredubblats och aktieomsättningen har fyrdubblats under den socialdemokratiska tiden. Den reala avkastningen i den svenska industrin 1987 är den högsta under 1970- och 1980-talen. Likviditeten i storföretagen är enorm, 255 miljarder kronor. Under tiden med socialdemokratiskt regeringsinnehav har de spekulativa inslagen i ekonomin ökat starkt, antalet miljardärer och miljonärer har ökat drastiskt. Makt och ägande har koncentrerats. Beträffande koncentrationen av makt och produktion kan man konstatera att uppköpen bara under de senaste året har skett med en oerhörd fart. Åtsträmningspolitiken när det gäller den gemensamma sektorn har varit ganska snäv under dessa år. Därför har vi också kriser inom vård, omsorg, skola och kultur.

Det pågår en privatiseringsvåg som innebär en anpassning till den kapitalistiska ekonomin, en våg som pekar på börsintroduktion av de statliga företagen. Man har även med denna politik skapat avsevärda klyftor i samhället. Det kanske värsta av allt och kanske det som är viktigast för lönearbetarna att räkna med är det förhållandet att lönernas andel av förädlingsvärdet har minskat, vilket i klartext betyder att kapitalet har skott sig. Då inställer sig den fråga som är central för utvecklingen framöver: Måste en utveckling, om den sker i överensstämmelse med kapitalismens villkor, leda till ökade klyftor i samhället? Om så är fallet – mig veterligt har någon annan väg inom kapitalismen varken försökts eller visats – är ju det förödande om man ser till arbetarklassens gamla ideal: rättvisa, jämlikhet och solidaritet. Regionalpolitik handlar inte minst om dessa tre mycket viktiga element som en gång arbetarrörelsen enhälligt stod upp och slogs för.

Strukturomvandlingen har framför allt inneburit en koncentration till Stockholmsområdet. Denna politik fortsätter även om kanske någon flyttar

därifrån. Resultatet av strukturomvandlingen är att det nu inte finns plats för ytterligare expansion i Stockholm. Att det förhåller sig så har sin grund i att det för att uppfylla kraven på vinst förutsätts närhet till marknad, kunskap, forskning och annat, vilket är mycket viktigt för företagen. Detta sker då på bekostnad av avfolkningslänen. Med regeringens goda minne tar kapitalet således ifrån människorna deras hembygd.

Enligt industriministerns propå här i dag har utvecklingen vänt. Det är fler som flyttar till skogslänen. Vad kan det bero på? Är det en effekt av regeringens goda politik? Eller är det stopp för alla flyttströmmar som under flera år har gått åt fel håll?

Samtidigt ökar naturligtvis storföretagens investeringar utomlands. Därmed blir den svenska ekonomin alltmer beroende av de imperialistiska koncernernas intressen och därutöver inte minst av EG. Detta har varit till stort förfång för regional balans och regional rättvisa.

Den kapitalistiska utvecklingen har illustrerats ganska tydligt för människor genom geografisk koncentration av makt, vilket har underlättats av en flyttlasspolitik.

När socialdemokrater och de borgerliga diskuterar i den här debatten sätter de på sig de svarta skyglapparna. Socialdemokraterna ser bara till de sex borgerliga åren, mellan 1976 och 1982, och berömmar sig över de socialdemokratiska åren. De borgerliga gör precis tvärtom. Eftersom vi nu har högkonjunktur i ekonomin, kan man ställa sig frågan: Är det regeringens hela förtjänst att sysselsättningen ökar, att det är fler som har ett arbete och att förhållandena i samhället kanske är något bättre? I så fall är det väl också regeringens skuld om vi kommer in i en lågkonjunktur? Då måste det vara regeringens fel om efterfrågan i världen minskar, avsättningen från både små och stora företag sjunker och de måste läggas ned? Om den socialdemokratiska regeringen sitter kvar, får vi se huruvida den kommer att ta på sig den skulden eller inte i händelse av en lågkonjunktur – förr eller senare kommer det en lågkonjunktur. Men hittills solar sig regeringen i högkonjunkturons glans. Med vad har den socialdemokratiska regeringen bidragit, mer än att den har släppt fram vinsterna och låtit kapitalet röra sig fritt i samhället? Det här är ödesfrågorna för regionalpolitiken framöver. Det handlar om att skapa helt andra styrmedel än de som finns i dag, demokratiska styrmedel som kan vända utvecklingen och återerövra avfolkningsbygderna till de människor som drabbats av denna politik, vilken förts under många år, sedan 1960-talet.

Vi i vpk anser att en huvudförutsättning är att den aktiva regionalpolitiken baseras på att makten i samhället ligger hos de demokratiska institutionerna. Det betyder också att våra kreditinstitut, såsom banker, försäkringsbolag och andra som har en styrande funktion måste ställas under samhällets kontroll. Även här pågår en helt annan utveckling. Man kan bara se till effekterna på de statliga företagen, t.ex. PKbanken – vilken nu har börsintroducerats – som köper upp nya objekt på marknaden för att man skall kunna underordna sig denna utveckling. Regeringen har infört löntagarfonder, AP-fonder. Jag vill fråga socialdemokraterna: Om man nu vill förändra socialdemokratins inifrån, vilka ytterligare instrument skall man ha? Hur många av de kapitalistiska instrumenten avser man egentligen att köpa

upp? Nu har man löntagarfonder, AP-fonder och dessutom PKbanken på börser, men ingenting ändras för det. Klyftorna är lika djupa som förut. Maktkoncentrationen ökar hos de privata företagen. Nej, denna illusionspolitik har tidigare visat att den inte förändrar utvecklingen i vårt samhälle. Det är helt andra drivkrafter som måste till. I stället för att ge sig in i detta system, måste man försöka angripa systemet för att därigenom ändra på det.

Fru talman! Investeringar i infrastruktur är otvivelaktigt mycket viktiga. I arbetsmarknadsutskottets betänkande 13 har vpk föreslagit att nedsättning-
en av de sociala avgifterna i Norrbotten skall tas bort. I stället vill vi införa ett infrastrukturellt stöd på 400 milj. kr. Industriministern sade att ett sådant stöd vore bra att ha, om jag inte hörde alldeles fel. Nu har socialdemokraterna möjlighet att förverkliga detta. Denna möjlighet fanns också förra året. Att vi inte har ett infrastrukturellt stöd kan man inte lasta vänsterpartiet kommunisterna för. Socialdemokraterna kan faktiskt, om de vill, satsa dessa 400 milj. kr. och i samband därmed ta bort det generella stödet till Norrbotten. Av de första rapporterna om effekten av nedsättningen av de sociala avgifterna har vi hört att detta har inte någon verkan på sysselsättningen. Man borde då – som vpk gjorde från början – dra den slutsatsen att man bör avveckla det generella stödet och lägga detta på en helt annan del av regionalpolitiken.

Till betänkandet finns fogat en reservation om glesbygdsskolor som grundar sig på en socialdemokratisk motion. Reservationen illustrerar kanske en del av hela regionalpolitiken och det gäller då glesbygden. Den yttersta glesbygden tar i dag stryk av utvecklingen och den behöver enorma resurser för att kunna hävda sig. Vi föreslår att man skall satsa på t. ex. skolor och underhåll av skolbyggnader i denna del av Sverige. Men icke, det vill inte socialdemokraterna göra. Ett bra förslag från en socialdemokrat får inte stöd av socialdemokraterna, däremot av vpk.

Bergslagen och Norrbotten behandlas inte så mycket i detta betänkande. Sådana förslag har tidigare framlagts i propositioner. Ändå är förslagen värda att reflektera över. Förslagen från regeringen när det gäller att förändra utvecklingen i Bergslagen och i Norrbotten är ju inte särskilt genomgripande. Det finns många bra inslag. Det mest handfasta är utlokalisering av statliga verk och en del satsningar på infrastruktur. Men helt avgörande för dessa områden är att de förlorar industriarbeten. Stora centra för industriarbete och annan verksamhet flyttas till andra håll. Regeringen lyckas inte styra en enda industri eller verksamhet. Man har inte ett enda medel till sitt förfogande. Det är just det förhållandet, att regeringen bara får löften och inga garantier som man kan lita på, som gör att regeringens näringspolitik och regionalpolitik för de många människorna i dessa områden är en katastrof.

Det är tragiskt att se hur de socialdemokratiska politikerna på lokalplanet står fjäskande och bugande inför bolag och etablissemang för att rädda sina egna bygder, när de inte har några andra medel till sitt förfogande, när regeringen inte ger dem något handfast. Det är en tragedi för arbetarrörelsen att det skall vara på detta sätt.

Regionalpolitiken är för övrigt inte så förfärligt framgångsrik. Vi går alla upp tidigt på morgonen och lyssnar till Eko-sändningarna. Om jag hörde rätt

talade man där en morgon om en rapport från SIND om lokaliseringsstöd – jag skall låta vara osagt om det gällde glesbygd eller inte. Jag skall inte ta detta till intäkt för något speciellt, eftersom jag inte har rapporten själv. Men rapporten var ganska förödande. Om jag inte minns fel sades att en tredjedel av dem som fått lokaliseringsstöd redan hade flyttat. Hälften av dem som var kvar var på väg att flytta. Kvar fanns 15 %. Detta är kanske en indikation på att regionalpolitiken har sina begränsningar i sin nuvarande form, framför allt när det gäller glesbygden.

Fru talman! Jag kan inte låta bli att kommentera de diskussioner som förs här ständigt och jämt mellan dem som har skyggglapparna på sig. Centern försöker av och till att spela någon sorts hjälteroll i regionalpolitiken. Jag har funderat över detta med att centern angriper regeringen. Det är i och för sig bra att man gör det, när kritiken går åt rätt håll. Centern kritiserar regeringen för att miljardärerna ökar och det blir fler mångmiljonärer. Man angriper kapitalets koncentrationspolitik. Jag vill emellertid ställa en fråga till centern: Kommer dessa miljardärer och miljonärer att försvinna om vi får en borgerlig regering? Kommer koncentrationspolitiken att vända? Om så är fallet måste jag fråga: Vilka medel har ni mot storföretag, att styra deras investeringar ut till Bergslagen, Norrland och andra ställen? Ni hänvisar till att löntagarfonderna skall bort. Om jag inte är alldeles borta i detta avseende spelar löntagarfonderna, som de ser ut i dag, en minimal roll över huvud taget i politiken. Detta betyder att centern står här med sin kritik men utan egna förslag. Det enda styrmedel jag känner till är någon form av etableringsavgift i storstäderna. Men det förmår väl inte något företag att ge sig ut till områden i avfolkningsbygder. Diskussionen fram och tillbaka mellan socialdemokraterna och de borgerliga om åren då de borgerliga resp. socialdemokraterna satt vid makten kan fortsätta i oändlighet. Men det ger inte särskilt mycket nytt åt regionalpolitiken.

Fru talman! Jag yrkar bifall till vpk:s reservationer.

Anf. 32 SVEN LUNDBERG (s):

Fru talman! Jag tänker kommentera en del av de reservationer som är fogade till utskottets betänkande. Först vill jag emellertid ta upp litet av vad Per-Ola Eriksson och Lars-Ove Hagberg här har talat om. Vi har haft en ganska lugn och fin debatt tidigare i dag. Det har varit ett lågt tonläge i debatten. Men nu kom Per-Ola Eriksson och Lars-Ove Hagberg med mycket starka ord och högt tonläge, med gnäll och skäll om regionalpolitiken. Det var naturligtvis från olika utgångspunkter som man skällde på den regionalpolitik som förs.

Lars-Ove Hagberg sade ungefär så här: Vi har nu en högkonjunktur, och regeringen berömmar sig av att det går bra för Sverige, att vi har världens lägsta arbetslöshet och världens högsta sysselsättning. Är detta regeringens förtjänst? frågar Lars-Ove Hagberg. Om man säger att det är regeringens förtjänst, skall man också ta ansvaret för vad som kan komma att hända i en lågkonjunktur, säger han. Det är väl riktigt. Jag vet att Börje Hörnlund också var inne på detta tema tidigare i dag. Han sade att framgångarna för Sverige beror på sjunkande oljepriser, sjunkande dollarkurser och att vi har högkonjunktur. Men det har varit intressant att följa den internationella

debatten om utvecklingen av olika länders ekonomi. Stora internationella ekonomiska tidskrifter, The Economist Brookings, USA m. fl. har avgivit intressanta rapporter om bl. a. Sveriges utveckling. Visst har vi haft sjunkande oljepriser, sjunkande dollarkurser och högkonjunktur. Men det har alla länder haft nytta av. Ändå skiljer sig Sverige från det internationella mönstret. Arbetslösheten ligger i dag ute i Europa på 10 %. I Sverige är arbetslösheten 1,6 %.

Det är naturligtvis viktigt att se proportionerna i vad som sker. Vi har fortfarande problem ute i våra regioner, och dem skall vi arbeta med och lösa. Men det är också viktigt att vi försöker se på sakfrågorna och att vi kan göra gemensamma insatser inom regionalpolitiken.

Per-Ola Eriksson frågade mig om socialdemokraterna var beredda att sluta upp bakom centerns regionalpolitik. Men jag vet inte vad centern egentligen vill. Ni vill ju regera med moderaterna. Det stora problemet för centern är att man inte kan diskutera regionalpolitik med moderaterna. Ni måste klara ut vilken linje ni skall följa, innan vi kan börja diskutera om vi skall stå för någon gemensam linje inom regionalpolitiken. Jag tror att centern känner sig litet utelämnad i dag t. ex. på det regionalpolitiska området.

Per-Ola Eriksson pekade på de punktinsatser som regeringen har gjort på olika ställen i landet, t. ex. i Malmö, och sade att det är i de folkrika områdena man har gjort de stora insatserna. Visst har det gjorts stora insatser där. Men det är inte röstlängden som har styrt var dessa insatser skall hamna.

Staten, den socialdemokratiska regeringen, har pumpat in mycket pengar och gjort stödinsatser i Norrbotten. Inom kort kommer vi att få ta ställning till en stor Norrbottensproposition om ytterligare insatser i Norrbotten. Det är naturligtvis inte röstlängden som styr, utan det är sakläget, sakfrågorna, som är avgörande för de insatser vi vill göra i regionalpolitiken.

Fru talman! Jag övergår nu till att kommentera reservationerna. I reservation 3 kräver centerpartiet nya utvecklingsprogram i utsatta regioner.

Fru talman! Riksdagen har ju nyligen behandlat regeringens proposition om särskilda regionalpolitiska insatser i delar av Bergslagen och norra Sveriges inland som innebär dels omfattande och långsiktiga åtgärder för att stärka regionernas attraktionskraft, dels konkreta projekt som ger direkta sysselsättningseffekter.

Riksdagen kommer dessutom, som jag tidigare sade, att inom kort få ta ställning till Norrbottenspropositionen som också innebär att rejäla tag tas för att ytterligare förbättra den regionalpolitiska situationen i Norrbottens län.

Andra åtgärder som får stor regionalpolitisk betydelse är de insatser som görs på det trafikpolitiska området och åtgärderna som vidtas för att stärka det utsatta jordbruket i norra Sverige, bl. a. det treåriga åtgärdsprogrammet som riksdagen fattade beslut om våren 1987.

De nyligen beslutade förändringarna av skatteutjämningsystemet och utbyggnaden av flera mindre och medelstora högskolor får också betydelsefulla utjämnings effekter som bidrar till att stärka de utsatta regionernas konkurrenskraft.

Fru talman! Ser man centerpartiets förslag om nya utvecklingsprogram i

ljuset av den expansiva regionalpolitik som nu förs framstår centerpartiets krav som något överspelade.

Den socialdemokratiska regionalpolitikens konkreta åtgärder är ju hela tiden inriktade på att stärka och förbättra de utsatta regionernas utvecklingsmöjligheter. Den regionalpolitiska utredningen har ju dessutom till uppgift att se över vilka åtgärder som behövs för att ytterligare effektivisera de regionalpolitiska insatserna.

Börje Hörnlund och de övriga centerpartister som står bakom denna reservation får väl ge sig till fäls till dess utredningen lägger fram sina förslag. Men Börje Hörnlund har naturligtvis möjligheter att föra fram förslag till konkreta åtgärder. Han sitter ju i den regionalpolitiska utredningen. Även andra centerpartister kan föra fram förslag.

Men det är självfallet mycket svårare att föra fram konkreta förslag än att allmänt kräva nya utvecklingsprogram. Det blir genast mycket svårare.

Fru talman! I reservation nr 5 av moderaterna och i reservation nr 6 av centerpartiet tas decentraliseringen av statlig verksamhet upp. I reservationen från moderaterna argumenteras för att de centrala ämbetsverken bör ligga kvar i Stockholmsregionen, och i reservationen från centerpartiet argumenteras tvärtom för att offentliga centrala enheter och funktioner bör utlokaliseras.

Socialdemokraterna i utskottet vill för sin del framhålla betydelsen av en fortsatt målmedveten decentralisering av den statliga verksamheten.

I propositionen framhålls också att det är regeringens avsikt att verka för en fortsatt decentralisering i form av såväl delegering av beslutsbefogenheter som omlokalisering av statlig verksamhet.

Vi socialdemokrater i utskottet understryker vikten av att decentraliseringsfrågorna blir högt prioriterade i regeringens regionalpolitiska arbete.

Fru talman! Den socialdemokratiska decentraliseringspolitiken är alldeles klar och dokumenterad. Men den intressanta frågan i sammanhanget är: Vilken decentraliseringspolitik kommer en eventuell borgerlig regering att föra? Om detta vet vi ingenting. Oenigheten är alltför stor mellan de borgerliga partierna i den här frågan, liksom i regionalpolitiken i stort. Vi kan därför befara att ingenting skulle komma att hända i fråga om fortsatt decentralisering av statlig verksamhet och att regionalpolitiken i övrigt skulle bli ganska lamslagen.

Sannolikt skulle en eventuell borgerlig regering komma att tillämpa samma metoder som under perioden 1976 till 1982. Då lade man sådana frågor som man var oense om åt sidan. Vi vet ju av erfarenhet att detta även drabbade regionalpolitiken som i stort sett var verkningslös under den borgerliga regeringsperioden. Det var en utslätad regionalpolitik.

Fru talman! I reservation 7 av moderaterna och i reservationerna 8 och 9 av centerpartiet tas de regionalpolitiska stödformerna upp.

Jag vill först säga att den regionalpolitiska utredningen även har till uppgift att se över de regionalpolitiska stödformerna, och av den anledningen bör inte de här frågorna nu bli föremål för riksdagens ställningstagande.

Fru talman! Det finns i den moderata reservationen en formulering som egentligen belyser hur moderaterna ser på regionalpolitiken och på företagandet inom stödområdet. I reservation 7 framför moderaterna att de vill

ersätta de selektiva stödformerna med ett system med riskgarantilån. De säger att riskgarantilånet uteslutande har till syfte att kompensera för den högre risk som följer av lokaliseringen till ett stödområde.

Vad är det för högre risktagande att etablera och driva företag i Norrbotten, i Västerbotten, i Västernorrland eller i Jämtland? Jag skulle kunna ställa frågan till Erik Holmkvist som är norrbottning och moderat och som står bakom den här reservationen. Men han är inte i kammaren. Jag ställer därför frågan till Ingrid Hemmingsson. Vad är det för större risker som företagarna i t. ex. Luleå och i Östersund tar än företagarna i Stockholm, enbart av det skälet att företaget ligger i Luleå eller i Östersund och ligger inom stödområdet? Innebär det ett större risktagande för företaget som sådant att befinna sig inom stödområdet? Det är en ganska märklig syn på regionens framtidsmöjligheter.

De nuvarande stödformerna har inriktningen att utjämna de geografiska skillnader som kan finnas mellan olika regioner i landet och att därmed skapa mer likartade förhållanden.

Ingrid Hemmingsson vet lika väl som jag att det finns många framgångsrika företag inom stödområdet som har etablerat sig och utvecklat sig utan regionalpolitiskt stöd. Dessa företagare upplever inte att de tar större risker än andra. I stället har de kanske tagit till vara de fördelar som kan finnas på marknaden även inom stödområdena.

Fru talman! I fyra reservationer behandlas nedsättning av socialavgifter. I de borgerliga reservationerna argumenteras för en utökning av systemet med nedsättning av socialavgifter, ett system som för närvarande tillämpas i Norrbottens län.

I reservation 18 av folkpartiet framför man att en nedsättning av socialavgifterna innebär en kraftig förstärkning av konkurrenskraften hos de företag som kommer i åtnjutande av nedsättningen.

I en studie, som har utförts av nationalekonomiska institutionen vid Stockholms universitet om sysselsättningseffekterna av sänkningen av arbetsgivaravgiften i Norrbotten och som utskottet har fått ta del av, konstaterar man att effekterna är betydligt mindre än vad man har haft anledning att förutsätta.

Utskottet vill för sin del avvakta de utvärderingar som skall göras av statens industriverk och de bedömningar som den regionalpolitiska utredningen kan komma att göra och anser således att det för närvarande inte är påkallat med något initiativ från riksdagen. Signalerna från denna studie är emellertid mycket klara.

I reservation 21 av moderaterna och i reservation 22 av centerpartiet föreslås att ett utvecklingsprogram för landsbygden skall tas fram.

Det är utskottets uppfattning att det inte är meningsfullt att utarbeta ett samlat utvecklingsprogram för landsbygden i hela landet. Som bekant varierar ju förutsättningarna kraftigt på landsbygden mellan t. ex. norra och södra Sverige. De olika problem som kan förekomma på landsbygden i landets olika regioner bör angripas med åtgärder som är anpassade till de lokala problem och hinder som kan finnas för utvecklingen av landsbygden.

Fru talman! Alla län arbetar numera med frågor om landsbygdsutveckling, och länsstyrelserna har också fått förstärkta resurser för insatser på bl. a.

detta område. Med den här typen av decentraliserade arbetsformer kan länsstyrelserna, i samverkan med kommunerna, bäst avgöra vilka insatser som bör göras för att stärka och utveckla landsbygden i olika avseenden. Det förefaller litet märkligt att centerpartiet, som i alla övriga sammanhang talar för en ökad decentralisering, i handling – t. ex. i det här avseendet – visar att man egentligen inte har tilltro till decentraliserade arbetsformer.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till propositionen och avslag på reservationerna 3–40.

Anf. 33 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Fru talman! Sven Lundberg sade i sitt anförande att debatten dittills hade varit lugn men att den skulle ha fått ett annat tempo sedan jag kom in i den. Han måste inte ha hört att industriministern i sitt anförande hävdade att debatten i vanlig ordning hade varit hetsig när andra talare hade deltagit i den. Ni måste på den socialdemokratiska kanten bestämma er för vilken bild ni skall ha av dagens debatt. Ni verkar som vanligt splittrade – det gäller inte bara i detta sammanhang utan även i andra.

I de skogslän som har drabbats av avfolkning knyter man näven i byxfickan och reagerar mot den politik som regeringen står för och som Sven Lundberg försvarar här i riksdagen. Man gillar inte denna storföretagsvänliga politik. Ofta får jag det intrycket att den politik som företräds av socialdemokrater i skogslänen och den politik som Kjell-Olof Feldt och Thage G Peterson står för är som eld och vatten – de går inte att förena. Det är fråga om två olika linjer.

Sven Lundberg tog oförsiktigt nog också upp arbetslöshetens utveckling i olika delar av världen och jämförde nuvarande förhållanden med läget under tidigare år. Under tiden 1976–1982 lyckades vi faktiskt bemästra arbetslösheten mycket bättre i Sverige än vad man gjorde i andra delar av världen, framför allt i Västeuropa, och det borde Sven Lundberg notera.

Vidare nämnde Sven Lundberg Norrbotten. Jag har i mitt anförande inte tagit upp detta län och tänker inte heller beröra det särskilt mycket, eftersom vi nästa vecka skall ha en särskild debatt om Norrbotten. Låt mig bara nämna en punkt.

Sven Lundberg talade om den stora Norrbottenssatsning som har gjorts. Jag ber Sven Lundberg att lägga på minnet att värdet av Norrbottenspaketet, som skall behandlas i riksdagen nästa vecka, är mindre än värdet av de förlustavdrag som staten beviljade Volvo och Saab i samband med deras köp av verksamheter vid Svenska Varv. Detta tyder på att det är röstlängden som har varit avgörande när socialdemokraterna har bestämt innehållet i de olika paketen och åtgärderna.

Vad sedan gäller arbetsgivaravgiften vill jag råda Sven Lundberg att ställa frågorna till den f. d. kommunikationsministern, numera landshövdingen i Norrbottens län. Jag tror att han då skulle få en helt annan bild av arbetsgivaravgiftens värde.

Sven Lundberg menar vidare att man skall fortsätta att decentralisera de statliga verken. Ni har visserligen talat om en decentralisering av de statliga verken, men ni har under de senaste åren i själva verket centraliserat dessa. Mängder av nya statliga verk har tillkommit, men de har nästan uteslutande

förlagts till Stockholmsregionen. Sven Lundberg bör notera detta, som jag tycker är dålig regionalpolitik.

Anf. 34 INGRID HEMMINGSSON (m) replik:

Fru talman! Jag tycker att Sven Lundberg i vissa delar för ett ganska märkligt resonemang om vårt förslag om riskgarantilån. Låt mig till att börja med räkna upp det som vi är överens om. Vi är helt överens om att det finns framgångsrika företag i norra Sverige. Vi är också helt överens om att dessa framgångsrika företag inte behöver stöd. Det är därför som vi föreslår att man skall ta bort de riktade stödformer som i dag finns. Det har framkommit kritik mot dessa från alla möjliga håll, inte minst från företagarehåll. Lars-Ove Hagberg citerade i morse den SIND-rapport där man är mycket kritisk mot det till enskilda företag riktade stödet. Många av de företag som fått sådant stöd har gått omkull.

Vi tycker att man skall ta bort en hel del av de riktade stöden och ersätta dem med riskgarantilån. Sven Lundberg vet lika väl som jag och många andra att man i inre Norrland, där man inte har någon industritradition, saknar riskkapital, dvs. kapital som tar den översta risken i mindre företag när det gäller införande av ny teknik osv. Vårt förslag på denna punkt är vettigt. Jag tror att det är så med detta förslag som med så många andra moderata förslag, att det har tiden för sig. Det kommer att bli förändringar i denna riktning.

Jag vill också säga några ord om den borgerliga oenigheten, som man talar så mycket om när man inte har några andra argument. Jag tycker att Sven Lundberg skall tala mycket lågt om detta. Socialdemokraterna kan faktiskt inte klara ett enda beslut här i kammaren utan att ha vpk med sig. Även om socialdemokraterna anser sig ha klart dokumenterade åsikter, har de inte alla gånger stämt av dem mot vpk – det har vi minsann fått erfara.

Utlokaliseringsverksamheten har vi tidigare i dag diskuterat flera gånger i kammaren, vilket kommer att framgå av dagens protokoll. Det är inget speciellt med reservation 5. Vi säger att ett ämbetsverk med stora kontaktytor bör ligga i huvudstadsregionen men att detta inte hindrar att det finns myndigheter och delar av sådana som kan flyttas till andra orter. Detta är sunt förnuft. Försök inte säga att det på något vis kommer på kollisionskurs med centerns syn på dessa frågor!

Vi har vidare inlagt en gemensam reservation, nämligen reservation 1. Tala om för mig vilka med vpk gemensamma synpunkter som ni har i den här frågan!

Anf. 35 SIGGE GODIN (fp) replik:

Fru talman! Sven Lundberg använde i sitt anförande orden "inte just nu" när han riktade sig till några av de andra partierna än det egna. Jag antog att det var mig och folkpartiet han syftade på, eftersom han inte ville ta upp någon av de frågor som vi hade ställt.

Sven Lundberg! Vad är det för glapp mellan industriministerns åsikter och dem som ni i utskottet hyser? Varför talar industriministern om en mobilisering när ni rycker undan långsiktiga stödformer för människorna ute i bygderna? Främjar t. ex. ett avskaffande av sysselsättningsstödet verkligen en mobilisering av de kreativa människor som industriministern talar om?

Industriministern säger att han vill lägga större vikt vid kompetensen ute i länen och i länsstyrelserna. Varför ger ni då inte tjänstemännen vid länsstyrelserna och andra människor ute i länen frihet att hantera exempelvis projektmedlen på ett friare sätt? På vilket vis vill ni mobilisera människorna? Eller är det bara fråga om fagert tal för de ungdomar och andra som vi har på läktarna i dessa dagar?

Vad sedan gäller utvärderingen av socialförsäkringsavgifterna är det, Sven Lundberg, den socialdemokratiska modellen som utvärderas, inte den modell som folkpartiet förespråkar. Låt oss verkligen diskutera den modellen och se om den inte kan ge effekter ute i glesbygderna. Sven Lundberg borde dessutom läsa rapporten litet bättre. Jämförelserna i den görs faktiskt med kommuner i Västernorrlands län, Sven Lundbergs hemlän, något som han förtiger här i debatten. Det är t. ex. inte så lätt att ställa verksamheten i Norrbotten mot verksamheten i exempelvis "Norrlands Gnosjö", Örn-sköldsvik. Det borde även Sven Lundberg veta.

Hur blir det nu, Sven Lundberg? Har ni socialdemokrater utlämnat Västernorrland totalt, även ni som bor där uppe? Icke med ett ord vill Sven Lundberg antyda att någonting borde göras i de län som är mest drabbade av alla under 80-talet.

Sedan kan man alltid ställa frågan: Industriministerns synpunkter och framtidsvisioner, hans långsiktiga lösningar osv., vad är det egentligen, Sven Lundberg? Ni går på i gamla hjulspår, utan ambitioner att hitta nya vägar. Ni har inte ens ambitionen att föra en reell debatt här i kammaren om de förslag vi lägger fram. Är det inte dags, Sven Lundberg, att vi talar om de reella frågorna för de människor som vi verkligen borde mobilisera ute i glesbygden?

Anf. 36 LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Fru talman! När vi har högkonjunktur har vi efterfrågan på det vi producerar och på de tjänster vi kan erbjuda. Då frågar man sig vem som har orsakat detta. Regeringen säger att det är vår utmärkta politik. Den går framåt, det är tredje vägens politik som utträttar detta.

Jag har två frågor till socialdemokratin. Måste en framgångsrik ekonomisk politik i detta samhällssystem betyda klyftor, regional utarmning, som har skett till viss del, måste kunskapsklyftorna öka i samhället, så att den som inte har tillräcklig utbildning inte passar, osv?

Den andra frågan som man alltid träter om är: Vem har åstadkommit denna högkonjunktur, och vilka har fått bära kostnaderna? Regeringen vill alltid, oavsett kulör, ta åt sig äran av detta. Men så fort det blir lågkonjunktur skyller man på det internationella klimatet.

Jag funderar, Sven Lundberg, på vad regeringen egentligen har gjort i denna högkonjunktur som har varit bra för det arbetande folket. Jo, man har spätt på vinstmarginalerna i industrin, de kanske också är världens högsta, man har sett till att vi har fått en likviditet som i alltför liten grad investeras i produktionen, framför allt om vi ser det från regionalpolitiska perspektiv. Vad har regeringen gjort åt detta? Ingenting.

Regeringens arbetsmarknadspolitik domineras av flyttlasspolitiken. Den vill se till att arbetskraften mycket snabbt infinner sig där kapitalet lägger sina

arbetsplatser. Och får man då beröm i utländska tidskrifter som inte precis kan sägas vara socialdemokratiska måste väl också Sven Lundberg börja fundera på ordspråket: Säg mig med vem du umgås, och jag skall säga dig vem du är. Ja, vem är det som berömmar socialdemokratin här? Det är inte socialdemokrater och det är inte arbetarklassen, utan det är kapitalintressenas tidskrifter utomlands som berömmar den socialdemokratiska regeringen och säger att den är bättre än borgerligheten på att föra kapitalistisk politik. Både industriministern och Sven Lundberg anför helt framt inför Sveriges riksdag att detta är mycket bra.

Den delen kan kanske Sven Lundberg inte komma med till sina hemtrakter. Fundera i stället på att ta bort socialförsäkringsavgifterna i Norrbotten och se till att stärka det infrastrukturella stödet med 400 milj. kr. Då skulle socialdemokratin kunna göra någonting handfast åt regionalpolitiken.

Anf. 37 SVEN LUNDBERG (s) replik:

Fru talman! Jag känner mig ungefär som Ingemar Stenmark när han skulle tala om för en TV-journalist hur han bar sig åt för att memorera en backe. Ingemar Stenmark förklarade gång på gång för journalisten hur han gjorde. Men det var naturligtvis inte så lätt att förklara, och inte så lätt att förstå heller. Till slut sade Ingemar Stenmark, när journalisten sade att han ändå inte begrep: Hä gå int å förklar för den som int begrip.

Det kan vara farligt att citera ett sådant uttalande, men litet grand belyser det att vi talar förbi varandra mycket när det gäller regionalpolitiken, och det är synd.

Per-Ola Eriksson är ju en mycket sympatisk man, men jag trodde att han hade övertagit Börje Hörnlunds anförande, för han lät lika aggressiv som Börje Hörnlund. Men jag tycker inte, Per-Ola Eriksson, att vi skall ha några politiska gräl nu. Regionalpolitiken kräver mycket av oss i Sveriges riksdag, men det kommer också att krävas mycket av lokala initiativ, och dem skall vi också stötta. Jag tror att folk ute i landet ibland upplever våra regionalpolitiska debatter som någonting som försiggår över deras huvuden. Vi får försöka angripa frågorna litet mera praktiskt.

Ingrid Hemmingsson höll ett mycket sympatiskt anförande om landsbygden. Hon tog upp kombinationssysselsättningar, hon tyckte att slopandet av jordförvärvslagen skulle vara någonting bra och hon ville ha fler enskilda ägare. Men det finns någonting som är mycket viktigt och det är att tillse att vi inte får ett ökat passivt ägande inom jordbruket. Vi måste tvärtom se till att det passiva ägandet minskar. Den stora och viktiga frågan, Ingrid Hemmingsson, är generationsväxlingsproblematiken, ägarbytena. Att få nya, unga människor att gå in och bruka jorden är en av de stora och viktiga frågorna, och det finns anledning att ägna tid åt dem. Jag kan för min egen del säga att vi har tagit upp ett konkret samarbete med LRF i mitt hemlän och i övriga Norrlandslän. Mycket utvecklingsarbete görs alltså av socialdemokraterna och LRF i Norrland.

Anf. 38 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Fru talman! Sven Lundberg gav dåliga svar på mina frågor trots att han hade tre rådgivare omkring sig. Lars Ulander ryckte ut, Marianne Stålberg

och Gustav Persson ryckte ut, och jag tror att t. o. m. Karl-Erik Persson försökte hjälpa till. Sedan sade Sven Lundberg med hänvisning till Ingemar Stenmark att han har svårt att förstå. Jag kan inte göra särskilt mycket mer, det får i så fall ankomma på Sven Lundberg själv.

Det är ändå intressant att Sven Lundberg i denna debatt helt har förbigått de frågor som jag tog upp, nämligen vad socialdemokraterna tänker göra åt koncentrationsutvecklingen i näringslivet, som har en negativ inverkan på utsatta regioner, t. ex. skogslänen och Sven Lundbergs eget län. Vi har sett hur man i fusionsivern har försökt slakta verksamheter som ligger i Sven Lundbergs eget område. Jag tänker på Gränseverket. Om jag förstått det rätt satt Sven Lundberg tämligen tyst då storföretagen försökte sig på den bravaden.

Sven Lundberg har inte heller reagerat mot den ökade internationalisering som pågår i svenskt näringsliv och som utan tvivel kan få negativa konsekvenser för utsatta områden, om man inte balanserar det med en kraftfull satsning på mindre och medelstora företag och på egenföretagen med sänkta arbetsgivaravgifter för småföretagen och med differentierade avgifter, så att småföretagen får lägre sjukförsäkringsavgift, därför att deras sjukfrånvaro är mindre än i stora företag, och genom att ge egenföretagarna ett fribelopp i botten. Åt dessa frågor borde Sven Lundberg ägna mera tid, och jag hoppas att han kan försöka förstå vikten av sådana åtgärder. De är oerhört betydelsefulla.

Internationalisering i näringslivet kommer vi förstås inte ifrån. Vi är en del av Västeuropa och vi är självfallet en del av industrivärlden. Men för att inte utsatta regioner skall slås ut, därför att koncentrationsutvecklingen går mycket snabbt, måste vi här hemma vidta åtgärder som balanserar dem. Eller tänker socialdemokraterna sitta med armarna i kors och åse den utvecklingen och sjunga "Med Penser för storföretagen" som om det vore en Eurovisions-schlager?

Anf. 39 INGRID HEMMINGSSON (m) replik:

Fru talman! Jag instämmer i en del av vad Sven Lundberg sade om passivt ägande. Visst skall vi motverka det passiva ägandet – med det menas i allmänhet att ägaren bor på annan ort. Det kan finnas många olika orsaker till detta – att man har en anknytning till orten och vill ha den kvar, att man vill flytta tillbaka, osv. Men jag vill varna för metoderna som föreslås för att motarbeta passivt ägande.

Det är många olika metoder som föreslagits i debatten: Man vill lagstifta, man vill förbjuda, man vill reglera, man vill införa olika speciallagstiftningar. Det tror jag är alldeles fel väg. Jag förmodar att vi kommer att få diskutera det här i kammaren.

Vad som är viktigt är att stimulera i stället för att förbjuda och reglera. Jag tror inte att vi kan få bort det passiva ägandet – däremot kan vi stimulera de passiva ägarna till insatser och till att bruka fastigheterna.

Det är viktigt att underlätta generationsväxlingar, sades det i debatten. Det är helt riktigt. Vi har i våra motioner också förslag om hur man skall göra det. När det gäller arv är det fråga om successiv överlåtelse, osv.

Men jag förstår att Sven Lundberg avsåg hur man skall underlätta för unga

lantbrukare de första åren. Det får vi möjligheter att diskutera senare här i kammarken. Men jag är helt övertygad om att det icke gynnar landsbygden, att det icke gynnar ägandet, ja, att det icke gynnar någon om vi går in och styr med specialregler och speciallagstiftning för att motverka passivt ägande. I stället bör vi stimulera allt slags ägande, stimulera till att bruka, stimulera till att rusta upp byggnader, stimulera till att hyra ut, arrendera ut och se till att fastigheten sköts.

Jag tror att vi får ett samhälle som ingen vill ha om vi går in för mer styrning. Hittills har vi väl litet till mans kommit underfund med att man inte alltid får ett bättre resultat ju mer vi styr från politiskt håll. Tvärtom – vi behöver färre lagar, som däremot är bättre anpassade till lokala förhållanden.

Anf. 40 SIGGE GODIN (fp) replik:

Fru talman! Sven Lundberg sade att vi talar förbi varandra. Men det är faktiskt så att Sven Lundberg i en del fall inte talar alls! Men jag förstår mycket väl att ni socialdemokrater är irriterade över folkpartiets konkreta och reella förslag och därför inte vill diskutera dem.

Jag har ställt några frågor till Sven Lundberg i den här debatten, och han iddes inte besvara några av dem. Jag kan ändå till protokollet ställa ytterligare några: Varför vill socialdemokratin diktera vad människor skall försörja sig av, Sven Lundberg? Spelar det någon roll vilken verksamhet som bedrivs, om den är samhällsnyttig och ger människor en bra utkomst? Varför kan inte såväl tjänsteproduktion, jordbruk och skogsbruk som andra industriella näringar också få nedsatta socialförsäkringsavgifter? På vilket sätt vill socialdemokraterna lösa frågan om stöd till andra verksamheter än industrin? De mest expansiva verksamheterna finns numera inom såväl privat som offentlig tjänsteproduktion. Hur skall företagen på det området, som under lång tid är enmansföretag, kunna få tillgång till exempelvis persontransportstöd? Det är också en fråga att ta upp.

Och, Sven Lundberg, varför vill regeringen och socialdemokraterna i utskottet inte stötta stödformer som är långsiktiga, administrativt enkla och lätta att förstå för de enskilda människorna? Ni ville ha offertstöd, där ni kan sitta och förhandla med företagarna mer eller mindre bakom lyckta dörrar. Är glesbygden betjänt av den formen av stödverksamhet, Sven Lundberg? Det finns alltså mycket att tala om bara man vill tala med människor och inte talar förbi dem, som Sven Lundberg tror att han gör när han i den här debatten inte ens nämner folkpartiets förslag.

Jag förstår mycket väl att ni socialdemokrater är irriterade över att folkpartiet har lagt fram de här förslagen. Jag konstaterar också i den här debatten att det som både industriministern och andra socialdemokrater här har fört fram bara är fagert tal. En mobilisering av människorna ute i landet finns det inte något intresse för från socialdemokratins sida. Jag frågar mig – trots att det egentligen inte är mitt problem – hur ni skall kunna driva en valrörelse när det gäller regionalpolitiken, när ni inte är intresserade av att ens diskutera frågorna.

Sedan, Sven Lundberg: Vi kanske kan åka hem till Västernorrland och tala om för journalister och människor där hur vi tycker att Västernorrland skall

utvecklas – här i kammaren fanns det ju inte något intresse från Sven Lundbergs sida att diskutera den frågan.

Prot. 1987/88:127
26 maj 1988

Regionalpolitiken

Anf. 41 LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Fru talman! När Sven Lundberg hamnade i den alpina världen tänkte jag att han skulle säga: Håll bara å åk. Det är nämligen just det som socialdemokratin gör: Man åker bara på mellan de portar som kapitalet har satt upp utan att reflektera över om det är rätt bana man kör i. Men det var kanske inte riktigt det som Sven Lundberg menade.

För att återgå till allvarét i det här vill jag säga att det är mycket allvarligt om en regering tar för sig eller inte i en hög- eller lågkonjunktur. Om det nu skulle vara bättre regionalpolitiskt sett i dagens läge – jag betonar att jag säger "om"; jag anser inte att det är det – måste man fråga sig hur det kommer att bli i en lågkonjunktur. Vilka får då ta den hårdaste smällen? På vilken nivå och på vilken plats geografiskt kommer kapitalet att strukturera om sig? Jo, naturligtvis kring de centra som man under årtionden har strömmat till. Det blir då återigen skogslänen som får ta stryk. Vi har såvitt jag kan se ingen politik som kan motverka det i en lågkonjunktur. Det är en risk som de svenska skogslänen i dagens läge upplever.

Människorna är ju inte dumma. Inte heller tänker de i budgettekniska termer eller funderar över vad det är för teknik som styr dem. De tänker: Varför får inte jag ett arbete, varför får inte jag bo kvar på min ort? Varför ser samhället inte till att de regionalpolitiska målen uppfylls – nämligen att vi skall ha lika service och tillgång till arbete och bostad där vi är? Har vi nu strukturerat om det här samhället så att vi har stora avfolkningsorter, kanske man uppfyller målen – att alla har ett arbete eller åtminstone en bostad.

Men det gäller ju att hela Sverige skall vara någorlunda befolkat. För att åstadkomma det måste man framöver vända strömmarna. Vi kan inte se att det finns något som helst demokratiskt styrinstrument med vilket samhället skulle kunna vända strömmarna, något instrument som gör det möjligt för människorna att få arbete i skogslänen och i glesbygden. Tvärom – det instrument som man i dag utnyttjar är kapitalets välvilja. Och när den inte står till buds återkommer problemen, som med jämna mellanrum drabbar skogslänen mer eller mindre hårt, Sven Lundberg.

Anf. 42 SVEN LUNDBERG (s) replik:

Fru talman! Jag får kanske börja med Sigge Godin – han var ju sur över att jag inte haft tid att kommentera en del av de frågor han hade ställt.

Sigge Godin ställde, tror jag, redan i inledningsanförandet någon fråga till mig. Han sade då att det i dagens debatt framförts att alla län ökat sin befolkning men att så inte är fallet i Västernorrland. Men enligt de senaste siffrorna, som jag nu har i min hand – de är från första kvartalet 1988 – är det ingen minskning i Västernorrland, Sigge Godin. Det är en ökning, låt vara att den är liten jämfört med t. ex. de andra skogslänen.

Sigge Godin tog också upp de olika stödformerna. Det är väl alldeles självklart att det kommer att få finnas både selektiva och generella stödformer även i framtiden. De selektiva stödformerna har ju vuxit fram till följd av de krav som verkligheten här ställt och fortfarande ställer. Stödet har

kommit till för att underlätta och utjämna och för att göra det möjligt att bedriva företagsamhet i olika regioner i vårt land. Dessutom skall den regionalpolitiska utredningen se över alla stödformerna, Sigge Godin.

Självfallet är vi socialdemokrater inte bundna vid formerna. Det är målen som är det viktiga för oss. Vi vill åstadkomma regional balans, och vilka instrument som då kommer till användning är för oss egalt. Men vi får titta över vad som är intressant och vad som verkligen kan ge effekt.

Till Sigge Godin vill jag också säga att beträffande Västernorrland i övrigt kommer Ture Ångqvist att ta upp länsfrågorna i den fortsatta debatten.

Jag sade att de borgerliga är oeniga. Ingrid Hemmingsson kvitterade med att socialdemokraterna inte kan styra utan vpk:s medverkan, och hon frågade vad vi har för samverkan med vpk.

Den stora skillnaden, Ingrid Hemmingsson, är att vi aldrig har sagt att vi skall samregera med vpk. Vi har aldrig sagt att vi skall bilda regering tillsammans med vpk. Men ni vill ha en gemensam borgerlig regering tillsammans med centerpartiet och folkpartiet, trots att ni är som hund och katt. Ni kommer ju inte överens om någonting, och det skulle bli förödande bl. a. för regionalpolitiken, om ni inte lyckas åstadkomma större samstämmighet. Vi kan se i betänkandet hur det står till.

Förste vice talmannen anmälde att Ingrid Hemmingsson och Sigge Godin anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

På förslag av förste vice talmannen medgav kammaren att de ärenden som hann debatteras färdigt under återstoden av dagens sammanträde skulle företas till avgörande i ett sammanhang i början av morgondagens arbetsplenum.

Anf. 43 ISA HALVARSSON (fp):

Fru talman! Ett verkligt avskräckande exempel på statligt ägande finner man i statens agerande i Stensele. Den som tror att staten, som ägare till företag i glesbygd, skulle innebära trygghet och ansvarstagande för regionen rekommenderar jag att studera Statsföretags agerande med Stensele Mekaniska Verkstad.

Företaget har tillverkat skogsmaskiner och hade som mest 250 personer anställda. Nu är det i konkurs och det avgörande för företagets fall var Statsföretags försäljning 1986 till det finska företaget Rauma Repola! Vid försäljningen lämnades helt tydligt inga som helst bindande garantier av det finska företaget, ingenting om fortsatt verksamhet i Storumans kommun.

För en glesbygdskommun som Storuman är det inträffade mycket besvärande, och kommunen har kommit in i en verkligt negativ utvecklingstrend – där ungdomen flyttar.

För Storumans kommun skulle det behövas att folkpartiets förslag om en sänkning av arbetsavgivaravgifterna infördes. Vi har ju föreslagit att de sociala avgifterna sänks med 10 procentenheter för all icke offentlig verksamhet i stödområde A.

Det finns ingen enkel lösning på glesbygdsp Problemen. Det gäller att arbeta

långsiktigt och att vara öppen för mångfald och att ta hänsyn till rådande förutsättningar. Framför allt får inte den nationella politiken för olika områden utformas så att glesbygdssarbetet försvåras.

Glesbygdssstödet spelar en viktig roll när det gäller att fullfölja regionalpolitikens intentioner. Och erfarenheterna av den decentraliserade handläggningen av stödet är mycket goda.

Fru talman! Folkpartiregeringen, på sin tid, permanentade försöksverksamheten med statligt stöd till kommersiell service i glesbygd. Man gjorde det också möjligt för skärgårdsområden i hela landet att omfattas av detta stöd.

Målet är ju att tillförsäkra konsumenterna i glesbygd en tillfredsställande varuförsörjning. På senare tid har butikerna dessutom tagit på sig flera viktiga servicefunktioner, t. ex. postservice och utlämning av gods och apoteksvaror.

Regeringen föreslår nu att stödet fortsättningsvis bör benämnas servicebidrag och höjas till 60 000 kr. per år. Vi ansluter oss till det och delar också uppfattningen att stödet skall få utgå i mer än tre år. Men i linje med vår syn på decentralisering anser vi att länsstyrelsen även i fortsättningen skall besluta om det förlängda stödet. Vi tilltror länsstyrelserna kompetens nog att besluta om detta och godtar absolut inte regeringens förslag, som ger konsumentverket vetorätt.

En annan form av glesbygdssöd, som visat sig ge goda effekter, är avskrivningslånen. Vi är nöjda med den höjning av maximibeloppen för avskrivningslånen som föreslås i propositionen.

Däremot är vi inte nöjda med höjningen av avskrivningslån till uthyrningsstugor. Vi anser inte att höjningen är tillräcklig utan lånen bör utgå med 75 000 kr., för vi menar att sysselsättningen i turismföretag utgör ett mycket viktigt komplement i glesbygden.

Fru talman! Vi har ett särskilt yttrande som gäller sydöstra Sverige, en region som tillhör de befolkningsmässigt stagnerande regionerna i landet. Och det är viktigt att poängtera att regionalpolitik inte bara handlar om problem längs den traditionella nord-syd-axeln, om s. k. Norrlandsproblem.

Tendensen är ju den att storstadsregionerna växer och att urbaniseringen uti regionerna fortsätter. Och här är det viktigt, om "Hela Sverige skall leva", att man kan öka sysselsättningen och boendet på landsbygden genom t. ex. kombinationssysselsättningar.

Regionalpolitiken måste framöver mer inriktas på att stödja nyskapande och kreativitet på lokal och regional nivå. Och då kommer krav på utbildning och kommunikationer att vara av central betydelse. Det behövs framtidsinriktad politik och inte olika "paket" och kortsiktiga åtgärder.

Högskolan i Växjö är för Kronobergs län en viktig resurs, som måste få möjlighet att vidareutvecklas och få egna medel för att utöka systemet med adjungerad professor, den s. k. Karlstadsmodellen.

De regionalpolitiska argumenten för en utveckling av högskoleutbildningen på regional nivå äger till stora delar tillämplighet också på gymnasieskolan. Tillgång till gymnasieutbildning är en viktig faktor när enskilda väljer bostadsort men också ofta en förutsättning för att folk skall bo kvar.

Enligt Bergslagsdelegationens s. k. Bergslagsvision visar det sig tyvärr att

prognosen för Bergslagens gymnasieutbildning är mycket ogynnsam. Den stora utflyttningen av yngre personer medför att de barnkullar som är små för riket i sin helhet blir särskilt små i Bergslagen vid sekelskiftet, dvs. redan om tolv år. Minskningen blir stor även för orter som Kristinehamn och Karlskoga.

Detta är ett allvarligt problem för utflyttningsområden, därför att avsaknaden av gymnasieutbildning väsentligt kommer att begränsa en kommuns attraktionsförmåga både för redan boende och vid rekrytering av personal till näringslivet. Och det gäller speciellt mindre kommuner, som riskerar att förlora sin gymnasieskola med långa skolresor till följd, men också för något större kommuner, där underlagsminskningen medför risk för en begränsning av antalet utbildningslinjer. Här krävs flexibilitet och påhittighet av skolmyndigheterna.

Regionalpolitik över huvud taget måste bli mer av helhetspolitik. Följden blir då att utbildningspolitik, forskning, utveckling och kulturpolitik blir likvärdiga medspelare till näringslivs- och företagspolitik.

En undersökning i samarbete med högskolan i Karlstad visade nyss ett nedslående resultat, när det gäller gymnasisters syn på Värmland. De tror inte på någon framtid för sig själva inom länet. Majoriteten vill flytta, och man vädrar missnöje med politikerna och deras förmåga att skapa arbete och bostäder.

Men man var också kritisk mot nöjeslivet och bristen på kulturella aktiviteter. Kritik riktades också mot högskoleutbildningen i Karlstad, därför att den inte har nog bredd på sitt utbud av kurser.

Detta bekräftar väl i sig att högskolan i Karlstad måste få möjlighet att vidareutvecklas, att gå vidare med det system som t. o. m. har bildat skola, den s. k. Karlstadmodellen.

Trots denna undersökning och trots en befolkningsutveckling, som visar att just ungdomarna flyttar från länet hyser man dock i Värmland en begynnande optimism om utvecklingen och man bygger då på den s. k. Värmlandsandan.

Fler flyttningsstudier antyder att kulturpolitiken är viktig ur ett regionalpolitiskt perspektiv. Det ojämna utbudet på kultur och få möjligheter till fritidsaktiviteter, mötesplatser, liksom den lägre "pulsen" i glesbygdsregioner kontra storstadsregionen bidrar till att många lockas till storstadsregionen, i synnerhet om samtidigt arbetsmarknaden i hembygden är bristfällig.

Herr talman! Jag läste nyss en intervju med Brita Borg, som hade genomfört en turné i glesbygden med Cabaret Tage. Hon berättade hur positivt det hade varit, vilket gensvar hon fått. Publiken i glesbygd är varmare ansåg hon, och de uppskattar mer när något händer. Och det är klart, att när nöjesutbudet i storstäderna är så enormt stort, blir även publiken där kräsnare. Men det är väl inte mer än rätt att även människor i glesbygd skall få tillgång till teater utan att behöva åka flera mil.

Jag vill återkomma till enkäten till Värmlandsungdomen. På en fråga om vad de såg fram emot som 30-åringar svarade många "någon att älska".

Bristen på "någon att älska" har ju även det blivit ett glesbygdsproblem. Det är inte bara i Pajala som kvinnounderskottet är ett problem. Det är t. ex. speciellt unga kvinnor som flyttar ut från Bergslagen på grund av sviktande

arbetsmarknad. Inom folkpartiet anser vi att det är fel att Bergslagen lämnas utan möjlighet till sysselsättningsstöd i stödområde C. Vi vill återinföra det.

Regionalpolitiken skall öka den enskildes möjligheter att fritt kunna välja arbete och bostadsort och att åstadkomma en mer likvärdig ekonomisk, social och kulturell standard för länets olika delar. Det når man bäst om man på länsnivå får full frihet att själv prioritera de regionalpolitiska medlens användning och välja mellan projektsatsning, glesbygdssöd och söd till företag.

På så sätt ges regionens invånare större inflytande på utvecklingsfrågorna.

Annars blir det kanske som vår utomordentlige värmländske skald Stig Berg diktar:

”Dä kom en gammel
å sletten politiker
fram te mej i går afta.

å så titta han på mej
å veska i öre mett:

dä va inte rektit tocken här
vi mena att dä skulle bli

Å tänk ja tror en”

Herr talman, jag vill till slut yrka bifall till de folkpartireservationer som är fogade till betänkandet.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 44 KERSTI JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag avser i mitt inlägg i den regionalpolitiska debatten lägga tyngdpunkten vid de sydöstra delarna av Sverige och också tala om vikten av landsbygdsutveckling.

I centerns partimotion om regionalpolitiken och i separata motioner från centerpartistiska ledamöter begärs förslag till utvecklingsprogram för bl. a. sydöstra Sverige. Detta gör vi därför att sydöstra Sverige på senare år har fått en allt negativare utveckling befolknings- och näringslivsmässigt.

Den socialdemokratiska politiken har inneburit en allt starkare centralisering av befolkning, bebyggelse och näringslivsstruktur. Storskalighet och arbetskraftens geografiska rörlighet har av en politisk majoritet, mot centerns bestämda uppfattning, ansetts som nödvändiga förutsättningar för ökad ekonomisk tillväxt.

Den politiska inriktningen och marknadens drivkrafter har förstärkt koncentrationen inom näringslivet vad avser både produktionsstruktur och maktfunktioner. Den offentliga sektorn har också bidragit till koncentrationen.

Vi anser i centern att det är helt nödvändigt att regeringen med det snaraste för riksdagen lägger fram ett samlat ågärds paket för sydöstra Sverige. Dit

räknar vi södra Östergötland, östra Småland och Blekinge. Här finns kommuner med stark utflyttning som speciellt måste uppmärksammas.

Ett åtgärdspaket eller utvecklingsprogram för sydöstra Sverige behöver exempelvis innehålla infrastrukturella åtgärder, satsningar på vägar, järnvägar, flyg, teknikspridning, utbildning och kompetensutveckling inom industri och näringsliv, industripolitiska satsningar och insatser för näringslivets kapitalförsörjning samt utveckling av sysselsättning inom jord- och skogsbruket.

Vid behandlingen i utskottet har tyvärr utskottsmajoriteten inte visat sig ha speciellt stark känsla för sydöstra Sverige.

När det gäller Blekinge och Kalmar län säger man visserligen "att utvecklingen i Blekinge och delar av Kalmar län inger bekymmer" och hänvisar till åtgärder som vidtagits i syfte att stabilisera utvecklingen framför allt då i Blekinge. Visst har det hänt positiva saker här, men effekten kan dock utläsas först på sikt, och mer behöver göras.

Vad gäller Kronobergs och Jönköpings län säger utskottets majoritet "visserligen finns det kommuner i Jönköpings och Kronobergs län som har viss befolkningsminskning och något förhöjd arbetslöshet, men problemen i dessa län är enligt utskottets mening inte av den storleksordningen att statliga insatser i föreslagen omfattning är nödvändiga."

Vad gäller Jönköpings län, som jag bäst känner, så finns där mycket som är positivt.

Där finns Gnosjö, visserligen länets näst minsta kommun men med sin berömda Gnosjö-anda och med en arbetslöshet på 0,20 % och en befolkning där endast 14,3 % är över 64 år. Vi har sydvästra länsdelen och Jönköpings kommun, där utvecklingen är positiv och befolkningen ökar.

Men vi har också den östra länsdelens sex kommuner, där under hela 80-talet befolkningen har minskat och fortsätter att minska. Där är också åldersstrukturen en annan – närmare 25 % av befolkningen är över 64 år. Sedan 1980 har östra länsdelen förlorat 3 300 invånare. Det är framför allt de unga som flyttar till andra regioner i landet för utbildning och arbete.

Kronobergs län har efter statsrådsbesök nyligen blivit utnämnt "ett län med guldkant", men även i länet med guldkant finns kommuner med en mycket bekymmersam situation såsom Lessebo, Uppvidinge och Tingsryd. Och där finns Markaryds kommun som har en arbetslöshetssiffra som ligger långt över riksgenomsnittet. Åldersstrukturen är ungefär densamma som i de östra delarna av Jönköpings län. Likadan är situationen i flera kommuner i Kalmar län.

Kalmar län har förlorat mellan 4 000 och 5 000 invånare sedan 1980, och även det senaste året har en minskning skett. Det är i stort sett endast Kalmar som har ökat.

Blekinge län har minskat med ungefär 4 000 personer under samma tid. I sydöstra Sverige behöver vi alltså få en annan utveckling. Inom de kommuner som har haft en negativ befolkningsutveckling har man under en lång tid drabbats hårt av strukturförändringar både inom de areella näringarna och inom industrin.

Centern anser att det är allvarligt om den här utvecklingen fortsätter. Det är för att hejda den negativa utvecklingen som vi nu begär ett samlat

regionalpolitiskt åtgärdsförslag för sydöstra Sverige.

Utskottet skriver: "En befolkningsutflyttning från ett antal kommuner av samma storleksordning som den senaste tioårsperioden är inte tolerabel och bör – om den fortsätter i samma takt – föranleda ytterligare åtgärder."

Inom centern anser vi att det *är* läge för åtgärder nu. Enligt vårt sett att se är det dålig ekonomi att vänta tills krisen är ett faktum. Det är ju vad som har hänt i flera av Norrlandsregionerna. Här tvingas man då ta fram åtgärdspaket som kostar miljarder. Vi har ärenden av det slaget som skall upp till debatt och beslut i kammaren nästkommande vecka.

Sätter man in åtgärder i tid kan man säkert nå positiva resultat med jämförelsevis begränsade medel. Vi har fått rådet här i kammaren i dag att ge oss till tåls och vänta på den regionalpolitiska utredningen, men jag måste ändå få säga att det är en klokare politik att i tid bryta en negativ utveckling. Det handlar om att slå vakt om och skapa arbetstillfällen, och det handlar om många bygders överlevnad. I en hel del fall är det bråttom.

I centerns kommittémotion A482 och i ett flertal länsmotioner har vi tagit upp anslaget till regionala utvecklingsinsatser. Detta anslag, som kan användas till investeringsbidrag, glesbygdsstöd och projektverksamhet, är för länsstyrelserna en resurs som visat sig ge sysselsättningstillfällen som varit både konkreta och varaktiga, samt gett ökade möjligheter att upprätthålla samhällsservice i utsatta lands- och länsdelar.

Genom den konstruktion länsanslaget har så är det en effektiv anslagsform som når ut till orter som har svårt att hävda sin sysselsättning. Anslaget utökades genom utskottets initiativ inför innevarande budgetår med 200 milj. kr. Därmed har en rad angelägna projekt kunnat förverkligas ute i länen. Att nu – som regeringen gör – föreslå oförändrat anslag inför nästa budgetår, det anser vi i centern vara fel. Anslaget behöver i stället ytterligare räknas upp. Det finns så många uppslag och idéer ute i länen och en stark vilja att komma till rätta med problem som föreligger. Då menar vi i centern att riksdagen bör uppmuntra och ge stöd till de ansträngningar som görs samt ge möjlighet till att förverkliga dem. Från centerns sida föreslår vi därför en uppräkning av länsanslaget till 800 milj. kr.

När det sedan gäller landsbygdsutveckling så är det angeläget att slå fast att en levande landsbygd har stor betydelse för långt fler än dem som bor på landsbygden. Det är därför helt rimligt – som vi i centern framhåller i vår partimotion A462 – att landsbygden får sin rättmätiga del av de statliga insatser som görs på utveckling och infrastruktur. Hittills har statsmakterna och de statliga myndigheterna tagit liten eller ingen hänsyn till landsbygden.

Den allt kraftigare befolkningskoncentrationen efter regeringsskiftet 1982 hotar stora landsbygdsområden. Det finns områden som har tappat hälften och t. o. m. mer av sin befolkning. Utarmningen har faktiskt gått så långt att det nu krävs inflyttning av ungdomar och unga familjer om bygderna skall ha en reell chans att långsiktigt överleva.

På rena landsbygden är sysselsättningen av naturliga skäl främst anknuten till jord- och skogsbruk med binäringar. Och jordbruket har stor betydelse – ja, det är nödvändigt, om vi skall få det öppna landskap som de allra flesta säger sig vilja ha.

Det vore fullständigt förödande att få en jordbrukspolitik som planterar

skog på åker och betesmark. Detta har vi exempel på i den östligaste delen av Jönköpings län. Där står tät risig granskog och trängs bakom stengårdesgårdar på det som var åker för 20–25 år sedan. Det är granar som i planterade rader breder ut sig över stora åkerarealer och reser sig på båda sidor om vägen likt en ogenomtränglig vägg, granar som dessutom ironiskt nog blivit sjuka i spricksjukan av att växa upp i just åkerjord.

Det var skogsbolag och domänverket som var snabba att följa intentionerna i 1960-talets jordbrukspolitik. Arrendatorer sades upp, boningshus brändes och ladugårdar revs. En sådan jordbrukspolitik, den ger inga öppna landskap och ingen levande landsbygd, och den jordbrukspolitiken vill vi inte ha tillbaka.

Menar vi allvar med att hela Sverige skall leva och vill vi ha en positiv utveckling av landsbygden, ja, då krävs en helhetssyn. Infrastrukturen måste byggas upp i form av vägar, service, utbildning, kulturutbud osv., så att det är möjligt för människor att bo kvar. Det behövs såväl nyetablering av företag som utveckling av befintliga företag. Småindustrier, hantverk, hemslöjd, turism är exempel på verksamheter som kan utgöra komplement till landsbygdens basnäringar.

Men det krävs också speciella satsningar. Här kan länsanslaget – som jag tidigare var inne på och som centern alltså begärt en höjning av – användas. Centern har också begärt att 100 milj. kr. anvisas på ett särskilt anslag för just landsbygdsutveckling. Dessa medel skall då avse projekt som inte kan finansieras över de ordinarie länsanslagen. Länsstyrelserna och de för landsbygdsfrågor ansvariga länsnämnderna bör – som vi ser det – få stor frihet att vid bidragsgivningen bedöma vilka projekt som skall stödjas.

Jag håller fullständigt med vår förre lantbruksdirektör i Jönköpings län Vikar Säfvestad, som varit projektledare i Landsbygd 87 – F-län, och som också är engagerad i kampanjen Hela Sverige skall leva, när han säger att "politikerna måste nu bestämma sig för hur landsbygden skall se ut i framtiden. Det är en absolut förutsättning för att den aktuella landsbygdsutvecklingen skall bli mer än ett illusionstrick".

Det kommer inte att bli lätt att på nytt engagera svenska folkrörelser i viktiga kampanjer för utveckling av vårt samhälle om vi skulle misslyckas nu. Därför är det viktigt att ta vara på det engagemang som finns ute bland människor. Det räcker inte med enbart vackra ord för att nå resultat i kampanjen Hela Sverige skall leva. Det krävs också tillskott av pengar om Folkrörelsesverige skall lyckas med sin del. Vi fick i utskottet gehör för förslaget om ytterligare 200 milj. kr. till just folkrörelsernas arbete, men vi vill alltså från centerns sida också att 100 milj. kr. anvisas på ett särskilt anslag för landsbygdsutveckling. Det gäller att förstärka möjligheterna att utnyttja initiativ som tagits och resurser som landsbygden har att erbjuda. Som politiker borde vi ta vårt ansvar också för landsbygden och för de mindre tätorterna. Vänder vi inte utvecklingen de närmaste två eller tre åren är det sannolikt för sent – då har vi en total koncentration av befolkningen till ett fåtal regioner. Så kan ingen vilja ha det.

Med det anförda, herr talman, yrkar jag bifall till de reservationer där centern finns med och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Anf. 45 TURE ÅNGQVIST (s):

Herr talman! Nu är vi inne på avdelningen län och kommuner inom regionalpolitiken. Isa Halvarsson startade kraftigt med ett exempel från min egen födelsekommun. Jag kan nästan räkna ut vem som hade tipsat henne om fallet SMV i Stensele, Forsvik. Men jag är litet brydd för det har kommit in något nytt i den borgerliga politiken när det gäller företagsförsäljningar. Då och då tycker jag mig höra att man säger: Vi skall se till att staten säljer ut sina företag. Då staten säljer ut ett företag till ett, som det betecknades, välrenommerat finskt företag, nämligen Rauma-Repola, hoppar någon upp i talarstolen och vill ha olika slags garantier. Skulle det vara något alldeles särskilt med försäljning av statliga företag till en som vi betecknar välrenommerad köpare? Jag kan för min del inte finna att så skulle vara fallet. Trots detta kan jag hålla med om att problemet med företaget är oerhört stort i Storumans kommun. Företaget har oerhört fina lokaler och har fortfarande kvar moderna maskiner. Vi får se hur ägaren förvaltar sitt pund – rätt vad det är har han kanske sålt ut sina inventarier, och då är det bara tomma väggar kvar. Där finns mycket bra arbetskraft att tillgå. Isa Halvarsson, som kanske har bättre kontakter med företagsvärlden än jag, är välkommen till Stensele, till SMV, och starta produktion.

Herr talman! De regionala balansproblemen förvärrades under första hälften av 1980-talet. När socialdemokraterna fick ta över regeringsmakten 1982 var läget – som Lars Ulander tidigare påpekade här i debatten – mycket bekymmersamt i många landsdelar, inte bara i de traditionella problemområdena som Norrlands inland och Bergslagen utan även i delar av Sydsverige.

Den grundläggande uppgiften blev därför att utforma en ekonomisk politik med inriktning på arbete åt alla, en rättvis fördelning och en god ekonomisk politik. Framgångarna för den tredje vägens politik är väl kända och har haft en avgörande betydelse för den förbättrade regionala balans som vi nu kan se. Denna politik har skapat resurser som behövs för att man skall kunna föra en kraftfull politik.

Insatser har gjorts inom en rad politikområden – inte minst inom regionalpolitiken och näringspolitiken. Resultatet kan vi avläsa i bl. a. rekordlåg arbetslöshet, en kraftigt ökad sysselsättning och starkt ökade industriinvesteringar. Denna utveckling har kommit alla regioner till godo, inte minst Norrlandslänen.

I ett län som Norrbotten har man i dag den lägsta arbetslösheten sedan början av 1970-talet. De arbetsmarknadspolitiska insatserna har kunnat läggas om från en inriktning på beredskapsarbeten och andra sysselsättnings-skapande åtgärder till en inriktning på allmän kompetenshöjning genom utbildningsinsatser m. m.

Herr talman! I arbetsmarknadsutskottets betänkande konstateras enhälligt att obalansen mellan olika landsdelar i fråga om befolkningsutvecklingen tenderar att minska. Den inrikes befolkningsomflyttningen visar en klart minskande nettoinflyttning till storstadsregionerna – från ca 11 000 år 1985 till ca 5 000 år 1987. För Stockholms del minskar inflyttningen samtidigt som utflyttningen ökar. Halva befolkningsökningen i storstäderna beror nu på det ökade födelseöverskottet.

Under år 1987 har nästan samtliga län kunnat dra fördel av den allmänna

befolkningstillväxten. Inte minst den ökade invandringen har betydelse i detta sammanhang, och samtliga län har det senaste året haft en nettoinvandring. Skogslänen hade sammantaget balans i flyttningsrörelserna, men flera av länen har ett relativt stort födelseunderskott, vilket leder till fortsatt befolkningsminskning. I Bergslagen fortsätter befolkningen att minska, men i väsentligt lägre takt än under de föregående åren. Sydöstra Sverige har haft en negativ utveckling under 1980-talet, men även här har en klar förbättring ägt rum det senaste året. Blekinge län utgör dock ett undantag med en betydande utflyttning även under år 1987. Vi kan nu glädja oss åt en positiv utveckling. Den senaste statistiken visar att samtliga skogslän haft en positiv utveckling.

Utskottet konstaterar att den förbättrade balansen mellan län och landsdelar inte innebär att de inomregionala skillnaderna i befolkningsutvecklingen har minskat i någon större grad. Dessa inomregionala obalansproblem är särskilt stora i skogslänen, men också i t. ex. delar av sydöstra Sverige finns sammanhängande områden som under lång tid haft befolkningsutflyttning.

Herr talman! Riktlinjerna och målen för regionalpolitiken ligger fast. Det råder en bred enighet om de övergripande målen, att ge alla människor oavsett var de bor i landet tillgång till arbete, service och en god miljö. Solidariteten mellan människor och mellan olika landsdelar är en ledstjärna för den socialdemokratiska politiken. Inom regionalpolitiken har regering och riksdag visat stor handlingskraft när kriser har uppstått på olika orter. Vi svek inte varvsarbetarna i Uddevalla och Malmö, och stora insatser har gjorts i Bergslagen och Norrbotten genom de olika åtgärdsprogrammen, nu senast i år med fortsatta insatser i Bergslagen, Norrlands inland och Norrbotten. Här vill jag påpeka att insatserna har stor bredd och att de inriktas på långsiktiga åtgärder, kompetensutveckling och allmänt näringslivsutvecklande åtgärder. Åtgärderna genomförs på lokal och regional nivå, och människorna i dessa svårt utsatta regioner har åter fått framtidstro.

När man som jag lever nära problemen i Norrlands inland så vet man vad insatser av den här typen betyder för de utsatta bygderna. Det handlar alltså om att skapa förutsättningar för nya verksamheter och få till stånd en kraftsamling av de resurser som finns i regionen. De olika åtgärdsprogrammen har verkligen denna mobiliserande effekt.

Utskottet anser inte – med hänvisning till de breda åtgärdsprogram som står till förfogande – att det är motiverat med särskilda uttalanden från riksdagens sida med anledning av ett antal motioner där det tas upp problem i olika regioner och län. Motionerna speglar den oro som finns i de utsatta länen, men de visar också på den initiativkraft som finns i länen för att komma till rätta med problemen. Utskottet pekar bl. a. på de regionala utvecklingsmedlens betydelse när det gäller att förverkliga de olika projekten.

Reservationerna i detta avsnitt visar på vilken stor splittring det finns inom borgerligheten när det gäller länens utveckling. Detta kommer till uttryck inte minst när man studerar reservationerna om Stockholmsregionen. Moderaterna vill inte ha någon bromsning av tillväxten i Stockholmsregionen, medan centern vill ha investeringsavgifter. I den inledande gemensam-

ma reservationen vill man utreda konsekvenserna av storstadstillväxten. Kan detta vara ett tecken på tidigare känd beslutsvanda och införande av åtgärdsprogram i form av långbänk i händelse av en eventuell borgerlig valvinst till hösten?

Jag kan inte undgå att något kommentera Börje Hörnlund, med utgångspunkt i hans inlägg inte bara i dag utan under den tid som jag har lyckats avlyssna hans agerande beträffande regionalpolitiken. Hans beskrivning upplever jag som en karikatyr av verkligheten. Även om det finns problem i exempelvis Västerbotten, finns det också mycket positivt som det finns anledning att satsa på. Jag vill gärna återigen inbjuda svenskt näringsliv att satsa på en region med både möjligheter och framtidstro.

Det finns inte skäl att tro på Börje Hörnlunds svartmålning. I mitt län ökade befolkningen under första kvartalet detta år med 524 personer. Ett dilemma är den inomregionala balansen, men det är också en uppgift för länet: länsstyrelsen, landstinget och kommunerna tillsammans – med stöd och hjälp från regeringen.

Jag vill med detta peka på att det måste vara lokala krafter som verkar starkt för att ta till vara den lokala möjligheten och också försöka utveckla den. I de fall där vi har haft realistiska projekt att presentera har vi också fått det stöd som har behövts av regeringen.

Jag måste ta avstånd från sådana arbetsmetoder som Börje Hörnlunds. Jag kan inte tro att de gagnar Västerbottens län och inte heller andra län. Denna min ståndpunkt grundar sig på de onyanserade attacker som i tidigare debatter om regionalpolitiken riktats mot bl. a. vår industriminister.

För egen del är jag oerhört angelägen om Västerbotten och dess inland och vet att den enda kraft som kan klara detta är socialdemokratin. Mitt svar är att med ett fortsatt socialdemokratiskt regeringsinnehav kan man ute i länen utgå från en regionalpolitik som bygger på konsekvens, handlingskraft och solidaritet.

Jag yrkar avslag på reservationerna 41–51.

Anf. 46 ISA HALVARSSON (fp) replik:

Herr talman! Ture Ångqvist förvånar mig. Han påstår att den enda kraft som kan klara problemen för Västerbottens inland är socialdemokraterna. Samtidigt väddar han uppgivet till mig, om jag har några kontakter med företagavärlden. Det har jag tyvärr inte. Det är väl den socialdemokratiska regeringen som är oslagbar i fråga om kontakter med storfinansen.

I fråga om olika åtgärder kan jag påminna om uppräkningsförra året av länsanslagen, som blev 30 milj. kr. för Västerbottens del. Det var en uppräkning med 50 %, och den uppräknings har man kvar också nu. Västerbotten hade haft 60 milj. kr. mindre om socialdemokraterna hade fått bestämma.

En nedsättning av arbetsgivaravgiften i de inre delarna av Norrland gäller också Västerbotten och Storuman och skulle också ha haft stor betydelse.

Jag tycker att man kunde fordra ett större engagemang från staten i Stensele, så att man mobiliserar de samhällsresurser som finns för att skapa sysselsättning och ge ny framtidstro till invånarna i Storumans kommun, som har drabbats hårt av Statsföretags agerande.

Anf. 47 KERSTI JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Ture Ångqvist tog i sitt anförande upp hur positiv utvecklingen är för så gott som hela Sverige. Han talar om rekordlåg arbetslöshet och om de investeringar som har skett. Men vi får väl i alla fall tillstå att mycket av det som hänt har skett tack vare de paket som man har tvingats sätta in, därför att situationen har varit så mörk. Vi har fått paket för Norrbotten, Bergslagen och Norrlands inland, och vi kommer säkert att behöva fler sådana. I centerpartiet menar vi att sådana åtgärder är nödvändiga också för sydöstra delen av Sverige. Även där är ju situationen mörk i många kommuner, vilket jag framhöll i mitt anförande.

Skall vi någon gång slippa sådana här åtgärds paket måste vi ha en helhetssyn på politiken, med regional rättvisa som grund inom alla politikerområden och med en rättvis fördelningssyn i de politiska besluten, som vi tyvärr inte har haft i alla delar under de senaste åren.

Ture Ångqvist säger också att det finns initiativkraft ute i länen och bland människorna. Ja, det finns mycket initiativförmåga, initiativkraft och idéer. Men det är inte alltid säkert att det går att göra något av detta om medel saknas. Därför är vi angelägna om att få länsanslagen uppräknade, och därför vill vi också ha ett anslag till landsbygdsutveckling. Skall de lokala krafterna kunna verka måste man också ge dem ekonomiska möjligheter till det.

Anf. 48 TURE ÅNGQVIST (s) replik:

Herr talman! De länsanslag som utgår till länen är mycket värdefulla för dem att arbeta med. Men inget länsanslag i världen skulle klara SMV i Stensele. Det har gjorts enorma försök att klara ut situationen. Den konkursförvaltare som har jobbat i snart ett års tid har haft många kontakter men inte lyckats etablera någon företagsenhet, trots att det på många håll finns behov av arbetskraft inom den tunga industrin.

SMV i Forsvik, med stora och fina lokaler, bra maskiner och bra arbetskraft, vore väl något för storindustrin att satsa på. Jag vill rekommendera storindustrierna att komma dit. Men de envisas med att sitta på sina penningpåsar i sina företag och vänta på att folket även i fortsättningen skall flytta till deras område och utföra de arbetsuppgifter som de själva inte har tillräckligt med personal för att klara av.

Detta med åtgärds paket är ju en av drivkrafterna i regionalpolitiken, där man mycket kraftigt kan sätta in särskilda stödåtgärder. Där har det skett enormt mycket under de senaste åren, vilket vi är oerhört tacksamma för.

Enligt min mening finns det inte särskilt mycket i detta betänkande som förenar borgarna. Detta framgår ju också av att det bara finns en enda gemensam reservation till betänkandet. Detta har vidare framgått av såväl dagens debatt som betänkandet i övrigt.

Det var någon som tidigare i debatten sade att socialdemokraternas politik enbart hade karaktären av stödverksamhet. Jag skulle vilja återföra tankarna till den borgerliga regeringstiden, när man i stället för att ägna sig åt stödverksamhet hade öppnat en lokal akutmottagning här i Stockholm.

Anf. 49 ISA HALVARSSON (fp) replik:

Herr talman! Ångqvist erkänner nu i alla fall att länsanslagen är bra. Men han säger samtidigt att inget länsanslag i världen skulle ha kunnat rädda Stensele Mekaniska Verkstad.

Thure Ångqvist talar bara om storindustrin. Men var det inte också tänkt att löntagarfonderna skulle användas i dessa sammanhang? När löntagarfonderna infördes talades det ju så mycket om allt gott som dessa skulle föra med sig, bl. a. just denna typ av företagsräddningar. Men man har ju misslyckats på alla punkter med löntagarfonderna. Det är därför lika bra att dessa avskaffas. Vi vill i stället satsa på småföretag och ett näringslivsvänligare klimat.

Anf. 50 KERSTI JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag vill beträffande det som Ture Ångqvist sade om den borgerliga reservationen bara hänvisa till den debatt som har förts tidigare här i dag och där Börje Hörnlund förde centerns talan. Om Ture Ångqvist inte lyssnade på denna debatt, finns ju protokollet tillgängligt i morgon.

Anf. 51 TURE ÅNGQVIST (s) replik:

Herr talman! Jag känner till en del om löntagarfonderna, men jag har aldrig uppfattat att de skall bedriva någon egen företagsproducerande verksamhet. De kan däremot ställa medel till förfogande för dem som säger sig vilja producera.

Börje Hörnlund, som det här har refererats till, sade tidigare att han upplevde vår politik såsom förvirrad, splittrad och i avsaknad av förslag. Jag tycker att denna beskrivning i allt väsentligt liknar de förhållanden som rådde under tiden 1976—1982, då långbänken var uppmonterad och beslutspotensen verkade vara helt bortblåst.

Anf. 52 STEN SÖDERPALM-BERNDES (m):

Herr talman! Hurra för miljardärer och miljonärer! skulle man kunna säga apropå Hagbergs jeremiad tidigare.

Dagens betänkande tar bl. a. upp decentralisering av statlig verksamhet, regionalpolitiskt stöd, nedsättning av sociala avgifter och regionalpolitiska insatser i län och regioner.

Närmare 1,8 miljarder kronor föreslås att anvisas till åtgärder för att så att säga hålla bygder och näringar under armarna. Kuriöst nog är detta en tiondel av vad som inom denna disciplin under cirka tio år har satsats på enbart Norrland. Sedan år 1976 har sålunda 18,4 miljarder kronor beviljats Norrland i påslag, enligt överslagsberäkningar av ledamot i arbetsmarknadsutskottet. Uppenbarligen är det något fel i systemet, när sådana satsningar kontinuerligt måste göras.

Enligt min uppfattning är det främst två faktorer som betingar avdelandet av stöd till vissa regioner. Det är dels den fåfänga strävan att skapa lika levnadsbetingelser för alla landsändar – det kallas för regional balans – dels den dåliga skattepolitik som är socialdemokratins.

Den sistnämnda kan liknas vid arbetsledaren som först samlar in alla verktyg och därefter delar ut dem styckevis till några, efter hand som han har

kommit på var det behöver grävas och snickras.

Varför inte i första hand ge allmänna synpunkter på hur målet i stort skall nås, låta människor behålla verktygen och studera hur kreativitet och framåtanda växer under frihet och oberoende? Därmed, herr talman, vill jag plädера för sänkta skatter och avgifter i större utsträckning än som nu är fallet i de regioner som tarvar stöd. Hellre det än att pytsa ut 10 milj. kr. här och 25 milj. kr. där osv. Det krävs generella – inte selektiva – insatser, till båtнад för framför allt småföretagarna, som praktiskt taget håller på att skattas ihjäl.

Herr talman! Likställda levnadsbetingelser för alla landsändar är inte bara mycket svåra och dyrbara att åstadkomma. De är enligt min uppfattning inte heller önskvärda. Stora subventioner till vissa bygder skapar ofta passivitet och tenderar att bryta ned kulturen, som ju har sina rötter i de speciella förhållanden, såsom klimat och geografi, vilka skapar livsvillkoren.

Arbetsmarknadsutskottet har haft att ta ställning till inte mindre än 85 motioner, varav ett femtontal moderata sådana. Uppenbarligen har detta blivit för mycket för utskottsmajoriteten, eftersom den inte har kunnat förmå sig att ta fasta på de kloka förslag som moderaterna här – och städse – lägger fram och som bl. a. Ingrid Hemmingsson här i dag har redovisat en del av.

Herr talman! Jag yrkar bifall till samtliga de reservationer som moderaterna har tvingats avge till betänkandet. Härtill önskar jag instämma i vad Karl-Erik Persson har haft att föreslå beträffande Bergslagens pärla – dvs. Nora kommun! Det påminner mig för övrigt om en annan kommun som inte ansågs värdig att ingå i stödområde och därför inte kunde få komma i fråga när pengar skulle fördelas i Bergslagen, nämligen Sätters kommun. Här saknades pengar till investering i en tork i ett sågverk. Hade sågverket legat i en grannkommun, hade saken varit klar – där fanns det nämligen statliga utvecklingspengar att hämta. Enda möjligheten för sågverket blev att även Säter inrangerades i stödområdet. Efter flera om och men blev detta fallet. Denna tröghet kan lämpligen jämföras med den smidighet som vidlådde de statliga satsningarna på Volvo i Uddevalla och Saab i Malmö.

Herr talman! Låt mig helt kort beröra några av de frågor som vi moderater finner angelägna.

Vår allmänna syn på regionalpolitiken är att den måste ges sådana villkor att den inte rubbar fundamenten i marknadsekonomin. Vår nutidshistoria saknar tyvärr inte dåliga exempel härvidlag. Det räcker att peka på de skador som för några år sedan har åsamkats självbärande del av tekoindustrin. Som bekant ställde statliga subventioner till ett företag ett annat "by side", med konkurs som följd.

Vi menar att stödformerna skall ha karaktären av hjälp till självhjälp. Därutöver kan man diskutera visst annat stöd till behov som uppenbarligen är betingade av t. ex. klimatologiska och geografiska förhållanden. Exempel på det senare är det sedan länge tillämpade transportstödet.

Flyttlasspolitik är ett vedertaget begrepp, som kommit att beteckna brist på regionalpolitiska insatser som skall ha medfört utflyttning ur vissa landsändar. Regeringen praktiserar en flyttlasspolitik i andra riktningen. Detta resulterar i svårigheter för familjer och svårigheter för berörda myndigheter och företag. Genom avhopp från sådana personer som inte vill flytta fördyras verksamheten vid de berörda myndigheterna och företagen.

Att flytta "gamla jobb", som man nu avser att göra med bostadsverket och planverket, kan inte ersätta frånvaron av en politik som skapar nya jobb, vilket Alf Wennerfors, Anders G Högmark och Erik Holmkvist så träffande beskriver i ett särskilt yttrande till betänkandet.

Moderata samlingspartiet betonar nödvändigheten av tillväxtstimulerande generella åtgärder inom ramen för marknadsekonomi. Bland våra förslag vill jag därför peka på inte bara reducerade löneskatter för företagen utan även vad vi anför beträffande differentiering av inkomstskatten m. m.

Även om det nu görs gällande i en för övrigt ofullständig utredning att skattenedsättningen i Norrbottens län inte skulle ha åstadkommit påtagliga resultat, talar all erfarenhet för att skattereduktioner ger ökad lönsamhet och andra näringspolitiska, positiva effekter. Jag såg för övrigt i dag ett utredningsresultat från USA som visade hur produktiviteten hade gått upp när man hade sänkt skatten. I Norrbotten kan reduktionerna mycket väl ha hindrat ökad utflyttning och därmed alltså varit positiva.

Ett påtagligt uttryck för vår "hjälp till självhjälp" är vårt förslag till riskgarantilån, som skall ersätta lokaliseringsskott, offertstöd och sysselsättningsstöd. Detta innebär en klar markering, som också Sven Lundberg har upptäckt, att det regionalpolitiska stödet inte är en bidragsmöjlighet utan endast kompensation för högre risk vid lokalisering i stödområdet.

Som jag inledningsvis konstaterade, herr talman, står utskottsmajoriteten beredd att ge ut ytterligare 1,8 miljarder kronor i regionalpolitiskt stöd. I dag rullar hjulen i produktionen med god fart. Industriministern konstaterade i dag i denna talarstol att befolkningsutvecklingen i skogslänen är god. Detta har apostroferats här av Ture Ångqvist. 1 milj. kr. är mycket pengar, och 1 800 milj. kr. är för en vardagsmänniska ofattbart mycket pengar. Att de kan gå åt i alla fall får man dock en aning om när man lyssnar på dagens radionyheter, vilket även Lars-Ove Hagberg hade gjort. Radionyheterna kunde förtälja att av 50 företagsetableringar med stöd av samhälleliga insatser endast 15 klarat sig kvar i marknaden.

Men för en regering som utan att blinka är beredd att låta rasera en betydande del av vår energiproduktion och därmed åsamka samhället kostnader på 25 miljarder och mer – helt i onödan – är naturligtvis den här utgiften en bagatell.

Anf. 53 ALF SVENSSON (c):

Herr talman! Trots att Sverige befinner sig i en mycket stark internationell högkonjunktur med exceptionellt låg arbetslöshet tvingas vi konstatera att de regionalpolitiska problemen är svåra. Storstadsregionerna, främst Storstockholm, fortsätter att öka medan skogslänen, Bergslagen och delar av sydöstra Sverige fortsätter sin kräftgång. Här har regeringen misslyckats med de regionalpolitiska målsättningarna. Det går inte att med regionalpolitiska medel bota de skador som en i övrigt supercentraliserad allmän politik åstadkommer. Under tiden ökar maktlösheten hos de drabbade människorna.

Statsrådsberedningens egen framtidsgrupp uttryckte framtidsutsikterna för en tid sedan för olika regioner på följande sätt: "Den samlade bilden av 90-talets ekonomiska geografi är rätt entydig. Stockholm–Uppsala-området,

Västsverige mellan Göteborg och Lund, Linköping, Umeå och sannolikt också Luleå har mycket goda möjligheter att skapa en positiv utveckling. Jämfört med 60-talet är det nya att traditionella industriområden nu har en negativ utveckling. Industriorter och mellanstora städer – särskilt i Bergslagen och sydöstra Sverige – kan få betydande problem, medan glesbygdskommunerna fortfarande har ett mindre inflyttningsöverskott.”

Jag citerar ytterligare en passus:

”Det som på 60-talet huvudsakligen var glesbygds- och inre Norrlandsproblem ser nu ut att kunna bli de medelstora städernas och halva Sveriges problem. En annan viktig skillnad är att de inomregionala problemen nu har fått en ökad betydelse.”

Detta, herr talman, är ett tämligen dystert facit från statsrådsberedningens egen framtidsgrupp över den omskrutna tredje vägens ekonomi och regionalpolitik.

Förutom de enorma svårigheter detta misslyckande innebär för utflyttningsbygderna skapar det ju dessutom gigantiska problem i storstäderna. Miljöförstörelse, stress, bostadsbrist och sociala problem drabbar Stockholm och andra koncentrationsorter mycket hårt. Detta är centraliseringspolitikens pris. De regionalpolitiska plåster som regeringen och utskottsmajoriteten delar ut i dag kan inte bota eller ens skyla över de ökande problemen.

Den samhällsekonomiska utvecklingen tyder alltså på ökad regional obalans. Initiativrika ungdomar lämnar glesbygden och de gamla industrikommunerna, eftersom utbildning och de s. k. framtidsbranscherna koncentreras till universitetsorterna och storstäderna.

Herr talman! För någon tid sedan uttalade professor Åke E Andersson, professor i regional ekonomi vid Umeå universitet och från den 1 augusti chef för det nya Institutet för framtidsstudier i Stockholm, att Sverige behöver ytterligare fem universitet för att råda bot på den vänligt uttryckt regionala obalansen. Jag tycker att man skall uppfatta detta uttalande som ett kraftfullt observandum. Det är runt utbildningscentra som den moderna industrin växer upp. Det är utbildning och åter utbildning som fordras och som därmed eftersöks, och det är knappast runt specifika naturresurser arbetstillfällena i dag och för framtiden växer upp i vårt land. Det är runt utbildningscentra. Just därför måste profilerade regionala högskolor bli det regionalpolitiska medel som statsmakten börjar använda på ett helt annat sätt än hittills, och profileringen skall självfallet samordnas med den utlokalisering av statliga verk och myndigheter som skett och som bör ske.

Herr talman! Jag är helt övertygad om att åtskilliga av våra regionala högskoleorter hade kunnat avlasta de nu överhettade regionerna, om man bara sett till att placera flera kompletta utbildningar, och inte så många halvfärdiga, på de regionala högskolorna.

Det är alldeles uppenbart att de stora och mäktiga universiteten och många beslutsfattare, som har sina rötter vid dessa universitet, ser de regionala högskolorna som en konkurrens, som helst skall motverkas. Detta är en felsyn. De regionala högskolorna kan och skall tillsammans med universiteten ge vår ungdom den utbildning och kunskap som obönhörligen krävs för att Sverige skall kunna hävda sig internationellt, för att Sveriges ungdom

skall få arbete och för att Sverige skall klara av både konkurrens och integration med övriga Europa.

Nu är det inte enbart de mäktiga vid universiteten som bromsar utvecklingen av de regionala högskolorna. Jag tror att många politiker ute i kommunerna lever kvar i det tänkande och den industristruktur som rådde för 25 år sedan. Man har inte riktigt uppmärksammat vad den strukturomvandling som skett inom näringslivet kräver, och därför sätter man knappast alla klutar till för att främja den egna regionala högskolans utveckling. Detta, menar jag, är till förfång för bygden.

Herr talman! Utbildning och snabba kommunikationer är en grundförutsättning för att industrietablering skall lyckas. Modern industri vill och behöver ha snabba kommunikationer till Stockholm och inte sällan också till kontinenten. Detta är min övertygelse, och den som inte tror det må ju göra en enkät på Arlanda en vardagsmorgon.

Trots att den växande datateknologin är mycket lämpad för decentralisering har näringslivet under senare år snarare ytterligare koncentrerats. Utvecklingen visar hur viktigt det är med kunskaps- och teknikspridning och med regionalpolitiska styrmedel.

Under 1970-talet fördes en intensiv debatt om utlokalisering av statliga verk och myndigheter från Stockholm. En del utlokaliseringar gjordes också.

Erfarenheterna av dessa åtgärder var blandade. Idag upplevs i de flesta fall de utlokaliseringar som gjordes som naturliga och nödvändiga. För att undvika att utlokaliseringar och omorganisationer skall skapa onödiga problem eller ske utan en grundlig förberedelse och planering, vore det önskvärt med en utredning som presenterade en översikt och en plan för hur en fortsatt utlokalisering av statliga verk och myndigheter kan gå till. Detta yrkar kds i en särskild motion.

Det är dessutom mycket viktigt att nya statliga verk och myndigheter förläggs ut i landet och inte koncentreras till Stockholm. Lokaliseringen av energiverket, kemikalieinspektionen, AMU-organisationens centrala kansli m. fl. arbetsplatser till Stockholm visar att regeringen inte lägger tillräckligt stor vikt vid behovet av decentralisering. Det är också viktigt att utvidgning av befintliga verk och myndigheter i möjligaste mån utlokaliseras. 1982 års beslut om lokalisering och decentralisering av verksamhet utanför Stockholmsregionen måste fullföljas.

Herr talman! Jag noterar att utskottet delar kds uppfattning när det gäller decentralisering av statlig verksamhet: att myndigheter som har nära kontakter och som verkar inom angränsande kunskapsområden så långt som möjligt lokaliseras i varandras närhet och att man beaktar de olika högskolornas inriktning.

Herr talman! Kds delar den principiella syn regionalpolitiska utredningen hade om behovet av sänkta kostnader för näringslivet i stödområdena. I Norrbotten har socialavgifterna sänkts med 10 procentenheter. Utöver den allmänna nedsättningen med 10 procentenheter utgår ett särskilt bidrag om 10 000 kr./år för varje helårsarbetande för att täcka kostnader för socialavgifter i företag som ökar sin personalstyrka.

Samtidigt som samtliga kommuner i Norrbottens län erhållit sänkta arbetsgivaravgifter är de oförändrade i övriga stödområdeskommuner.

Sorsele kommun i Västerbottens län exempelvis, som tillhör stödområde A, får därmed en sämre konkurrenssituation jämfört med Luleå kommun i Norrbottens län. Dessutom innebär nuvarande system att den inomregionala obalansen i Norrbottens län förstärks, eftersom kustkommunerna får samma fördelar som inlandskommunerna.

Kds anser att arbetsgivaravgiften skall sänkas med 10 procentenheter i samtliga kommuner i stödområde A och därefter successivt höjas i stödområdena B och C för att nå upp till den ursprungliga nivån utanför stödområdena. Även det särskilda bidrag för socialavgifter som det företag får som netto ökar sin personalstyrka borde lämpligen differentieras på ett liknande sätt som socialavgifterna.

En sådan förändring innebär dels en omfördelning av socialavgiftsreduceringen från de större kustkommunerna i Norrbotten till de mindre inlandskommunerna i Västerbotten och Jämtland, dels en utökning av det område som skall erhålla sänkta socialavgifter. Nedsättningen bör avse all verksamhet utom den offentliga.

Ersättning för nedsättning av socialavgifter, ca 250 milj. kr., vill kds anslå utöver regeringens ram för att finansiera ovanstående differentiering av de sociala avgifterna.

Herr talman! Ett av grundfelen i den hittills förda regionalpolitiken har varit att man satt krisstämpel på näringslivet i glesbygderna i stället för att ge dessa regioner förutsättningar att utnyttja de resurser som de faktiskt har.

Herr talman! Avslutningsvis: De samlade äskandena från länsstyrelserna visar ett behov på sammanlagt 739,95 milj. kr. för Regionala utvecklingsinsatser. Statens Industriverk äskar dessutom en höjning av medel till centrala konsult- och utredningsinsatser från 10 till 15 milj. kr. Industriministern föreslår i sitt budgetförslag oförändrade anslag jämfört med 1987/88, nämligen 688 milj. kr. för budgetåret 1988/89. Detta är en uppseendeväckande snålhet som endast överträffas av sveket när det gäller miljötillsynen och anslagen till länsstyrelsernas naturvårdsenheter. Ökade resurser måste tillföras länsstyrelserna. Kds anser att 100 milj. kr. mer än vad regeringen föreslår bör anslås till länsstyrelserna för Regionala utvecklingsinsatser, för att stimulera investeringar och lokaliseringar i sysselsättningssvaga områden.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionerna A465 och A476 samt reservation nr 35.

Anf. 54 ROLAND BRÄNNSTRÖM (s):

Herr talman! Jag har med intresse följt utskottsledamöternas debatt kring regionalpolitiken och funnit att den egentligen handlar om tre olika regioner i det här landet: storstadsregionerna, skogslänen och övriga delar av riket. Låt mig inför riksdagens förestående resa till Norrbotten ge en något fördjupad bild av ett av de skogslän som de flesta passerar på vägen, nämligen Västerbotten.

Västerbotten är ett stort län; från kust till fjäll 40 mil, från söder till norr ungefär 30 mil.

Vi västerbottningar brukar tala om tre regioner i vårt län: kustregionen, med ett förhållandevis bra näringsliv, Umeåregionen, med en stark struktur med universitet, sjukhus och offentlig verksamhet och industriregionen i den

norra länsdelen kring Skellefteå. Vi har också en mellanbygd och ett antal inlands- och fjällkommuner där strukturerna inte alls har samma fasthet och samma bredd. Dessa kommuner saknar möjligheter till en varierad och bred arbetsmarknad. Låt mig därför något belysa det som vi som företrädare Västerbotten brukar betrakta som speciellt viktiga branscher där utvecklingen och den strukturella förstärkningen på lång sikt är avgörande för hur detta län kan utvecklas, erbjuda arbetstillfällen och också bidra till den nationella utvecklingen.

Branscherna kan under följande rubriker ges en mera samlad bild: Jord och skog, Kraftproduktion, Gruvnäring, tillverkningsindustri och Den växande turistnäringen. Låt mig framför allt understryka vad som hittills haft och lång tid framöver kommer att ha den största betydelse för ett par av näringarna och deras utveckling. Det är skogsbruket. Skogsbruket har stor betydelse för aktiv sysselsättning, framför allt i inlandskommunerna. Skogsbruket har betydelse för försörjning av förädlingsindustrin, och som en direkt följd därav ger den också ett stort bidrag till den nationalekonomi som möjliggör import av eftertraktade och nödvändiga varor. Jordbrukets samverkan med skogsbruket möjliggör för människor i glesbygd och mellanbygd att finna utkomst i egen verksamhet i kombinationsföretag. Detta har betydelse också för det öppna landskapet och turismens utveckling på lång sikt.

Vi har i länet tidigare i stor utsträckning byggt ut vattenkraften. Detta är en regionalpolitiskt viktig resurs som bör kunna vara föremål för fortsatt utbyggnad och bör kunna fortsätta tillföra landet energi. Ett par projekt har vi diskuterat i denna kammare vid olika tillfällen. Vi har sökt stöd hos andra partier i länet och också erhållit det. Men vi får inte det stödet då frågan kommer till riksdagen.

Tillsammans med mina partivänner på länsbanken har jag förordat en utbyggnad av Klippens kraftstation och av Fatsjö kraftstation. Såvitt jag kan se råder bred enighet i länet om att detta vore riktiga satsningar. Vi söker emellertid fortfarande i det här huset den uppfattning som är förankrad hos centerpartiet t. ex. uppe i Vilhelmina kommun när det gäller Fatsjöprojektet. I Vilhelmina kommun har man ställt upp helhjärtat – här finner vi inte samma gensvar.

Frågan kan ställas till centerpartisterna här i riksdagen: Vad har ni egentligen för ambition när det gäller regionalpolitiken och kraftproduktions betydelse i Västerbotten, sett både regionalt och nationellt?

Gruvnäringen i Västerbotten har genomgått och genomgår en betydande förändring. Den är betydelsefull för länet. Den berör kanske framför allt norra länsdelen men dominerar också sysselsättningen i några av våra inlandskommuner.

I ett nära samarbete mellan regeringen och Boliden har nu skapats förutsättningar för en långsiktigt bestående gruvindustri, och man kan här se en möjlighet att också i framtiden erbjuda en god utveckling inom denna näringsgren. Då måste emellertid några förutsättningar säkerställas, och de politiska besluten kommer att vara avgörande för hur näringen också långsiktigt kan både bestå och utvecklas. Jag tänker främst på prospekteringsverksamheten. Får denna bedrivas i det fjällnära området? Kan

fyndigheter som betraktas som brytvärda och viktiga för både sysselsättning och regional förstärkning göras tillgängliga i ett läge där bevarandecintressena kommer i konflikt med näringen? Och vilken betydelse har det för våra inlandskommuner att fortsätta att aktivt utveckla gruvnäringen i Västerbotten?

Jag hävdar att detta är en av våra ödesfrågor, helt avgörande för om vi skall ha människor kvar i inlandet, som samtidigt utgör underlag för en samhällsstruktur som också är betydelsefull för servicenäringarnas kvalitet, innehåll och bestånd.

Här har vi på nytt ett konfliktområde där jag menar att det är viktigt att ange en färdriktning, en bestämd uppfattning. Gruvor går inte att flytta, de ligger där de ligger, och gruvnäringens bestånd är avhängigt av om man bestämmer sig för att bryta dem eller inte. En långsiktigt bestående gruvnäring måste få sätta sina spår, men den kan bedrivas med stor hänsyn till rimliga miljökrav.

Tillverkningsindustrin har fått en allt större betydelse i Västerbotten. Det som händer inom denna industri i nuläget borde innebära en möjlighet också för fler av Norrlandslänen än Västerbotten. Med tanke på den resursbrist som i dag redovisas från Syd- och Mellansverige borde det finnas intresse, möjligheter och förutsättningar att utnyttja en del av de resurser som i dag är tillgängliga i kanske framför allt Norrlands inland. Ture Ångqvist har pekat på Stensele mekaniska verkstad i Vilhelmina kommun. Om man aktivt engagerade sig i de möjligheter som där finns, som direkt kan kopplas till industrins efterfrågan av kunnig personal, bra lokaler, maskiner och resurser över huvudtaget, bör detta väl smälta in i bilden av ett bättre resursutnyttjande i vårt eget land och framför allt i en kombination där man förbättrar möjligheterna att öka sysselsättningen i inlandskommunerna.

I Lycksele kommun finns för närvarande ett av de stora industriföretagen etablerat, Alfa-Laval. Häromdagen träffade jag en industriledare från länet som hade visat visst intresse i anslutning till den nedläggning av den här industrin som ägaren är på väg att planera. Han sade att den var en av de bästa industrier han har sett under ett långt, aktivt liv som industriidkare. Ägaren sitter centralt – inte i Sverige utan utanför Sveriges gränser – och fattar beslut om att lägga ner en av våra fina industrier, som lokaliserades till Västerbotten och till Lycksele i början av 70-talet, där man har utvecklat en hög kunskap, och en bra kvalitet och har tillgång på god arbetskraft och bra lokaler! Besluten fattas långt över huvudet på de berörda människorna i företaget, i regionen och i landet.

Här vill jag till utskottets företrädare framföra en hälsning: Försök se över vilka möjligheter som finns att där man tidigare med lokaliseringsmedel och statliga resurser medverkat till etablering och sysselsättning avkräva ett multinationellt svenskt företag ett större ansvar än vad som för närvarande kan avläsas när det gäller Lyckseleverksamheten. På något sätt bör man ändå kunna göra det.

Jag lyssnade med visst intresse till den diskussion som fördes mellan Isa Halvarsson och Ture Ångqvist. Det som är intressant här är ju att fortsätta den debatten något bortom den punkt där Isa Halvarsson mycket klart gjorde halt, nämligen att flytta ansvaret till de ägare som kom efter Statsföretag.

Kanske bör också ifrågasättas de huvudregler som gäller när företag går i konkurs. Hur länge får man egentligen hålla på att sanera en sådan verksamhet? I vilken utsträckning bör ambitionen vara att snabbt komma till rätta med problemen och ta vara på de resurser som finns? Och i vilken utsträckning har man ändå inte anledning att flytta över ansvaret till dem som har förvärvat ett företag, vare sig ägaren haft avsikten att driva verksamheten vidare eller att i något annat sammanhang samordna den med övriga resurser och utan större hänsyn är beredd att avveckla företaget?

Herr talman! Min ambition har varit att fördjupa bilden kring en av skogslänsregionerna. Jag tror att det kan vara av värde både för utskottets ledamöter och för kamraterna i kammaren att få den bilden till sig i anslutning till en debatt som i övrigt har handlat om ett utskottsbetänkande baserat på en utomordentligt viktig politisk sektor i vårt land.

Anf. 55 GUNNEL JONÄNG (c):

Herr talman! Cirkeln slutes. När jag i dag står här och talar om situationen i mitt län, Gävleborgs län, så är det mitt sista anförande i Sveriges riksdag. Mitt första anförande för ca 20 år sedan handlade också om situationen i Gävleborgs län.

Cirkeln slutes. För riksdagen betyder en riksdagsman som kommer eller går ingenting. För den enskilde riksdagsmannen som kommer eller går är det en livsgärning som börjar eller slutar – med allt vad det innebär.

Herr talman! Gävleborgs län är ett fantastiskt län. Det vet inte minst de som kommer ifrån sydligare breddgrader och som har funnit sitt hem och sin framtid i länet.

Det är ett län med kvalitet. Det är kvalitet på Sandvikenstålet från Gästrikland, det är kvalitet på Hälsingefuran och det är kvalitet på människorna.

Människorna har en redlighet i sitt väsen. Som Karin Boye säger: "Det vackraste på jorden är bara redlighet – men den gör ensamt liv till liv och verklighet."

Det finns mycket skönhet i länet – av olika slag: i naturens variationer, i skogen, älvarna, dalgångarna, kusten och skärgården. Jag vill säga tack till regeringen och till alla dem här i huset som gjorde att vi fick ha kvar Edängforsen i Ljusnan.

Det finns många fagra sommarvägar i länet. Hälsingeskalden Olle Svensson talar också om sommarvägar – han säger att vi skall vara rädda om sommarvägarna i vår själ.

Hälsingland är linets landskap, och linblomman är landskapsblomma. Nu vajar linfalten i Järvsö och i Bollnäs, och att se linet i blom är en upplevelse. I Växbo i Bollnäs ligger Trollödal – en plats som Olof Palme tyckte mycket om –, med vattendriven kvarn från 1800-talet och linberedningsverk. På sommaren rullar vattenhjulen, och linet bearbetas med klapp och skäkt som i gamla tider.

Ännu handspinnas linet, och kvinnorna väver konstverk i bl. a. tjock- och tunnväv. Ovanåker är känt för sina knypplade spetsar, Järvsö och Delsbo för sina speciella sömsätt.

Kulturen är var mans och kvinnas egendom. Ständigt förnyas gamla

traditioner, t. ex. när det gäller näverarbeten och rotslöjd. Länet har frambringat många kulturarbetare. Jag vill nämna tre nu mycket aktuella kulturarbetare av världsformat: skådespelaren Peter Stormare från Arbrå i Bollnäs, operaregissören Göran Järvefelt från Ovanåker och koreografen Per Jonsson från Färila.

Vidare har vi författare som Albert Viksten, Hans Lidman och Karl Rune Nordkvist.

Länet är ett typiskt industrilän. 26,2 % av människorna där är sysselsatta inom industrisektorn. Dessutom finns det många bra och progressiva företag i vårt län. Vi har också företag av världsklass, t. ex. Sandvik. I Bollnäs har Sandvik nämligen världens största och mest rationella fabrik för tillverkning av fogsansar. Dessa tillverkas i 5 milj. exemplar om året och säljs över hela världen.

Äntligen förefaller högkonjunkturen ha nått också Gävleborgs län. Så sent som i höstas kunde jag här i kammaren redovisa hur högkonjunkturen påverkat alla län i landet utom två, nämligen Norrbottens län och Gävleborgs län. Både befolknings- och sysselsättningsmässigt redovisade Gävleborgs län de näst sämsta siffrorna i landet. Sådant har läget varit ända fram till den senaste arbetslöshetsmätningen.

Det är nu stor aktivitet på arbetsmarknaden, och vi har nu en av de lägsta arbetslöshetsnoteringarna under de senaste tio åren. 1978 och 1980 – alltså då vi hade borgerlig regering – var arbetslösheten naturligtvis lägre.

Alla känner vi självfallet glädje över dessa positiva siffror. Det finns anledning att vara tacksam mot alla dem som har bidragit till denna utveckling. Det gäller då knappast regeringen, som aldrig riktigt har förstått sig på detta med regionalpolitik. I stället är det framför allt länets inneboende kraft som har medverkat till detta.

På länsarbetsnämnden anser man dock inte att läget i länet är bra. Fortfarande är ungdomsarbetslösheten alltför hög. Länets ungdomsarbetslöshet är också betydligt högre än ungdomsarbetslösheten i landet i övrigt.

Länet har stora möjligheter till utveckling. Det har framtiden för sig. Men när det gäller de många goda initiativen i länet och den starka framtidstron där behövs det ekonomiskt stöd från regeringens sida.

När jag studerar mitt anförande som jag höll för ca 20 år sedan och jämför länets situation då med dagens situation, konstaterar jag att jag i dag faktiskt kan säga nästan samma saker som jag sade för 20 år sedan, utom på en viktig punkt. Det gäller då Gävle. På den tiden hette det Gävle stad. Även om jag tog upp frågan om arbetslösheten i både Ljusdal och Söderhamn, koncentrerade jag mig framför allt på arbetslösheten i Gävle. Det var den som oroade mig mest. Där fanns då en tredjedel av länets arbetslösa.

För Gävles del kan man alltså konstatera att det har skett en mycket positiv utveckling. För 20 år sedan begärde jag att en central statlig förvaltningsverksamhet skulle förläggas till Gävle. Det tog litet tid, men den kom så småningom. Liksom alla andra i länet är naturligtvis också jag glad över den här utvecklingen i Gävle, men regeringen måste ändå få underbetyg för dess insatser i länet i övrigt.

Vid en sådan här jämförelse framgår det med stor tydlighet att socialdemokraternas regionalpolitiska principer inte håller som verkligheten i dag ter sig.

Jag tror att man gör en stor ideologisk miss, om man inte inser detta. Det leder ju till svårigheter på många håll i vårt land.

I dag är det inte stödet till befolkningstäta regioner som är det mest angelägna. Inte heller är det satsningar på storföretagen som är viktigast. I stället behövs det satsningar på de mindre och medelstora företagen och på de svagare regionerna.

Den inomregionala balansen i länen har en regering naturligtvis också ett ansvar för. Jag hoppas att vi efter valet får en regering som verkligen förstår detta.

Länet har i dag inte tillräckligt stor motståndskraft för att kunna möta en lågkonjunktur. Det behövs således resurser för att skapa fler ingångsjobb åt våra ungdomar. Deras möjligheter är begränsade. Som f. d. kvinnoförbunds ordförande beklagar jag verkligen – här instämmer säkert kvinnorna på min länsbank – att det är så svårt att ändra våra könsrollsmönster. Ovanåker kommun t. ex. är den kommun som har den lägsta arbetslösheten i länet – kommunen är borgerligt styrd. Men samtidigt noteras där den högsta arbetslösheten bland kvinnor. Detta tycker jag är ett intressant faktum. Det visar hur mycket vi har att uträtta inom kvinnoförbunden.

Nya jobb behövs inom äldreomsorgen. Det behövs också utbildning för dem som jobbar inom denna. Landstinget har ett färdigt projekt för utbildning åt 2 500 vårdbiträden under de närmaste åren framöver. Men för detta ändamål behövs det pengar – pengar som alltså kan ge en bra äldreomsorg och arbete på heltid.

För några år sedan motionerade jag och Gunnar Björk om ett X-paket. X står ju för Gävleborgs län. Regeringen har gått ut med flera paket avseende norra Sveriges inland, Bergslagen osv., men varje gång har man i stort sett lyckats med konststycket att kringgå Gävleborgs län.

Det är inte bara centern som i dag kräver ett X-paket, utan det gör också andra partier och många grupper i länet. Enigheten är stor i vårt län när det gäller behovet av en regionalpolitisk satsning. Vi tror att en sådan skall komma – och en sådan måste ju komma.

Herr talman! Låt mig avsluta detta anförande med ett citat från det allra första anförandet som jag höll i Sveriges riksdag, mitt s. k. jungfrutal. Det var i samband med remissdebatten den 7 februari 1969, där jag var anmäld som sista talare. På den tiden samlades riksdagen inte förrän året efter ett val. 1968 var det val och riksdagen samlades alltså i januari 1969.

Jag citerar således från mitt allra första anförande i riksdagen:

”Det samlade välståndet i vårt land har alla grupper av människor medverkat till, vare sig de bor i storstaden eller på landsbygden. På samma sätt måste alla få del av standardstegringen i vårt land, både de som bor i storstaden och de som bor på landsbygden. Solidariteten kan inte nog betonas.”

Herr talman! Jag tycker att dessa ord är giltiga också i dag. Solidariteten kan nämligen aldrig nog betonas. Det gäller då solidariteten med de många människor ute i världen som behöver vårt stöd och också solidariteten med människor här hemma i vårt eget land.

Anf. 56 WIVI-ANNE CEDERQVIST (s):

Herr talman! Arbete åt alla som vill och kan förvärvsarbeta är och skall vara det övergripande målet för den socialdemokratiska politiken. Därför är det en av regeringens främsta uppgifter att se till att rätten till arbete, rätten till utbildning eller andra aktivt arbetsförberedande åtgärder alltid går före ett passivt kontantstöd.

De senaste årens förda politik har varit gynnsam för vårt land som helhet och för de flesta regioner. Den tredje vägens politik har visat sig ge resultat.

Även för invånarna i Gävleborgs län finns det mycket positivt att peka på. Länet har dock en särställning, som ger anledning till fortsatta bekymmer om inte kraftiga åtgärder sätts in.

Vi har haft en befolkningsminskning under de senaste sju åren på ca 7 000 personer, vilket är den kraftigaste befolkningsminskningen i hela landet under 1980-talet. Samtidigt har Gävleborgs län haft den största ökningen av antalet arbetslösa sedan 1980. I år har arbetslösheten minskat även i vårt län, men den är fortfarande högre än i de flesta län.

Att arbetslösheten har minskat något beror naturligtvis på att många har fått jobb, men till stor del beror det på att många arbetslösa unga kvinnor och flickor har flyttat från länet. De arbeten som erbjuds i länet är till största delen sådana som traditionellt sett betraktas som typiskt manliga arbeten. När det blir ett stort kvinnounderskott i kommunerna söker de unga männen arbete på annan ort, oftast i Stockholmsregionen, och flyttar även de.

Inom järn- och stålindustrin och inom trä- och massaindustrin krävs det speciellt utbildad arbetskraft, helst med mångårig vana. Risken är nu att, samtidigt som ungdomsarbetslösheten är hög, industrierna i länet får svårt att rekrytera arbetskraft med utbildning och erfarenhet.

Vi socialdemokrater i Gävleborgs län är optimistiska och anser att vårt län har betydande utvecklingsmöjligheter, om de närmaste åren får präglas av insatser som gör att de negativa tendenserna bryts och nya möjligheter och initiativ tas till vara.

För att detta skall lyckas krävs regionalpolitiska och andra insatser från staten. Det är uppenbart att Gävleborgs län står i tur för sådana insatser som tidigare har gjorts på andra håll i landet. Decentralisering av statlig verksamhet är därför ett vitalt krav som vi ställer till statsmakterna.

Gävleborgs län ligger sämst till i landet när det gäller eftergymnasial utbildning och är bland de sämsta i fråga om gymnasial utbildning. För att utbildningsnivån skall kunna höjas och tillgängligheten öka behövs

- en ökning av grundläggande ekonomiutbildning från 30 till 60 platser,
- fullständig ekonomiutbildning från den 1 januari 1989,
- stöd till distansutbildning,
- aktivt stöd för en förstärkt samhällsbyggar utbildning i Gävle/Sandviken genom bl. a. lantmätarutbildning, mätteknisk utbildning och kartografiutbildning,
- utökad förskollärarytbildning samt
- ett kommunforskningsinstitut kopplat till högskolan i Gävle/Sandviken.

Gemensamt för länets kommuner är att kommunikationerna har en väsentlig betydelse – vägar, järnvägar, flyg och tele. På vägsidan finns både små och stora objekt som är av stor vikt.

Länet behöver snarast ett beslut om snabbtåg Stockholm–Sundsvall samt förbättrad persontrafik på stambanan. Stöd behövs för utbyggnad av Hudiksvalls flygplats, ny passagerarhall för Gävle/Sandvikens flygplats och investeringar i Söderhamns flygplats. En ansökan finns hos regeringen om statligt stöd till X-nät.

– ett kommunforsknings institut kopplat till högskolan Gävle/Sandviken.

Gemensamt för länets kommuner är att kommunikaionerna har en väsentlig betydelse – vägar, järnvägar, flyg och tele. På vägsidan finns både små och stora objekt som är av stor vikt.

Länet behöver snarast ett beslut om snabbtåg Stockholm–Sundsvall samt förbättrad persontrafik på stambanan. Stöd behövs för utbyggnad av Hudviksvalls flygplats, ny pasagerarhall för Gävle/Sandvikens flygplats och investeringar i Söderhamns flygplats. En ansökan finns hos regeringen om statligt stöd till X-nät.

Det finns också en ansökan hos miljö- och energidepartementet om stöd för Svenskt biobränsleinstitut. Det behövs stöd för etablering av Sandvikens idrotts- och rehabiliteringscenter. Det är naturligt att koppla en omlokalisering av arbetsplatser inom försäkringsbranschen till Sandviken/Hofors. I Söderhamn byggs nu upp kompetens på träteknikområdet, och möjligheterna att stärka denna bör beaktas.

Det här är några av de realistiska och genomförbara förslag till åtgärder som ansvariga socialdemokrater i länets tio kommuner har arbetat fram för att säkra en positiv utveckling i Gävleborgs län.

I dagsläget är dock arbetsmarknadspolitiken och stödområdesindelningen nödvändiga instrument. Till stödområde B hör i dag enbart Ljusdals kommun. I stödområde C återfinns delar av Hudiksvalls, Nordanstigs, Söderhamns och Hofors kommuner. För flera av länets kommuner, bl. a. Bollnäs och Ockelbo, skulle en inplacering i stödområdet innebära vidgade utvecklingsmöjligheter. Inplaceringen i övrigt bör också ses över, t. ex. en inplacering av Nordanstig och Söderhamn i stödområde B.

Arbetsmarknadspolitiken borde vara mer flexibel. Gävleborgs län bör göras till ett försökslän med friare möjligheter att disponera anslagen för framför allt sysselsättningskapande åtgärder och arbetsmarknadsutbildning. Medel bör få överföras till utbildning resp. beredskapsarbete med utgångspunkt i de regionala och lokala behoven. Vidare bör en viss andel få utnyttjas för utvecklingsinsatser som har regionalpolitisk betydelse.

En kraftig ökning av resurserna till arbetsmarknadsutbildning är närmast avgörande för en utveckling av länets industrisektor. Anslagsnivån för beredskapsarbeten kommande budgetår bör återställas till innevarande budgetårs nivå.

Med detta, herr talman, har jag redogjort för en förväntad utveckling i Gävleborgs län.

Gunnel Jonäng, som nu inte längre är i kammaren, talade om Ovanåkers kommun, som är borgerligt styrd. Jag vill då säga att socialdemokratiskt styrda Nordanstigs kommun har den lägsta arbetslösheten i länet, och dessutom efterfrågas där kvinnlig arbetskraft.

I detta anförande instämde Olle Östrand, Iris Mårtensson, Lennart Holmsten och Ing-Marie Hansson (alla s).

Anf. 57 BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Gunnel Jonäng gjorde i inledningen av sitt anförande en beskrivning av Gävleborg som var mycket fin. Den bild som hon målade upp stämmer med verkligheten – länet är ett mycket vackert län, ur alla synpunkter.

När Gunnel Jonäng nu sade att hon var uppe för sista gången i talarstolen och skall lämna riksdagen, är det på sin plats att framhålla att hon under alla år i riksdagen har utfört ett väldigt fint arbete för länet. Hon har varit mycket aktiv. Det är synd att hon lämnar riksdagen – hon har mycket mer att ge här. Jag tror ändå att hon kommer att fortsätta att verka för länet på samma sätt som hon har gjort här. Hon förtjänar alltså ett stort tack. Jag vet inte vad det beror på, men typiskt nog är det två aktiva kvinnor från Gävleborgs län som nu skall lämna riksdagen. Jag tror dock inte att Wivi-Anne Cederqvist var uppe i den här talarstolen för sista gången. Snart kommer det en dechargedebatt och där brukar Wivi-Anne Cederqvist vara aktiv, så jag väntar litet med att säga några slutord till henne.

Jag har avgett en motion, A479, som tar upp länets problem – trots det vackra länet finns det otvivelaktigt också baksidor. Baksidan är fortfarande den höga arbetslöshet som vi har. Som Wivi-Anne Cederqvist och Gunnel Jonäng tidigare sade har visserligen arbetslösheten sjunkit i Gävleborg, men fortfarande är den mycket hög. Således måste många olika åtgärder till för att man skall få till stånd en positiv utveckling. Det bedrövliga och det mest negativa är att ett stort antal ungdomar lämnar varje år Gävleborgs län. Det måste man sätta stopp för, eftersom länet varje år går miste om 1 000 à 2 000 produktiva unga människor. Om detta får fortsätta riskeras faktiskt länets framtid. Man kan redan nu se hur medelåldern ökar kraftigt.

Länsstyrelsen har utarbetat ett s. k. Gävleborgspaket. I länsstyrelsens styrelse sitter samtliga de fem politiska partier som är representerade här. Vi har gemensamt ställt oss bakom detta Gävleborgspaket, och vi har i olika delar varit med om att utarbeta detta. Jag behöver inte gå in i detalj på vad paketet innehåller, eftersom länsstyrelsen för arbetsmarknadsutskottet och regeringen utförligt har presenterat Gävleborgspaketet. Det innehåller bl. a. förslag till olika satsningar, inte minst när det gäller utbildning. Man bör komma ihåg att Gävleborgs län faktiskt har den lägsta utbildningsnivån i hela riket, vilket också har redovisats av länsstyrelsen. I synnerhet är det då viktigt att ordentliga satsningar på olika nivåer görs inom utbildningsområdet, särskilt när det gäller den nya teknikutbildningen. Man kan fråga sig: Varför har Gävleborgs län den lägsta utbildningsnivån av samtliga län? Det beror naturligtvis på att det under 50- och 60-talen fanns tillgång till arbete vid de stora, tunga basindustrierna.

Från generation till generation gick man in för att arbeta i verkstadsindustrin, skogs- och träindustrin. Då ställdes det inte så stora krav på utbildning. Det är först under 70-talet som situationen har förändrats. Numera ställs det krav på utbildning, men här släpar man efter på grund av de historiska traditionerna som har funnits i Gävleborgs län.

Länsstyrelsen har även föreslagit andra åtgärder som gäller bl. a. de alternativa energislagen. Det är för mig obegripligt att inte regeringen kan få andan ur vagnen och fatta ett beslut om gasimporten från Sovjetunionen via

Finland, vilken skulle "landa" i Gävle. Både den finska och den sovjetiska sidan är intresserade av denna gasexport. Jag förstår inte varför inte regeringen tar itu med frågan och förverkligar förslaget. Eftersom kärnkraften skall avvecklas måste man få fram alternativa energislag. Gasimporten är således ur många synpunkter ett bra alternativ. Dels skapar den naturligtvis många nya jobb, dels möjliggör den också en kraftigt ökad handel mellan Sovjetunionen och länets stora viktiga företag. Ett sådant projekt skulle medföra många positiva effekter för länet. Vidare är regeringens passivitet för mig obegriplig när det gäller det omtalade trä-kemiska forskningscentrats lokalisering till Söderhamn. Söderhamn är en kommun som har varit – och fortfarande är – väldigt hårt drabbad av en hög arbetslöshet. Man skulle alltså bygga upp ett trä-kemiskt forskningscentra och koncentrera forskningsresurser dit för att därigenom få fram olika kemiska produkter som i dag i stor utsträckning importeras. Dessa produkter kan man få fram ur det avfall som kommer från de stora pappersmasseindustrierna, som ligger i Söderhamnsregionen och i Hälsingland i övrigt. Man skulle också kunna framställa proteiner som är så viktiga, inte minst för tredje världens folk. Om ett sådant projekt genomfördes, skulle det innebära en utveckling både för Söderhamns kommun och för hela Gävleborg. Det skulle få kringeffekter och vara lönsamt för samhället på sikt. Jag förstår heller inte varför det är en sådan tröghet beträffande denna fråga.

Det finns många befintliga vattenkraftverk i Gävleborgs län. Men många av dessa vattenkraftverk har mycket låg kapacitet på grund av att turbiner o. d. är nedslitna. Där kan man naturligtvis göra investeringar och på så sätt få ut betydligt mer energi. Visserligen innebär det investeringskostnader, men dessa är nödvändiga att bära. Under nuvarande situation är det ett slöseri att driva verken med 30 procents effektivitet när man genom att göra investeringar kan få ut väsentligt mer energi.

Man kan alltså vidta många åtgärder. De viktigaste är de som kan förverkligas genom Gävleborgspaketet.

Industriministern och regeringen fick en uppmaning förra året att komma med förslag till ordentliga satsningar i Bergslagen, Norrland och i sydöstra Sverige. Industriministern har ännu inte följt uppmaningen. Han har kommit med en del paket riktade till Norrbotten och Västerbergslagen. Det finns inte något helhetsgrepp över det hela. I stället för att gnöla över att han fick en knäpp på näsan förra året är det på tiden att industriministern nu verkställer det beslut som riksdagen fattade och som innebar genomgripande satsningar på Bergslagsregionen och Norrlandsregionen.

Herr talman! Jag har här nämnt en del viktiga detaljer i Gävleborgspaketet. Det finns emellertid en annan avgörande fråga: Skall man fortsätta att tvinga människor att flytta från exempelvis Gävleborg till det överhettade Stockholmsområdet för att de skall kunna få jobb? Eller skall förhållandet vara det omvända, dvs. att företagen tvingas flytta just till de regioner där det finns stor arbetslöshet?

För någon månad sedan visades i Sveriges television ett program om hur regionalpolitiken skall se ut här år 2000. Vad visade man då? Jo, det var några utvecklingscentra i landet där företagen skulle växa upp och etablera sig. Resten av landet var de områden som skulle förse dessa centra med

arbetskraft. Vad är det för typ av industrier som har växt upp under de senaste åren och kommer att växa upp framöver? Jo, det är den nya teknikindustrin. Och vad är det som säger att den skall ligga i Stockholm, Göteborg och i Norrköpingsregionen? Dit skall man alltså flytta människor.

En viktig åtgärd är att införa etableringskontroll och investeringsstyrning. Det instrumentet måste regering och riksdag skaffa sig och använda sig av om man menar allvar med att människor, oavsett var de bor i landet, skall ha lika rättighet och lika möjlighet till arbete, utbildning, bostad osv. För att åstadkomma detta måste vi använda oss av etableringskontroll och investeringsstyrning. Det är ett avgörande och viktigt instrument. Men där säger de borgerliga partierna nej och värjer sig med näbbar och klor. Längre än så sträcker sig inte deras solidaritet med Norrland, Bergslagen och andra utsatta regioner.

Karl-Erik Persson har yrkat bifall till reservation 52 med de ändringar som har gjorts, men jag kan yrka bifall till den ännu en gång.

Anf. 58 WIVI-ANNE CEDERQVIST (s) replik:

Herr talman! Både Gunnel Jonäng och Bertil Måbrink säger här att regeringen inte gör någonting och att den inte har gjort någonting åt X-paketet. Jag vill berätta att 18 representanter för Gävleborgs partidistrikt i går sammanträffade med partiledningen, däribland en del statsråd. Vi lade fram en mängd förslag, som jag räknade upp nyss, som är väl utarbetade av länets kommunalpolitiskt aktiva socialdemokrater, och vi fick ett mycket positivt bemötande. Vi fick veta att Gävleborgs län är ett prioriterat län.

Samtidigt måste jag säga att det faktiskt har gjorts mycket. Sedan 1982, då den socialdemokratiska regeringen tillträdde, har t. ex. i regionalpolitiskt företagsstöd utgått 249 milj. kr., dvs. en kvarts miljard, till Gävleborgs län. Sysselsättningsstöd har under åren 1982–1986 lämnats till 121 företag, som ökat sin sysselsättning med 349 årsarbetskrafter. Det beviljade stödet uppgår till 20,9 milj. kr.

Länsanslaget uppgick budgetåret 1982/83 till 16,4 milj. kr. Under budgetåret 1987/88 var det 50 milj. kr., vilket betyder en tredubbling av länsanslaget. Det har naturligtvis hänt mycket vad gäller teknik- och utvecklingscentra, men om vi tar enbart vägarna har under den senaste femårsperioden drygt 400 milj. kr. utbetalats till Gävleborgs län i vägpengar.

När det sedan gäller det omtalade X-paketet, Gävleborgspaketet, som länsstyrelsen uppvaktade regeringen om våren 1987, fanns uppbyggnad av tekniska och ekonomiska utbildningar vid högskolan i Gävle/Sandviken med. Inom ramen för pågående Bergslagsprogram har högskolan i Gävle/Sandviken anvisats drygt 11 milj. kr. för utrustning och drift av två nya tekniska linjer – material- och produktionsteknisk linje och dataingenjörslinje. För övrigt behandlas kraven i X-paketet just nu i utbildningsdepartementet.

När det gäller teknik- och utbildningscentra togs beslut redan den 29 april 1987 om Gävle teknikcenter. Teknikcentrum i Söderhamn handläggs hos länsstyrelsen, och norra Hälsinglands utvecklingscenter i Hudiksvall handläggs också hos länsstyrelsen. Jag skulle kunna räkna upp en hel rad ytterligare, men herr talmannen säger nu ifrån att min taletid är slut.

Anf. 59 BERTIL MÅBRINK (vpk) replik:

Herr talman! Jag har väl inte sagt – i så fall har jag uttryckt mig fel, och det får vi kontrollera i protokollet – att regeringen inte har gjort någonting. Oavsett vilken regering vi haft har den naturligtvis gjort någonting. Den har gett pengar till länsstyrelsen osv., men frågan är ju om det är tillräckligt. Det är ju inte tillräckligt, Wivi-Anne Cederqvist. Vi har ju båda konstaterat att arbetslösheten fortfarande är förfärande hög i länet. Det måste alltså till ordentliga satsningar.

Om jag inte har helt fel ligger den kostnad man räknat fram i Gävleborgspaketet på mellan 800 och 900 milj. kr. Det är de omedelbara insatser som krävs på utbildningsområdet, trafikområdet, teknikområdet osv.

Det är en sak att regeringen ställer sig positiv – det gör den i många olika sammanhang – men det återstår att se vad detta positiva gensvar som ni fick i går betyder i praktiken. Ställer man upp bakom Gävleborgspaketet är det mycket bra.

Jag blev både glad och litet förvånad när Wivi-Anne Cederqvist talade så positivt om de 50 milj. kr. på länsanslaget som gavs för budgetåret 1987/88. Det var inte tack vare er, utan det var de tre borgerliga partierna och vpk som drev igenom detta – under högljutt skrikande från er sida. Detta hände kring 1 maj förra året, och ni gick ut med cirkulärskrivelser och anklagade oss och de borgerliga partierna för att ha saboterat möjligheterna för länet att utvecklas. Det är bra att ni tycker att det beslutet var bra, men det hade varit bättre om ni också hade ställt upp på det och hjälpt oss att knäppa industriministern på näsan, vilket var nödvändigt att göra då. Det beslutet har betytt en del nya jobb till länet.

Anf. 60 WIVI-ANNE CEDERQVIST (s) replik:

Herr talman! Om inte mitt minne sviker mig så minskade vpk och de borgerliga tillsammans det regionalpolitiska stödet med 100 milj. kr., och det har naturligtvis drabbat Gävleborgs län.

Vad sedan gäller handfasta beslut från regeringen fick vi i går höra att Gävleborgs län är ett prioriterat län. Snabbtåget Stockholm–Sundsvall skall komma allra först sedan Stockholm–Göteborg är klart. Vi skall alltså komma före Malmö, det fick vi bekräftelse på. För övrigt skulle jag kunna fortsätta att räkna upp vilka medelstildelningar som är på gång. Det mesta av X-paketet är faktiskt genomfört. Stora delar av det är genomförda och andra är under arbete.

Bertil Måbrink klagar här med yviga gester medan vi socialdemokrater i Gävleborgs län har arbetat för att få fram realistiska och genomförbara förslag, och dessa förslag har till stora delar nu godkänts.

Anf. 61 BERTIL MÅBRINK (vpk) replik:

Herr talman! Nu tror jag socialdemokraterna blåser upp sig så att de håller på att spricka. Det var inte så länge sedan det fördes en debatt i det socialdemokratiska partidistriktet i Gävleborg – den pågår väl fortfarande – där kommunalråd från bl. a. Bollnäs och Hudiksvall anklagade de socialdemokratiska riksdagsledamöterna från Gävleborg för att ha varit alltför passiva när det gällt att driva länsfrågorna och åstadkomma någonting. Den

debatten kan ni väl inte ha glömt bort så snabbt!

Det är inte korrekt av Wivi-Anne Cederqvist att säga att vi berövade länet pengar genom att vi höjde länsanslaget med 200 milj. kr. Vad vi gjorde var att under en treårsperiod anslå 600 milj. kr. – 200 miljoner per år – medan Thage G Petersons förslag var 300 milj. kr. under perioden. Hur Wivi-Anne Cederqvist kan få det till att vår höjning av länsanslaget skulle ha berövat länet pengar jämfört med läget om man antagit Thage G Petersons förslag om 100 milj. kr. om året förstår jag inte. Den ekvationen kan inte jag få att gå ihop:

Gävleborgspaketet är mycket realistiskt, Wivi-Anne Cederqvist, på varenda punkt. Det är det vad jag förstår också enligt er uppfattning och enligt moderaternas, centerns och folkpartiets – samtliga är vi representerade i länsstyrelsen och har där enhälligt ställt oss bakom det. Varenda punkt är realistisk. Det krävs statliga medel för att förverkliga det fullt ut. Det är det vi väntar på.

Tredje vice talmannen anmälde att Wivi-Anne Cederqvist anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 62 LEO PERSSON (s):

Herr talman! Egentligen skulle jag inte lägga mig i den debatt som pågick för en stund sedan, men jag vill ändå säga att jag tycker att Bertil Måbrink var orättvis mot sina kamrater från Gävleborg.

I mitt anförande har jag tänkt ta upp några andra saker.

Detta regionalpolitiska betänkande präglas av att vi har en krissituation i hela landet – det präglades också den senaste debattomgången av: Tätorterna runt våra universitet och högskolor har växtvärk, och glesbygden har det motsatta; den har "krympvärk". Det är anledningen till att jag skall uppehålla mig vid denna problematik, främst då glesbygdens.

Eftersom jag kommer från Idre i norra Dalarna är det naturligt att jag börjar med att belysa hur viktigt det är med en regionalpolitik som stimulerar till aktivitet bland människorna som valt att bo och verka i glesbygd. Jag vill ge några exempel på bra satsningar genom att nämna några som gjordes i samband med att man avvecklade blygruvan i Vassbo, norr om Idre.

Egentligen började det hela med det s. k. Särnaprojektet, som också finns refererat i Rapport från Nordisk Embetsmanskommitté för regionalpolitik. Projektet utformades som en dialog mellan länsstyrelsen i Kopparbergs län och industridepartementet om nya former för utveckling av områden av utpräglad glesbygdskaraktär.

Industridepartementet och glesbygd delegationen anslag 200 000 kr., och 100 000 kom från länsstyrelsen. Sammanlagt anslags alltså 300 000 kr. För dessa slantar anställdes en projektsekreterare, som aktivt arbetade bland befolkningen, för att putta på och öka aktiviteten.

Målet för projektet var att utveckla näringslivet och servicen. Man engagerade orsbefolkningen. Man slog fast att det gällde att utveckla idéer, främst lokala sådana. Man samordnade myndigheternas roller.

Resultatet efter cirka två års arbete var 30 ansökningar angående stöd till företag i glesbygd.

Den statliga insats som krävdes för dessa satsningar var med tanke på effekterna relativt begränsad: 1,3 miljoner i avskrivningslån och 1,2 miljoner i kreditgarantier till 20 olika företag. Sysselsättningseffekten blev 25 arbetstillfällen, däribland 9 företag. I dag finns 7 av de nya företagen kvar samt de gamla, som har förstärkts som företag i området.

Förutom att direkta arbetstillfällen kom till som en följd av den statliga insatsen ökade samhällsaktiviteten med att nyskapa service i form av lokalisering av ett konvalescenthem, skapande av en ungdomsgård, byggan- de av hyreshus, kontor, polishus, brandstation, reningsverk, m. m., vilket sammantaget gav bra sysselsättningseffekter i en utpräglad glesbygd som inte är huvudcentrum i kommunen.

Då Vassbogruvan lades ned arbetade man i princip på liknande sätt och lyckades mycket bra med att klara sysselsättningen. Idre har därmed fått egen livskraft och genererar nu själv arbetstillfällen. Denna ort ligger 12 mil utanför det egentliga kommuncentrat och präglas i dag av viss växtvärk.

Herr talman! Naturligtvis behövs det en påputtning då och då, och framför allt en intresserad kommun som vill utveckla och förändra sig. Erfarenheter- na från detta projekt säger mig – och jag hoppas också er, ärade ledamöter – att det speciella glesbygdstödet är viktigt även i fortsättningen.

Jag är glad att arbetsmarknadsutskottet i sina skrivningar poängterar detta och ser glesbygdstödet som en viktig "motor" i aktiveringen ute i glesbygd- länen även framdeles. Jag vill också understryka vikten av att glesbygdstö- det kan vara flexibelt och inte binds upp av för snäva tillämpningsföre- skrifter.

Jag vill vidare peka på det s. k. IKS-stödet, som är ett viktigt komplement i skapandet av livskraftiga miljöer, som i sin tur genererar både arbetstillfällen och framtidstro.

Totalt sett är regeringens idéer om hur man skall åstadkomma utveckling av glesbygderna rätt bra, men vi måste vara observanta på att inte ge för snäva ramar för hur glesbygdstöden skall användas. Vi måste förändra reglerna i takt med att behoven förändras. Jag är övertygad om att de förslag som föreligger om länsorganens och kommunernas framtida roller kommer att både förenkla och stimulera.

Jag förutsätter att man också ökar servicen till brukarna av glesbygdstödet genom att aktivt och personellt hjälpa till vid ansökningsförfarandet. Till denna decentraliserade glesbygdsverksamhet behöver länsstyrelserna ökade anslag, så att de aktivt kan hjälpa till. Den i dag i Dagens Eko presenterade SIND-rapporten visar negativa resultat av glesbygdstödet, kanske på grund av för dålig uppföljning och dåliga resurser på länsstyrelserna.

Jag vill vidare framhålla att glesbygdsdelegationen skulle ha än mer förstärkta resurser för ett ännu mer aktivt arbete ute på fältet. Detta bör övervägas inför nästa budgetproposition.

I det betänkande från arbetsmarknadsutskottet som vi nu debatterar behandlas min motion A406 om en utökning av användningen av bl. a. glesbygdstödet till att omfatta nybyggnad eller om- och tillbyggnad av glesbygdsskolor. Det finns nämligen rapporter som visar att situationen är mycket allvarlig i vissa kommuner när det gäller skollokaler. Lokalerna befinner sig i mycket dåligt skick.

Orsakerna är flera. En är den stora utbyggnad av lokalbeståndet under 1960- och 1970-talen som delvis medförde brister i kvaliteten. De lokaler som då byggdes kräver nu omfattande underhåll.

En annan orsak är att många kommuner under ett antal år inte kunnat anslå tillräckligt med medel för underhåll och anpassning av lokaler.

Herr talman! Många glesbygdskommuner är i denna situation. De har en vilja att åtgärda brister i eller utveckla sina skolenheter, men medlen räcker inte till. En annan faktor som måste uppmärksammas är samhällets ansvar för att öka utbildningsnivån även i glesbygdskommunerna. För detta behövs lokaler.

Det går inte att höja kommunalskatten mera i våra glesbygdskommuner. Därför måste samhället – staten och kommunerna – finna former för att klara detta. Det behövs ett bättre statsbidrag till glesbygdskommunerna för att kunna klara den nödvändiga samhällsservicen.

Staten har dragit in skatt från glesbygdskommunerna genom att beskattningen av fysiska personer förändrats och utbors fritidshus inte längre beskattas i den kommun där de finns. Enligt min uppfattning måste glesbygdskommunerna få full kompensation från staten. Utskottets majoritet ser litet lättsinnigt på detta och hänvisar till regelverken för glesbygdssstödet användning som en anledning till att avslå min motion. Detta betyder att problemen för glesbygdskommunerna kvarstår vad gäller att kunna åstadkomma den grundservice som behövs.

Problem av typen Drevdagens långa skolstrejk skulle lätt kunna elimineras med ett erbjudande om en kvalitetsskola som lokaliseras till Idre, en gemensam enhet för hela Idre socken, omfattande ca 130 elever i årskurserna 1–9.

Herr talman! Utskottet anför att vad motionen beskriver är en s. k. ordinarie kommunal uppgift. Jag delar utskottets uppfattning vad gäller ansvaret, men jag inser att glesbygdskommunerna har stora svårigheter att med egen skattekraft klara de åtaganden som anses vara ordinarie verksamhet.

Låga befolkningstal och låg skattekraft har ofta negativ effekt på möjligheten att investera. Då växtkraft inträder, blir svårigheterna än större. Det är i dessa lägen, då en bygd är på väg att vända nedgången till investerings- och utvecklingsvilja, som glesbygdssstödet skulle kunna vara nyttigt för att man även snabbt skall kunna bygga upp den "grundservice" som en grundskoleenhet utgör.

Herr talman! I vissa glesbygder, typ Idre, skulle man då kunna skapa en "samlad enhet" för grundskola, komvux, gymnasieutbildning, turismutbildning, bibliotek, samlingslokaler, församlingshem, hobbylokaler, bagarstuga, ungdomslokaler m. m. De siffror som redovisas i betänkandet om ungdomsarbetslösheten i glesbygdskommunerna skulle minskas genom skapande av bra utbildningsenheter i glesbygden. Sådana "kreativitetscentra" borde nog också arbetsmarknadsutskottets majoritet se som nyttiga institutioner för att på sikt ge glesbygden egen livskraft. Därav borde glesbygdssstödet vara naturligt.

Jag förutsätter att riksdagen ser med välvilja på vad som anförts och att regeringen tar nödig hänsyn till de faktorer som beskrivits i mitt anförande,

då man skall fördela de s. k. extra skatteutjämningsbidragen till glesbygdskommunerna, i vart fall de glesbygdskommuner som aktivt försöker klara sina obligatoriska åtaganden, samt att riksdagen ger regeringen till känna att glesbygdstödet bör byggas ut till att omfatta det som jag har yrkat i min motion.

Jag hade gärna sett att socialdemokraterna och de övriga kamraterna i utskottsmajoriteten hade skickat det här vidare till regeringen. Nu tvingas jag yrka bifall till reservation 26.

Med det anförda ser jag fram mot regeringens utvecklingsfilosofi och ett samhälle som åter växer, även glesbygden, där också staten tar sitt ansvar för vägarna, som är mycket viktiga.

Herr talman! Regeringen måste vara observant på vad som händer. Som jag sade inledningsvis, håller vi på att skapa fler s. k. tillväxtregioner med utlokaliserade högskoleverksamheter, och starka tillväxtmiljöer skapas runt dessa. Detta tycker jag är mycket bra. Vi får en bättre balans. Men vi kommer ändå att behöva glesbygdstöden.

Regering och riksdag måste då och då se över om det som vi kallar glesbygd förändras vad gäller geografiskt läge i landet. Vissa områden försvinner och vissa nya kommer till. Jag förutsätter att det blir en bra avvägning även framdeles i kommande propositioner om regionalpolitiken.

Anf. 63 GÖTHE KNUTSON (m):

Herr talman! Behandlingen av detta ärende brukar av en del ledamöter och kanske framför allt av utomstående betecknas som en hembygdens dag. Jag tycker att de har alldeles fel. Jag har nu lyssnat åtskilliga timmar till vad som enligt min uppfattning är en alldeles utomordentligt intressant serie av anföranden.

Man får en bild av Sverige, och den blir inte ensidig, eftersom det från varje län finns någon talare från regeringssidan och minst en från oppositionen. Då kan man tänka sig att vi har fått åtminstone de flesta sidor belysta.

Låt mig på en punkt instämma i vad Bertil Måbrink sade, nämligen när han talade om Gunnel Jonängs lyriska beskrivning av sitt hemlän. Det var ett fint anförande vi fick lyssna till där. Bertil Måbrink och Gunnel Jonäng konstaterade att deras hemlandskap och län är vackert. Jag skall tala om ett annat landskap och län som är vackert, nämligen Värmland.

I det här betänkandet behandlas bl. a. en motion som Gullan Lindblad och jag har väckt och som heter A486. Där beskriver vi Värmland som det är, ett län med problem och med möjligheter. Det har varit många år av stora arbetslöshetsproblem. Vi har kunnat notera att vi ligger högt upp i arbetslöshetsligan, som det kallas. Nu har det blivit något bättre, naturligtvis tack vare konjunkturuppgången som har lyckats hålla i sig flera år.

Men arbetslösheten är inte slut i Värmland. Vi har fortfarande ca 5 000 öppet arbetslösa, och vi konstaterar i motionen att Värmland skulle behöva ca 5 000 nya arbetstillfällen för att ligga på genomsnittlig sysselsättningsnivå i riket. Situationen är särskilt besvärlig för ungdomar och kvinnor. Vi kan också konstatera att deltidssysselsättningen ligger bland de högsta i landet.

Karlstadsregionen har en högre arbetslöshet än åtta jämförbara regioner. Det innebär att ungdomar tvingas flytta utom länet för att få arbete. Väldigt

många har flyttat till den s. k. trestadsregionen, där Uddevalla har blivit ett centrum, starkt gynnat av den socialdemokratiska regeringen med någon miljard i statligt stöd. Värmland har i det senaste "paketet", det s. k. Bergslagspaketet, endast fått smulor.

Den värmländska industrin har gått ganska bra de senaste åren, men det är bara att konstatera att länet är ytterst beroende av sina basindustrier, och det medför naturligtvis problem när man saknar den allsidighet, den mångfald av branscher och strukturer, som man skulle önska.

I vår motion pekar vi på viktiga faktorer för Värmland. Vi pekar på vägarnas betydelse. Det krävs ökade satsningar på vägnätet i Värmland. Vi har väldigt stora problem med de tunga transporterna, bl. a. på vägen Årjäng–Arvika och väg 62 i Klarälvsdalen. Jag passar på att säga detta, även om det här betänkandet inte sysslar med vägar, men det är en förutsättning för den sysselsättning vi allihop vill åstadkomma.

Järnvägens betydelse är uppenbar, likaså flygets. Kanske är det en lokaliseringsstödsfråga också detta med den nya flygplats som vi måste få till Karlstadsregionen, en regional flygplats, på grund av att den nuvarande har dömts ut av miljöskäl. Det kostar ca 270 miljoner att åstadkomma den flygplatsen, och den måste åstadkommas snart.

I vår motion beskriver vi naturligtvis det enskilda näringslivets oerhört stora betydelse. En nyföretagaranda har så småningom börjat växa fram bl. a. på elektronik- och dataområdet, vilket skapat rätt många nya arbetstillfällen i Värmland. Detta ger faktiskt också arbete på mindre orter, vilket ju är utomordentligt positivt.

Vi föreslår i en särskild motion om de mindre företagen att bl. a. sänkta skatter och borttagande av skatt på arbetande kapital är en ytterst angelägen åtgärd ifrån statsmakternas sida för att åstadkomma den expansion som ger sysselsättning i ett skogslän som Värmland.

I vår motion pekar vi också på att företag inom stödområdet bör få en sänkning av arbetsgivaravgifterna. För Värmlands del skulle ett bifall till den moderata motionen betyda att arbetsgivaravgiften i Torsby kommun, som ligger i området B, sänks med tre procentenheter.

Arbetsmarknadspolitikens betydelse finns med i vår motion, liksom glesbygdstödet. Vi konstaterar att det finns en tillväxtkraft på den värmländska landsbygden.

Vi pekar också – och det är angeläget att göra detta, herr talman – på konsthantverket som en sysselsättningsfaktor på landsbygden. Den hämmas emellertid av den beskattning som normalt utgår på inkomster av rörelse. Vi föreslår – och det är ju i högsta grad en lokaliseringsåtgärd – att man har en viss skattebefrielse på samma sätt som för försäljning av egenplockade vilda bär och svamp. Detta skulle kunna sätta fart på en verksamhet som nu har liten omfattning.

Högskolans betydelse för Värmland understryks i vår motion. Vi konstaterar också att kulturen är en förutsättning för kreativ miljö.

Får jag, herr talman, också peka på ett särskilt projekt som berör Värmlands, Skaraborgs och Älvsborgs län. Det är Laxfond för Väneren. Det föreligger en motion om detta ifrån oss som är moderata riksdagsmän i de tre länen runt Väneren. Tillsammans med mig är det Arne Andersson i Ljung.

Ivar Virgin, Sten Svensson, Gullan Lindblad och Stig Bertilsson som står bakom motion A445.

På de två minuter som är kvar av den tid jag har bett om här kan jag endast fragmentariskt nämna innehållet i motionen. Det handlar om ett stort projekt inom området turism och fiske, som skulle innebära att sjön Vänern, den största insjön i Västeuropa, blir ett turistfiske-eldorado. Men det skulle också innebära att yrkesfisket fick ett uppsving.

Det handlar om att sätta ut smolt, att ta vara på de laxstammar som finns i Vänern. Detta kostar naturligtvis pengar.

Våra tre län, Värmlands, Skaraborgs och Älvsborgs län, samarbetar om detta. Vi samarbetar också i landsting och i kommuner. Det har varit en remissomgång som givit utomordentligt positiva svar. Alla är med på detta. Men i ett initialskede krävs insatser av stat, av landsting och av kommunerna. I motionen tar vi naturligtvis upp och begär insatser ifrån staten, rätt blygsamma summor för de närmaste åren: 1,5 resp. 0,9 och 0,9 miljoner som delfinansiering till det projekt som kostar ca 8 miljoner årligen och som skall ge orterna runt Vänern ett kraftfullt uppsving i turismen. Turism är en näring som vi i Värmland tror kommer att ge mycket sysselsättning. Vi tror också att det skall bli till gagn för befolkningen i dess helhet.

Projektet Laxfond för Vänern har av Sveriges turistråd betecknats som det viktigaste enskilda turistprojektet i Sverige. Skaraborgs läns hushållnings-sällskap har sett sig omkring och konstaterat inte bara att projektet har oerhört stor betydelse, utan också att det är den största positiva insatsen i hela Vänerregionen.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till de moderata reservationer som finns. Jag beklagar att utskottet inte skrivit mera positivt beträffande våra motioner. Eftersom avsnittet om Värmland och Laxfond för Vänern har ett enhälligt utskott bakom sig utgår jag ifrån att allt positivt och gott kommer att vederfaras såväl Värmlands län som Laxfond för Vänern.

6 § Kammaren beslöt kl. 17.57 att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

7 § Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00 under ledning av förste vice talmannen.

8 § Regionalpolitiken

(forts. arbetsmarknadsutskottets betänkande 13)

Anf. 64 MAUD BJÖRNEMALM (s):

Fru talman! En framgångsrik regional utveckling är naturligtvis beroende av flera faktorer. Det krävs aktiva kommuner och statliga organ som genom olika åtgärder skapar förutsättningar för en god utveckling i länet och i dess kommuner.

I propositionen om regionalpolitik framhålls att det krävs fortsatta satsningar på regionalpolitiken för att bl. a. motverka de tendenser som finns till ökade regionala obalanser och för att klara de regionalpolitiska målen att ge alla människor, oavsett var de bor i landet, tillgång till arbete, service och god miljö.

Arbetsmarknadsutskottet understryker i sitt betänkande att de regionalpolitiska insatserna bör koncentreras till de regioner som har eller förutses få problem, och dit hör bl. a. Bergslagen.

Norra och västra delen av Örebro län tillhör det område som räknas till Bergslagen. Det finns glädjande tecken på att Örebro län håller på att tvätta bort krisstämpeln. Arbetslösheten sjunker, och de lediga jobben blir fler. Man kan nog säga att en försiktig optimism spirar i länet, men att optimismen har ökat betyder inte att alla problem är lösta. Fortfarande har industrin stora strukturproblem. Länet är fortfarande diskriminerat jämfört med de län som klassas som skogslän. Arbetslösheten bland kvinnorna är fortfarande alltför hög, framför allt i bruksorterna.

Av stor betydelse för länets fortsatta utveckling är också att den pågående befolkningsminskningen kan hejdas. Örebro län har haft en stor befolkningsminskning under de senaste åren. Under den senaste femårsperioden förlorade länet 2 500 ungdomar i åldern 15–24 år. Läger man till att länets befolkning har en hög medelålder jämfört med landet i övrigt, är det inte svårt att tänka sig hur framtiden kan se ut om man inte redan nu vidtar kraftfulla åtgärder för att stoppa utflyttningen. Faktorer som påverkar i positiv riktning är tillgång till kvalificerad utbildning, goda kommunikationer, bra bostadsområden, bra service och inte minst viktigt: goda möjligheter till bra kultur- och fritidsaktiviteter.

Det här kräver naturligtvis insatser från kommunernas sida, men behovet av regionalpolitiska insatser kvarstår. De medel som statsmakterna hittills tillfört Örebro län motsvarar inte graden och tyngden av de problem som måste lösas.

I vår motion A418 redogör vi för de problem som finns i Örebro län, och vi föreslår också åtgärder för att länet skall kunna utvecklas. Vi föreslår bl. a. en ökad satsning på utbildning, eftersom vi anser att utbildningen är något av en ödesfråga för t. ex. näringslivets möjligheter till omvandling och anpassning till nya produktions- och marknadsvillkor.

Högskolan i Örebro är Sveriges största om man undantar de etablerade universitets- och högskoleorterna. Inom många områden har högskolan omfattande och kvalificerade utbildningar, men den tekniska utbildningen är fortfarande alltför liten. Att ha en väl utbyggd högskola är ett sätt för Örebro län att få behålla sina ungdomar.

Som jag tidigare sade är kvinnoarbetslösheten alltför stor, framför allt i bruksorterna. En effektiv åtgärd för att stärka kvinnornas ställning på arbetsmarknaden är att i större utsträckning ordna utbildningen på hemorten. Vi anser därför att komvuxorganisationen bör förstärkas inom Berslagskommunerna.

En ökad satsning på kommunikationer, på vägar och järnvägar, anser vi också vara en absolut förutsättning dels för länets fortsatta industriella utveckling, dels för att vi skall kunna behålla våra ungdomar. Att pendla från

bostadsorten till utbildning eller arbetet är i dag – framför allt i norra delen av länet – förenat med stora svårigheter. TGOJ och SJ drar in den ena tågförbindelsen efter den andra. Protester från berörda kommuner och länsstyrelser har hittills inte haft någon verkan.

Norra, västra och södra delarna av Örebro län är bergs- och skogsbygder. De domineras av bruksföretag, som på många orter är enda företag och där svarar för den huvudsakliga sysselsättningen.

Vi anser också att den nuvarande stödområdesindelningen inte motsvarar den näringslivssituation som gäller för Örebro län och föreslår i vår motion en annan indelning.

Karl-Erik Persson, vpk, har uppmärksammat vårt socialdemokratiska förslag till stödområdesindelning och framfört vårt yrkande i sin reservation, som jag kommer att stödja. Jag välkomnar Karl-Erik Persson i det regionalpolitiska arbetet för Örebro län, men då får Karl-Erik Persson också vara beredd på att det regionalpolitiska arbetet är mycket mer än att skriva reservationer på socialdemokratiska motioner.

Anf. 65 BJÖRN SAMUELSON (vpk):

Fru talman! Uppslutningen just nu i kammaren påminner mig om när jag senast deltog vid ett torgmöte i Årjäng, då fotbolls-VM samtidigt pågick.

I snart tio år har vi från vpk:s sida föreslagit riksdagen ett särskilt regionalpolitiskt åtgärdsprogram för Värmlands del. Vi har gett en rad exempel på vad ett åtgärdsprogram för länet skulle kunna innehålla. Tyvärr måste det konstateras att propäer från värmländskt håll om nödvändiga insatser för länets närings- och arbetsmarknadspolitiska situation har i stort sett klingat ohörda.

I uppvaktningar från länsstyrelsen, från särskilda Värmlandsdelegationer, i motioner i riksdagen, i interpellationer och i enkla frågor samt från fackliga arbetsgrupper och politiska partier har i olika sammanhang gjorts framställningar om insatser till gagn för länets utveckling. Det är väl inte helt rättvist att säga att arbetet varit resultatöst, men i förhållande till de gjorda kraftinsatserna har utfallet varit magert.

Ibland får jag känslan att länets situation inte tas på allvar från regeringens och myndigheters sida, trots att länet under en stor del av 80-talet haft en föga avundsvärd andra eller tredje plats i landet då det gäller hög arbetslöshet. Det säger sig självt att om det snart blir en lågkonjunktur – och sådana följer ju med naturnödvändighet högkonjunkturer i kapitalismen – så kommer en sådan att slå oerhört kraftigt i Värmland. Därför vore ett åtgärdsprogram för länet, med kraftiga inslag av satsningar på utbildningssektorn, kommunikationer, kultur och vidgade handelsmöjligheter internationellt för små och medelstora företag, en slags beredskapsåtgärd inför en sådan lågkonjunktur.

Det är beklagligt att det finns en så utbredd ovilja mot insatser för framtiden. Jag tror det vore värdefullt för framför allt länets ungdomar om de kunde få raka besked om hur vi politiker tänker oss framtiden för länet. Då kanske länets ungdomar kunde slippa destruktiva tankar som att vara tvingad att flytta för att få möjlighet till arbete och kunde i stället ägna sig åt studier och framtidsplanering, kunde tänka på hur fint det är att bo och leva i Värmland.

Vi har från vpk:s sida under åren försökt bidra till en politik för länet som har substans för ungdomen och framtiden. Vpk har föreslagit t. ex. att alla beredskapsarbeten, platser i ungdomslag m. m. skulle omvandlas till fasta jobb i länet. Vi har föreslagit specialinsatser på vuxenutbildningens område för länet för att bl. a. främja teknikspridningen. Vi har föreslagit att högskolan i Karlstad skall få fasta forskningsresurser. Vi har föreslagit utlokalisering av statliga verk och myndigheter till länet. Vi har föreslagit att ett internationellt institut med kurs- och forskningsverksamhet kring freds- och konfliktfrågor skall startas med lokalisering mitt på gränsen mellan Sverige och Norge. Lokaliseringen skall ses som en symbol.

Detta är bara några exempel på de framåtsyftande förslag för länet som vpk väckt bl. a. här i riksdagen. Dessa förslag har tyvärr inte hörtsammats av de andra politiska partierna.

Jag sade inledningsvis att riktigt helt resultatlöst har dock inte arbetet varit för att skapa framtidsinsatser för länet. Ett resultat är i varje fall att länet nu får fullskaleförsök med treårig yrkesutbildning i gymnasieskolan.

Och jag kan garantera kammarens ledamöter att utan vpk:s insats för att göra länet till ett pionjirlän på detta område hade aldrig utfallet blivit så positivt som det blev. Men låt oss inte stanna vid detta i och för sig positiva resultat.

Vi menar att det framöver vore lämpligt att låta Värmland bli det län där pionjärverksamhet bedrivs inom olika pedagogiska utvecklingsprojekt. Då skulle länet åtminstone i detta avseende bli en nationell angelägenhet och kanske få internationella ögon på sig.

Fru talman! Det brådskar med en framtidsinriktad politik för länet. Vpk är berett att föra en sådan realpolitik – och Värmlands ungdom kräver att vi gör det.

Anf. 66 HANS ROSENGREN (s):

Fru talman! Den socialdemokratiska politiken har varit framgångsrik när det gäller att förbättra situationen på arbetsmarknaden. Fler har fått arbete i hela landet, och arbetslösheten har minskat kraftigt.

Den här positiva utvecklingen har också skett i mitt hemlän, Värmland. Från att vi 1983 hade 10 300 arbetslösa, kan vi redovisa arbetslöshetstal på 3 000–4 000 i maj i år. Den här klara förbättringen är självfallet mycket glädjande. Men dagens situation får inte leda till att de regionalpolitiska ambitionerna avstannar eller att de centrala stödinsatserna dras ned. Det är nu när det är ordentlig fart i ekonomin som vi kan nå goda långsiktiga resultat.

Problemen i vårt och i andra liknande län är långt ifrån lösta. Det kommer att krävas avsevärda insatser för att bygga upp en varaktig stark näringsstruktur. Jag utgår ifrån att den nytillsatta regionalpolitiska utredningen också kommer fram till detta.

I relation till övriga län i landet ligger Värmland alltså kvar bland de län som har den högsta arbetslösheten. För att nå upp till riksgenomsnittets förvärvsfrekvens krävs ca 5 000 nya arbetstillfällen i Värmland. Särskilt besvärlig är situationen för ungdomar och kvinnor.

Samtidigt som det fortfarande finns regioner med betydande undersyssel-

sättning, dras andra regioner med svåra överhetttningsproblem. Det är en situation som borde skapa stora utvecklingsmöjligheter.

En kraftfull politik för regional utjämning är en god samhällsekonomisk investering, samtidigt som fler människor kan beredas arbete. En sådan regionalpolitik måste grunda sig på samlade insatser från många departement och politikområden.

Jag skall redovisa några områden som vi socialdemokrater i vårt län tycker är särskilt angelägna:

En satsning på bättre kommunikationer är nödvändig för länets utveckling. Utbyggnad av vägnätet, som Bergslagsdelegationen föreslagit, måste genomföras. Det gäller också att utveckla järnvägen, Vänersjöfarten och telekommunikationerna. Staten måste satsa på en ny flygplats i Karlstad, då den nuvarande är utdömd av miljöskäl.

Tillväxten i Sverige sker i huvudsak kring de sex universiteten. Det visar att universiteten i dag inte lever upp till rollen som hela landets universitet. Högskolan i Karlstad måste därför successivt förstärkas. Vårt mål är att skapa landets sjunde universitet i Karlstad.

Turistnäringen har stora framtida förutsättningar. Staten bör därför fortsätta att stödja utbyggnaden. Bl. a. skall projektet Laxfond för Vänerne genomföras.

Decentralisering och utlokalisering av statlig verksamhet måste fortsätta.

En intensiv informationskampanj, riktad till näringslivet i de överhettade regionerna – främst Stockholm – bör startas, med syfte att sprida kunskap om möjligheten att utvecklas utanför storstadsområdena. Den kan genomföras av staten i samverkan med län med undersysselsättning.

Ett fortsatt intensifierat utvecklingsarbete för Bergslagen måste genomföras. Jag vill också peka på ett problem som håller på att bli ett allt större hot mot regionens framtid, nämligen den tilltagande fjärrstyrningen av länets industri. Forskning som LO-distriktet bedriver visar följande:

- 1980 fanns mer än hälften av industrijobben i Värmlandsägda företag. Nu är det fråga om cirka en fjärdedel.
- 1980 fanns 17 000 jobb i Värmlandsägd industri. Nu är de nere i 7 000.
- 1980 fanns 12 800 jobb i industriföretag som kontrollerades från annat håll i landet. Nu är de 16 300.
- 1980 fanns 1 000 industrijobb i utlandsägda företag. Andelen är nu 4 000.

Den här utvecklingen är inte bra för vår region. Det håller på att bli för många våningar upp till dem som bestämmer. Det håller på att bli för många mil bort från dem som har kontroll över länets industri. Inflytandefrågorna blir självfallet lidande av den här utvecklingen, och det är ett hot mot länets utveckling. I en regionalpolitisk motion från oss socialdemokratiska ledamöter i Värmland har vi framfört en lång rad krav som syftar till en regional utjämning.

Nu har en ny regionalpolitisk utredning startat sitt arbete. Den skall behandla alla dessa viktiga frågor.

Jag har, fru talman, därför inget yrkande då jag förutsätter att de förslag och idéer som bl. a. vi har framfört kommer med i den utredningens avväganden.

Anf. 67 BO HAMMAR (vpk):

Herr talman! Rekordären har kommit tillbaka till Stockholm. Vissa delar av Storstockholmsområdet är inne i en enorm expansionsperiod. Enligt en del prognoser kommer vi här i regionen att få över 200 000 nya arbetsplatser fram till sekelskiftet.

Som stockholmare gläds jag naturligtvis över att den här staden befinner sig i en dynamisk utveckling. Men vi i vpk vill inte bara ha ett Stockholm i arbete, utan vi vill också ha ett Stockholm i hälsa och skönhet. Och den ohämmade expansion som nu pågår i Stockholmsregionen är inte hälsosam. Den är inte hälsosam för stockholmarna, eftersom den riskerar att förkväva vår stad. Den är inte hälsosam för det övriga landet, där på många håll den regionala obalansens problem förstärks.

Regional obalans är för övrigt något som drabbar också Stockholmsområdet. I vpk-motionen försöker vi ge en livfull skildring av vad som pågår utefter sträckan Norra Stationsgatan – Arlanda. Man kan få intrycket att hela Sveriges näringsliv i framtiden skall trängas in på det här området. I t. ex. Solna, som redan har två arbetsplatser på varje invånare, fortsätter expansionen. Här har nyss SAS, efter att ha ställt ultimativa krav, färdigställt ett nytt, jättelikt kontorskomplex med läcker sjöutsikt. Samtidigt är bristen på arbetsplatser stor i andra delar av Stockholmsregionen. Det gäller Södertörnskommunerna, som har hamnat i bakvatten. Det gäller den till ytan största kommunen i länet, nämligen Norrtälje.

Just nu är det ett väldigt sug efter byggnadsarbetare i Stockholmsregionen. Nybyggnationen är intensiv. I hög grad handlar det om kontorsbyggen. Man skulle faktiskt kunna få intrycket att vi har kontors- och inte bostadsbrist. Så är emellertid inte fallet. 130 000 människor står i bostadskön, och 70 000 av dem saknar egen bostad. Spekulationskarusellen snurrar allt fortare, och allt större penningbelopp är i omlopp.

Det är ingen tillfällighet att många av de nya mångmiljonärerna är verksamma just inom den här branschen. Det köps och säljs ungefär som när man spelar Monopol. Men det handlar ändå om riktiga pengar. Det får inte minst våra ungdomar känna av när de t. ex. tvingas betala en kvarts miljon för en etta med kokvrå i Tensta, för att över huvud taget få tak över huvudet. I innerstaden handlar det inte längre om sexsiffriga utan om sju-siffriga tal för bostadsrätterna. Och bostadsrätterna blir allt fler, enligt borgerligt önskemål, medan vanliga hyreslägenheter till en socialt acceptabel hyra blir allt färre till antalet. Ett ökat tryck på Stockholmsområdet kommer att ytterligare förvärra den allvarliga bostadsbristen.

Vpk vill kraftigt öka bostadsbyggandet, och vi vill vidta åtgärder för att komma till rätta med den förvärrade bostadssegregationen. Den sociala skiktningen mellan olika bostadsområden blir allt tydligare. Det handlar inte bara om skillnaderna mellan rika överklassområden i Djursholm och vissa andra norrorter i förhållande till de fattiga söderkommunerna. Nya skillnader uppstår. Mellan södra och norra Järvaområdet är det bara några stenkast. Men Rinkeby och Kista är två skilda världar. Det krävs politiska och ekonomiska styrmedel för att övervinna den här segregationen. Klyftorna i Storstockholmsområdet tar sig också uttryck i en förvärrad social utslagning. I hög grad är det arbetarklassens barn ute i betongförrorterna som

drabbas. Klasskillnaderna skärps i stället för att minskas.

Fru talman! För att bli litet mer positiv: Vilka andra huvudstäder i världen än Stockholm kan erbjuda bad och fiske mitt inne i centrala staden? Med rätta kan vi vara stolta över att bo i en av världens vackraste och renaste huvudstäder – men hur länge till? Miljöförstörelsen kopplar ett allt hårdare grepp på oss. Biltrafiken, som enligt de kommunala planerna skulle minska 20 % under de gångna åren, ökar i stället kraftigt. Vattendrag och skogar håller på att förstöras.

Snart står vi inför valet mellan stadens överlevnad och bilismens ohämmade expansion. I vpk anser vi att bilisterna måste offra litet av sin bekvämlighet och betala vad bilismen kostar. I stället skall vi satsa på en kraftig utbyggnad och förbättring av kollektivtrafiken, med nya, snabba förbindelser till låga priser, helst nolltaxa. Räddhågad valtaktik får inte hindra ansvariga politiker från att fatta nödvändiga beslut. Ytterst handlar det om huruvida vi vill efterlämna till våra barn och barnbarn en stad och en Stockholmsregion där det fortfarande finns rena vatten att bada i och dra upp fisk ur och där det finns skogar att ströva i.

Allt detta goda kan vi inte uppnå utan att kommun och landsting får bättre styrmedel. Vi måste kunna använda oss av t. ex. läges- och miljöavgifter som instrument. Vi måste kunna bestämma om etableringskontroll och styrning av investeringarna. Det är därför vi i vpk i vår motion förordar en särskild utredning för att ge politikerna i bl. a. Storstockholmsområdet sådana möjligheter.

De här förslagen avvisas av utskottsmajoriteten, med hänvisning till att kommunerna själva får klara av detta. Men problemet är just att vi inte kan klara av detta eftersom lagstiftningen förhindrar oss att vidta nödvändiga åtgärder. Vi vill inte bolla över alla de här problemen till staten. Vi ber bara om en lagstiftning som gör det möjligt för oss här i Stockholmsområdet att ta itu med problemen. Nog kunde väl utskottet ha kostat på sig att åtminstone förorda en utredning om problemen.

Jag yrkar, fru talman, med detta bifall till vpk-reservation nr 43.

Anf. 68 BARBRO NILSSON i Visby (m):

Fru talman! Regionalpolitikens mål är att ge alla människor, oavsett var de bor, tillgång till arbete, service och en god miljö. För att detta ganska djärva mål skall kunna uppnås krävs vitt skilda åtgärds paket i olika delar av vårt land.

När det gäller Gotland gav regeringen år 1985 SIND i uppdrag att i en rapport ge förslag på lämpliga åtgärder för näringslivets utveckling. Den rapporten är fortfarande aktuell och läsvärd för de regeringsmedlemmar som på sommaren gästas Gotland. Mycket av det som föreslås är ännu inte åtgärdat.

Fru talman! Jag anser att det är viktigt att så många beslut som möjligt fattas på regional nivå, i samverkan mellan centrala och lokala myndigheter och de enskilda människor som besluten gäller. Utvecklingscentrum Gotland har vuxit fram på just detta sätt och är i dag en stor tillgång för Gotland. För detta tackar vi faktiskt våra myndigheter för deras hjälp och medverkan. Vår industriminister sade på förmiddagen att vi bara gnällde och gnällde, men detta är han faktiskt värd ett tack för.

Länsanslaget och glesbygdssstödet betyder mycket för Gotland, och det är bra att länsanslaget skall räknas upp. Men i sammanhanget kan man peka på att Dagmarbeslutet för Gotland betyder att vi på två år måste skicka i väg 10 miljoner. Staten ger och staten tar.

Något som ur regionalpolitisk synpunkt är mycket viktigt är en samverkan mellan departementen. Det lär finnas en statssekreterargrupp som har den uppgiften, men det är tyvärr en ganska osynlig grupp. Det hade varit bra att få diskutera Gotlandsproblemen just med den. Då kanske inte så mycket hade gått snett.

I SIND-rapporten står att läsa att Gotland bör garanteras utrymme för minst oförändrad produktion av animalieprodukter – särskilt mjölk och sockerbetor. Detta påpekades långt innan myndigheterna beslutade om tvåprissystem på mjölk. Det gjordes då tyvärr inget undantag för Gotland, trots att vi uppvaktade i ärendet. I dag har animalieproduktionen minskat så mycket att vårt ganska nya slakteri har brist på slaktdjur. Vi kan inte, som i andra län, resa över länsgränsen och handla. Vi är hänvisade till att klara oss själva.

Om myndigheterna hade lyssnat på oss och satt sig in i våra problem, hade det säkerligen inte blivit på detta mycket olyckliga sätt. Vi har en centralistisk regering. Den lyssnar sällan. Vi har ju fått statliga bidrag för byggandet av slakteriet, och då vore det ju bra om vi kunde nyttja det i full skala.

Jag skall gå vidare litet grand med utgångspunkt i just SIND-rapporten. Vi har ett sockerbruk på Gotland, vars kapacitet utnyttjas till bara 70 %. Om arealen skulle få utökas med 20 %, skulle bruket kunna nyttjas fullt ut. Detta skulle dessutom ge många välbehövliga arbetstillfällen åt våra jordbrukare. Sockerbetorna är ju dessutom en viktig täckgröda, som minskar kväveläckaget – viktigt för miljön! I denna fråga har vår jordbruksminister ännu möjlighet att uppmana sina riksdagsledamöter att rösta för en center- och moderatmotion, där det föreslås just en utökning av betarealen.

Skall SIND-rapporten vara till något förpliktande, bör man väl handla efter intentionerna i denna. Finansministern lär ju ha tagit en folktopmotion om höjd oljeskatt till sitt hjärta, så varför inte denna gång rösta med oss. Detta skulle vara bra för Gotland.

Fru talman! Jordbruksnäringen är Sveriges basnäring och Gotlands absolut viktigaste näringsgren. Så har det alltid varit, och så bör det nog av många skäl också förbli.

Vi måste vara självförsörjande på livsmedel. Vi måste av försvarspolitiska skäl också ha ett visst överskott. För Sveriges skull måste en beredskap finnas varje dag, året runt. Jordbruksfastigheterna på Gotland ligger spridda runt ön och bidrar till att behålla kulturlandskapet öppet. Också ur försvarspolitisk synpunkt är det viktigt med en spridd bosättning.

Vi har många hemvärnsmän runt om på Gotland. Detta är viktigt för totalförsvaret. Av tradition känner våra jordbrukare detta ansvar.

Vad som just nu oroar oss är att många jordbruksenheter står inför generationsskiftet. De unga vågar inte satsa på fortsatt jordbruk, fru talman, och tyvärr försvinner många små enheter. Lönsamheten är dålig och osäkerheten är stor. Det är ingen som vet vad den socialdemokratiska regeringen beslutar i morgon. Jo, vi vet att tvåprissystemet nu skall upphöra

med omedelbar verkan, om regeringen får sin vilja igenom, och att en ny omställningsprocess skall sättas i gång. Bensin- och oljepriserna stiger. Fastighetsskatten ökar.

Det börjar också bli kris vid vår lantbruksskola, eftersom alltför få söker till lantbruksutbildningen. Detta är farligt, fru talman.

I dessa dagar dammsuger man dessutom i Stockholmsregionen sina omgivningar på jakt efter arbetskraft. Det är förmodligen bara bristen på bostäder i storstadsområdet som gör att en ny flyttningsvåg inte har dragit i gång. Detta får inte ske. Vi behöver ett befolkningsunderlag på ca 56 000 människor för att kunna leva ett bra vardagsliv och ge en god service åt våra sommargäster.

Fru talman! Statsmakterna borde sätta sig in i våra jordbrukares problem och ta initiativ till att underlätta näringens fortbestånd.

I SIND-rapporten kan man vidare läsa att färjetrafiken bör garanteras en tillfredsställande minimistandard, därför att goda kommunikationer är livsviktiga i regionalpolitiken. Kommunikationerna är kanske viktigare för Gotland än för något annat län, eftersom vi har ett stort handikapp, havet. Vi har minsann ingen valfrihet mellan olika transportmöjligheter.

Vi anser att staten skall svara för den s. k. infrastrukturen på Gotland på precis samma sätt som när det gäller landet i övrigt. För oss gäller det hamnar och tonnage. Vi skall inte behöva diskutera statsbidragens storlek oftare än vad man gör i landet i övrigt.

Vår kommunikationsminister gästade oss för något år sedan och sade då att kommunikationerna till Gotland inte var hans bord. Han hade minsann överlåtit ansvaret till transportrådet.

Vi anser vidare att våra kommunikationer är så viktiga, inte minst regionalpolitiskt, att handläggningen bör flyttas upp till departementet igen. Kommunikationerna måste snarast få en långsiktig lösning. Våra myndigheter kan inte i månader år efter år diskutera taxor och turlistor med transportrådet för att pressa statsbidraget – så har vi det i dag. Jag hoppas att kommunikationsministern framdeles tar sitt självklara ansvar för Gotlands kommunikationer. Gotland måste få kosta.

Till sist, fru talman, skall vi komma ihåg att de marina upprustningarna i Östersjön fortsätter. Gotland blir allt viktigare försvarspolitiskt. Gotland är vårt gränsområde österut – en larmklockeplattform i Östersjön. Därför bör Gotland ägnas särskild uppmärksamhet regionalpolitiskt, så att inte vår ö börjar avfolkas.

Vi har problem. Gotland har Sveriges lägsta skattekraft och den största glesbygden. Jordbruket är den helt dominerande näringen. Jordbrukssektorn bör därför, det säger jag om igen, ägnas särskild uppmärksamhet. Denna är trots allt den näringsgren som kanske har de största förutsättningarna att vidareutvecklas, med många småföretag runt omkring.

För Sveriges framtid måste regeringen ta ett stort ansvar för Gotland, så att vår ö inte avfolkas. Vi är en försvarspost österut.

Anf. 69 REYNOLDH FURUSTRAND (s):

Fru talman! Omvandlingen från jordbrukssamhälle, via industrisamhälle, till tjänstesamhälle har gått mycket fort i Sverige.

Prot. 1987/88:127
26 maj 1988

Regionalpolitiken

Jordbruket, stålet, gjuterierna, verkstads- och textilindustrin har varit och är delvis fortfarande basen för den södermanländska sysselsättningen. Men bara uppräknningen av de här branscherna påminner oss om nedläggningar och strukturomvandlingar. I orter som Eskilstuna, Hälleforsnäs och Oxelösund lever man fortfarande med en viss oro för framtiden. Trots detta har vi i dag den högsta sysselsättningen någonsin i Södermanland, och det är självfallet glädjande.

Men vi har också erfarenhet av vad som händer när konjunkturerna snabbt växlar. När det blir arbetslöshet och sämre tider ökar utflyttningen från vårt län.

När vi nu ser den starka expansion som sker i framför allt storstadsområdena och kring högskoleorterna, ser vi också att vårt flyttningsnetto utvecklas i en klart negativ riktning. Fortfarande ligger Södermanland i botten. Ungdomar söker sig till de expansiva orterna för att få en bättre utbildning och ett bättre jobb.

Södermanlands län har emellertid tillsammans med övriga län i Mälardalen goda möjligheter att lätta på det höga tryck som nu finns i framför allt Stockholmsregionen.

Fru talman! LO- och TCO-distrikten i Mälardalen och Stockholm har uttalat sitt stöd för att Mälardalen är ett bra komplement.

Vi har i Mälardalen kommuner som genom att de har fört en framsynt kommunalpolitik skapat förutsättningar för att avlasta det överexpansiva Stockholmsområdet. Men för att klara detta krävs regionalpolitiska satsningar av betydelse.

Låt mig peka på några satsningar som Södermanland och Mälardalen skulle ha nytta av och som skulle bli den vitamininjektion som så väl behövs.

Man brukar säga att järnvägen har framtiden för sig. Svealandsbanan från Stockholm via Södertälje och Strängnäs till Eskilstuna och vidare är ett bra exempel på att man med goda, spårbundna kommunikationer kan klara pendling också i ett mycket större område.

Vi socialdemokrater i Södermanland har gått i spetsen för utvecklingen av Svealandsbanan. Vi kan också glädja oss åt att de borgerliga ledamöterna från Södermanland i denna riksdag delar vår uppfattning när det gäller denna satsning.

Vi ser självfallet också glädjande och positivt på riksdagens tidigare ställningstagande om en samordnad tågtrafik runt Mälaren. Men nu måste arbetet för ett snabbt genomförande få högsta prioritet.

Beslutet om snabbtåg Stockholm–Göteborg och Stockholm–Malmö påverkar också trafiken i andra delar av Södermanland – Nyköping, Flen och Katrineholm. Men ett oåterkalleligt krav från Södermanland är att de nya tågen inte skall innebära att det blir färre tåguppehåll i länet.

Från socialdemokratiskt håll stödjer vi också byggandet av den nya stationen Södertälje Syd, som kommer att få stor betydelse både för östra Södermanland och Svealandsbanans anknäpning till stambanorna.

Men, fru talman, också när det gäller vägarnas betydelse som bra länkar i ett län finns stora brister i Södermanland. Inget annat län har genomgående så dåligt riksvägnät som just Södermanland. Vårt länsvägnät har också oerhört stora brister. Skall vi kunna bättre rätta till miljöproblem förorsaka-

de av biltrafik, så måste också trafikströmmarna flyta bättre och få en bättre spridning. Skall vårt näringsliv fungera, ja, då behövs bra vägar.

Europaväg 3 har den sämsta vägsträckan på hela sin sträckning just i Södermanland. Här krävs stora insatser för framtiden, insatser som har ett klart riksintresse.

Fru talman! Bra vägar och bra järnvägar är bra motorer för förnyelse. Men det finns också andra motorer som förnyar ett län.

Gymnasieutbildningen är väl utbyggd i vårt län. Den reformering som nu sker av de tvååriga yrkeslinjerna är positiv för ett industrilän. Och den förändring som provas genom att man flyttar de två sista åren på teknisk linje till högskolan innebär en kvalitetsförbättring och bör snarast byggas ut ytterligare.

Erfarenheter från andra håll i landet visar att runt högskolorna skapas kreativa miljöer, som också innebär både fler och nya jobb och en stimulerande kulturell miljö. Vi anser att det är viktigt att vi får resurser för att bygga ut en högskoleutbildning i Sörmland.

Högskolesamarbetet mellan Eskilstuna och Västerås har med mycket små resurser visat att det går att skapa en väl fungerande utbildning. Men ytterligare satsningar skulle ge möjlighet att förlägga t. ex. civilingenjörsutbildning i såväl maskin- som produktionsteknik till nämnda högskola.

En kvalificerad ekonomiutbildning ingår också i de framtida planerna.

Fru talman! Vi har i en motion, som behandlas i samband med detta betänkande, pekat på ett antal faktorer som är viktiga för vårt läns utveckling på lång sikt. Jag har i mitt anförande belyst några områden.

Att sysselsättningsläget för närvarande är gynnsamt beror på den goda konjunkturen, men det får inte dölja de problem som vårt län drabbas av på grund av den avindustrialisering som lett till förlusten av flera tusen arbetstillfällen. Särskild uppmärksamhet måste därför ägnas åt att skapa tillgång till meningsfull och lönsam sysselsättning. Detta gäller inom både den privata och den offentliga sektorn.

Fru talman! Jag tänker inte ställa något yrkande med anledning av vad jag anfört, utan jag nöjer mig med att återge den målformulering för regionalpolitiken som riksdagen formulerade 1985 på följande sätt.

Regionalpolitiken skall skapa förutsättningar för en balanserad befolkningsutveckling i landets olika delar och ge människor tillgång till arbete, service och en god miljö oavsett var de bor i landet.

Anf. 70 NILS BERNDTSON (vpk):

Fru talman! Regionalpolitiken kan ha olika syften. Vanligtvis inriktas den på att reparera påtagbara brister i en region. För att motsvara begreppet regionalpolitik borde enligt min mening en betydligt mer offensiv inriktning prägla verksamheten. Detta synsätt gäller allmänt. Jag har i motion A469 tagit Östergötland som utgångspunkt. Det finns särskilda skäl för att ta ett län som Östergötland till utgångspunkt för en offensiv regionalpolitik. Jag skall peka på några av dessa:

Betydande förändringar i länets struktur har skett inom en förhållandevis kort tid. Det gäller inte bara förskjutningen från landsbygd till städer och tätorter utan också förändringar i industristrukturen. Textilindustrin, som

utgjorde grunden för industrisysselsättningen i Norrköping, har praktiskt taget avvecklats. Detsamma gäller Motala Verkstad, vars produktion och sysselsättning präglade denna kommun. Kristendenser vid Luxor i Motala, särskilda problem i Valdemarsvik, Kisa och Boxholm är andra exempel.

De statliga insatser som har gjorts vid sådana tillfällen har varit föga framåtsiktande. Ingenting har gjorts för att tillvarata de särskilda möjligheter som funnits. Begränsningarna i den traditionella regionalpolitiken och arbetsmarknadspolitikerna har tydligt kommit till uttryck i detta län.

Ägande- och maktstrukturen i Östergötland har starkt påverkat utvecklingen. Men av detta har inga slutsatser dragits. Konsekvenserna för samhället av förändringarna har heller inte belysts på ett systematiskt sätt. Vad som har gjorts därvidlag har skett utan statlig medverkan.

Vilka tillgångar i fråga om yrkeskunnande som går förlorade tillhör frågor som borde analyseras. Vilka speciella förutsättningar som finns på orten eller i regionen för att utveckla nya verksamheter borde också kartläggas.

Det är mot denna bakgrund som kravet på ett åtgärdsprogram för Östergötland rests. Låt mig på en gång säga att ett sådant arbete skulle få betydelse långt utöver detta län. Det skulle vara ett nytt sätt att tackla regionalpolitiken som kunde få betydelse för hela landet.

I motionen har pekats på några särskilda problem och förutsättningar, som jag här kortfattat skall beröra.

Sysselsättningen i Östergötland är i hög grad beroende av statliga beslut genom det starka inslaget av militär verksamhet. I särskilda motioner har behovet av en planering för övergång till civil produktion aktualiserats. Detta är nödvändigt för att trygga sysselsättningen och utvecklingen i regionen. Men det är också motiverat för att tillvarata viktiga resurser för andra områden i samhället. Jag skall nu endast beröra denna fråga utifrån att de väldiga statliga satsningarna på militär flygplanstillverkning understryker det angelägna i statlig medverkan i upprättandet av ett åtgärdsprogram för Östergötland.

I motionen har också pekats på förutsättningarna att skapa ett data- och elektronikcentrum i Östergötland och på de speciella möjligheter i fråga om både förädling av livsmedel och produktion av energigrödor som detta jordbrukslän erbjuder.

Förekosterna av universitet och teknisk högskola och ett i övrigt väl utvecklat utbildningsväsende ger speciella betingelser för forskning och utveckling.

Redan finns ett transport- och trafiksystem av stor betydelse i regionen. Framskridna planer på regional tågtrafik skulle kunna utveckla detta system på ett miljömässigt bra sätt.

Kulturlivet och naturtillgångarna i länet är andra tillgångar av betydelse.

Östergötland kan utvecklas som ett alternativ till storstadsregionerna under miljömässigt gynnsamma betingelser.

Vad säger då arbetsmarknadsutskottets majoritet om dessa tankar?

”Enligt utskottets mening är upprättandet av åtgärdsprogram för ett län, innefattande en samlad studie av länets struktur, särskilda problem och förutsättningar, såsom förordas i motion A469 beträffande Östergötland, en

uppgift som faller inom ramen för det planerings- och utvecklingsarbete som en länsstyrelse har att bedriva utan särskilt initiativ från statsmakernas sida.”

Vad skall man säga om detta? Utskottet kan tydligen inte tänka sig några nya initiativ. Låt mig säga att Östergötland har en aktiv länsstyrelse, som tillvaratar olika möjligheter. Den vet säkert sin roll, men vad motionen handlar om är att den statliga regionalpolitiken skall gå utanför de ramar som hittills gällt. Det kan också behövas särskilda resurser. Självfallet skall länsmyndigheterna i hög grad svara för upprättande av ett sådant åtgärdsprogram som begärs i motionen. I motionen sägs också att i samverkan mellan statliga och regionala organ, landsting och kommuner och med aktiv medverkan från fackliga och andra intresseorganisationer bör ett åtgärdsprogram för Östergötland arbetas fram. Den poängen, att medverkan och ansvar skall breddas, har utskottet tydligen missat.

Än en gång måste jag som motionär konstatera att tankar som går utanför den hittills förda regionalpolitiken inte slagit rot i arbetsmarknadsutskottet. Jag anser för den skull inte att motionerandet har varit förgäves – det pågår ju en debatt om regionalpolitikens roll, och utvecklingen torde framtvinga ett aktivare sätt att bedriva regionalpolitik i framtiden. Östergötland ligger väl till för en sådan nyskapande verksamhet. Länets speciella problem och i minst lika hög grad speciella möjligheter talar för detta.

I reservation 44 har Karl-Erik Persson tillstyrkt motionen om ett åtgärdsprogram för Östergötland, och jag yrkar, fru talman, bifall till denna reservation.

Anf. 71 INGRID HASSELSTRÖM NYVALL (fp):

Fru talman! När jag nu vill säga några ord om Kalmar län skall jag inte framföra långa klagovisor. Länet är som helhet inte ett krislän, men lokalt finns det anledning till rejäla bekymmer.

Sydöstra Sveriges problem har sedan flera år uppmärksammats av regeringen. Som konstateras i betänkandet har en lång rad åtgärder vidtagits med tonvikt på Blekinge, som bl. a. fått utlokalisering av två statliga verk och en ny högskola. Utskottet säger vidare att detta inte innebär en underskattning av problemen i andra delar av regionen. Regeringen och centrala myndigheter ”bör även uppmärksamma bl. a. Kalmar län, där särskilt den norra delen har uppenbara svårigheter”. Jag hoppas att detta är ett löfte att ta fasta på.

Själv har jag bidragit till årets motionsflod med förslag på två statliga utlokaliseringar till den norra länsdelen; dock inte av hela verk utan i första hand av delar av statens naturvårdsverk till Västervik och likaså någon enhet ur statens kärnkraftinspektion till Simpevarp, där både OKG och central-lagret CLAB ligger. Dit hoppas vi också få ett bergslaboratorium för fortsatt forskningsarbete kring slutförvaringen.

Regeringen kommer att från jordbruksutskottet få en beställning på nya tag för ett Östersjölaboratorium – en beställning som efter algkatastrofen i Västerhavet känns ännu angelägnare. Ett sådant laboratorium skulle ligga väl i linje med den miljöforskning och utbildning som finns vid högskolan i Kalmar och bör därför lokaliseras dit. Att Kalmar nu får behålla sin

lärarutbildning och dessutom kommit väl i gång med de nya tekniska linjerna är utomordentligt positivt. Kan man därtill finna möjligheter till samordning med utbildning i norra länet för att minska utflyttningen därifrån, vore detta ett plus för utvecklingen både i norr och i söder.

Kalmar län är ett agrart län. De strukturella förändringarna inom jordbrukssektorn är oroande, t. ex. en minskning av betodlingen och därmed risk för att sockerbruket i Mörbylånga inte har tillräckligt underlag. Sockerbetsodlingen är såväl ur jordbruksekonomisk synpunkt som ur sysselsättnings-, beredskaps- och miljösynpunkt så värdefull att den bör bevaras så intakt som möjligt. Ca 400 årsarbeten är i fara om sockerbetsodlingen försvinner.

Södra Öland måste få behålla de få industrier som finns. Turismen utvecklas något men kan aldrig bli samma stora näringsgren som på norra delen av ön. Det är dock beklagligt att regeringen i år inte gett tillstånd till färjetrafik från norra Öland till Gotland, ett viktigt inslag i turismen där.

Fru talman! Vindkraft bör kunna bli en ny satsning för ön. Vindkraftsutredningen har föreslagit ett stort antal verk utanför de nordöstra och sydvästra kusterna. Den stora mängden har förskräckt bl. a. yrkesfiskarna. Men låt oss pröva oss fram i mindre skala och se konsekvenserna – vi behöver ju elersättning när kärnkraften avvecklas.

Kalmar län kan säkert bidra till energiomställningen med mer än vind. Biobränslen kan produceras i länet, och om etanol som drivmedel blir aktuellt, vilket jag hoppas, kan Mönsterås bruk snabbt utöka sin verksamhet även till detta område.

Den höjning av länsanslaget som riksdagen beslutade förra året innebar 50 % mer eller totalt 9 milj. kr. till Kalmar län. Detta var välkommet! Men ser man till befolkningens minskande storlek, där mer än var femte är pensionär, till det ringa antalet statliga arbetare och till det delvis avfolkade inlandet, borde vi ha en större andel för att aktivt kunna stödja näringsliv och glesbygd.

Till sist vill jag något ta upp kommunikationerna. Det är bra att kust-till-kust-banan Kalmar/Karlskrona-Göteborg nu ingår i stömnätet, men den behöver rustas upp. Det behöver även E 66-an på några viktiga punkter. Med förväntningar men också med en viss oro ser vi fram mot hur de beslutade förändringarna inom trafikpolitiken med ett större länsansvar skall genomföras i länet. Särskilt i norr behöver kommunikationerna förstärkas, inte försämrats. Den regionalpolitiska aspekten i trafikpolitiken får inte försummas.

Anf. 72 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Den här debatten har nu för andra gången kommit in på ämnet sydöstra Sverige och Kalmar län i synnerhet. Detta berördes också i utskottsrundan av centerns representant Kersti Johansson. Att vi nu ganska intensivt diskuterar det här området en andra gång visar för det första att detta är ett område i landet som just nu har stora regionalpolitiska problem; för det andra att det finns partier och ledamöter i arbetsmarknadsutskottet som har insett områdets problem och också har anvisat förslag till lösningar.

Arbetsmarknadsutskottet har tagit upp detta område i sitt betänkande –

man har om inte annat varit tvungen att göra det, eftersom det föreligger motionskrav om en annan politik för detta område – men då har man i första hand berört utvecklingen i Blekinge; detta behandlades av Ingrid Hasselström Nyvall nyss. I likhet med henne konstaterar jag bara detta och hoppas samtidigt att det inte innebär ett första steg i ett försök från utskottets och utskottsmajoritetens sida att glida ifrån de problem som finns i Kalmar län, som ju är en del av detta sammanhängande område i sydöstra Sverige.

Jag noterar med tillfredsställelse den utveckling som har skett i Blekinge och de åtgärder som där har satts in. Jag gratulerar Blekinge till dessa resultat. Jag har själv försökt medverka till en positiv utveckling där och deltagit i de beslut som har fattats, och jag hoppas nu att detta skall bli starten på en utveckling som också kommer Kalmar län till del.

I arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 13 tas tre motioner upp, som jag och några andra centerpartister har väckt under den allmänna motionstiden. I motionerna berör vi utvecklingen i just sydöstra Sverige, i första hand i Kalmar län.

I motion A402 föreslår Gösta Andersson och jag att ett landsbygdspolitiskt program utarbetas för en positiv utveckling av landsbygden i Kalmar län. I motion A458 berör Gösta Andersson och jag den regionalpolitiska situationen i Kalmar län, och då i ett vidare sammanhang. Vi kräver ett särskilt sydostpaket.

Vidare begär vi i centern i motion A405 åtgärder för en bättre samordning av skärgårdspolitiken, som ju i högsta grad berör just Kalmar län.

Fru talman! Effekterna av sex års socialdemokratisk regeringspolitik är inte särskilt uppmuntrande för Kalmar län. Avfolkningstakten har accelererat. Kommunikationerna har allvarligt försämrats. Kapitalströmmarna styrs i riktning från länet. Skattetrycket för länets normalinkomsttagare har skärpts. Orättvisorna när det gäller länets barnfamiljer består. Länets glesbygdsskolor är nedläggningshotade. Det senaste som har hänt beträffande jordbrukets framtida utveckling – jag tänker då på vad som har skett den här veckan i jordbruksutskottet – och beträffande tvåprissystemet för mjölk gör att hundratals jobb inom jordbruksnäringen är direkt hotade.

Det är ändå en framgång att få utskottsmajoriteten att inse att det finns uppenbara problem i Kalmar län. På s. 76 i betänkandet ger utskottsmajoriteten uttryck för detta. Man säger nämligen att regeringen och centrala myndigheter även bör uppmärksamma Kalmar län, där särskilt den norra delen har uppenbara svårigheter. Med tanke på denna skrivning hade man kunnat vänta sig ett bifall till våra motioner. Men något bifall blev det alltså inte.

Motionskravet om ett landsbygdsutvecklingsprogram för länet avvisas med hänvisning till den generella höjning av anslagen som skedde förra året och som alltså gällde hela landet. Detsamma gäller förslaget om höjda anslag till utvecklingsinsatser.

Om utskottet hade följt centerns förslag om en höjning av dessa anslag, skulle det ha möjliggjort ett tillmötesgående av kraven i våra motioner. Därigenom skulle dessa för Kalmar så angelägna åtgärder ha kunnat vidtas.

Fru talman! I en särskild motion från samtliga centerpartister i sydöstra Sverige framförs kravet på ett utvecklingsprogram för just sydöstra Sverige. I

motion A458 ställer vi i centern – som jag tidigare nämnt – detta krav, med utgångspunkt i den speciella situation som råder i Kalmar län. Vi anger också inriktningen för ett sådant program. Detta vårt motionskrav har fått stöd i reservation 3 av de centerpartistiska ledamöterna i arbetsmarknadsutskottet. Jag hänvisar till de utskottsrundor som har varit och till att detta, som jag tidigare nämnt, närmare har utvecklats av Kersti Johansson. Jag nöjer mig därför med att instämma i det som hon anför.

Ännu en gång: Utskottets skrivning på s. 76 om att regeringen och centrala myndigheter särskilt bör uppmärksamma Kalmar län kan betecknas som ett fall framåt. Men enbart vackra ord hjälper inte Kalmar län. Det behövs också konkreta åtgärder och en i handling klart visad viljeinriktning – dvs. att länet skall ha en med övriga områden i landet jämförbar framtid. Vad länet nu behöver är alltså mer av raka och klara besked.

Jordbruket bör få samma generösa ekonomiska villkor som de som regeringen redan tidigare har medgett skall gälla för ett antal storföretag.

Sådana här insatser är nödvändiga när det gäller att underlätta jordbrukets satsning på alternativa grödor.

Vidare bör regeringen snabbt ge klara besked om att en fortsatt sockerbetsodling kommer att garanteras beträffande Öland och Kalmar läns fastland. Besked bör också ges om att sockerproduktionen vid bruket i Mörbylånga garanteras för framtiden. Dessutom behövs det besked om att glesbygdssstödet snabbt bör byggas ut, så att det effektivare kan stimulera till utveckling av småföretagsverksamheten i Kalmar län. Det behövs också besked om att ett program för upprustning av länsvägarna kommer att upprättas, med siktet inställt på att länets samliga grusvägar beläggs under en femårsperiod.

Regeringen bör även ge klara besked om att mindre skolor i landsorten och ute i samhällena får fortleva även i framtiden. Framför allt bör regeringen nu ge besked om att sydöstra Sverige står på tur för ett regionalpolitiskt utvecklingspaket som har den inriktning som vi föreslagit i vår motion och som överensstämmer med de förslag som har lagts fram när det gäller Bergslagen och norra Sverige.

Vad är det som gör att man från statsmakternas sida fortfarande tvekar att handla? Man har ju insett att Kalmar län har problem. Tydligt förstår man även vad det handlar om.

Fru talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationerna 3, 22 och 32 som tillgodoser yrkandena i de motioner som jag har berört i mitt anförande. Om de här framförda förslagen till åtgärder genomförs, skulle det innebära en positiv utveckling för Kalmar län.

Anf. 73 YVONNE SANDBERG-FRIES (s):

Fru talman! Sydöstra Sverige, inte minst Blekinge län, är numera den del av landet som uppmärksammas när regionalpolitiken diskuteras. Det gäller såväl här i riksdagen som i andra sammanhang.

Att så blivit fallet har naturligtvis sin förklaring i de svårigheter som Blekinge har brottats med under en lång följd av år och som bl. a. har kunnat avläsas i form av en omfattande utflyttning och en minskande befolkning.

Men olika företrädare för länet – det gäller inte minst den fackliga och

politiska arbetarrörelsen – har också med kraft fört fram budskapet att Blekinge behövt hjälp och stöd från andra delar av landet.

Vi kan till vår glädje konstatera att budskapet har nått fram. Regeringen – inte minst industriministern – och riksdagen har verkligen lyssnat och varit beredda att ta fasta på de krav och förslag som förts fram från länet.

Låt mig helt kort redovisa vad som faktiskt har hänt. Lokaliseringsstöd har t. ex. lämnats 1982–1987 till ett sjuttiofem företag i länet och till ett belopp om totalt ca 110 milj. kr. Detta har också haft en sysselsättningseffekt för drygt 800 personer. Sedan den 1 juli 1987 har lokaliseringsstödet utvidgats med ytterligare ca 30 miljoner. Stödet har medverkat till investeringar på i storleksordningen 0,5 miljarder kronor, *trots* att Blekinge inte ingår i det s. k. stödområdet.

Ett antal framtidsinriktade satsningar på teknikutveckling och teknikspridning har gjorts – typ verkstadstekniska centra i Karlskrona och Olofsström, datacenter i Ronneby och elektronikcentrum i Svängsta. I Sölvesborg har statligt stöd utgått till ett s. k. pälsdjurscentrum.

Länsanslaget har ökat kraftigt både i absoluta tal och i förhållande till utvecklingen i riket i övrigt.

Blekingepaketet innehöll viktiga satsningar på högskoleutbildning och utvecklingsinsatser i samarbete med Lunds universitet. Hamnen Nordersund fick klarsignal för en betydande upprustning.

Som en följd av att staten ställde 35 miljoner till förfogande för investeringar i Blekinge bildades Blekinge Finans. Bolaget börjar nu komma i gång på allvar och arbetar för fullt med en lång rad intressanta projekt. Investeringsfonderna har frisläppts för investeringar i Blekinge.

Blekinges kommuner och landsting har fått en mycket gynnsam behandling i det system för skatteutjämningsbidrag som riksdagen nyligen har antagit.

Det nya plan- och bostadsverket flyttar den 1 juli nästa år till Karlskrona och beräknas föra med sig ca 300 nya arbetstillfällen. Även den nya centrala kustbevakningsmyndigheten lokaliseras dit.

Den nyligen träffade uppgörelsen om ubåtsförsvaret innehöll en efterlängtat beställning till Karlskronavarvet på ett nytt minjaktfartyg, och den skall tillsammans med uppdraget att bygga en testrigg för försvarets nya ytstridsfartyg ses som att staten även fortsättningsvis behöver Karlskronavarvet som ett marint nybyggnadsvarv.

Blekinge får, om riksdagen i nästa vecka antar regeringens förslag – något annat är förmodligen inte att vänta –, en egen högskola med start den 1 juli 1989.

Det är utan tvivel så att en gryende optimism har börjat spira i länet, genom att statsmakterna i handling har visat sig tro på en utveckling i Blekinge. Även om en hel del av de insatser som beslutats ännu inte hunnit ge effekt, kan klara förbättringar i sysselsättningsläget nu avläsas.

Arbetslösheten är nu nere i strax under 2 % i länets samtliga kommuner. Behovet av att bege sig utanför länet för att finna arbete tycks ha minskat markant, vilket bl. a. kan avläsas i att antalet s. k. tillträdesresor nästan halverats på ett år. Antalet ungdomar i ungdomslag har också kunnat halveras.

Detta betyder inte att vi nu kan slå oss till ro och blåsa "faran över". Vad beror det på? Skälen är bl. a. följande:

För det första har de åtgärder som vidtagits ännu inte lett till att befolkningsutvecklingen har vänt i positiv riktning.

För det andra är Blekinge ett industrilän med ett antal stora tillverkningsenheter. Jag tänker på företag som Ericsson, Facit, Mörrums Bruk m. fl. Med all sannolikhet är fortsatta stora strukturförändringar att vänta inom industrin, med minskande behov av arbetskraft som följd.

För det tredje har kvinnorna i vårt län alltså svårare än kvinnorna i riket i övrigt att finna arbete. Den s. k. förvärvsfrekvensen bland kvinnorna i Blekinge är också klart lägre än i riket i övrigt.

För det fjärde är fortsatta förändringar och neddragningar inom det militära försvaret att vänta.

Det behövs för det femte ytterligare förbättringar i kommunikationerna. Blekinge kustbana kommer visserligen att vara kvar i det s. k. stomnätet, men när det gäller trafiken är det mycket övrigt att önska. Banans standard är sådan att den behöver en rejäl upprustning. Även vägnätet behöver ytterligare förbättringar.

För det sjätte känner vi i vårt län stor oro över föroreningssituationen i Östersjön. Havet är inte bara vårt bästa rekreatiomsområde utan också en förutsättning för den fiskerinäring som hos oss spelar en så viktig roll. En lokalisering av ett Östersjölaboratorium till Blekinge vore därför god regionalpolitik på mer än ett sätt.

Fru talman! Arbetsmarknadsutskottet ägnar i sitt betänkande relativt stort utrymme åt utvecklingen i Blekinge län. Det är glädjande att utskottet visar detta intresse. Jag noterar också att utskottet för sin del är berett att, om det visar sig nödvändigt, förorda ytterligare åtgärder från statsmakternas sida. Det känns naturligtvis tryggt att veta att utskottet har den inställningen.

Men än viktigare är det nog – om utskottets ärade ledamöter ursäktar – att Sverige även efter höstens val får behålla den regering som i handling har visat sig beredd att ställa upp för ett litet, utsatt län som vårt.

Anf. 74 KAJ LARSSON (s):

Fru talman! I dagens debatt har flera debattörer framfört sin synpunkt på och sin oro för sitt läns utveckling. Synpunkter på L-länets utveckling har inte alltid framförts i dessa sammanhang, men det har berott på att vi socialdemokratiska ledamöter från länet tidigare inte har känt så stor oro som vi känner i dag.

Fru talman! Jag skall här beröra några av de orosmoln som börjar dra in över vårt län. Eftersom länet är mycket jordbruksdominerat har den förändring som sker inom jordbruket en stor betydelse. Så har det varit tidigare också. På 1950-talet och delvis 1960-talet, då jordbruket genomgick en stor förändring och tekniken fick sitt genombrott, förlorade landsbygden en stor del av befolkningen. Lantarbetare friställdes, men tack vare industrins behov av arbetskraft blev arbetslösheten minimal.

I dag är situationen i viss mån likartad. Antalet sysselsatta i jordbruket minskar. Men det är inte bara denna sysselsättningsgren som är i fara. Med jordbruksförändringen följer också livsmedelsindustrin, som är verksam i

länet. Här finns tre slakterier, i Ängelholm, Kristianstad och Tomelilla. För närvarande flyttas produktionen från anläggningen i Ängelholm till Kävlinge i Malmöhus län. Härigenom försvinner drygt hundratalet arbetstillfällen från länet.

Eftersom produktionen minskar och därigenom också överkapaciteten inom slakt- och charkindustrin i Skåne pågår diskussioner om samverkan mellan slakteriföreningarna KBS i Kristianstad och SCAN. Vad detta kommer att utmynna i är oklart, men en sak är klar, nämligen att det inte blir någon ökning av antalet sysselsättningstillfällen, utan tvärtom.

Långtidsutredningen har beräknat att sysselsättningen i jordbruket kommer att minska med 30 % mellan 1984 och 1995 i landet. Om samma förhållande gäller för Kristianstads läns del, innebär det att 4 000 arbetstillfällen försvinner under perioden.

Industrins behov av arbetskraft är i dag, i likhet med under 1950- och 1960-talen, stort och kommer troligtvis att suga upp en del av denna friställning. Det problem som kvarstår är att människor i det traditionella jordbrukssamhället kommer att flytta till andra industrisamhällen.

Statens jordbruksnämnd har utrett om det är lönsamt att framställa socker, andra sötmedel, stärkelse och sprit med spannmål som råvara och därmed reducera nuvarande fabrikspotatis- och sockerbetsodling i länet.

Kristianstads län är dominerande när det gäller fabrikspotatisodlingen. Inte mindre än hälften av landets odling sker i länet. Även sockerbetsodlingen är stor och utgör nästan en fjärdedel av landets odling. Produktionen har tradition. Under hela efterkrigstiden har en utveckling skett med sockerbetor och fabrikspotatis som tunga delar av växtodlingen. Detta har också medfört stora kapitalinvesteringar i maskiner och bevattningsanläggningar. Såväl sockerbetor som potatis är mycket viktiga omväxlingsgrödor i länets växtodling.

Vid en minskning eller utslagning av sockerbets- och fabrikspotatisodlingen skulle sannolikt huvuddelen av dessa grödor komma att överföras till spannmålsodling. Detta skulle medföra såväl en totalt sett minskad sysselsättning i jordbruket som en väsentligt mer ojämn arbetsfördelning över året.

Vidare kan tilläggas att den i dag besvärliga miljösituationen i Hanöbukten, dit näringsläckaget från jordbruket är stort, kommer att bli sämre i stället för bättre vid övergång till spannmålsodling, beroende på mindre upptagning av växtnäring.

Om nu jordbruksnämndens rapport eller utredning omsätts i verklighet kommer detta att innebära ytterligare påfrestningar på jordbruket, i en situation då det pågår en omfattande omställning.

På flera håll, bl. a. i Kristianstads kommun, arbetar man med att finna nya vägar för jordbruket. Att ytterligare späda på problemen kan få den största entusiast att resignera. Det är därför viktigt att näringen ges andrum. Låt oss klara ut de problem som jordbruket har i dag. Därefter, när det råder stabilitet, kan jordbruksnämndens rapport eventuellt lyftas fram och analyseras.

Men klart är att den vinning som redovisas när det gäller tillverkning av sprit av spannmål i stället för av potatis ändå får ses som marginell. Jag anser att man måste lägga större vikt vid samhällsekonomi. Arbetstillfällen

kommer att försvinna inom en näring som redan är ansträngd och som har svårigheter att finna alternativ.

Fru talman! Den yrkesmässiga fruktodlingen är också till stor del lokaliserad till Skåne och den är en viktig näringsgren på Österlen. I Kristianstads län uppgår antalet fruktodlingar till ca 370 och dessa har mycket stor betydelse för sysselsättningen i sydöstra Skåne. Under en stor del av året sysselsätts en mängd personer med skördearbete, beskärning av fruktträd, sortering av frukt på de olika fruktpackerierna och transporter.

På t. ex. Förenade Frukts ekonomiska förening i Kivik och Kristianstad som ägs av 200 fruktodlare, är antalet årsanställda 20 personer, men under högsäsong uppgår arbetsstyrkan till 130 personer. Från dessa bygder förses svenska folket med frukt under tiden september till februari varje år. Utan fruktodlingens importskydd hade inte odlingens positiva utveckling varit möjlig.

Nu äventyras det svenska importskyddet genom Amerikas krav som går ut på att detta är i strid med GATT-avtalet. Skulle skyddet tas bort, kommer svensk yrkesmässig fruktodling att få mycket svårt att överleva. Importskyddet har utgjort en förutsättning för att landets fruktodlare vågat investera i odlingar, vilkas fruktträd först fyra fem år efter plantering börjat ge avkastning. Nya odlingsmetoder har medfört mycket stora investeringar för den enskilde odlaren.

Fruktodlingen är i dag dimensionerad efter den svenska marknadens behov, vilket bl. a. innebär att konsumenterna erbjuds ett rikhaltigt urval av olika sorters frukt under hela den svenska fruktsäsongen. Utan nuvarande gränsskydd skulle det inte vara möjligt att bedriva yrkesmässig fruktodling i Sverige.

Om Amerika fullföljer sina krav, måste vi också ställa större krav på importerad frukt – man konkurrerar inte på samma villkor i dag. Om så inte sker kommer vi inte att kunna se det vackra blomträdsblommande Kivik som i dagarna är som vackrast.

Fru talman! Fisket har också stor betydelse för länet och då speciellt för Simrishamn. Lyckligtvis kan sägas att en nyinvestering sker i fiskeflottan, men samtidigt ökar också kraven på yrkesfiskarna. Investeringarna är dryga, gångavstånden längre och fångsterna mindre. Den positiva inställning som yrkesfiskarna på senare tid visat bådar ändå gott för en framtid för fisket på Österlen.

Däremot vore det bra om förädling kunde ske i högre grad. Simrishamns kommun har tagit initiativ till ett försök att hitta nya grepp när det gäller sillförädling. Detta grepp har tagits i dagarna.

Fru talman! Till sist vill jag också avslöja det sista orosmolnet. I försvarsutredningen 1988 har flaggats för indragning av regementen. Det är inte utan att det även här finns stor oro för länets regemente.

Jag har pekat på en del sysselsättningsområden som skapar oro i länet. Det är viktigt att alla berörda instanser är lyhörda och tänker förnuftigt beträffande Kristianstads läns utveckling. Detta gäller utskott, regering, länsstyrelse, kommuner. Alla måste ta sitt ansvar annars blir orosmolnen ett åskväder som kan få besvärliga verkningar.

Fru talman! De regionalpolitiska debatterna brukar sträcka sig över en hel dag – en dag som i jargongen bland en del ledamöter och journalister litet ironiskt betecknas som "hembygdens dag". Därmed har man väl gärna med en smula sidovördnad velat antyda att debatten till stor del handlar om bypolitik och småtterier. För den som emellertid gör sig mödan att lyssna under hela denna debatt har emellertid vad som sägs ett mycket stort politiskt allmänbildningsvärde. En sådan här dag är som en mycket intressant och lärorik resa över den svenska kartan. Man får också de praktiska problemen presenterade för sig på ett konkret och näraliggande sätt. Därför fyller den långa regionalpolitiska debatten sin funktion. Den har, som sagt, ett stort värde för den som gör sig mödan att lyssna till den.

Jag råkar nu komma näst sist i denna debatt, vilket sammanhänger med att jag skall tala om sydöstra Sverige och Blekinge. Det ligger en viss symbolik i detta, eftersom det rör sig om en landsända som under många år just har kommit sist, en landsända som på något sätt har utgjort en skuggzon i den politiska begreppsvärlden. Problem har länge funnits där. De har vuxit, samlats, och det har dröjt mycket länge, innan man har uppmärksammat dem. Som Yvonne Sandberg-Fries med rätta påpekade har nu en öppning kommit till stånd. Man har en annan attityd till och en annan insikt om vad som sker i denna landsända. Det har också hänt en del konkreta och positiva ting.

Vid denna sena timme är det inte min avsikt att här räkna upp de många förslag och initiativ som den vpk-motion som behandlar Blekinge innehåller. Var och en kan i de offentliga handlingarna läsa motion A478.

Låt mig i stället offra ett par minuter på att peka på ett nog så viktigt detaljproblem för Blekinge, och kanske också för delar av Kristianstads län. Det rör sig inte bara om ett detaljproblem, utan det är dessutom litet grand av en principfråga, eftersom hanteringen av problemet visar hur regionalpolitik inte skall bedrivas. Jag avser de aktuella planer som finns för järnvägstrafiken på Blekinge kustbana fram till Hässleholm. Inte minst från vpk har det framhållits många gånger hur viktig denna järnväg är, och framför allt skulle kunna vara, för dessa bygders utveckling, och hur viktigt det är att man behåller en järnväg där och utvecklar den, så att järnvägen får en högre standard och en bättre kapacitet än vad den nu har. Det var med tanke på detta som vi från vpk i resonemangen med socialdemokraterna om bensin-skattehöjningen ställde som ett av de villkor som vi ville ha uppfyllda att Kristianstad–Karlskrona-banan skulle stanna kvar inom SJ:s stombanenät och där uppnå den status som det innebär. På det viset ville vi rädda banans framtid och garantera att den kunde knytas till det övriga stambanenätet och till Västskåne på ett för framtiden bra sätt.

Man kan också erinra om att det många gånger i regionalpolitiska debatter har betonats hur viktigt det är att olika områden, olika sektorer av de offentliga verksamheterna, samspelar och handlar logiskt och sammanhängande för att kunna garantera bästa möjliga regionalpolitiska effekt. Det får inte bli så att man inom ett område företar åtgärder och fattar beslut som direkt motverkar vad man genom satsningar på den offentliga sektorn vill uppnå på ett annat område i form av regionalpolitisk utveckling och effekt.

Järnvägen spelar i det här fallet även en stor miljöpolitisk roll. Att motortrafiken längs den stora Blekingevägen uppenbarligen är en miljöfara har inte undgått någon som känner bygderna eller som har levt någon del av sitt dagliga liv där nere. Det är en fara för den natur och det friluftsliv som är en speciellt stor tillgång just för Blekinge. Därför är det betydelsefullt att man också ur trafikpolitisk utgångspunkt rustar upp banan och ser till att den utvecklas till sin fulla kapacitet och kan fylla sin framtida roll i ett sundare och effektivare transportväsen för regionen.

Med den bakgrunden måste man också protestera mot de aktuella och förutsedda förändringar som är på gång när det gäller denna bana. Det är uppenbart att vad man nu företar sig på SJ-håll är ägnat att försämra servicen, och det har delvis tyvärr redan haft sådana effekter. Ett av exemplen är sovvagnsförbindelserna med Stockholmsregionen. Man har tidigarelagt avgångstiden från Karlskrona jämfört med tidigare, vilket är en serviceförsämring. Vad värre är är att man har dragit in den särskilda sovvagn som fanns från Kristianstad norröver så att man, när man skall åka nattåg till Stockholm från Kristianstad, får vänta tills klockan är över halv tolv innan Karlskronatåget kommer. Det fanns tidigare en direktvagn som utgick från Kristianstad.

Dessa saker kan tyckas små i det större sammanhanget, men det är den typen av serviceförsämringar som åstadkommer felaktiga trafikpolitiska effekter och som också är ägnade att stöta bort trafikanter och därmed utarma järnvägen och försvåra dess möjligheter att på sikt fylla den viktiga roll den har att fylla i en region som denna.

Jag vill öppet säga att det inte är första gången under sin korta tid som generaldirektör som SJ-chefen visar dåligt allmänpolitiskt omdöme genom att gå ut och tala om SJ:s privatisering och föra någon sorts debatt, vilket han inte har minsta mandat att göra, eftersom den tanken saknar stöd i något politiskt parti i denna kammare. Det är också dåligt trafikpolitiskt omdöme att sätta sin stämpel på eller göra sig till talesman för den här typen av serviceförsämringar, som kanske slår speciellt hårt just i detta fall, men som har sina motsvarigheter också i andra bygder och som ju strider mot både de regionalpolitiska mål och de trafikpolitiska mål som riksdagen och många andra har uttalat sig för och som det är vår strävan att försöka fullfölja.

Fru talman! Med dessa kritiska synpunkter skall jag lämna debatten, eftersom jag inte vill förlänga den ytterligare. Jag yrkar bifall till reservation 46 av Karl-Erik Persson, vilken reservation berör sydöstra Sverige.

Anf. 76 JAN HYTTRING (c):

Fru talman! Bergslagens situation har inte nämnvärt förbättrats genom regeringens s. k. Bergslagspaket. De olika "paketen" synes verka mest som uppehållande försvar och ger inte den offensiva satsning som behövs.

Bergslagen har diskuterats många gånger i kammaren, senast i våras. De centermotioner som riksdagen har avslagit har det gemensamt att de vill vända en pågående negativ utveckling till något positivt. I ett stort antal punkter har vi från centern i motioner fört fram förslag för att utveckla Bergslagen. Innevarande års höjning av länsanslaget, som en riksdagsmajoritet beslutade mot socialdemokraternas vilja, har varit till stor nytta för

Bergslagslänen. Uppskattningsvis 50 milj. kr. har kunnat användas med egna beslut i länen, och det är viktigt att Bergslagslänen tillsammans med andra län får fatta egna beslut och stödja många mindre projekt som kanske inte skulle få den uppmärksamhet som de förtjänar vid centrala beslut. Detsamma gäller nu, och det finns alltså all anledning att stödja centerns reservation 32 till detta betänkande vid omröstningen i morgon. Den reservationen lämnar utrymme för fler satsningar i länet. Vi föreslår en ökning av länsanslaget med 110 milj. kr. Jag kan meddela att det under de senaste dagarna vid en genomgång på länsstyrelsen har visat sig att dessa medel har kommit till stor användning.

Vi är också i den situationen i Bergslagslänen att det kommer att behövas ytterligare medel därför att det står projekt i kö. Vi har satt i gång ett framgångsrikt arbete med lokala utvecklingsgrupper. Detta leder till förväntningar från dessa grupper och samtidigt finns det förväntningar från länsstyrelserna att man skall kunna åstadkomma en vändning i de delar av länen där utvecklingen är negativ.

Det finns ingen anledning att här upprepa de siffror som presenteras för Bergslagslänen och Värmland. De framgår av bilagor till betänkandet, och intresserade ledamöter kan läsa att det har skett förbättringar här liksom i Sverige i stort. Det är bara att konstatera, vilket också utskottet gör, att utvecklingen är något svagare. Vi har alltså många människor som är föremål för arbetsmarknadsåtgärder, och vi har alltför många som inte har kunnat få något arbete.

Bertil Jonasson och jag har väckt ett antal motioner som rör Värmland. Vi har föreslagit program som skulle förbättra situationen för länets invånare. Alla dessa motioner och yrkanden har blivit avstyrkta av utskottsmajoriteten. Jag finner dock som centerpartist glädje i att de centerpartireservationer som fogats till betänkandet till stor del tar fasta på motionernas innehåll. Ett riksdagsbeslut enligt dessa reservationer skulle naturligtvis innebära att man fick möjlighet att genomföra mycket av det som Bertil Jonasson och jag föreslår i våra motioner.

Tidigare har Värmlandsfrågorna förts fram i kammaren och jag skall bara säga att det hade varit lättare för Göthe Knutson om han hade kunnat spåra något av allt det positiva han sade i de reservationer som finns med i utskottets betänkande från moderata samlingspartiet. Detsamma gäller Hans Rosengren. Vi är ju i långa stycken helt överens, och i flertalet motioner från Värmland föreslås ungefär samma åtgärder. Vi ställer gemensamt upp bakom dessa förslag. Det hade också varit lättare för honom om han haft stöd från socialdemokraterna i kammaren. Då skulle man ha kunnat genomföra mycket av det som har föreslagits.

Fru talman! Slutligen vill jag säga några ord om ett yrkande i centerns kommittémotion angående turism. Vi vill ha ändrade förhållanden. Om man i dag skall få regionalpolitiska medel för turistsatsningar, skall man tillhöra ett primärt rekreationsområde om anläggningen finns i stödområde C. Stora delar av Bergslagen är i den situationen. Utskottet säger att regeringen kan göra undantag från regeln, och det har man gjort. Men det skulle innebära en betydligt bättre planeringssituation för de företag som tänker etablera sig i regionen om de från början visste att de kan påräkna regionalpolitiskt stöd.

Med dessa ord, fru talman, vill jag yrka bifall till alla reservationer i utskottets betänkande som det står centerpartister bakom.

Anf. 77 RUNE ÅNGSTRÖM (fp):

Fru talman! Detta är den sista regionalpolitiska debatten som jag deltar i, och i ett sexminutersanförande vill jag sammanfatta en del av mina egna synpunkter på regionalpolitiken.

Först vill jag slå fast det viktiga målet för regionalpolitiken: Att öka den enskildes möjligheter att fritt välja arbete och bostadsort och att åstadkomma en mer likvärdig ekonomisk, social och kulturell standard för landets olika delar. Många talare i dag och i den regionalpolitiska debatten generellt tycks ha glömt bort denna målsättning.

Den övergripande uppgiften för oss politiker, som har de regionalpolitiska instrumenten i vår hand, är att återge människorna i glesbygden tron på en bra framtid för deras bygd. Den tron har de inte i dag.

De ser och upplever mycket intensivt att deras bygd håller på att förtvina och dö. Jord och skog ger inte samma möjligheter för människor att försörja sig som tidigare, gruvnäringen sviktar och de nya arbetstillfällena finns närmast i någon expansiv kustzon eller längre bort i Syd- och Mellansverige.

Särskilt unga människor är rädda för denna utveckling, rädda att bli lämnade ensamma att lösa glesbygdens många problem med indragen skola, inga allmänna kommunikationer, dålig postgång och allmänt dålig samhällsservice.

Kan vi då rädda varje by eller ens varje tätort av i dag? Svaret – det ärliga svaret – på den frågan är nej.

Allt förändras i vår värld, och den förändringen sker också i våra regionalt svaga områden, vilka åtgärder vi än vidtar. Men jag har en orubblig tro på att inlandets skogsbygder och fjällregioner har en god chans att överleva och att överleva på en god standard, om vi verkligen bemödar oss om att tillvarata dessa bygders speciella förutsättningar.

I skogslandet och fjällbygden måste vi se sysselsättningen som ett paket av flera. Den specialisering på en kunskap, ett yrke och ett jobb som är oftast förekommande i tätortsregionerna har liten eller ingen marknad i glesbygden. Arbetet med jord och skog och ett säsongarbete av något slag är ofta en bra lösning av försörjningsproblemet i skogslandet. Turistnäring i kombination med en annan sysselsättning under turismens dödsäsong är ett annat exempel.

Detta är ett känt faktum, men då det gäller konkreta åtgärder för att understödja dessa kombinationer är vi förvånansvärt valhänta. Det finns inget standardsystem som passar in på de aktuella fallen.

Min medicin för dessa fall är följande: Omfördela mer pengar till regionala myndigheter och ge dem vida ramar att understödja enskilda projekt som bygger på s. k. försörjningspaket. Detta kan vara en lösning. Men det finns andra lösningar.

Glesbygden har också kommit i kläm vid den strukturrationalisering av traditionella näringar som skett i kombination med en ny teknik inom kunskapsintensiva eller högteknologiska områden. I stället borde det vara tvärtom. Man måste ta till vara de möjligheter till decentralisering som

uppstår genom den nya informationsteknologin.

Även om informationsteknologin måste finnas i en storskalig dimension öppnar den också nya möjligheter till småskalighet och flexibilitet. Jag tycker det känns hoppfullt när jag reser genom en liten by inne i Västerbottens fjällvärd – Umnäs – och ser reklam för ett nystartat dataföretag som finns i en vanlig gård och som redan har en fast kundkrets runt hela regionen. Detta är kreativitet och framåtanda! Regionalpolitiken skall naturligtvis stötta just sådana initiativ – det är början på en ny era.

Detta låter sig sägas, men vad sker i verkligheten? Den ser ut bl. a. så här:

Skellefteå har målmedvetet arbetat på att bli en centralort för datakunskan- det genom att anordna utbildning redan på gymnasienivå, genom att starta decentraliserade högskolekurser och genom att ta det djärva steget – därigenom passerade man de flesta konkurrenter i landet – att inköpa en IBM s. k. superdator.

Hur har då dessa initiativ stöttats? Gymnasieskolan har haft svårigheter att få tillräckliga resurser för sin undervisning, och när ytterligare en superdator skulle placeras i Sverige för att komplettera Skellefteås egen togs inte Skellefteås bud på allvar. Förord gavs till Linköping, och i andra hand till Lund. Denna unika chans att på allvar etablera Norrland på det högteknolo- giska området har alltså försuttits. "Det får vara någon måtta på era ambitioner i norr" fick jag höra i sammanhanget i en diskussion. Va då – skall vi norrlänningar ha mindre ambitioner än människor från andra delar av Sverige? Detta upplever vi som ett uttryck för en kolonial inställning. Till sist, fru talman, en kort minnes- och önskelista!

Stötta Umeå universitet! Det är den bästa regionalpolitiska satsningen som har gjorts. Trygga möjligheterna till samfärdslinjer i glesbygden, håll postlinjer- na öppna och ge de små skolorna en ny chans!

Anf. 78 BERTIL JONASSON (c):

Fru talman! Jag skall först be att få instämma i de synpunkter som Jan Hyttring här har framfört. Värmland behöver det talas om – det ligger efter i många avseenden, och det är mycket som behöver göras. Jag har många gånger talat om det.

Fru talman! Riksdagen har nu bevittnat en lång regionalpolitisk debatt. För mig, som kommer från en glesbygd och som i mer än 20 år i glesbygdsutredning, i delegationer och i riksdagen arbetat för rättvisa och förbättringar för glesbygdsfolk, borde den här debatten var ljuv musik: Statsråd och ledamöter har talat så väl. Från olika partier har man lagt orden så väl till förmån för glesbygden. Men talandet är en sak – ställningstaganden vid omröstningarna i olika frågor här i riksdagen är en annan. Om ord och handling följdes åt skulle glesbygden inte vara i den situation som den nu är och som så många här har talat om. Varför är det så?

Jo, om man har för avsikt att komma till rätta med problemen bör man tänka på det i alla frågor som behandlas här i riksdagen. Då skall man ställa upp för vad som gynnar glesbygden. Det gäller jord- och skogsbruksfrågor, frågor som gäller näringsliv i glesbygden, anslag till de mindre och medelstora vägarna samt service av olika slag. Det gäller vidare utbildnings- möjligheter, stimulanser på skatteområdet, m. m.

Jag började min politiska bana som socialdemokrat, men jag gick över till centern när jag kom underfund med att centern var det parti som bäst tog till vara glesbygdens intressen. Efter 42 års arbete i centern, varav över 30 år här i riksdagen, är jag tacksam över att få arbeta för det parti som arbetar bäst i de här avseendena. Det gäller också arbetet för småfolkets intressen.

Jag skall ändå medge att många andra politiker här i riksdagen haft samma åsikter men inte kunnat få gehör för dem i sina partier, då dessa inte hundraprocentigt stöder glesbygden.

Glesbygdsdelegationens folk har gjort ett bra arbete. Det är angeläget att de får bättre anslag och bättre stöd från sina resp. partier. Man känner så väl att det behövs när man sitter i delegationen.

Då det här inlägget kanske är mitt sista, i varje fall inom det här området, vill jag uttala min tacksamhet över att glesbygd- och regionalpolitiken ändå gått framåt. Hela Sverige skall leva, säger vi i glesbygdsdelegationen, och det vill nu allt fler ställa upp för. Låt det då också bli resultat!

Fru talman, ärade kammarledamöter i samtliga partier! Tänk på glesbygden och dess folk i olika frågor som avgörs här i riksdagen! Och tack för allt arbete i det avseendet som varit ärligt! Skall våra efterkommande få ett vackert och miljövänligt land att leva i måste hela Sverige leva. Fru talman! Jag ansluter mig givetvis till de centerkrav som har framförts i utskotts- betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenum.)

9 § Föredrogs

jordbruksutskottets betänkande

1987/88:22 om djurskyddslag, m. m. (prop. 1987/88:93).

Djurskyddslag, m. m.

Anf. 79 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! Jordbruksutskottets betänkande 1987/88:22, som nu skall behandlas i kammaren, gäller bl. a. förslag om en ny djurskyddslag som skall ersätta lagen om djurskydd från 1944. Förslaget baseras på proposition 1987/88:93. Lagen avses innehålla de grundläggande bestämmelserna om djurskyddet.

Den nya lagen avses omfatta samma djurslag som 1944 års lag, dvs. husdjur och andra djur som hålls i fångenskap. Skyddet för djuren förstärks.

För djur inom husdjursskötseln ställs särskilda krav på att djuren skall hållas och skötas i en god djurmiljö och på ett sådant sätt att det främjar deras hälsa och ger dem möjlighet att bete sig naturligt. Särskilda regler införs som innebär att djuren skonas från obehag och lidande vid slakt.

Krav på tillståndsplikt införs för ridskoleverksamhet och pälsdjursuppfödning, som sker yrkesmässigt eller i större omfattning. Tillståndskravet för kennelverksamhet bibehålls, s. k. doping förbjuds och skyddet för tävlingsdjur utvidgas.

För djur som används i vetenskapliga försök föreslås skärpta krav på tillstånd till verksamheten och på att det skall finnas en ansvarig föreståndare. En utökad etisk prövning och krav på utbildning för dem som arbetar med försöken föreslås. Skärpta straff för brott mot lagen föreslås. Lagen avses träda i kraft den 1 juli 1988.

I propositionen redovisas också en ny organisation av de djurförsöksetiska nämnderna samt vissa anslagsfrågor. Vissa ekonomiska styrmedel föreslås för att förbättra djurhälsan och skyddet inom husdjurskötseln. Det blir förbjudet att använda, annat än i undantagsfall, foder som innehåller köttmjöl från självdöda djur.

Utskottet tillstyrker de framlagda lagförslagen och gör uttalanden om djurhållningen, särskilt såvitt avser burhönssystemet.

I anledning av motioner om försöksdjursanvändningen föreslår utskottet att riksdagen uttalar sig för förbud mot den s. k. LD 50-metoden och mot kosmetikatester på djur. En skyldighet att märka kosmetiska produkter med avseende på förekomsten av djurförsök vid tillverkningen föreslås också. Dessa våra motionskrav tillgodoses därmed vad gäller försöksdjuren.

Till betänkandet har fogats sju reservationer och tre särskilda yttranden, till vilka jag återkommer.

Herr talman! Det finns en tradition för god djurhållning bland Sveriges djurhållare. Djurhållningens ekonomiska betydelse för Sveriges bönder t. ex. innebär dessutom i sig en garanti för god omvårdnad. Bakom fall av djurplågeri eller vanvård av djur, som tyvärr ibland ändå inträffar, står nästan alltid personliga sociala problem. Dessa leder till bristande förståelse för djuren och leder till oförmåga att handha dessa. Det är viktigt att snabba ingripanden sker i dessa fall.

Djurskyddet gäller förhållandet mellan människan och de djur som hon har i sin vård. Sedan urminnes tider är människan beroende av att hålla husdjur av skilda slag för olika ändamål, och medvetenheten om att dessa djur behöver skyddas och vårdas är lika gammal som husdjurskötseln. Djurskyddsfrågor intresserar också människor i hög grad, och ett stort engagemang kommer ofta till uttryck såväl i vad gäller djurskyddet i allmänhet som i fråga om enskilda djurskyddsfall. Dagens lantbrukare ägnar, liksom gångna tiders, stort intresse åt sina djur och har mycket stor kunskap om djuren och deras skötsel. Sedan lång tid tillbaka har också människor slutit sig samman i djurskyddsföreningar och därigenom markerat att de vill ta ett särskilt ansvar för djurens välbefinnande.

Djurskyddet är sålunda en viktig etisk fråga. I vårt land har djurskyddet en bred förankring i människors medvetande. Som en viktig del av vårt kulturarv ingår att djur skall garanteras skydd. Vår djurskyddslag från 1944 bygger på denna grundprincip. Samma principer måste vara vägledande för ny lagstiftning. Det är viktigt att söka förebygga vanvård och djurplågeri.

Ökade kunskaper om djurens behov och olika sjukdomar har tagits till vara för att förbättra förhållandena för djuren. I dagens djurhållning är trånga, mörka och ohygieniska stallar i stort sett borta och ersatta av ljusa, lättskötta och dragfria utrymmen.

Det behövs en ny djurskyddslag som är genomarbetad och förankrad hos dem som den mest berör och hos dem där kunskaperna finns. Grundprinci-

pen för en ny lagtext och dess tillämpningsföreskrifter måste givetvis vara att de bygger på kunskap och beprövad erfarenhet.

Det förslag som riksdagen nu skall ta ställning till utgörs av en ramlag. Lantbruksstyrelsen skall därefter skriva anvisningar och tillämpningsföreskrifter. Det är dessa som kommer att avgöra hur lagstiftningen fungerar i praktiken. Därför är det ytterst svårt för riksdagens ledamöter att förutse och överblicka vad den nya lagen kan komma att innebära när den skall tillämpas.

Detta framkommer med önskvärd tydlighet i lagrådets yttrande över lagrådsremissen: "Vad som kommer att stadgas i en kommande djurskyddsförordning kan endast i vissa delar anas genom i lagmotiven givna antydningar. Om innebörden av kommande föreskrifter, utfärdade på lägre plan, vet lagrådet föga."

Lagrådet säger vidare att möjligheterna är begränsade att överblicka en sådan utpräglad ramlag, som grovt kan karakteriseras dels som program- eller målsättningsstadganden, "dels som gränsdragningsstadganden vilka i princip anger vad som får respektive icke får företagas i förhållande till djuren". Bestämmelserna i sistnämnda del är i ej ringa mån försedda med förbehåll, att de kan sättas åsido genom i administrativ ordning meddelade undantagsföreskrifter.

Vi moderater delar lagrådets synpunkter. Vi vill därför i reservation nr 1 framhålla att tillämpningsföreskrifterna måste utformas i nära samarbete med berörda organisationer m. fl. Bestämda krav bör ställas på att t. ex. lantbruksstyrelsen samråder med dessa organisationer innan föreskrifterna fastställs. Kunskap och erfarenhet måste utnyttjas. Vi vill ge regeringen detta till känna.

Då det gäller kravet på betesgång som framförs anser vi moderater det vara felaktigt att införa ett obligatoriskt krav på utevistelse. Utevistelse innebär inte alltid att djuren skulle få det bättre. Förhållandena växlar mellan skilda delar av landet och mellan olika besättningar. Den enskilde djurhållaren har den bästa möjligheten och ansvaret för att avgöra vilket som är bäst för djuren. Ingen lagstiftning eller reglering kan ersätta det personliga ansvar som djurskötaren har för djurens välbefinnande.

Det är den kompetens, det intresse och det engagemang som finns hos den som sköter djuren som avgör hur djuren mår. Välskötta och friska djur är den främsta förutsättningen för god produktion och därmed näringens överlevnad. Lantbrukarna är väl medvetna om detta och strävar därför efter att åstadkomma bästa möjliga stallmiljö.

Det är givetvis bra om djuren kan vistas ute, men om inte utevistelsen blir regelbunden och om de klimatologiska förhållandena är dåliga, kan det t. o. m. vara till nackdel för djuren. I propositionen medges också att undantag i det enskilda fallet kan behöva göras. Detta är alltså ytterligare ett argument mot ett obligatorium. Vi vill i reservation nr 3 ge regeringen detta till känna.

Herr talman! Dagens svenska äggproduktion bedrivs huvudsakligen i burhönssystem. Detta system har starkt kritiserats på olika håll, främst på grund av att det inte anses i tillräcklig utsträckning kunna tillgodose djurens grundläggande rörelsebehov.

I sammanhanget bör dock konstateras att kraven från samhällets sida om rationalitet, god djurhållning, hög kvalitet på äggen samt mindre användning av antibiotika – tillsammans har lett till att äggproduktion främst företas i bursystem.

När man nu från samhällets sida hastigt gör helt om måste näringen ges tid, tänka efter, analysera, se helheten osv. innan man går vidare. Det gäller att hålla öppet för olika lösningar och se vad de kan innebära med hänsyn till de olika effekterna för miljö, hälsa och produktkvalitet.

Nuvarande burhönssystem kan ge anledning till viss kritik vad gäller rörelsebehovet. Dock bör konstateras att det för närvarande inte finns några alternativa system färdigutvecklade, i varje fall inga som leder till bättre förhållande för vare sig höns eller produktion. Försök som pågår inriktas för närvarande på utveckling av de nuvarande bursystemen så att djurens beteendebehov på olika sätt kan tillgodoses i större utsträckning. Undersökningar har gjorts och görs också i fråga om stallar för golvhöns.

Höns i stort antal på golv medför en betydligt sämre djurhälsa. Det skulle också bli svårt att stoppa sjukdomsspridning utan att använda antibiotika i fodret. På 1940- och 1950-talen var dödligheten i sådana besättningar uppåt 50 % i medeltal per år. Höns i stora flockar utsätts nämligen för ett socialt tryck. Följden blir att en del utestängs från foder och vatten, andra får hackskador och kannibalism uppstår.

Det finns risk för att ett system utan burar fordrar avnäbbning och antibiotika i fodret för att klara en något så när acceptabel djurmiljö. En snabb avveckling av burhönshållningen innan bättre alternativ är tillgängliga är till men för hönsen. Om ett förbud införs efter en avvecklingsperiod kommer ingen utveckling att ske. Den forskning som nu sker kring bättre burar med t. ex. sittpinne, klovässare, sprätlåda och reden skulle stanna av. Åtskilliga producenter skulle troligen köra på så länge det går med nuvarande system och sedan lägga av för gott 1998.

Ett förbud mot burhöns leder då ofelbart till ett importberoende och då av ägg, producerade på det sätt som man nu vill förbjuda i Sverige, av burhöns med hjälp av antibiotika osv. Detta vore såväl moraliskt som etiskt stötande.

Enligt vår mening måste nya system för hönshållning uppfylla vissa villkor. Systemen får inte försämra miljön för hönsen, t. ex. genom att antibiotika generellt måste användas i fodret, eller avnäbbning måste ske. Äggens hygieniska kvalitet får inte försämrats och arbetsmiljön bli lidande.

Vi anser också att ett märkningssystem måste till i framtiden som talar om var och hur äggen producerats. Det må gälla i utlandet eller i Sverige, om äggen producerats av golvhöns, av burhöns eller på annat sätt i mindre skala. Ett ökat konsumentinflytande över produktionsmetoden skulle då förhoppningsvis komma till stånd.

I reservation nr 3 har vi moderater tagit upp hela problematiken kring äggproduktionen och vill genom denna ge regeringen detta till känna.

Herr talman! Då det gäller tillståndsplikt för viss djurhållning (mom. 23) och uttalande om pälsdjurnäringen (mom. 24) har vi moderater reserverat oss. I reservation nr 7 anser vi att för en utvidgning av tillståndsplikten till att omfatta även ridskoleverksamhet och pälsdjursuppfödning saknas tillräckliga skäl. Vi anser att den utvidgning som föreslås är onödigt och medför onödigt

byråkrati. Vi utgår ifrån att djuruppfödarna är kunniga och intresserade samt att de känner ett stort ansvar för sin verksamhet. En god skötsel och djurmiljö är en förutsättning för ett gott resultat.

De som missköter sina djur är tack och lov ett fåtal. Det är viktigt att dessa människor på ett effektivt sätt hindras från att fortsätta med djurhållning. Detta sker inte genom att tillstånd krävs för verksamheten. I stället *handlar det om den tillsyn* som sker från länsveterinär, länsstyrelse och miljö- och hälsoskyddsnämnden. Tillståndet gör inte att behovet av tillsyn minskas.

Då det gäller operativa ingrepp på djur föreslås som huvudregel att det i fortsättningen skall vara förbjudet att företa sådana i annat fall än när det är befogat av veterinärmedicinska skäl. Svanskupering av hundar företas i dag utan sådana skäl. Starkt delade meningar förekommer i dag om sådan kupering i framtiden skall vara tillåten. Inget av de nordiska länderna har i dag något förbud som tillämpas i praktiken. I propositionen föreslås att frågan löses efter överläggningar med Norge och Finland. Önskvärt är också att samma regler gäller så långt möjligt för övriga Europa. Svanskupering av kosmetiska skäl bör enligt propositionen inte tillåtas. Vi stöder propositionen i detta avseende, men eftersom tveksamheten är stor om vad som anses vara kosmetiska skäl anser vi att lantbruksstyrelsen bör samråda med berörda parter innan föreskrifter fastställs.

Utskottet har biträtt denna uppfattning.

Herr talman! Jag yrkar bifall till de moderata reservationer som fogats till betänkandet och i övrigt till utskottets hemställan.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 80 ANDERS CASTBERGER (fp):

Herr talman! Djuren i Sverige skall få det bättre, därom finns det en enighet i stora stycken. Många enskilda människors engagemang för djurens rätt, djurens etik och många människors respekt för livet har lett till en opinionsbildning som allt fler tagit intryck av. Nordiska samfundet mot plågsamma djurförsök är ett exempel på en organisation som nu anser sig ha lyckats få igenom en del av sina önskemål med det beslut som vi nu i riksdagen skall fatta.

Enligt folkpartiet skall korna få beta i sommarhagen, värphönsen slippa ut ur burarna, pälsfarmarna förändras, djurförsöken minskas kraftigt och inte minst, vilket jag särskilt understryker – i folkpartiets Sverige skall hunden få behålla sin svans, svanskuperingen, denna amputation, skall avskaffas.

Herr talman! Vi i folkpartiet vill först sätta fingret på ett par ömma punkter i regeringens hantering av den föreslagna lagstiftningen. Förslag till ny djurskyddslag har inte remissbehandlats på sedvanligt sätt. Därför har myndigheter och organisationer vilkas medlemmar berörs av den nya lagen inte fått tillfälle att yttra sig på brukligt sätt. De bifogade remissvaren i propositionen grundar sig på lantbruksstyrelsens lagförslag från 1982.

Detta är också en pedagogisk brist, om man har syftet att vinna förståelse också hos människor som har avvikande uppfattning mot huvuddelarna av vad vi är överens om i betänkandet.

Vidare är själva lagstiftningstekniken inte bra. Detta är en ramlag – den typ av lagstiftning som många av oss i folkpartiet också kritiserar i många andra sammanhang. Det är inte bra och kan förorsaka osäkerhet hos många att nästan hälften av alla paragrafer överlämnas till regering och myndighet att närmare precisera. Vi i folkpartiet känner stark tveksamhet inför detta. Men vi vill inte indirekt försena de förbättringar i djurskyddet som behövs och ändå kan göras nu. Vi motsätter oss därför inte att lagförslaget behandlas. Denna lagstiftningsteknik med en ramlag leder till en osäkerhet hos en del människor, hur väntentätt förbudet mot rutinmässig svanskupering av vissa hundraser ändå blir.

Jag vill understryka att utskottets uppfattning är att svanskuperingens tid är slut och att särskilda skäl inte kan tolkas som önskemål inför tävlingar eller önskemål om några långvariga, rent av mångåriga övergångsperioder. Särskilda skäl är så nära synnerliga skäl som tänkas kan. Jag vill, till framtida vägledning, betona att utskottets uppfattning är att det i allt väsentligt handlar om veterinärmedicinska skäl. Vi understryker också detta i utskottet genom att ange att svanskupering av kosmetiska skäl inte bör tillåtas. Tyvärr ger ramlagssystemet möjlighet att låta regeringen besluta eller till och med bemyndiga lantbruksstyrelsen meddela föreskrifter om undantag. Här är det därför på sin plats att också jordbruksministern redan nu klargör regeringens inställning.

Att djur skall skyddas mot sjukdom innebär en avsevärd förstärkning av djurens rättmätiga behov av skydd. Men begreppet tillräcklig tillsyn är inte starkt nog, enligt folkpartiet. Som jordbruksministern nämner i specialmotiveringen bör djur ses om *varje dag*. Det handlar alltså egentligen om daglig tillsyn. Det är t. ex. oförsvarligt att lämna katter ensamma veckovis, även om djuren har tillräckligt med foder och vatten. Höns och slaktsvin i stora automatiserade anläggningar kräver också daglig tillsyn, med tanke på såväl sjukdomar som risken för kannibalism.

Herr talman! Vidare är det värdefullt att nu även djurens naturliga beteende uppmärksammas. Jag vill här som exempel ta upp grunden för folkpartiets inställning till avveckling av burhönssystemet. Olägenheterna med att hålla höns i bur borde vara väl kända vid det här laget. Nuvarande bursystem är otillfredsställande från djurskyddssynpunkt. Det är uppenbart att det hämmar djurens naturliga beteende. Jag tror att många människor inte känner till hur det går till i de stora burhönserierna. Gå då och se filmen Sagolandet av Jan Troell, så får ni se! Där visas en del av interiören hos en levande höna, så länge hon nu lever och kan värpa de ägg vi skall äta.

Samtidigt skall noteras att svenska uppfödare gick ifrån systemet med golvuppfödning som en följd av alla de problem detta förde med sig – bristande hygien, sjukdomar och kannibalism. Nu har nya metoder utvecklats, och förbättringar för golvhönsen har genomförts. Fortfarande kvarstår betydande svårigheter enligt de erfarenheter som har vunnits i t. ex. Schweiz. Därför är det en svår avvägning som förestår i denna fråga. Det är angeläget att ett förbud mot burhöns inte leder till introduktion av andra och från djurskyddssynpunkt sämre system. Därför bör regeringen återkomma till riksdagen senast om fem år med en redovisning av hur arbetet med de alternativa systemen har utvecklats. Jag vill därför, herr talman, yrka bifall till folkpartiets reservation 4.

Enligt folkpartiets uppfattning innebär lidande som begrepp när det gäller djurs användning t. ex. för vetenskapliga ändamål såväl fysiskt som psykiskt lidande för djuren. Folkpartiet har vid ett flertal tillfällen framhållit att den s. k. LD 50-metoden därför bör förbjudas.

Vad är då LD 50-metoden? Jo, det är ett test av läkemedel och bekämpningsmedel med hög toxicitet. Det utförs råttor och går till så att man tar reda på vid vilken dos hälften, alltså 50 %, av försöksdjuren dör. Metoden är enkel men kräver många djur och har också ifrågasatts ur vetenskaplig synpunkt.

Vid jordbruksutskottets behandling av djurskyddsfrågorna hösten 1986 beslöts enhälligt att föreslå riksdagen att ge regeringen till känna behovet av kraftfulla insatser i syfte att åstadkomma en snabb avveckling av LD 50-metoden. Utskottet fann det lämpligt att regeringen övervägde ett förbud i samband med det beredningsarbete som redan då pågick i regeringskansliet och nu sålunda har redovisats i en proposition. Nu hänvisar jordbruksministern till att möjligheterna att införa ett sådant förbud inte närmare har belysts av djurförsöksutredningen. Han avvisar därför vår gamla hemställan från 1986 om kraftfulla åtgärder. Därmed skulle ärendet komma till den centrala djurförsöksnämnden för utredning. Enligt folkpartiets uppfattning finns redan tillräckliga utvärderingar för att LD 50-metoden skulle kunna utmönstras.

Herr talman! Jag vill slutligen gå in på 15 § som handlar om avlivning av djur som inte är slaktdjur. Några bestämmelser meddelas tyvärr inte i paragrafen. Med ramlagstekniken överläts det till regeringen eller lantbruksstyrelsen. Vi i folkpartiet anser att det bör framgå att dränkning och kvävning inte får förekomma. Det är väl lantbruksstyrelsen som lär få det huvudsakliga uppdraget när det gäller att utforma alla de olika bestämmelser som kan förväntas om t. ex. djurs rätt till naturligt beteende. Det är angeläget att understryka att dessa anvisningar skall omfatta alla djurarter. Kravet på att naturligt beteende skall medges måste innebära att t. ex. bestämmelser om rastgårdar för försökshundar och att rovdjur som räv, med stort rörelsebehov, inte bara tillförsäkras tillräckligt utrymme utan också en lya som skyddar för insyn.

Herr talman! Jag vill, förutom att yrka bifall till reservation 4, understryka att djuren, enligt folkpartiets uppfattning, måste behandlas med respekt – den respekt som kommer av insikten om att djur är levande varelser.

Anf. 81 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Regeringen har lagt fram ett förslag till ny djurskyddslag. Ingen människa kan påstå annat än att det är på tiden att vi får en ny djurskyddslag. Den gamla lagen bär årtalet 1944. Därför finns naturligtvis all anledning att vi får en ny lag. Det är inte så att ingenting har hänt under denna tid. Naturligtvis har förändringar skett. Men det är nödvändigt att i grunden förändra en lagstiftning efter så lång tid.

Utgångspunkterna i det förslag som regeringen nu lägger fram är att djuren skall skyddas mot lidande. Det står i förslaget att de skall skyddas mot onödigt lidande, sjukdom och ohälsa. Dessutom sägs att djuren skall ges möjlighet till ett naturligt beteende. Allt detta är naturligtvis mycket bra.

En ny djurskyddslag är grunden för det djurskyddsarbete som skall ske. En djurskyddslag ger dock inte några garantier för att djuren i alla lägen kommer att ha det bra, utan det är ytterst de människor som handhar djuren som så att säga kommer att vara förutsättningen för att djuren sköts på ett bra sätt. Detta kan uppnås endast genom att vi har en bra utbildning av de människor som skall ha hand om djuren och genom att vi har bra information. Vi måste också ha en bra tillsyn som innebär att man, när något går snett, gör någonting åt det. Tillsynen skall, som det står i propositionen, i första hand gå ut på att man ger en god information, så att människorna lär sig hur djur skall behandlas. Det är mycket viktigt i dag, eftersom de naturliga kontakterna mellan djur och människor blir mindre och mindre och därmed också förståelsen för hur djuret skall behandlas. Jordbruksministern säger i sitt förslag att nuvarande djurhållning – och då tänker han naturligtvis på de djur som hålls för produktion av livsmedel – inte är bra. Han skriver att den är karg och att den storproduktion som vi har är en bov i dramat. Det här måste man naturligtvis hålla med om. Men vad jordbruksministern inte skriver är att den här situationen har uppstått genom att man från samhällets sida har ställt krav på dem som handhar denna produktion. Man har stimulerat och t. o. m. drivit på denna utveckling under 1960- och 1970-talet, då man från samhällets sida på ett mycket aktivt sätt gick in och försökte påverka de som hade djur att ha stora enheter för att i akt och mening få fram billigare livsmedel, och det fick man naturligtvis. Stordriften har naturligtvis fördelen att man kan producera mer med mindre insatser av arbete, och det är ju arbetet som kostar pengar. Men stordriften har den nackdelen att djuren inte får den tillsyn som behövs och att miljön kan bli, som jordbruksministern skriver i förslaget, karg.

Även i dagens förhandlingar mellan jordbruket och staten tas frågan om en ökad produktivitet upp. Staten ställer krav på dem som sköter jordbruksproduktionen. Det är nödvändigt att de krav som vi ställer här i riksdagen, och som leder fram till en djurskyddslag, och de krav som vi sedan genom regeringen ställer på dem som skall producera våra livsmedel harmonierar. I annat fall går inte det hela ihop.

Regeringen har när det gäller produktionsdjuren flyttat fram positionerna i förslaget till ny djurskyddslag – det måste man säga. Regeringen ställer där ökade krav på tillsynen och skötseln av djuren.

I vissa andra frågor är dock detta regeringsförslag ganska passivt. Jag tänker då på förslaget om att ny teknik skall provas som skall användas i djurproduktionen. Jag tänker på att det inte finns någon strategi för hur vi skall hantera gentekniken och utnyttjandet av den när det gäller både djur och växter. Jag tänker också på de förslag som finns i propositionen om djurförsök. På alla dessa punkter har centerpartiet förslag som går betydligt längre. I några fall har utskottet anslutit sig till de förslag som centerpartiet har väckt.

Över huvud taget har vår inställning vid arbetet med denna djurskyddslag varit att vi skall försöka få fram ett så bra resultat som möjligt framför att kunna profilera oss med reservationer, eftersom det inte är till nytta för djuren. Djuren märker bara av de resultat som uppnås genom detta arbete.

Vi har fått vänta ganska länge på detta lagförslag. Redan 1982 lade

lantbruksstyrelsen fram ett förslag till ny djurskyddslag. Men detta förslag har legat i regeringskansliet och väntat på att något skulle komma till stånd. Inte förrän det väcktes en opinion ute i samhället med Astrid Lindgren och andra i spetsen fick man i regeringskansliet ganska bråttom inred att presentera en ny djurskyddslag. Man fick t. o. m. så bråttom att det inte var möjligt att remissbehandla förslaget, vilket är ganska allvarligt, om vi skall vara ärliga. På det sättet riskerar vi nämligen att förlora många synpunkter som kunde ha varit viktiga att ha med vid arbetet med den nya djurskyddslagen. Man kan inte begära att vi skall tänka på allt. De människor som på olika sätt har engagerat sig i dessa frågor har synpunkter, och det hade varit värdefullt att få ta del av dessa synpunkter. Nu har vi inte fått ta del av dessa synpunkter, framför allt inte vi i riksdagen. Jag vet att regeringen har haft kontakter med olika organisationer och på det sättet försökt skaffa sig kunskap, men den kunskapen har i huvudsak stannat hos regeringen.

Denna djurskyddslag är, som jag tidigare har sagt, en ramlag. Det innebär att det är svårt att se helheten och de exakta konsekvenserna av det beslut som vi fattar. Jag tror emellertid att det finns ett visst fog för att ha denna typ av lag i detta sammanhang, då utvecklingen går framåt och det kan vara nödvändigt att vidta åtgärder utan att ändra lagen. Men detta gör att regeringen får ett mycket stort ansvar när det gäller att handha dessa frågor på ett riktigt sätt. Det har här talats om tillämpningsföreskrifter och att dessa skall utarbetas i samarbete med de organisationer som arbetar på detta område. Jag hyser inte något tvivel om att detta skall gå bra, eftersom det är på detta sätt man har arbetat i många andra sammanhang. I annat fall har riksdagen naturligtvis möjlighet att reagera.

Detta handlar mycket om ny teknik. Man tror sig i alla fall förbättra möjligheterna att producera livsmedel om djuren har det bra. Det som man nu vänder sig mot är det som skedde på 1950-, 1960-, 1970- och även 1980-talet. Därför är det viktigt att tekniken provas, innan den börjar användas.

År 1982 tog den socialdemokratiska regeringen bort kravet på förprovning, vilket jag tror var olyckligt. På det sättet gjorde man i princip alla nya anläggningar till någon typ av försöksanläggningar. De bekymmer som den nya tekniken kunde medföra borde man ha kunnat förutse genom att pröva den, innan den togs i bruk. I Skara finns det en institution som arbetar med dessa frågor. Denna institutions kunskaper bör vi absolut utnyttja i detta sammanhang.

Vi har från centerpartiets sida motionerat om att förprovning borde införas. Jag skall citera vad utskottet säger i fråga om detta, eftersom jag tycker att utskottet har gått oss till mötes på denna punkt.

”Utskottet ställer sig således positivt till yrkande 1 i motion Jo50. Med hänsyn till vad jordbruksministern anför i denna fråga – – – utgår dock utskottet från att bestämmelser om förprovning införs utan något särskilt initiativ från riksdagens sida.”

Vi låter oss nöja med denna skriyning, och vi litar på att jordbruksministern också kommer att se till att det blir på det sättet. Vi ser detta som en framgång för vårt yrkande och våra synpunkter i detta sammanhang.

Ökade krav ställs på djurhållningen, bl. a. krav på betesgång av djur. Jag

tror för min del att det är mycket viktigt både för djuren och för oss som arbetar med djur. Men vi skall samtidigt vara på det klara med att det kan medföra komplikationer, bl. a. på grund av lokala variationer, som gör att man inte bara rakt upp och ned kan besluta om detta. Detta har vi från centerpartiet också tagit upp i vår motion. Även på den punkten tycker jag att utskottet har gått oss till mötes när det skriver:

”När det gäller kraven på betesgång eller utevistelse — — — delar utskottet bedömningen i motion Jo50 att kravet bör kunna anpassas efter variationer i klimat och tillgång till betesmark m. m. och att det bör vara dispensabelt.”

Också med den skrivningen låter vi oss nöja. Vi tycker att en sådan skrivning är bättre. Därigenom får vi en tillämpning som kan vara bra för djuren, vilket vi tror blir möjligt.

Den stora diskussionen har naturligtvis gällt bursystemet för höns. Vi skall emellertid komma ihåg att introduktionen av dessa system har gjorts med utgångspunkt i och efter nära nog påtryckningar från samhället att ägg skulle produceras på detta sätt. Härigenom har arbetsmiljön i många avseenden blivit bättre. Men systemet har lett till bekymmer för hönsen. Vi ställer oss bakom målsättningen i detta betänkande, nämligen att man skall satsa på att ha nya system inom tio år. Vi kan emellertid inte vara helt säkra på detta. Men i betänkandet och i någon mån i regeringens förslag beskrivs detta som en målsättning. Det är då viktigt att man också håller fast vid denna.

Efter fem år skall vi få en avstämning, och då kan vi se hur långt vi har kommit. Vi måste i dagens läge erkänna att vi ligger mycket dåligt till när det gäller utveckling av andra system. Vi känner inte till några andra nya och bra system. Sådana måste utvecklas, och vi måste få dem prövade innan vi definitivt kan säga hur vi skall handla. Vi har förklarat detta i ett särskilt yttrande. Om fem år får vi alltså se om den målsättning som vi i dag sätter upp är realistisk eller inte.

Det har här talats om daglig tillsyn resp. om tillräcklig tillsyn. Alla vi som har sysslat med djur vet att daglig tillsyn på inget sätt är tillräcklig tillsyn. Djur kräver tillsyn flera gånger om dagen, och därför måste ”tillräcklig tillsyn” här vara ett tillämpligt begrepp.

I detta sammanhang har också talats om en integration av smågris- och slaktsvinsuppfödning. Vi har från centerpartiet sagt att en sådan inte får leda till att anläggningarna blir ännu större än nu, så att man till en stor slaktsvinsproduktion också lägger en smågrisproduktion. Vid en sådan integration måste alltså förutsättas att enheterna inte får bli större än vad de är i dag. Vi har också fått förståelse för detta i utskottets betänkande.

Gentekniken tror jag kommer att bli ett av våra stora bekymmer framöver. Vi har på detta område ingen lagstiftning i Sverige, utan fältet är öppet. Det finns enligt min och centerns mening oroande tendenser i dag ute i världen till att man nyttjar djur men även växter ansvarslost i detta sammanhang. Vi har reserverat oss i detta avseende, eftersom vi inte fått förståelse för vårt krav på en lagstiftning.

Ett annat område där jag tycker att regeringen har varit litet passiv är djurförsök. Som Anders Castberger tidigare redogjorde för har vi från riksdagens sida tidigare begärt åtgärder mot LD50-testerna. Det kom inget sådant förbud som borde ha kommit i anslutning till denna begäran. Nu

upprepar utskottet kravet på ett förslag från regeringen om förbud för LD50-testet. Dess vetenskapliga värde är tvivelaktigt, och det är plågsamt. Det står i djurskyddslagen att man skall undvika onödigt lidande, och enligt min mening är det här fråga om ett onödigt lidande.

Vi tycker också att det måste vara onödigt och felaktigt att anordna försök för att pröva kosmetiska produkter. Även utskottet kommer fram till att sådana djurförsök skall avskaffas. Samtidigt upprepar vi ett annat gammalt krav från jordbruksutskottet och lagutskottet på att kosmetiska produkter måste märkas, så att konsumenter får veta om produkterna prövats i djurförsök. Det är en viktig konsumentupplysning, och det kan också vara ett sätt att styra över verksamheten mot områden där djurtester inte förekommer.

Djurförsöksverksamheten är naturligtvis mycket svårbedömd, eftersom vi måste erkänna att djurförsök i vissa avseenden behövs. Men det är därför så mycket viktigare att man i detta sammanhang mönstrar ut de områden där djurförsök är onödiga och kan vara stötande.

Herr talman! Jag yrkar bifall till centerns reservationer 5 och 6 samt i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 82 JAN JENNEHAG (vpk):

Herr talman! Den nya djurskyddslagen kommer i stort sett att bli bra. Den innebär framflyttning av positionerna på många viktiga avsnitt, både vad gäller förhållandena för lantbrukets djur och vad gäller kanske mer uppmärksammade delområden. Ett exempel härpå är frågan om förbud mot kosmetikatester på djur – för övrigt ett gammalt vpk-krav.

Jordbruksutskottet har lagt ner ett ganska betydande arbete på att bredda sitt kunskapsunderlag och sätta sig in i konsekvenserna av den nya lagen. Till en del var det alldeles nödvändigt, eftersom förslaget inte remissbehandlats. Intresset från organisationer, allmänhet och massmedia har varit mycket stort.

Av stor betydelse för den framtida utvecklingen är det stärkta lekmanainflytandet i de djurförsöksetiska nämnderna. Centrala försöksdjurnämnden skall förstärkas, omorganiseras och få ett samlat ansvar för de etiska nämndernas verksamhet. För egen del vill jag säga att det är självklart att Nordiska samfundet mot plågsamma djurförsök skall vara representerat i nämnden. Det är den organisation som konsekvent, engagerat och outtröttligt har drivit debatten för att begränsa djurförsöken.

Herr talman! Jag är medveten om att riksdagen inte skall fatta beslut i den delen, men jag tror att åsikten har starkt stöd, och jag vill gärna föra fram den här i kammaren.

För övrigt, herr talman, yrkar jag bifall till hemställan i jordbruksutskottets betänkande.

Anf. 83 ÅKE SELBERG (s):

Herr talman! Den djurskyddslag som nu gäller började tillämpas 1945. Dessförinnan fanns endast straffbestämmelser mot djurplågeri i strafflagen, rätt för polismyndigheten att i vissa fall omhänderta djur, och dessutom en

lag angående slakt av husdjur. Djurskyddslagen har dock ändrats och kompletterats under årens lopp.

Djurskyddet handlar i grunden om förhållandet mellan människan och de djur som hon har i sin vård. Många lägger ner ett stort engagemang i djurskyddsfrågor, och såväl enskilda människor som olika organisationer arbetar för att värna djurens intressen. Detta framgår av de många brev, uppvaktningar och telefonsamtal som vi fått under arbetets gång i utskottet.

Det känns angeläget att säga att dagens lantbrukare har mycket breda kunskaper och lägger ner ett stort arbete på djurens skötsel och välbefinnande. Det gäller i stort sett all djurskötsel i vårt land.

En djurskyddslag måste, om den skall fungera väl, inte bara vara så utformad att den ger möjlighet till ingripande och straff mot djurplågeri och när andra missförhållanden uppstår eller redan har skett, utan skall i ännu högre grad förebygga och förhindra att djuren far illa.

Djurhållningen förändras ständigt och kräver därför särskild uppmärksamhet. Stora förändringar sker inom animalieproduktionen. Produktionen per djurenhet ökar ständigt, vilket ställer större krav på individerna. Antalet sällskapsdjur ökar i stor utsträckning, och användningen av djur i sport och tävlingsverksamhet får allt större omfattning.

Men samtidigt är det också klart att kunskaperna om djurens behov och olika sjukdomsbilder under tidens gång har ökat. Lantbrukets djurhållning har under en längre tid utvecklats från småjordbruk med mångsidig integrerad produktion mot allt större och färre företag med en mer specialiserad och storskalig produktion. Det har i vissa fall fört med sig en utveckling mot s. k. djurfabriker.

Här har också rationaliseringssträvandena spelat en stor roll. Strävandena för att få fram billigare livsmedel har naturligtvis också påverkat utvecklingen. Ur djurskyddssynpunkt har det inte alltid varit fördelaktigt.

Den proposition som jordbruksutskottet har haft att behandla angående ny djurskyddslag bygger på ett flerårigt arbete inom både lantbruksstyrelse, regeringskansli och utredningsväsende. Så jag kan säga att det material som utskottet behandlat är väl underbyggt. Ett stort antal motioner har behandlats, och flera berörda organisationer har uppvaktat utskottet och lämnat sina synpunkter. Det stora engagemanget tyder på ett stort intresse för dessa frågor. I huvudsak råder det stor enighet i utskottet om de förslag som är lagda.

Jag skall beröra några av de viktigaste frågorna och förslagen. Utöver motioner i detta ärende har sju reservationer fogats till betänkandet.

Skyddet för djuren kommer att förstärkas avsevärt. I framtiden skall djuren inte bara skyddas mot lidande och sjukdom utan ett väsentligt inslag kommer att vara att förebygga sjukdomar. För djur inom husdjurskötseln ställs särskilda krav på att djuren skall hållas och skötas i en bra miljö och på ett sådant sätt att det ger möjlighet till ett naturligt beteende. Hänsyn skall tas till djurens grundläggande biologiska behov, som skall tillmätas större betydelse än vad som varit fallet hittills i djurhållningen. Ny teknik bör prövas först ur djurhälso- och skyddssynpunkt innan den tillåts att komma till användning.

Krav på betesgång läggs fast, eller där betesgång inte är möjlig kan

rastningsfällor vara ett alternativ. Det är viktigt för djurens hälsa att de får komma ut och får tillräckligt med motion. Jag yrkar avslag på moderaternas reservation 2.

För att förhindra en alltför specialiserad uppfödning förordas integrerad produktion i större utsträckning.

Det nu mest använda bursystemet för höns vid äggproduktion bör avvecklas. Med det nuvarande systemet ges inte hönsen möjlighet till naturligt beteende i den utsträckning som är önskvärd. Det kan inte vara rimligt att höns endast skall ha tillgång till utrymme motsvarande en A 4-sidas storlek. Det nuvarande systemet bör vara avvecklat 1998, alltså om tio år, men enligt utskottet och propositionen skall vi ha en kontrollstation 1993 för att följa upp hur utvecklingen löper. Jag yrkar avslag på reservationerna 3 och 4, från moderaterna resp. centerpartiet, som tar upp det nuvarande bursystemet.

Genteknikens tillämpning på djur är en annan viktig fråga som behandlas i utskottsbetänkandet. Internationellt används gentekniken inom veterinärmedicinen främst för att framställa vacciner och inom sjukdomsdiagnostiken. I Sverige bedrivs ingen forskning inom genteknikens område för att förändra våra husdjur. Internationellt går utvecklingen kanske åt annat håll, då man använder gentekniken även i produktionssyfte. Därför anser utskottet, liksom jordbruksministern, att regeringen eller lantbruksstyrelsen noggrant bör följa frågan och meddela föreskrifter om förbud eller villkor för användningen av genteknik eller hormontillförsel på djur. Jag yrkar avslag på centerns reservation 6.

En omdiskuterad fråga när det gäller operativa ingrepp på djur har varit svanskupering på hundar av kosmetiska skäl. Utskottet har noggrant övervägt skälen till det nuvarande systemet med rutinmässig svanskupering på en del hundraser och dragit slutsatsen att svanskupering inte bör tillåtas annat än av strängt veterinärmedicinska skäl. En skärpning i förhållande till vad som föreslås i propositionen har skett på denna punkt. Jag förutsätter att regeringen vid utfärdandet av tillämpningsföreskrifter sätter så snäva regler att endast påbörjad verksamhet får fullföljas med de bestämmelser som gäller för närvarande. Jag syftar då på t. ex. aveln och redan beställda valpar. Vi har sagt att det finns möjlighet till en viss övergångstid. Enligt tidningarna skulle det kunna bli fråga om flera år. Jag vill lugna alla med att säga att det kommer att handla om månader.

Vid användningen av försöksdjur vidgas den etiska prövningen att omfatta alla djurförsök. Försöksdjursnämnden omorganiseras och förstärks. Detta är ett led i strävandena att på ett bättre sätt överblicka användandet av försöksdjur. Utskottet vill också framhålla det som mycket angeläget att alternativa testmetoder snarast arbetas fram och att den s. k. LD50-metoden snarast förbjuds. Detta ges regeringen till känna.

Reservation 1 av moderaterna handlar om samråd vid utarbetandet av tillämpningsföreskrifter. Det är helt naturligt att man samråder med berörda organisationer vid utformningen av tillämpningsföreskrifter. Jag yrkar därför avslag på reservationen.

I reservation 5 har centern tagit upp frågan om förbud mot import av ägg. Detta är en fråga som bör lösas vid de internationella överläggningarna och

inte i detta sammanhang. Därför yrkar jag avslag på den reservationen.

Reservation 7 om tillståndsplikten är en moderatreservation. För pälsdjursuppfödning och ridskoleverksamhet föreslås tillståndsplikt. Det är helt riktigt eftersom sådan verksamhet ökar i stor utsträckning. Den bör därför omfattas av tillståndsplikten. Beträffande pälsdjursuppfödning är det viktigt att etableringarna sker på ett riktigt sätt. Det är till gagn för både företagare och samhället att tillståndsplikt fastställs för pälsdjursfarmare. Jag yrkar avslag på reservation 7.

Herr talman! Vi kommer att nu fatta ett historiskt beslut. I och med antagandet av den nya djurskyddslagen, som vi kommer att rösta igenom i morgon, tar vi ett stort steg framåt för skyddet av våra djur. Sverige kommer att få en av världens bästa djurskyddslagar, kanske t. o. m. den bästa.

Jag vill med det anförda yrka bifall till jordbruksutskottets hemställan i betänkande 1987/88:22 och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 84 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! Åke Selberg sade att vi i utskottet har arbetat intensivt och försökt komma överens, vilket vi faktiskt också gjort på många viktiga punkter. Skillnaderna är inte så stora, men det finns skillnader.

Åke Selberg talade om betesgångstvånget. Jag vill fråga Åke Selberg, med tanke på att det i betänkandet och i propositionen talas om att det kommer att bli nödvändigt med någon form av dispens, varför det skulle vara nödvändigt att införa obligatorisk betesgång när vi nu vet att man måste använda sig av dispens. Så kan det vara särskilt uppe i norr men vid vissa tillfällen också i landet i övrigt.

Åke Selberg tog upp tillståndsplikten. Då vill jag fråga om han inte litar på djurägarna och tillsynsmännen. Det är ju ändå en praktisk fråga, och vi menar att det är onödigt att utvidga tillståndsplikten.

Beträffande burhönsen: Varför är det så otänkbart. Åke Selberg, att utveckla nya och bättre bursystem? Utskottet säger ju nej till allt vad bursystem heter. Varför inte försöka utveckla bursystemen så att de blir bättre på de punkter där det brister och där man bevarar de fördelar som bursystemen innebär för djurens hälsa? Vid sidan av detta kan man utveckla och göra försök med golvsystem.

Det skulle vara intressant om Åke Selberg kunde kommentera de här frågorna något.

Anf. 85 ANDERS CASTBERGER (fp) replik:

Herr talman! Åke Selberg slår sig för bröstet och säger att detta är världens bästa djurskyddslag. Det vore mer klädsamt om han inte använde så stora ord. Vi får inte glömma det Åke Selberg mycket snabbt gled förbi, nämligen att regeringen får ett ordentligt tillkännagivande på halsen beträffande LD50-metoden, på grundval av fem borgerliga motioner varav två är folkpartistiska.

Eftersom Åke Selberg egentligen håller med oss i folkpartiet i fråga om burhönsen, och utskottsmajoriteten anser att vår motion är tillgodosedd med det utskottet säger, är det märkligt att han samtidigt avstyrker reservation 4, där man stryker under de svårigheter som finns i burhönshäl-

landet är tveivelaktigt, och beträffande golvuppfödning finns det klara svårigheter. Med vårt förslag till metod i reservation 4 tycker vi att det går att mer förutsättningslöst klara frågan.

Om detta skulle vara världens bästa djurskyddslag kan det vara mera en händelse än en följd av planering och ordning och reda. Detta att flera organisationer har fått uppvakta utskottet och utveckla sina synpunkter är bara en följd av att regeringens hantering har varit bristfällig i fråga om remissbehandling. De har inte fått chansen att komma till tals tidigare i beredningsprocessen.

Anf. 86 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Herr talman! Åke Selberg sade att vi kommer att fatta ett historiskt beslut när vi godtar den här nya djurskyddslagen. Det är kanske att ta i litet. Så märkliga är egentligen inte de förändringar som lagen innebär, men den kan ju vara bra för det. Det kanske också blir nödvändigt att göra förändringar också i framtiden, för att följa med utvecklingen.

När Åke Selberg började prata om genteknik trodde jag nästan att han skulle yrka bifall till vår reservation. Här finns det ju bekymmer. Ett gammalt ordspråk säger att man skall mota Olle i grind. Om vi skall kunna göra det i det här sammanhanget är det nog nödvändigt att ha en lag som reglerar det hela innan det är för sent. Därför tror jag det är väsentligt att vår reservation går igenom.

I mitt anförande tog jag upp djurproduktionen, kontra de krav som ställs i de förhandlingar som sker för att fastställa priserna. Jag tycker det är rimligt att man inte ställer andra krav när man förhandlar om priserna än de krav som vi blir överens om när vi fattar beslut om en djurskyddslag. Det skulle vara bra att få ett godkännande av den ståndpunkten från Åke Selberg.

Beträffande hönshållningen och bursystemen vet vi att det är stora bekymmer med alla de system som finns i dag. I betänkandet står det också att nya system skall utvecklas parallellt med nuvarande system och att det skall ske en avstämning om fem år, då vi skall se hur arbetet har gått. Jag tror det är viktigt att vara litet ödmjuk inför detta och se vad det blir. Men målsättningen måste ändå vara ganska klar: att få ett bättre system.

I detta sammanhang har vi ställt kravet att vi inte skall importera ägg från länder som utnyttjar sådana system som vi har avvecklat. Det innebär inte att vi skall ha något importförbud i dag, utan kravet innebär att vi måste ha konsekvens i vårt handlande gentemot både konsumenter och producenter.

Anf. 87 ÅKE SELBERG (s) replik:

Herr talman! Till Ingvar Eriksson: Beträffande betesgången bör vi alla vara överens om att det är viktigt för nötkreatur och djur över huvud taget att få tillräcklig motion och att under en viss del av året få vistas ute. Sedan är det väl klart att det kan finnas en del problem, så att det bör finnas möjlighet att få dispens. Det kan vara klimatologiska skäl men också andra skäl som gör att man ibland bör undvika att släppa ut djuren.

Beträffande burhönsen sades det att tiden var för kort. Jag tycker ändå att tio år är tillräckligt lång tid. Dessutom har vi lagt in en kontrollstation efter fem år. Jag är helt övertygad om att forskarna och näringen kommer att göra

sitt yttersta för att hitta ett bättre system än vi har för närvarande, som alla är överens om inte är bra.

Till Anders Castberger: Uttrycket att detta var den bästa djurskyddslagen fick jag från en som verkligen sysslar med detta. Han sade, att om vi genomför den här lagstiftningen, har vi en av de absolut bästa djurskyddslagar som finns. Många från olika organisationer som varit till utskottet har varit positiva. Vi har fått många positiva uttryck för att detta är en bra väg att gå.

Beträffande gentekniken vill jag till Lennart Brunander säga: Visst skall vi mota Olle i grind, och det är därför som regeringen skall få i uppdrag att noga följa utvecklingen, så att man mycket snabbt kan vidta de åtgärder som behövs, om det skulle inträffa något som man inte tycker är bra.

Anf. 88 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! Jag håller med om att det är viktigt och bra med betesgång och motion. Men det kan finnas praktiska problem – blöta fällor, lösa vägar och liknande. Och det kan bli ökade smittorisker och andra stora problem. Vi är därför överens om att det behövs någon form av dispenser – det är jag tacksam för att höra. Men då kan man undra om det är nödvändigt att ha ett obligatorium.

Åke Selberg var inne på att vi skall ha tio år med nuvarande bursystem och att det därefter skall vara stopp. Det är just fixeringen till tiden tio år som vi vänder oss emot. Vi tror nämligen att förslaget om denna tioårsperiod är förenat med att ett definitivt beslut kommer att fattas om att allt vad burar heter därefter skall vara borta. Vi är därför rädda för att många av de producenter som har gjort stora investeringar nu under en tioårsperiod kommer att köra för fullt med det system man har satsat på och därefter helt enkelt lägga av. Det vore enligt oss reservanter därför olyckligt med en sådan definitiv tidsgräns. Det vore också olyckligt om man av den orsaken inte skulle kunna tänka sig att utveckla nya och bättre bursystem.

Om man använder de bästa erfarenheterna från olika system, kan man kanske komma fram till de allra bästa lösningarna. Vad skall man annars göra efter en tioårsperiod, då vi lär bli beroende av import av ägg, som av allt att döma kommer från länder där bursystem används?

Vi moderater anser att det är direkt omoraliskt och stötande om vi skulle göra oss beroende av import av ägg från länder där produktionen sker med system som vi i Sverige nu tänker förbjuda.

Jag tycker att Åke Selberg kommer litet för enkelt undan, när hans förklaring här är att det skulle vara fråga om ett definitivt stopp för allt vad burar heter. Jag undrar varför. Beror det på beslutet vid partikongressen, där man inte kunde tänka sig någon som helst nyansering? Jag tror att denna fråga är större än vad man har velat göra den till. Det är fråga om huruvida man över huvud taget skall ha någon produktion av ägg i Sverige i framtiden. Jag är rädd för att vi om tio år befinner oss i denna situation, och då kan det bli bckymmersamt.

Prot. 1987/88:127
26 maj 1988

Djurskyddslag, m. m.

Anf. 89 ANDERS CASTBERGER (fp) replik:

Herr talman! Låt oss gärna slå fast att detta är ett klart fall framåt när det gäller lagstiftningen beträffande djuren och deras väl. Men att i dessa valrörelsens begynnande tider låta regeringen få ståta med att allting skulle vara världsbäst, vore att ta i och är inte särskilt klädsamt. Jag vet inte vilken auktoritet som Åke Selberg kan åberopa för att säga detta. Bara den alldeles raskt gjorda glidningen över till att säga att lagstiftningen skulle vara *en* av de bästa är i sig ett tecken på att detta budskap kanske inte är riktigt så entydigt.

Det finns en Birgitta Karlsson i Karlskrona, som just är ordförande i Nordiska samfundet mot plågsamma djurförsök. Hon tycker att vi i alla fall delvis har lyckats här i riksdagen. Låt oss vara nöjda med detta och inte brösta oss alltför mycket.

Låt oss också slå fast att regeringen har slarvat sig igenom beredningen av denna fråga. Det har inte skett något normalt remissförfarande. Det är bl. a. därför som flera organisationer har begärt företräde hos oss i utskottet. Det är inget fel i detta, men en och annan hade säkert också ansett det värdefullt att ha fått komma in redan när regeringen skrev och putsade på sina förslag.

Anf. 90 ÅKE SELBERG (s) replik:

Herr talman! Ingvar Eriksson för ett hypotetiskt resonemang. Jag vidhåller att tio år är en rejält tilltagen tid när det gäller utvecklingen av nya system för att klara äggproduktionen.

Jag sätter tilltro till företagarna, näringen, forskarna och övriga som skall utveckla nya system och förstår inte varför man skall vara så pessimistisk i detta sammanhang. Jag är helt övertygad om att man kommer att lyckas med detta. Det är helt klart att vi även i framtiden kommer att ha svenskproducerade ägg.

I de allra flesta fall där samhället har beslutat om nya regler har det också kommit lösningar på de olika problem som kan ha uppstått. Så kommer också att ske i detta fall. Man bör komma ihåg att vi ändå har tagit oss till månen, man planerar nu att ta sig till Mars. Därför är det helt klart att vi nog också borde kunna skapa en bra miljö för våra höns. Jag tror att tekniken kommer.

Det skulle alltså inte vara klädsamt att säga att den föreslagna lagstiftningen är bra. Men det tycker jag, eftersom vi ju i stora delar också är överens i utskottet. Visst kan vi säga att det är fråga om en bra djurskyddslag och att den också är en av de absolut bästa som kommer att finnas i detta sammanhang.

När det gäller de synpunkter som Birgitta Karlsson hade, så sade hon också att förslaget till ny djurskyddslag var en seger för djuren.

Jag är helt övertygad om att vi när lagen börjar praktiseras kommer att få en bra utveckling på detta område och att djuren kommer att fara väl.

Andre vice talmannen anmälde att Ingvar Eriksson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Herr talman! Det har varit intressant att lyssna på denna debatt.

Den lag som vi nu diskuterar innebär enligt min mening en klart genomgripande förändring. Det finns de – inte här i kammaren, men i den allmänna diskussionen – som menar att det mest handlar om skrivningar och att verkligheten inte kommer att förändras särskilt mycket. Jag menar att detta är fel. Verkligheten kommer att förändras, när riksdagen antar den lag som regeringen har föreslagit och utskottet har bearbetat.

Den nya lagen utgår verkligen från en annan syn än den som finns bakom den hittillsvarande djurskyddslagen, som har sitt ursprung i 40-talet, vilket har sagts här många gånger.

Mycket har hänt sedan dess, både när det gäller tekniken i jordbruket och när det gäller människors värderingar om djuren. Tekniken har under de senaste decennierna i alltför stor utsträckning fått styra utformningen av ladugårdar, djurstallar etc. Vem som bär ansvaret för detta kan diskuteras. Jag menar att ansvaret får delas av de politiska partierna – av mitt eget såväl som av centern och andra förutvarande regeringspartier – och i allra högsta grad av näringen själv. Det handlar också om den utveckling som har skett internationellt under 60- och 70-talet. I dag måste vi konstatera att denna utveckling inte skall få fortsätta, vilket kanske är allra viktigast. Det råder också en bred enighet i riksdagen om detta.

Tekniken – och inte djurens biologiska behov – har alltså varit alltför styrande när man har byggt djurstallar och ladugårdar. Något av det allra viktigaste i den nya djurskyddslagen är ju att det motsatta skall råda i framtiden. Djurens biologiska behov, det som vi kallar deras naturliga beteende osv., skall stå i centrum, och inte tekniken.

När jag säger att det verkligen handlar om genomgripande förändringar, skall vi komma ihåg att detta gäller omedelbart för alla som vill investera i nyproduktion. För den som vill nyinvestera innebär alltså den föreslagna lagstiftningen omedelbart att han eller hon skall låta kor gå på bete. Är det fråga om andra nötkreatur, skall dessa ha möjlighet till utevistelse. Detta går självfallet inte att kräva när det gäller små kalvar – de tillhör ju de självklara undantagen. Alla torde också inse att det även har sina problem att ha många ungtjurar ute på bete samtidigt.

Bortsett från denna typ av undantag av klart praktiska skäl gäller emellertid att de som bygger nya ladugårdar skall ha nötkreatur och mjölkkor ute på bete, att det skall vara stora totaltytor för svinen när man bygger nya stallar etc. I enlighet med alla de exempel som är givna i propositionen, som utskottet nu har ställt sig bakom, gäller för övrigt även att inga nya hönsbushus med burar skall få byggas osv. För en bonde blir det fr. o. m. den tidpunkt då riksdagen antar denna lag och beslutar om dess ikraftträdande alltså fråga om en väsentlig skillnad.

Det är klart att förhållandena vid de befintliga anläggningarna inom animalieproduktionen är mycket olika. Därför måste man naturligtvis ha tidsgränser inom vilka en övergång är praktiskt möjlig. Hur skall man kunna ändra sin växtföljd så, att man får fram beten om det i dag inte finns några beten alls? Då måste man ju verkligen ändra växtföljden, så att det blir bete i framtiden. Man måste vidare kunna se till att betet finns i något så när nära

anslutning till korna etc. Men de övergångstider som det här kan komma att handla om får ju inte vara för långa. Den djurskyddsförordning som regeringen utfärdar mot bakgrund av riksdagens beslut och de tillämpningsföreskrifter som lantbruksstyrelsen ger ut kommer här att vara bestämmande. Jag menar att det i praktiken i många fall kan komma att handla om övergångsperioder i storleksordningen från månader till upp till kanske tre år eller liknande. Sedan medger man då för vissa fall – det kan naturligtvis finnas specialfall där alla ser att det är praktiskt orimligt att tillämpa bestämmelserna – en längre övergångstid.

Den långa avvecklingstiden på tio år har satts för burhönssystemet. Det är viktigt att man bestämmer att burhönssystemet skall vara borta om tio år. Det har sagts här att vi inte vet så mycket, att det inte finns så många system. Men det sker faktiskt en utveckling. Framstående svenska forskare menar att det redan i dag i Schweiz finns system som klarar de här kraven. Jag har ändå inte sagt att vi skall sätta tilltro enbart till detta, utan vi vill ge en ordentlig övergångstid.

Det är emellertid viktigt att tioårsgränsen fungerar som ett stoppdatum, en signal, och inte är någonting som man luddar till, vilket jag tycker att man har gjort här i debatten från moderaternas sida. Om vi fastställer ett bestämt slutdatum när burhönssystemet skall vara borta i Sverige, och med den prioritering av forskningen på det här området som regeringen också talar om, är det en självklarhet att den kreativa svenska näringen skall kunna lösa de här problemen. Detta är inte det största industriella problem som har lösts i samband med all den omställning som svensk industri har fått göra på betydligt kortare tid för att komma fram till nya produktionssystem. Från den utgångspunkten är det viktigt att ha ett stoppdatum och inte någonting relativt som man kan ludda till.

Femårskontrollen är ju till för att man skall kunna se om det går för sakta och i så fall kunna påskynda processen i fortsättningen. Man skall inte efter fem år kunna säga sig att man får slå in på en ny väg, att man inte längre vill avskaffa burhönssystemet.

Det är glädjande att det är stor uppslutning i riksdagen kring kraven på att behandla försöksdjuren bättre. I vissa fall har riksdagen gått längre än regeringen. Jag tror att det i de två fall som det gäller är fråga om förbättringar i förhållande till vad jag har föreslagit. Inriktningen är densamma i regeringens förslag som i utskottets förslag. Jag ville kanske företa ytterligare någon utredning, medan riksdagen vill gå snabbare fram, vilket kanske är en förbättring. Jag tycker att det är utmärkt att vi har fått en så stor uppslutning kring kraven på att förbättra förhållandena för försöksdjuren som vi här har fått.

Det är också glädjande att vi har fått stor uppslutning kring kraven på att arbeta för att ta fram alternativ, så att vi verkligen kan minska djurförsöken och finna praktiska forskningsalternativ för andra testmetoder än djurförsök.

Jag hoppas att man med de nya nämnderna med den nya sammansättningen, som innebär ett förstärkt lekmannainflytande, med djurskyddsorganisationernas engagemang och forskarnas sakkunskap skall kunna få en stämning av kreativitet i stället för en defensiv hållning, där man anser att nya metoder

är omöjliga. Jag hoppas att den nya organisationen skall medge en kreativ utveckling, där vi tillsammans med de olika intressen som nu bryts skall kunna minska antalet djurförsök och förbättra förhållandena för försöksdjuren. Jag hoppas att vi på det sättet får ett bättre genomslag för djurskyddet också när det gäller försöksdjuren, de djur som nu lever under helt andra förhållanden än andra djur.

Jag vill ta upp en punkt som kanske framför allt folkpartiet berörde här. Att detta är en ramlag har flera sagt. Det är en självklarhet, menar jag, att den här typen av lag måste vara en ramlag. Det vore orimligt om riksdagen skulle besluta hur det i varje detalj skall se ut i varje djurstall, varje ladugård. Vi är väl alla överens om att det finns skiftande förutsättningar. Det går inte att i lag reglera detta. Man måste ha förordningar och tillämpningsföreskrifter, som dock måste grunda sig på denna ramlag. I förhållande till andra ramlagar tror jag att den här ramlagen tillsammans med den proposition vi har lagt fram innehåller betydligt mer av praktiska påpekanden och konkreta förslag, t. ex. om hur det skall se ut i en ladugård, än vad ramlagar brukar göra. Det finns ett bestämt skäl till detta. Det är samma skäl som betingar den oro som finns hos några av er här i kammaren. Det skall inte vara möjligt att i en tillämpningsföreskrift kunna ludda till eller på något sätt minska kraven i förhållande till vad man har föreställt sig när man här i riksdagen fattat beslut om lagen. Därför finns det betydligt mer av praktiska förslag och påpekanden i den här ramlagen än det brukar finnas. Jag utgår ifrån att det verkligen skall bli så att den förordning som regeringen utfärdar och de tillämpningsföreskrifter som lantbruksstyrelsen sedan utfärdar skall stämma överens med riksdagens intentioner.

Jag tror, till skillnad från folkpartiet, att den metod som vi har arbetat med när vi har kompletterat det förslag som lantbruksstyrelsen tidigare lagt fram, ett förslag som remissbehandlats, har inneburit att arbetet gått snabbare. Vi har arbetat med upprepade utfrågningar. När man här påstår att det inte varit möjligt att föra fram olika uppfattningar vill jag säga att de organisationer, intressegrupper och motsatta intressen som funnits verkligen har inbjudits till att inte bara muntligen höra av sig vid flera olika utfrågningar utan också skriftligen yttra sig när det gällt olika förslag om hur den här propositionen skulle utformas. Denna dokumentation finns självfallet tillgänglig.

Jag är inte alls övertygad om att detta är en sämre arbetsmetod. Den är absolut inte slarvig. Jag är inte övertygad om att det är en sämre metod än det ibland ganska slentrianmässiga remissförfarandet. Det kan diskuteras, men med denna metod har också motstående intressen involverats och faktiskt kunnat delta i processen med att utarbeta propositionen. Det är kanske snarast på det sättet att vi har fått mer av konkreta synpunkter, som har kunnat spelas in på band, än vid en vanlig remissbehandling. I varje fall kan det diskuteras vilken metod som är bäst.

När man nu säger att vi borde ha arbetat med detta i den vanliga lunken vill jag påminna om att just riksdagen har haft starka krav på att regeringen skulle påskynda processen och snabbt återkomma till riksdagen med förslag.

Endast några få ord om svanskupering, eftersom jag just har börjat överskrida den taletid som jag hade angivit och varken jag eller någon annan vill förlänga kammarens arbete för mycket. Som redan har sagts här har

utvecklingen gått förbi propositionen. Eftersom det inte har funnits karantänskrav mellan Norge, Finland och Sverige utgick vi ifrån att vi först måste lösa den här frågan i en överenskommelse med dessa länder för att ett förbud mot svanskupering skulle kunna fungera. Nu har Norge beslutat att sätta sitt förbud i kraft den 1 juli i år. I Finland har ju tragiskt nog rabies uppträtt, och därför har vi krav på karantän gentemot Finland. Detta gör självfallet att det svenska förbudet mot svanskupering omedelbart träder i kraft när lagen träder i kraft.

Utskottet har velat ha vissa övergångsbestämmelser. Det gäller rent praktiska frågor av typen att någon kennel kan ha åtagande att leverera några unga hundar som det redan finns avtal om. Man måste då kunna se om sådana övergångsmöjligheter kan få ta någon tid, men då handlar det ju – som det har sagts här – om månader eller något halvår; det är den storleksordningen. Ett slutligt totalt förbud mot all kupering som inte är veterinärmedicinskt befogad skall vara i kraft i Sverige fr. o. m. att själva lagen om förbud mot kupering går i kraft, dvs. den 1 juli.

Jag vill sluta med att säga att jag tycker att det är mycket bra med den stora uppslutningen kring förslagen. I den mån som riksdagen har förbättrat våra förslag är det också bra. Att uppslutningen kring den här lagen är stor i riksdagen visar den diskussion som vi för. Vi talar om ett antal specialfrågor, men det finns ändå i huvudsak stor överensstämmelse. Den utomordentligt starka allmänna opinion som jag vet möter er i riksdagen och som också möter mig i mitt regeringsarbete och dem som arbetar på jordbruksdepartementet visar att det finns ett starkt engagemang hos allt fler människor. Den allmänna opinionen i Sverige i dag är väsentligt mer inställd på att djurens rätt skall skjutas i förgrunden i förhållande till vad som tidigare gällt och att vi skall stifta en lag som skall göra det bra för djuren.

Anf. 92 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! Ja, visst är det så, herr jordbruksminister, att det finns stora överensstämmelser, och vi är mycket glada för att vi på så många punkter har lyckats bli eniga och komma fram till bra lösningar. Det finns emellertid, som jordbruksministern påpekade, vissa detaljer där våra uppfattningar skiljer sig. Det är också fråga om allvarliga detaljer.

Jordbruksministern säger att vi moderater "luddar till" begreppen, när jag apropå tioårsgränsen för burhönssystemet påtalade att det var ett definitivt förbud mot allt vad burar heter, att man inte ens kan tänka sig nya, utvecklade burar. Jag luddar inte till det, herr jordbruksminister, utan jag försöker bara spegla verkligheten så som den uppfattas ute på fältet av dem som är starkt berörda av detta.

Visst kommer näringen att kunna lösa problem, men jag vill gärna ge några exempel på problem som blir svåra att lösa, om man nu ensidigt väljer ett helt nytt system för golv. Då kommer vi nämligen att få hälsoproblem.

Mot bakgrund av att Sverige i dag har ett förbud mot antibiotikainblandning i foder vill jag fråga: Hur kommer jordbruksministern att ställa sig, kommer jordbruksministern att acceptera att man i den svenska produktionen åter gör sig beroende av en ökad användning av antibiotika, som blir följderna vid en drastisk förändring av produktionsförhållandena? Erfarenhe-

ten från de försök i Schweiz som jordbruksministern nyss talade om är nämligen att man blir beroende av antibiotika i fodret, man får problem med hälsan, och man får väsentligt högre priser.

Därmed är jag framme vid den andra frågan: Är jordbruksministern beredd att vid en ensidig svensk förändring av produktionsförutsättningarna medverka till en höjning av gränsskyddet för den svenska produktionen, som då kommer att ske i ett dyrare system?

Anf. 93 ANDERS CASTBERGER (fp) replik:

Herr talman! Jordbruksministern försvarar att det skulle vara en ramlag och säger att de konkreta förslagen också finns med i lagen. Det är riktigt att de byggs in i specialmotiveringarna, men de är ju endast till vägledning vid rättstillämpningen. Just det faktum att 17 av 35 paragrafer i lagen är av ramlagsnatur gör att det sprids en osäkerhet om vad rättstillämpningen så småningom kommer att leda till när fall efter fall prövas.

När det gäller beredningsfrågan har vi naturligtvis inte sagt att ingen har fått framföra sin uppfattning, men när nu jordbruksministern säger att flera organisationer också skriftligen har fått lägga fram sina synpunkter, frågar man sig ju varför det inte har varit ett remissförfarande, som brukligt är. Det är naturligtvis inte lyckligt att det skulle vara en vanlig lunk, som jordbruksministern uttrycker det – och det har vi aldrig påstått. Ett allsidigt beredningsarbete behöver inte läggas i de långbänkar som många andra av regeringens frågor hamnar i – det är faktiskt inte nödvändigt.

När jordbruksministern verkar känna sig fram i diskussionen om huruvida det är en bra metod att avskriva vissa delar av beredningsarbetet och kanske remissförfarandet, frågar man sig: Är detta en ny metod, som skall införas mera regelmässigt? Vi skall inte glömma det faktum att det finns risker med att det på det sätt som här verkar ha skett hafsas över ibland och att vissa parter kanske inte kommer till orda på sedvanligt sätt.

Anf. 94 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Herr talman! Jordbruksministern är mycket nöjd över att det är relativt sett stor enighet bakom lagen. Jag tror också att det är bra att det är så.

Men sedan gäller det naturligtvis också att vi gemensamt ser till att både djuren och de människor som skall sköta dem kan må bra i framtiden. Det är ju alldeles klart att de ökade krav som ställs på djurproduktionen får konsekvenser för de människor som skall handha detta. Jag utgår från att jordbruksministern kommer att medverka till att också de kommer att må bra, och då blir nog alltsammans väldigt bra.

Jordbruksministern förde ett resonemang om remissförfarandet. Det är mycket möjligt att det system med hearings som nu har använts är ett bra system. Det har dock en uppenbar brist, och det är att de synpunkter och det kunnande som kommer fram vid dessa hearings stannar hos regeringen. Vid ett remissförfarande följer däremot remissvaren och synpunkterna, eller i varje fall en sammanfattning av dem, med så att man har möjlighet att den vägen skaffa sig kunskap. Jag tror att det är bra att den möjligheten finns och att det är en brist att den saknas i det här sammanhanget.

Sedan använder jordbruksministern ett uttryck som jag hängde upp mig

litet på. När det gäller burhönssystemet sade jordbruksministern att "större industriella problem har lösts". Det här är inget industriellt problem utan någonting helt annat – här handlar det om levande varelser. Och det som kritiken mot detta system går ut på är just att det är ett industriellt system, som vi skall komma bort ifrån. Här får med säkerhet helt andra hänsyn tas än vid industriella förändringar.

Anf. 95 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! Dels vill jag säga till Ingvar Eriksson att det självfallet inte är fråga om någon ökad användning av antibiotika, dels vill jag i anslutning till vad Lennart Brunander just sade säga att det naturligtvis inte är fråga om att införa ett industrisystem. Vad jag har sagt är att större problem har lösts inom industrin.

Under kanske framför allt 70-talet men också 80-talet har den svenska industrin pålagts mycket hårda miljökrav, som har inneburit att man väsentligen har måst förändra produktionsprocesserna och därvid också på ett helt annat sätt ta hänsyn till de människor som arbetat i industrin. På det sättet kan det finnas en koppling här, i det att det i båda fallen så att säga gäller ett biologiskt hänsynstagande, i industrin till arbetsmiljö och arbetarskydd och i detta fall till djuren. Det gäller inte att bygga upp ett mer industriellt system för produktion av djur – på den punkten är jag helt överens med Lennart Brunander. Vad jag menade var att större problem har lösts. Från början gjorde t. ex. den svenska industrin motstånd mot att få på sig hårda miljökrav och tvingas ändra sina produktionsprocesser. Man sade att det skulle bli dyrare, att man skulle konkurreras ut av omvärlden osv. Det visade sig senare tvärtom att de nya processerna var bättre och någonting som andra länder har kunnat ta till sig.

Jag är övertygad om att med den kreativitet som finns i näringen kommer det att gå att med uppsatta mål – varav ett är just det som Ingvar Eriksson var inne på, nämligen icke generell antibiotikaförskrivning – lösa problemen. Det finns som sagt framstående svenska forskare som menar att det redan i dag på sina håll i Schweiz har gått att lösa problemen.

Ingvar Eriksson tog nu upp frågan om kostnaderna, liksom Lennart Brunander gjorde i ett tidigare inlägg. Jag har redan delvis varit inne på detta. Det är inte alls säkert att miljöförbättringar betyder ökade kostnader på lång sikt. Tvärtom kan de innebära att det blir billigare. Djuren blir friskare, vi får djur med bättre hälsa, och det bör rimligen inte innebära ökade kostnader. På kort sikt kan det däremot bli ökade kostnader. I sitt huvudanförande var Lennart Brunander inne på frågan om prisförhandlingarna. I propositionen – och även i andra sammanhang – är det sagt att i den mån det blir ökade kostnader får detta tas upp till diskussion i prisförhandlingarna. Detta gäller som sagt i det kortare perspektivet. Jag är övertygad om att lika väl som när det gäller industrins miljökrav, som har lett till en mera konkurrenskraftig svensk industri, kommer vi också att kunna få produktionsmetoder, produktionssystem och livsbetingelser för djuren som kommer att göra att djuren på lång sikt mår bättre och blir friskare, och därmed inte kommer att dra de ökade kostnader som några av er befarat.

Slutligen: Jag är helt överens med Lennart Brunander om att en mycket

viktig del av det vi talar om nu är de människor som skall arbeta med djuren. Jag är säker på att de allra flesta bönder alltid har varit måna om sina djur. Det är så att säga inte böndernas fel att det i många fall har blivit sämre för djuren med de storskaliga uppfödningssystemen. Det är den teknik som har varit tillgänglig och som bonden har fått ta till sig som har lett till problem för den bonde som märkt att hans djur inte mått bra. Där får ansvaret delas mellan de stora industrierna i Kooperationen och dem som deltagit i politiska beslut som fattades i stor enighet mellan de olika partierna under tidigare decennier. Det är denna utveckling som vi i dag är överens om i riksdagen att vi inte önskar, och det är bra att vi här kan vara i samklang och ganska stor överensstämmelse med den allmänna opinionen.

Anf. 96 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att man från socialdemokraternas och regeringens sida inte vill medverka till nya och bättre bursystem. Men det är ju faktiskt i det avseendet som forskarna hittills har arbetat som intensivast.

Jordbruksministern säger att man inte kan tänka sig att använda mer antibiotika. Men jag är litet orolig för utvecklingen. Hittills vunna erfarenheter visar ju att hälsoproblemen ökar, om man helt går över till ett golvsystem. Då finns nämligen risken att man blir beroende av mer antibiotika. Jag hoppas, som sagt, att vi slipper en sådan utveckling.

Till sist vill jag framhålla att det är vår ambition att förändringar i detta sammanhang – oavsett om dessa är nödvändiga eller önskvärda – måste leda till förbättringar för djuren, hälsan och arbetsmiljön. Vi menar därför att kommande förändringar inte får äventyra den svenska produktionen. Jag hoppas verkligen att vi får ha kvar en svensk produktion, alltså att konsumenten i Sverige även i framtiden har tillgång till svenska ägg. Men jag är alltså faktiskt litet oroad.

Anf. 97 MARGARETA FOGELBERG (fp):

Herr talman! Det är inte ofta som tillkomsten av en ny lag följs med så stort intresse och engagemang från en bredare allmänhet som just förslaget till ny djurskyddslag. Det kanske populäraste förslaget är kravet på att djur skall ha möjlighet att bete sig naturligt. Här skiljer sig lagförslaget från lantbruksstyrelsens ursprungliga förslag. Det förslaget lades fram 1982, och nu skriver vi 1988. Jag är därför rädd att jag måste upprepa min kritik dels när det gäller remissförfarandet, dels när det gäller ramlagskaraktären.

I fråga om remissförfarandet vill jag bara peka på en väldigt stor grupp som *icke* har fått komma till tals – nämligen våra miljö- och hälsoskyddsinspektörer, som skall stå för tillsynen.

Just därför att djurens väl och ve ligger väldigt många människor så varmt om hjärtat hade det varit värdefullt om lagen mera konkret hade lagt fast vad som är tillåtet och vad som faktiskt är förbjudet att företa sig med djur. Först skall man gå igenom en mängd följdförfattningar. I likhet med lagrådet har inte heller riksdagen någon som helst möjlighet att förutse konsekvenserna av lagen.

Målsättningar och gränsdragningar är försedda med så många förbehåll att de lätt kan åsidosättas genom undantagsföreskrifterna. Jag skall bara nämna några få saker.

Jag är själv *mycket* orolig för vad som kommer att hända och för vad som kommer att återfinnas i den lucka som finns i och med undantagsmöjligheten i 10 §. I den paragrafen talas det nämligen om operativa ingrepp på djur. Jag avser då närmast den primitiva traditionen att klippa av svansen på hundvalpar. Visserligen säger sig utskottet ha kommit fram till slutsatsen att svanskupering inte bör tillåtas annat än när strikt veterinärmedicinska skäl föreligger. Det låter ju väldigt bra. Men när man läser vidare vad utskottet skriver, finner man att det nog finns osäkerheter i alla fall.

År 1947 var Sverige det första landet som i lag förbjöd kupering av hundars öron. Varför i all världen kan man då inte göra detsamma när det gäller svansarna, om man nu verkligen vill det?

Jag vill således fråga jordbruksministern: Vilka svårigheter åsamkas hunduppfödare i och med införandet av ett kuperingsförbud som skulle motivera en övergångstid? Jag menar då sådant som är svårare än just hundarnas förlust av svansen.

Sedan en mycket konkret fråga: Hur lång blir en sådan övergångstid?

Norge har antligen ett förbud mot svanskupering, men där har man också beslutat sig för att skriva under den Europakonvention till skydd för sällskapsdjur som nu är klar för undertecknande.

En och annan har sagt till mig att mina farhågor när det gäller hundsvansarna är överdrivna. Men kanske är det så, att 2 §, som säger att djur skall behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande, väl borgar för att ingen längre får plåga hundvalpar. Beträffande 2 § finns det ju ingen brasklapp om undantag.

Eller är det rent av så, att 4 §, som enligt specialmotiveringen till lagförslaget sägs omfatta alla djur som berörs av lagen och som säger att djur skall ges möjlighet att bete sig naturligt, är en garanti mot svanskupering?

Herr talman! Det naturligaste sättet för en hund att göra sig förstådd bland sina artfränder och även bland människor är nämligen att använda just svansen på en mängd intelligenta sätt. Att kupera hundar är således detsamma som att ta ifrån dem deras bästa språk, och det är faktiskt värre för hundarna än den rent fysiska smärtan. Jag hoppas att riksdagen nu har kurage att sätta stopp för denna verksamhet.

Till sist hade jag velat ställa en fråga endera till utskottets ordförande eller också till dess vice ordförande. Men båda har tydligen prioriterat andra verksamheter. Jag riktar därför i stället min fråga till utskottets ledamöter. Frågan föranleds av en motion om pälsdjursuppfödning. Argumenten för näringens värde för sysselsättningen i glesbygd delas av jordbruksutskottet. I den aktuella motionen sägs bl. a. att "minken är en bra avfallsförädlare". Som väl är hör man sällan talas om en så cynisk inställning till djur som människor tagit i sin tjänst. Min fråga är alltså: Delar utskottet också denna uppfattning?

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionerna Jo506, Jo509, Jo510, Jo42, yrkande 6, och Jo534.

Anf. 98 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Herr talman! En direkt fråga ställdes till mig. Jag vill emellertid inte förlänga debatten särskilt mycket mera. Därför vill jag till Margareta

Fogelberg bara säga att frågan om en övergångstid inte finns med i regeringens förslag. Men eftersom utskottet har föreslagit en övergångstid, har vi studerat den frågan.

Lantbruksstyrelsen kommer att få fastställa en övergångstid. Jag har redan sagt att det inte kan handla om någonting annat än månader, kanske om ett halvår. Margareta Fogelberg behöver således inte vara orolig. Om riksdagen fattar beslut i enlighet med regeringens och utskottets förslag, innebär det att svanskuperingen på hundar kommer att försvinna. Det handlar alltså om månader, inte om år, efter det att beslut har fattats – lagen träder i kraft den 1 juli.

Prot. 1987/88:127
26 maj 1988

Djurskyddslag, m. m.

Anf. 99 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Herr talman! Jag skall försöka svara på Margareta Fogelbergs fråga om minken som avfallsförädlare. Jag vill då framhålla att vi inte ställer oss bakom allt som står i den aktuella motionen. I och för sig är detta med minken inte särskilt märkligt. Hushållsgrisen har ju i alla tider varit en avfallsförädlare. I dag försöker man på alla sätt att försköna detta med att ha en hushållsgris. Men även minken äter ju avfallsprodukter. Således ligger det inte någonting negativt i detta.

Anf. 100 MARGARETA FOGELBERG (fp) replik:

Herr talman! Jag ville bara peka på det här uttrycket. Eftersom jag är riksdagsledamot och alltså har att trycka på voteringsknappen för att visa om jag röstar för bifall eller avslag, ville jag alltså markera att jag inte accepterar att man kallar djur – i det här fallet minken – för avfallsförädlare.

Anf. 101 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Jag har i en motion tagit upp frågan om metoderna för bekämpning av epizooti, mul- och klövsjuka. Det är kanske något märkligt att denna fråga inte eljest har aktualiserats i samband med djurskyddsdiskussionen. Om mul- och klövsjuka konstateras i en kreatursbesättning, är huvudregeln att besättningen slaktas. Det finns flera invändningar mot en sådan gammal och primitiv metod. Först och främst finns det etiska invändningar.

Förutom vid slakt, där djuren tjänar människorna till föda, avlivar vi våra husdjur bara i sådana fall där det gäller att bespara dem ett meningslöst lidande – dvs. vid ålderdom, i händelse av obotliga sjukdomar o. d.

Mul- och klövsjuka är emellertid inte någon dödlig sjukdom. Ett angripet djur tillfrisknar efter någon tid och återvinner sin hälsa och produktionsförmåga. Det är ytterligt primitivt att avliva ett djur som man vet blir friskt efter genomgången sjukdomsförlopp. Särskilt stötande ter sig detta mot bakgrund av det faktum att det finns metoder att förebygga och att skydda mot sjukdomen.

Till de etiska invändningarna sällar sig naturligtvis också ekonomiska. Det tar lång tid att bygga upp en bra kreatursbesättning. Det är slöseri att i sjukdomsfallet helt sonika radera ut den.

Dessutom är avlivningen i längden en ohållbar metod i sjukdomsbekämpningen, därest mul- och klövsjuka nu skulle komma in i landet och få

spridning. Skulle en omfattande epidemi uppstå kan metoden inte längre upprätthållas. Man kan ju inte på grund av en icke dödlig sjukdom slakta ner stora delar av landets kreatursbestånd. I ett sådant fall av större spridning måste man hur som helst förlita sig på andra metoder, som vaccination, karantäner och andra skyddsbestämmelser, för att "vänta ut" sjukdomen.

Vi skall inte heller glömma att nedslaktningen av en sjuk eller misstänkt smittad besättning alls inte är så oproblematisk organisatoriskt sett. Nedslaktningen motiveras bl. a. med epizootins utomordentligt höga smittsamhet. Och visst skulle bekämpning med andra metoder ställa betydande organisatoriska krav – det skall inte förnekas. Sådana erfarenheter har gjorts i andra länder.

Men också vid nedslaktning uppstår liknande problem. Man blir ju inte kvitt smitta och smittofara bara därför att djuren avlivas – det är inte avlivningen som är poängen. Stränga regler måste följas vid transport och destruktion av djurkropparna. I väntan på att smittofrihet kan konstateras måste restriktioner, desinfektioner, särskilda iakttagelser beträffande klädsel, skodon och klädbyten tillämpas, fordon som rör sig till och från ett smittområde måste bli föremål för särskilda åtgärder, osv. Nedslaktningsmetoden befriar oss alltså ingalunda från problem, och den är, som nämnts, också ohållbar i längden vid en stor spridning av sjukdomen.

Jag har därför tyckt att det kan vara dags att börja tänka i nya, modernare banor också i detta land. I Tyska Demokratiska republiken har man sedan snart 40 år övergivit nedslaktningsmetoden, detta med uttryckliga både etiska och ekonomiska motiveringar.

Det finns vaccin som skyddar mot tre olika former av epizooti samtidigt. Det är praktiskt och organisatoriskt möjligt att vänta ut sjukdomen, om den trots allt skulle utbryta och få fäste i landet. Forskningen har också långt ifrån sagt sitt sista ord vad gäller typer av vaccin för massbruk.

Vad jag har begärt i motionen är egentligen ganska anspråkslöst, nämligen att metoderna för bekämpning av epizooti förutsättningslöst skall ses över med utgångspunkt i ett modernare synsätt.

Det vill nu utskottet inte höra talas om. Utskottet har i detta speciella fall – om också inte annars – drabbats av en tyvärr alltmer spridd åkomma i riksdagen, nämligen att avfärda motioner utan egentlig sakbehandling, att bara hänvisa till vad som är. Utskottet påpekar att det är möjligt att spara t. ex. värdefulla avelsbesättningar som har smittats. Här talar egentligen utskottet mot sig självt. Nedslaktningen har ju brukat motiveras med att smittan då snabbt skulle isoleras – en i och för sig något diskutabel tes. Men om vissa besättningar sparas vid en epidemi, får man ändå ta på sig den organisatoriska uppgiften med nödvändiga skyddsåtgärder så länge smittoriskerna varar, eftersom man då måste vänta ut den, när man har vissa besättningar som man vill spara och de skall överleva.

Herr talman! Djurskyddspropositionen och dagens debatt är ett tecken på ett betydelsefullt nytänkande när det gäller djurens hälsa och levnadsförhållanden. Det är därför en oundviklig konsekvens att de gamla, primitiva metoderna gentemot djur som drabbas av mul- och klövsjuka förr eller senare också kommer att överges. Det hade varit bra om vi hade kommit ihåg också dem i beslutet i dag.

Med detta vill jag yrka bifall till motionen Jo532.

Herr talman! Detta betänkande från jordbruksutskottet handlar om djurens rättigheter, men på en viktig punkt behandlas också en fundamental mänsklig rättighet, nämligen religionsfriheten. På den punkten föreslår utskottet en fortsatt sanktionering av kränkning av två minoriteters religionsfrihet. Jag syftar på förbudet i Sverige för judiska och muslimska trosbekännare att få äta i Sverige, enligt deras traditioner slaktat kött.

Rätten att följa sitt samvetes bud i religiösa frågor tillhör de mest fundamentala inslagen i en demokrati. Det är ovärdigt en demokrati att hindra människor från att leva efter de religiösa bud som de vill leva efter. Det är vad den svenska slaktlagstiftningen gör. Till skillnad från vad som gäller i nästan alla andra länder är det i Sverige förbjudet att slakta djur enligt de metoder som i judisk tradition kallas koscher och som också finns i muslimsk tradition.

Koscherslakten har sin utgångspunkt i Moseböckerna och i den muntliga tradition som i judendomen kallas Talmud. Utgångspunkten är ett medicinskt-hygieniskt motiv. Man lägger framför allt två aspekter på slakten, för det första en djurskyddssynpunkt. Djuret skall åsamkas minsta möjliga lidande vid slakten. För det andra skall människor som äter av köttet inte riskera att bli sjuka av det. Därför får endast ett fullständigt friskt och oskadat djur slaktas. Om minsta fel upptäcks på djuret eller på själva slaktmetoden förklaras köttet som otjänlig föda. Judarna menar att bedövningen kan skada djuret, så att det inte kan anses helt friskt.

Jag tycker att denna grundsyn står i kontrast till många rapporter om svenska slaktmetoder. Det talas i massmedia om kadaver i djurfoder, om att skott inte har tagit i samband med slakten och att djuren har blivit paralyserade, om att grisar kastas i skällhett vatten, trots att döden inte har inträtt, osv.

Det finns också skäl att erinra om att vi som bekant tillåter jakt i Sverige. En icke obetydlig del av det kött som äts i Sverige kommer från jakt. Det handlar självfallet om oändligt mycket större kvantiteter än dem som skulle vara aktuella för s. k. ritualslacht i Sverige. Vid jakt förekommer ofta att skott missar, och skadeskjutna djur får ett långt och utdraget lidande.

Ritualslacht utförs genom att halspulsådern skärs av med en mycket vass kniv, och döden inträder inom ett par sekunder.

Ingen skulle komma på tanken att förbjuda jakt i Sverige, men en liten eller två små religiösa minoriteter skall förvägras rätten att leva efter sitt samvetes bud.

Förra gången vi hade behandlat denna fråga i riksdagen, hösten 1986, fick vi ett brev från Islamiska konfederationen i Sverige, som skrev: "Vi kan icke uppfatta Ert beslut på annat vis än att det måste strida mot regeringsreformens paragraf om religionsfrihet.

Vi vill med detta brev protestera mot detta FÖRTRYCKARBESLUT som är ett steg tillbaka i den s. k. demokratin Sverige."

För mig är detta först och främst en religionsfrihetsfråga. Jag hade försvarat judarnas och muslimernas rätt att hålla fast vid sina tusenåriga traditioner, även om de ur djursynpunkt hade varit ett något sämre alternativ. Så central, jag säger gärna helig, är religionsfriheten för mig.

Nu förenklas detta ställningstagande genom att en rad experter hävdar att ritualslacht inte alls är sämre ur djurens synpunkt än de i Sverige tillämpade metoderna. I min och Kerstin Ekmans motion anföras ett par källor till stöd för det påståendet.

Den ståndpunkt som jordbruksutskottet intar och som hittills har varit den svenska ståndpunkten är helt ologisk. Vi accepterar uppenbarligen ritualslacht i andra länder, när vi, som påpekade i betänkandet, restituerar införselavgiften för ritualslachtat kött som importeras till Sverige. Som jag nyss påpekade, tillåter vi jakt men förbjuder koscherslacht, som sammantaget uppenbarligen är långt mindre plågsam för djuren. Jag tycker att det vilar ett slags präktig storsvensk anda över jordbruksutskottets ställningstagande.

Visst kan man som svensk göra den reflektionen att det vore bättre om Indien slaktade sina kor och om sikherna tog av sig sina konstiga huvudbonader, så att de såg ut som vilken spårvagnsförare som helst i Göteborg. Visst skulle de rysk-ortodoxa prästerna kunna raka sitt skägg, visst skulle de buddistiska munkarna kunna låta sitt hår växa ut osv., så att alla blev ungefär som svenskar.

Men det finns nog de i världen som tycker att vi svenskar ibland också är ganska avvikande och konstiga. Jag tror att det är av stor vikt att vi gör klart för oss själva att detta är en viktig principfråga, där ett antal människor – ett tämligen litet antal, det erkänner jag gärna, men det gör inte den principiella frågan mindre betydelsefull – känner sin rätt kränkt. Jag anser det vara hög tid att vi nu tillerkänner dem den rätt som de har i nästan alla andra länder i världen.

Jag medger att detta naturligtvis är en fråga om gränsdragning. Andra religioner kan ta sig sådana uttryck som vi inte kan acceptera i det svenska samhället. Jag syftar framför allt på ceremonier som kränker minderårigas rätt, t. ex. kvinnlig omskärelse, barnäktenskap o. d.

Enligt min bedömning ligger emellertid det jag nu talar om, ritualslacht, självfallet inom det område som man i religionsfrihetens namn måste acceptera. Med detta vill jag instämma i det yrkande som Margareta Fogelberg redan har framställt, nämligen att motion 1986/87:Jo534 skall bifallas.

I detta anförande instämde Kerstin Ekman (fp).

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut i ärendet skulle fattas vid nästa arbetsplenum.)

10 § Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

11 § Anmälades och bordlades

Skrivelse

1987/88:177 med redogörelse för den svenska krigsmaterielexporten år 1987

12 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

med anledning av prop. 1987/88:178 om PKbankens förvärv av Carnegie

Fondkommission AB

1987/88:N67 av Lars Werner m. fl. (vpk)

1987/88:N68 av Erik Hovhammar m. fl. (m)

1987/88:N69 av Nils G Åsling (c)

1987/88:N70 av Hadar Cars m. fl. (fp)

1987/88:N71 av Ivar Franzén m. fl. (c)

Prot. 1987/88:127

26 maj 1988

13 § Anmäldes och bordlades

Utrikesutskottets betänkanden

1987/88:21 om Centralamerika

1987/88:25 om Mellanöstern

1987/88:32 om initiativ och aktiviteter i Antarktis

14 § Kammaren åtskildes kl. 22.52.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Olof Marcusson

Torsdagen den 26 maj

Talmannen 34
Berndtson, Nils (vpk) 115
Björnemalm, Maud (s) 105
Brunander, Lennart (c) 136, 144, 151, 155
Brännström, Roland (s) 88
Castberger, Anders (fp) 134, 143, 146, 151
Cederqvist, Wivi-Anne (s) 94, 98, 99
Eriksson, Ingvar (m) 130, 143, 145, 150, 153
Eriksson, Per-Ola (c) 54, 65, 68
Fogelberg, Margareta (fp) 153, 155
Frustrand, Reynoldh (s) 113
Godin, Sigge (fp) 51, 66, 70
Hagberg, Lars-Ove (vpk) 57, 67, 71
Halvarsson, Isa (fp) 72, 81, 83
Hammar, Bo (vpk) 110
Hansson, Agne (c) 118
Hasselström Nyvall, Ingrid (fp) 117
Hellström, Mats, jordbruksminister 147, 152, 154
Hemmingsson, Ingrid (m) 48, 66, 69
Hyttring, Jan (c) 126
Högmark, Anders G (m) 6, 30, 34, 38, 44
Hörnlund, Börje (c) 16, 32, 34, 40, 45
Jennehag, Jan (vpk) 140
Johansson, Kersti (c) 75, 81, 83
Jonasson, Bertil (c) 129
Jonsson, Elver (fp) 12, 31, 33, 39, 44
Jonäng, Gunnel (c) 91
Knutson, Göthe (m) 103
Larsson, Kaj (s) 122
Leijonborg, Lars (fp) 157
Lundberg, Sven (s) 61, 68, 71
Måbrink, Bertil (vpk) 96, 99
Nilsson, Barbro, i Visby (m) 111
Persson, Karl-Erik (vpk) 23, 32, 35, 41, 46
Persson, Leo (s) 100
Peterson, Thage G, industriminister 36, 41, 47
Rosengren, Hans (s) 108
Samuelson, Björn (vpk) 107
Sandberg-Fries, Yvonne (s) 120
Selberg, Åke (s) 140, 144, 146
Svensson, Alf (c) 85
Svensson, Jörn (vpk) 125, 155
Söderpalm-Berndes, Sten (m) 83

Ulander, Lars (s) 26, 33, 35
Ångqvist, Ture (s) 79, 82, 83
Ångström, Rune (fp) 128

Prot.
1987/88:127

